

INGA KAČEVSKA
law office

Tanulmány

„Az Európai Unió Bírósága és ítélkezési gyakorlatának hatása a nemzeti igazságügyi és közigazgatási hatóságokra a polgári igazságügy területén”

(Lettország, Magyarország, Németország, Svédország és az Egyesült Királyság)

Dr. iur Inga Kačevska
Dr. iur Baiba Rudevskā
Dr. iur Arnis Buka
Mg. iur Mārtiņš Dambergs
LL.M Aleksandrs Fillers

Riga, 2015. január 1.

Ministry of Justice of the Republic of Latvia

A projekt az Európai Unió társfinanszírozásával valósult meg.

A Tanulmány az Európai Unió „Polgári jog” programjának pénzügyi támogatásával készült. A Tanulmány tartalmáért az Inga Kačevska Ügyvédi Iroda és a Lett Köztársaság Igazságügyi Minisztériuma felel, az semmilyen módon nem tükrözi az Európai Bizottság véleményét.

JUST/2013/JCIV/AG/4691
(No TM 2014/13/EK)

Előszó

Az uniós jog a polgári igazságügy terén nagyon dinamikus, széles és komplex jogterületté vált, az Európai Unió Bírósága pedig fontos szerepet játszik az uniós jog értelmezésében, és irányt mutat a nemzeti bíróságoknak, valamint a jogi szakembereknek. Újdonságának és az elmúlt évtizedben végbement dinamikus fejlődésnek köszönhetően az Európai Unió Bíróságának igazságügyi területen folytatott ítélkezési gyakorlata különvált. Mivel folyamatosan nő e területen az Európai Unió Bírósága által hozott ítéletek száma, az ügyek komplex sokaságával szembesülő nemzeti bíróságok, állami intézmények és jogi szakemberek számára komoly kihívást jelent, hogy naprakészek legyenek egy-egy kérdésben.

A tagállami bíróságok bíróinak emellett képeseknek kell lenniük arra, hogy megállapítsák, mikor és hogyan terjesszenek egy kérdést előzetes döntéshozatal céljából az Európai Unió Bírósága elé. E Tanulmány ezért a hatékonyabb alkalmazás elősegítése érdekében azt elemzi és vizsgálja, hogy a nemzeti bíróságok saját gyakorlatukban hogyan alkalmazzák az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatát, illetve ez az ítélkezési gyakorlat hogyan jelenik meg a nemzeti jogszabályokban.

A Tanulmány 17 uniós jogi eszközt vizsgál a polgári igazságügy területén, a következő tagállamokra összpontosítva: Lettország, Magyarország, Németország, Svédország és az Egyesült Királyság. A Tanulmány egyaránt foglalkozik kontinentális és *common law*-jogrendszerekkel. Az említett öt országban született bírósági ítéleteket is vizsgál, kölcsönösen összehasonlítja és az Európai Unió Bírósága vonatkozó ítéleteinek fényében elemzi őket. E megközelítés kellően tág látókört és szilárd talajt biztosít az összehasonlításhoz, ami egyedi jelleget kölcsönöz a Tanulmánynak a terület tudományos munkái között. A szerzők várakozása szerint a Tanulmány hasznos lehet a szakemberek számára mindennapi munkájuk során. Őszinte reménye a szerzőknek az is, hogy e Tanulmányt további, átfogóbb, részletesebb munkák követik majd azzal a céllal, hogy szorosabb visszajelzési kapcsolatok kiépülését segítsék elő az Európai Unió Bírósága és a tagállamok hazai bíróságai között.

A Tanulmányért az öt szerző ugyan közösen felel, azonban értékes segítséget kaptak számos helyről, különösen a Lett Köztársaság Igazságügyi Minisztériumától, valamint a magyarországi és egyesült királyságbeli társintézményektől. A szerzők ezenkívül köszönetet mondanak azoknak a magánszemélyeknek, akik a kérdőívek kitöltésével, az interjúkkal, információikkal és véleményükkel segítették e projektet. A szerzők nagyra értékelik e hozzájárulást. A Tanulmány az Európai Unió „Polgári jog” programjának pénzügyi támogatásával készült.

A szerzők: Inga Kačevska, Baiba Rudevska, Arnis Buka, Mārtiņš Dambergs és Aleksandrs Fillers

Tartalomjegyzék

Előszó.....	2
A Tanulmány áttekintése és a vizsgált kör.....	7
A Tanulmány összefoglalása.....	12
Az EUB polgári igazságügyi területen kialakított ítélkezési gyakorlatának alkalmazásáról általánosságban	12
A Brüsszel Ia. (Brüsszel I.) rendelet	13
Kollíziós jog	15
Bizonyításvétel és iratkézbesítés.....	16
Fizetéseképtelenség.....	17
Családjogi ügyek.....	18
Európai eljárások.....	20
Egyéb eszközök.....	21
A nemzeti közigazgatási hatóságok gyakorlata az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazása kapcsán a polgári igazságügy területén.....	21
BEVEZETŐ RÉSZ: A NEMZETI BÍRÓSÁGOK GYAKORLATA AZ EUB ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK ALKALMAZÁSA KAPCSÁN: ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK	23
1. Az EUB ítélkezési gyakorlata és az előzetes döntéshozatali eljárás: jogalap.....	23
2. Az előzetes döntéshozatali eljárás és az EUB ítélkezési gyakorlata az egyes tagállamokban általánosságban	25
2.1. Az előzetes döntéshozatali eljárás sajátosságai a polgári igazságügyi területen	26
2.2. Lettország.....	29
2.3. Svédország.....	32
2.4. Németország.....	34
2.5. Magyarország.....	34
2.6. Az Egyesült Királyság	36
2.7. Következtetések és javaslatok	37
3. Az EUB ítélkezési gyakorlata és a nemzeti ítélkezési gyakorlat az uniós jog hivatalból alkalmazására vonatkozóan a polgári igazságügyi területen	39
4. A jogi fogalmak autonóm értelmezése és ennek hatása a nemzeti bíróságokra	43
5. A nemzeti bíróságok elleni lehetséges szankciók az EUB ítélkezési gyakorlatának és az előzetes döntéshozatali eljárás nem megfelelő alkalmazása esetén.....	48
I. RÉSZ: A NEMZETI BÍRÓSÁGOK GYAKORLATA AZ EUB ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK ALKALMAZÁSA KAPCSÁN: KÜLÖNÖS KÉRDÉSEK	52
1. Nemzetközi joghatóság a Brüsszel Ia. (Brüsszel I.) rendelet alapján	52
1.1. A Brüsszel Ia. rendelet rövid bemutatása	52
1.2. A joghatóságról általánosságban és a Brüsszel Ia. rendeletnek más eszközökkel való kölcsonhatása	53
1.3. A rendelet hatálya: polgári és kereskedelmi ügyek	54
1.4. A Brüsszel I. rendelet szerinti választottbíráskodási kivétel	56

1.5.	A joghatóság kikötése (többes záradékok)	63
1.6.	Szerződésekben kikötött joghatóság (Brüsszel Ia. rendelet, 7. cikk (1) bekezdés b) pont) .	65
1.7.	Joghatóság szerződésen kívüli kötelezettségek esetén (Brüsszel Ia. rendelet, 7. cikk (2) bekezdés).....	70
1.8.	Következtetések és javaslatok	72
2.	Iratkézbesítés	74
2.1.	Az iratkézbesítésről általánosságban	74
2.2.	Egyedi kérdések	77
2.3.	Következtetések és javaslatok	79
3.	Bizonyításfelvétel.....	80
3.1.	A bizonyításfelvételtől általánosságban	80
3.2.	Egyedi kérdések	81
3.3.	Következtetések és javaslatok	84
4.	Kollíziós jog.....	85
4.1.	A kollíziós jogról általában.....	85
4.2.	A Róma I. rendelet.....	87
4.3.	A Róma II. rendelet	90
4.4.	A Róma III. rendelet	91
4.5.	Következtetések és javaslatok	92
5.	Fizetéseképtelenség.....	93
5.1.	A fizetéseképtelenségről általánosságban	93
5.2.	A fizetéseképtelenségről szóló rendelet időbeli alkalmazhatósága	94
5.3.	A fő érdekeltségek központjának meghatározása természetes személyek és jogi személyek esetében	95
5.4.	A <i>Seagon</i> -ítélet alkalmazása	101
5.5.	A fizetéseképtelenségről szóló rendelet alkalmazása harmadik államok (és Dánia) viszonylatában a visszakövetelési keresetekkel kapcsolatban	103
5.6.	Következtetések és javaslatok	105
6.	Családjogi ügyek.....	106
6.1.	A családjogi ügyekről általában.....	106
6.2.	A Brüsszel IIa. rendelet szerinti speciális esetek	107
6.3.	A tartásról szóló rendelet	115
6.4.	Következtetések és javaslatok	117
7.	Európai eljárások.....	119
7.1.	Az európai eljárásokról általánosságban.....	119
7.2.	Az európai eljárások mint a hasonló nemzeti eljárások alternatívái.....	120
7.3.	Egyéb egyedi kérdések	121
7.4.	Következtetések és javaslatok	122
8.	Határozatok elismerése és végrehajtása a Brüsszel Ia. (Brüsszel I.) rendelet alapján	123

8.1. Az elismerésről és a végrehajtásról általánosságban	123
8.2. Az elismerés és a végrehajtás egyedi kérdései	124
8.3. Következtetések és javaslatok	130
9. Egyéb eszközök.....	130
9.1. Általánosságban	130
9.2. Közvetítés	131
9.3. Költségmentesség	133
9.4. Az öröklésről szóló rendelet	136
9.5. A védelmi intézkedésekről szóló rendelet	137
9.6. Következtetések és javaslatok	138
II. rész: A nemzeti közigazgatási hatóságok gyakorlata az EUB ítélezési gyakorlatának alkalmazása kapcsán a polgári igazságügy területén.....	139
1. A tagállamok illetékes közigazgatási hatóságai az EUB ítélezési gyakorlatának alkalmazásában	139
1.1. Központi hatóságok	139
1.2. Átvevő és átvevő intézmények	142
1.3. Bírósággal egyenértékű közigazgatási hatóságok.....	144
1.4. Következtetések és javaslatok	145
2. Az EUB polgári igazságügy terén fennálló ítélezési gyakorlatából eredő módosítások a nemzeti jogban	146
2.1. Az uniós jogi követelményeknek való megfelelésről általánosságban.....	146
2.2. Az EUB polgári igazságügy terén fennálló ítélezési gyakorlatából eredő változtatások szükségessége a nemzeti jogban	147
2.3. A nemzeti közigazgatási hatóságok tevékenysége válaszul az EUB polgári igazságügy terén fennálló ítélezési gyakorlatára.....	150
2.4. Az EUB ítélezési gyakorlatából eredő módosítások a nemzeti jogban: a polgári igazságügy terén fennálló gyakorlat.....	151
2.5. Következtetések és javaslatok	154
Rövidítések, rövid megnevezések jegyzéke.....	156
Melléklet: Az EUB ítélezési gyakorlata a határokon átnyúló polgári együttműködés területén	158
1. Brüsszel I. rendelet.....	158
Az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet	164
Az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet.....	165
A bizonyításfelvételtől szóló rendelet.....	165
Az iratkézbekelésről szóló rendelet.....	165
Brüsszel IIa. rendelet.....	166
A fizetésektelenségről szóló rendelet.....	167
Róma I. rendelet	168
Róma II. rendelet.....	168

A költségmentességről szóló irányelv.....	168
A közvetítésről szóló irányelv.....	168
A tartásról szóló rendelet	169

A Tanulmány áttekintése és a vizsgált kör

[1] „*Az Európai Unió Bírósága és ítélkezési gyakorlatának hatása a nemzeti igazságügyi és közigazgatási hatóságokra a polgári igazságügy területén*” című tanulmány (a továbbiakban: a Tanulmány) fő célja annak vizsgálata, hogy az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: az EUB) ítélkezési gyakorlata milyen hatással van a nemzeti bíróságok határozataira és ítéleteire, valamint a nemzeti jogszabályokra, továbbá hogyan kerül alkalmazásra azokban. A szerzők – különösen egyes európai uniós tagállamokat, így **Németországot, Magyarországot, Lettországot, Svédországot** és az **Egyesült Királyságot** vizsgálva – feltárták az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazása során felmerülő problémákat, és megoldási javaslatokat tettek arra vonatkozóan, hogy a nemzeti bíróságok és hatóságok hogyan alkalmazhatják hatékonyabban és gyakrabban az EUB ítélkezési gyakorlatát.

[2] A Tanulmány szerzői:

✓ *Dr. iur. Inga Kačevska*, ügyvéd, tanársegéd a Lett Egyetemen, szakterülete a nemzetközi választottbíráskodás, a nemzetközi magánjog, a nemzetközi polgári eljárásjog és az európai fogyasztóvédelmi jog;

✓ *Dr. iur. Baiba Rudevskā*, független kutató, szakterülete a nemzetközi magánjog (kollíziós jog), a nemzetközi polgári eljárásjog, a lett magánjog, az összehasonlító magánjog és az intertemporális (időközi) jog;

✓ *Dr. iur. Arnis Buka*, tanársegéd a Lett Egyetemen, szakterülete az Európa-jog és az európai intézményi jog;

✓ *Mg. iur. Mārtiņš Dambergs*, PhD hallgató, független kutató, szakterülete az európai fogyasztóvédelmi jog, a nemzetközi magánjog (kollíziós jog), a lett magánjog és közjog, valamint a nemzetközi választottbíráskodás;

✓ *LL.M Aleksandrs Fillers*, PhD hallgató, független kutató, szakterülete a nemzetközi választottbíráskodás, a nemzetközi magánjog (kollíziós jog) és a lett magánjog.

[3] A Tanulmány a következő európai uniós rendeleteket és irányelveket vizsgálja:

✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 21-i 805/2004/EK rendelete a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról (*a továbbiakban: az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet*);¹

✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 12-i 1896/2006/EK rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról (*a továbbiakban: az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet*);²

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 143., 2004.4.30., 15–39. o.

² Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 309., 006.12.30., 1–32. o.

- ✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-i 861/2007/EK rendelete a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről (*a továbbiakban: a kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet*);³
- ✓ A Tanács 2000. május 29-i 1346/2000/EK rendelete a fizetésképtelenségi eljárásról (*a továbbiakban: a fizetésképtelenségről szóló rendelet*);⁴
- ✓ A Tanács 2003. november 27-i 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (*a továbbiakban: a Brüsszel IIa. rendelet*);⁵
- ✓ A Tanács 2008. december 18-i 4/2009/EK rendelete a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről (*a továbbiakban: a tartásról szóló rendelet*);⁶
- ✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2007. november 13-i 1393/2007/EK rendelete a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (*a továbbiakban: az iratkézbesítésről szóló rendelet*);⁷
- ✓ A Tanács 2001. május 28-i 1206/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről (*a továbbiakban: a bizonyításfelvételtől szóló rendelet*);⁸
- ✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2008. június 17-i 593/2008/EK rendelete a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (*a továbbiakban: a Róma I. rendelet*);⁹
- ✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-i 864/2007/EK rendelete a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról (*a továbbiakban: a Róma II. rendelet*);¹⁰
- ✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2012. december 12-i 1215/2012/EU rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (*a továbbiakban: a Brüsszel Ia. rendelet*);¹¹

³ Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 199., 2007.7.31., 1–22. o.

⁴ A Tanács 1346/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a fizetésképtelenségi eljárásról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 160., 2000.6.30., 1–18. o.

⁵ A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 338., 2003.12.23., 1–29. o.

⁶ A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 7., 2009.1.10. 1–79. o.

⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 324., 2007.12.10. 79–86. o.

⁸ A Tanács 1206/2001/EK rendelete (2001. május 28.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 174., 2001.6.27., 1–24. o.

⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 177., 2008.7.4., 6–16. o.

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 199., 2007.7.31. 40–49. o.

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 351., 2012.12.20., 1–32. o.

- ✓ A Tanács 2000. december 22-i 44/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (*a továbbiakban: a **Brüsszel I. rendelet***);¹²
- ✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2012. július 4-i 650/2012/EU rendelete az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről (*a továbbiakban: az **öröklésről szóló rendelet***);¹³
- ✓ A Tanács 2010. december 20-i 1259/2010/EU rendelete a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról (*a továbbiakban: a **Róma III. rendelet***);¹⁴
- ✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2013. június 12-i 606/2013/EU rendelete a polgári ügyekben hozott védelmi intézkedések kölcsönös elismeréséről (*a továbbiakban: a **védelmi intézkedésekről szóló rendelet***);¹⁵
- ✓ A Tanács 2003. január 27-i 2003/8/EK irányelve a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról (*a továbbiakban: a **költségmentességről szóló irányelv***);¹⁶
- ✓ Az Európai Parlament és a Tanács 2008. május 21-i 2008/52/EK irányelve a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól (*a továbbiakban: a **közvetítésről szóló irányelv***).¹⁷

[4] Megjegyzendő, hogy a felsorolt jogi eszközök némelyike – például az öröklésről szóló rendelet – a közelmúlt terméke, ezekhez kapcsolódóan tehát ítélkezési gyakorlat még nem alakult ki.

[5] A Tanulmány azt vizsgálja, hogy az **elmúlt öt évben** az EUB és a nemzeti bíróságok hogyan alkalmazták a vonatkozó uniós jogi aktusokat. Ugyanakkor a további ítélkezési gyakorlatot megalapozó korábbi gyakorlatot is érinti a Tanulmány.

[6] Mivel a Tanulmány kidolgozása igen szoros időkeretben történt, a vizsgálódások az EUB által a polgári igazságügy területén kialakított ítélkezési gyakorlat alkalmazásának leggyakoribb és

¹² A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 12., 2001.1.16., 1–23. o.

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 201., 2012.7.27., 107–134. o.

¹⁴ A Tanács 1259/2010/EU rendelete (2010. december 20.) a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 343., 2010.12.29., 10–16 o.

¹⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 606/2013/EU rendelete (2013. június 12.) a polgári ügyekben hozott védelmi intézkedések kölcsönös elismeréséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 181., 2013.6.29., 4–12. o.

¹⁶ A Tanács 2003/8/EK irányelve (2003. január 27.) a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 26., 2003.1.31., 41–47. o. (angol nyelven).

¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelve (2008. május 21.) a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 26., 2003.1.31., 41–47. o.

legrelevánsabb kérdéseire korlátozódnak. Hasonlóképpen, a nemzeti gyakorlatok kiválasztásánál is a relevancia, az elterjedtség, a hozzáférhetőség és a Tanulmány korlátozott terjedelme voltak a fő szempontok.

[7] A Tanulmány megkísérel képet alkotni arról, hogy a nemzeti bíróságok ítélkezésében, valamint a nemzeti jogszabályokban hogyan jelenik meg az EUB ítélkezési gyakorlata, és megoldási javaslatokat tesz az EUB ítélkezési gyakorlatának gyakoribb és hatékonyabb alkalmazására. E cél elérése érdekében a szerzők a következő **módszertant** dolgozták ki.¹⁸

[8] A Tanulmány **németországi, magyarországi, lettországi, svédországi és egyesült királysági** bírókkal, magánpraxist folytató ügyvédekkel, közjegyzőkkel, bírósági végrehajtókkal és köztisztviselőkkel készített személyes interjúkon alapul.¹⁹ Az EUB bíróival ugyanakkor nem készültek interjúk, mivel ez nem tartozott a Tanulmány vizsgálati körébe.

[9] A szerzők felhasználták a tagállamok²⁰ és az EUB²¹ ítélkezési gyakorlatának elérhető adatbázisait, elemezték a nemzeti bíróságok gyakorlatát, valamint kérdőíveket állítottak össze.²² A szerzők a Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlaszát is felhasználták.²³ Meg kell azonban jegyezni, hogy az Atlasz időnként nem a legfrisebb tagállami információkat tartalmazza. A fentiek mellett a jogi szakirodalom is forrásul szolgált a Tanulmányhoz.

[10] A Tanulmány 2014. augusztus 14. és 2014. december 31. között készült.

[11] A Tanulmány a következőképpen **épül fel**: e részt, amely az áttekintést és a vizsgált kör bemutatását tartalmazza, a Tanulmány összefoglalása követi, amely felsorolja a fő következtetéseket és javaslatokat.

¹⁸ A Tanulmány kezdete előtt részletes módszertan került kidolgozásra és bemutatásra; a Tanulmány korlátozott terjedelme miatt itt csak egy rövid leírás szerepel a módszertanról.

¹⁹ A Tanulmányban a szerzők általánosságban (a konkrét forrás megjelölése nélkül) hivatkoznak az interjúkra, beszélgetésekre és egyéb információcserékre az érintett személyek adatainak és véleményének védelme, valamint az etikai normák tiszteletben tartása és e mű integritásának megóvása érdekében.

²⁰ A szerzők a következő adatbázisokat használták: a **lettországi** TIS bírósági információs rendszer; Westlaw International, Westlaw UK, Cambridge Journals Online és Heinonline előfizetéses adatbázis, valamint a brit és ír Legal Information Institute ingyenes adatbázisa az **Egyesült Királyság** bírósági határozataihoz és szakirodalmához; a www.juris.de fizetős adatbázisa és a www.unalex.eu ingyenes adatbázisa a **német** ítélkezési gyakorlathoz; a **magyar** bírósági portál (<http://www.birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara>), amelyen egyes magyar ítéletek elérhetők magyar nyelven; a **svédországi** bírósági igazgatási központ nyilvános adatbázisa (<http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/index.jsp>), amely a svéd bíróságok irányadó határozatainak többségét tartalmazza.

²¹ Uniós ítélkezési gyakorlat: <http://europa.eu/eu-law/case-law>; Curia: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo1_6308/; SEMDOC: <http://www.statewatch.org/semDOC/728/>. A szerzők ismerik az ítélkezési gyakorlat EUB által használt új hivatkozási módját (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_125997/), szándékosan választottak egyszerűsített hivatkozási módot.

²² A kérdőívek elérhetősége: <http://webanketa.com/forms/70vk4d9g5xgkcdv471h6csg/> (lettül), <http://webanketa.com/forms/70vk2csg5ww38rsp61h3jdg/> (angolul) és <http://webanketa.com/forms/70wkce9g5xgkcd36cgw64s0/> (magyarul). A kérdőívek a Conflict of Laws Net weboldalon is közzé lettek téve: <http://conflictoflaws.net/2014/research-projects-on-eu-law-and-ecj-case-law-in-civil-matters/>.

²³ Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlasza: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_hu.htm; Európai igazságügyi portál: https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-321-hu.do.

[12] A bevezető részben a szerzők az EUB előzetes döntéshozatalával és az EUB ítélezési gyakorlatának általános alkalmazásával kapcsolatos általános kérdéseket tárgyalnak. Röviden szóba kerül továbbá az uniós jog hivatalbóli alkalmazása, az uniós jogi fogalmak autonóm értelmezése, valamint egy olyan lehetséges ellenőrzési mechanizmus is, amely azokra az ügyekre vonatkozna, amelyekben a nemzeti bíró nem alkalmazta megfelelően az EUB ítélezési gyakorlatát.

[13] Az I. rész az öt vizsgált tagállam nemzeti bíróságainak gyakorlatát elemzi tudományos szempontok alapján. Az egyes jogterületeknek megfelelően alszakaszokra oszlik (pl. joghatóság, fizetéseképtelenség, családjog). Az egyes alszakaszokban a szerzők megvizsgálják, hogy a határokon átnyúló peres ügyekben a nemzeti bíróságok milyen gyakran és milyen mértékben veszik figyelembe az EUB ítélezési gyakorlatát.

[14] A II. rész azt vizsgálja, hogy a tagállamok állami intézményei hogyan és mikor veszik figyelembe az EUB gyakorlatát, és különösen kitér arra, hogy módosítják-e a nemzeti jogszabályokat az EUB ítélezési gyakorlata miatt. A Tanulmány e része kevésbé terjedelmes, mivel a közigazgatási hatóságok ritkán alkalmazzák az EUB ítélezési gyakorlatát a polgári igazságügyi területen, és a vizsgált tagállamokban csak nagyon kevés alkalommal módosították a jogszabályokat az EUB ítélezési gyakorlata miatt.

[15] A Tanulmány részeinek minden szakasza következtetéseket és fejlesztési javaslatokat tartalmaz a fő problémákra vonatkozóan.

[16] Végül pedig a szerzők készítettek egy táblázatot az EUB által a határokon átnyúló polgári együttműködés területén kialakított ítélezési gyakorlatról, amelyet a Tanulmány [melléklete](#) tartalmaz. A táblázat, bár nem teljes, több mint 260 olyan ügyet sorol fel, amelyekben a Tanulmány 3. pontjában említett uniós jogi eszközöket alkalmazták. Ezek közül 88 EUB-ügyre történik kifejezett hivatkozás.

A Tanulmány összefoglalása

[17] A Tanulmány elsődleges fókuszaként az unió polgári igazságügyi területe szolgált, ez azonban elválaszthatatlanul kapcsolódik az uniós jogrendszer más elemeinek működéséhez. Ezért az EUB ítélkezési gyakorlatának a nemzeti bíróságok és közigazgatási hatóságok általi alkalmazásából eredő hiányosságok általános jellegűek és azokat az uniós jog legtöbb területéhez hozzá lehet kapcsolni.

[18] A polgári igazságügy területe és az EUB ítélkezési gyakorlata ugyanakkor e területen elkülönül annak újdonsága és az utolsó évtizedben bekövetkezett dinamikus fejlődése miatt. Ahogy a polgári igazságügy területén az uniós jogi aktusok száma nő, úgy bővül az EUB ítélkezési gyakorlata is. Ezért a nemzeti bíróságok, valamint a jogi szakemberek és az akademikusok is azzal a kihívással szembesülnek, hogy e tárgyban állandóan naprakésznek kell lenniük.

[19] Egy ilyen kihívásra a megfelelő válasz az lenne, ha a nemzeti bírók és jogalkalmazók között növelnék az EUB ítélkezési gyakorlatát illető tudatosságot. Ezt jobban kidolgozott képzési rendszerekkel, valamint nemzeti bírók számára létrehozott, jól szervezett uniós jogi hálózatokkal lehetne elérni. A tudatosság növelésével a nemzeti bírók és jogi szakemberek talán hajlandóbbak lennének az EUB ítélkezési gyakorlatát megbízható szövetségesüknek tekinteni, ami a polgári igazságügy területén egyszerűsítene az összetett uniós jogi kérdéseket.

Az EUB polgári igazságügyi területen kialakított ítélkezési gyakorlatának alkalmazásáról általánosságban

[20] Bár az EUB ítélkezési gyakorlata a polgári igazságügyi területen gyorsan fejlődik, sok esetben még mindig nem biztosít a nemzeti bíróságoknak megfelelő iránymutatást az értelmezéshez. Így aztán nem meglepő, hogy a Tanulmány számos példát mutat be arra vonatkozóan, hogy a polgári igazságügyi területet érintően ugyanazon uniós jogi vagy az EUB ítélkezési gyakorlatával kapcsolatos kérdés merült fel különböző tagállamok bíróságai előtt, néha majdnem egy időben.

[21] Az egyes tagállamok bíróságai által a polgári igazságügyi területen előterjesztett kérelmek száma általában megfelel az adott tagállam bíróságai által más jogterületeken tanúsított aktivitásnak (lásd **Németország** esetét, amely általában is aktív a kérelmek EUB elé terjesztésében és bíróságai a polgári igazságügyi területen is a legtöbb kérelmet terjesztették az EUB elé).

[22] A Tanulmányban vizsgálat legtöbb tagállamban a végső fokon ítélkező bíróságok azok, amelyek leggyakrabban terjesztenek az EUB elé előzetes döntéshozatali kérelmet. Az e tekintetben felvetett indokok azonban tagállamról tagállamra eltérőek. Az egyetlen közös indok, ami bizonyos az, hogy a végső fokon ítélkező bíróságoktól eltérő bíróságok a Lisszaboni Szerződés²⁴ hatálybalépéséig

²⁴ Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösség létrehozásáról szóló szerződés módosításáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 306., 2007.12.17., 1–229. o.

nem voltak jogosultak arra, hogy előzetes döntéshozatali kérelmet terjesszenek az EUB elé a polgári igazságügyi területen.

[23] A nemzeti bíróságok néha a nemzetközi magánjog bonyolultsága miatt, illetve azért mellőzik az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazását, mert az uniós jog megfelelő rendelkezéseinek meghatározása igen időigényes volna.

[24] Az eljárás EUB előtti hossza volt az egyik legfőbb okaként kiemelve annak, hogy a nemzeti bíróságok miért tartózkodnak gyakran attól, hogy előzetes döntéshozatali kérelmet terjesszenek az EUB elé (például **Svédország**, az **Egyesült Királyság** és **Lettország** esetében). Sőt, azt is jelezték, hogy a felek néha azért kérelmezik a nemzeti bíróságtól, hogy terjesszen elő kérelmet, hogy ezzel tolják ki az ügyben hozandó végső döntés időpontját. Következésképpen, ha az EUB előtti eljárás nem volna ilyen időigényes, a nemzeti bíróságok talán gyakrabban kérnék ki véleményét.

[25] A Tanulmány jelentős számú olyan ítéletet azonosított a polgári igazságügyi területen, amelyekben a nemzeti bíróság részletes érvelést fejtett ki rendeletek tekintetében, de egyáltalán nem hivatkozott az EUB ítélkezési gyakorlatára. Megállapítható, hogy a polgári igazságügyi területen a rendeletek alkalmazása során a bíróságok csak nagyon ritkán indokolják meg, hogy miért nem alkalmazzák az EUB ítélkezési gyakorlatát.

[26] Az uniós jog hivatalbóli alkalmazása általában és specifikusan a polgári igazságügyi területen egyelőre igen bonyolult kérdés. Nem csak hogy számos nemzeti bírót a bizonytalanság érzetével tölt el, de nem is mutat tiszta és konzisztens képet még az EUB ítélkezési gyakorlatában sem. Remélhetőleg a közeljövőben az EUB legújabb ítélkezési gyakorlata a polgári igazságügyi területen részletesebb eligazítást nyújt majd a nemzeti bíróságok számára.

[27] A Tanulmány rámutatott, hogy a gyakorlatban problémákat vet fel a polgári igazságügyi területen az uniós jog autonóm fogalmainak alkalmazása. Fontos, az EUB által végzett autonóm értelmezés nem az értelmezési módszerek egyike (a rendszertani, a teleologikus és a történeti mellett), hanem a jogi fogalmak definiálásának módja (*lege commune*), a *lege fori* és a *lege causae* minősítés mellett. A Tanulmány azt mutatja, hogy a tagállami bíróságok újra és újra iránymutatást kérnek az EUB-tól ezen autonóm fogalmak gyakorlati alkalmazását illetően.

A Brüsszel Ia. (Brüsszel I.) rendelet

[28] Az uniós rendeletek a nemzetközi egyezmények mellett és a nemzeti joghatósági szabályok mellett működnek. Az EUB számos alkalommal foglalkozott ezen eszközök közötti összefüggésekkel. A nemzeti ítélkezési gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a tagállami bíróságok gyakran bizonytalanok abban, hogy melyik jogi eszköz alkalmazandó. Kétségtelen, hogy az EUB-nak a jövőben e kérdésekkel foglalkoznia kell majd. Az értékelt gyakorlatból azonban nyilvánvaló, hogy minden uniós

rendelet alkalmazása előtt mind a jogi szakembereknek, mind a bíróknak az EUB ítélkezési gyakorlata fényében gondosan meg kell fontolnia azok tárgyi, területi és időbeli hatályát.

[29] A Brüsszel Ia. rendeletet a 2015. január 10-től indított eljárásokra kell alkalmazni. Elvileg az EUB-nak a Brüsszeli Egyezményt és a Brüsszel I. rendeletet értelmező ítélkezési gyakorlata továbbra is releváns marad. Bizonyos esetekben azonban a Brüsszel Ia. rendelet szövege szándékosan eltér a régebbi eszközökétől. Ezekben az esetekben a nemzeti bíróságoknak kétoldalú feladatot kell ellátniuk – egyrészt az új jogi eszköz hatásait, másrészt az EUB ítéleteinek jogi alapját kell elemezniük azok jelentőségének meghatározásához.

[30] A Tanulmány azt is mutatja, hogy az EUB-tól eredő rendszeres ítélkezési gyakorlat ellenére, továbbra is kérdéseket vet fel a Brüsszel Ia. rendelet szerinti speciális joghatósági fejezetek működése. Továbbra is tisztázatlan marad például az, hogyan kellene egy szerződéses kötelezettség teljesítési helyét meghatározni, ha az alkalmazandó jog több helyszínt engedélyez. Erre a kérdésre sem a Brüsszel Ia. rendelet, sem az EUB ítélkezési gyakorlata nem ad választ. Ennek tisztázása így az EUB jövőbeni ítélkezési gyakorlatára maradhat.

[31] Az EUB-nak a Brüsszel I. rendelet választottbíráskodási kivételére vonatkozó ítélkezési gyakorlata ellentmondásos és kétértelmű. A Brüsszel I. rendeletbe bekerült egy új (12) preambulumbekzdés, amelyet azért fogadtak el, hogy eltöröljék a korábbi ítélkezési gyakorlat bizonyos hatásait. Figyelemre méltó, hogy a főtanácsnok már használta a (12) preambulumbekzdést a Brüsszel I. rendelet értelmezésére, amikor úgy ítélte meg, hogy ez az újdonság a jog visszaható hatályú értelmezését jelenti.²⁵ Amíg azonban van EUB-nak az említett preambulumbekzdés jelentéséről döntése, a nemzeti bíróságoknak bonyolult lesz azt az EUB-nak a választottbíráskodási kivételére vonatkozó ezen ítélkezési gyakorlatával összeegyeztetniük.

[32] A Brüsszel Ia. rendelet 25. cikke a joghatóságról való megállapodás tekintetében hasonlóképpen új rendelkezéseket tartalmaz. Az új rendelkezés többek között kifejezetten megállapítja, hogy a joghatósági klauzula elkülönül a fő szerződéstől, és így kodifikálja az EUB által Brüsszel I. rendelet tekintetében kifejlesztett megközelítést. Ez a nemzeti bíróságok számára pozitív fejlemény, mivel ők nagy valószínűséggel hasznát látják az átfogóbb uniós jogalkotásnak.

[33] A Brüsszel I. rendelet és a *common law*-jogintézmények (úgy mint az *anti-suit injunction*, azaz a perlési tilalom, továbbá a mulasztási ítéletek, a befagyasztást elrendelő határozatok, a csődeljárási végzések) közti kölcsönhatás nagyon időszerű volt a kontinentális jogrendszerű tagállamokban, ahogyan az az EUB-hez intézett előzetes döntéshozatali kérdésekből látható. Az EUB történelmileg a kontinentális jogi megközelítést részesítette előnyben, így bizonyos *common law*-jogintézmények (pl. a perlési tilalom) gyakorlati jelentősége drasztikusan csökkent. Az EUB közelmúltbeli gyakorlata

²⁵ Wathelet főtanácsnok 2014. december 4-i indítványa a C-536/13. sz. Gazprom OAO ügyben.

mindazonáltal kedvezőbb volt más *common law*-jogintézmények számára.²⁶ Ezért most a kontinentális jogrendszerű tagállamok számára kihívást jelent, hogy hozzászokjanak ezekhez az ismeretlen eszközökhöz.

[34] A külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása tekintetében a Tanulmány készítői azt figyelték meg, hogy a nemzeti bíróságok számára kettő fő probléma van.. Az egyik probléma a közrend (*ordre public*) fogalmának a megértésére vonatkozik.²⁷ A nemzeti bíróságok (különösen **Lettorszáiban**) konkrét esetben nem tudják mindig ezen fogalom keretét meghatározni.

[35] A második nehézség a Brüsszel I. rendelet 34. cikke (2) bekezdésének (a Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bekezdése b) pontjának) a mulasztási ítéletek tekintetében való értelmezéséből és alkalmazásából ered. Az alperesek a gyakorlatban nagyon sokszor hivatkoznak erre a cikkre. A Brüsszel Ia. rendelet 45. cikke (1) bekezdésének a) pontját²⁸ és 45. cikke (1) bekezdésének b) pontját²⁹ szigorúan el kell határolni. Ha a kérdés mulasztási ítéletre vonatkozik és az adós arra a tényre hivatkozik, hogy az iratot vagy a mulasztási ítéletet nem kézbesítették a számára, akkor a Brüsszel Ia. rendelet 45. cikke (1) bekezdésének b) pontját kell *lex specialis*-ként alkalmazni a Brüsszel Ia. rendelet 45. cikke (1) bekezdésének a) pontja tekintetében. A Tanulmány készítői megfigyelték, hogy sok olyan eset volt, ahol külföldi mulasztási ítéletet kellett végrehajtani. Ez azt jelenti, hogy már az iratok külföldi kézbesítése során lehettek eljárási vagy technikai problémák.

Kollíziós jog

[36] A Tanulmány készítői által elemzett esetjog az mutatja, hogy a nemzeti bíróságok ritkán alkalmazzák a kollíziós jogi eszközöket. Egyes esetekben a bíróságok annak ellenére nem hivatkoztak ezen eszközökre, hogy a felek a beadványaikban hivatkoztak rájuk. Az ilyen megközelítés sérti a tagállamoknak az uniós jog alkalmazására vonatkozó kötelezettségét. Szükséges, hogy a nemzeti bíróságok kollíziós jogi eszközöket alkalmazzanak, feltéve hogy az alkalmazásuk követelményei teljesülnek és hasonlóképpen érvelést nyújtanak a vonatkozó jog választásának támogatására.

[37] Ugyanakkor uniós szinten a kollíziós jog az esetjog hiányától szenved. Csak a Róma II. rendeletnek van egyedi EUB-ítélete. Az is kitűnik, hogy a nemzeti bíróságok nem tartják a kollíziós jogi kérdéseket elég jelentősnek ahhoz, hogy az EUB-tól állandó tisztázásokat kérjenek.

[38] Az EUB ítélkezési gyakorlatának elemzése egy egyedi módszertani problémát is azonosított. Egy ideális forgatókönyvben a Róma-rendeletekben és a Brüsszel I. rendeletben előforduló hasonló fogalmakat hasonlóképpen értelmezik. A kollíziós jog értékében az ilyen módszertan különösen üdvözlendő az esetjog hiánya miatt. Egyes ügyekben az EUB hangsúlyozta ezen megközelítés

²⁶ Lásd uo.

²⁷ A Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (1) bekezdése és a Brüsszel Ia. rendelet 45. cikke (1) bekezdésének a) pontja.

²⁸ A Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (1) bekezdése.

²⁹ A Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (2) bekezdése.

fontosságát. Sajnos, más ügyekben az EUB ellentétes álláspontot képviselt visszautasítva a Róma II. rendelet használatát a Brüsszel I. rendelet értelmezéséhez.

[39] Elméletileg az EUB gyakorlata nem okoz gondot, mivel a Brüsszel I. rendeletet a Róma-rendeletekkel összhangban kell értelmezni, ha az megerősíti annak rendszerét és célkitűzését. A gyakorlatban a nemzeti bíróságok nehéznek találhatják azon jogi fogalmak azonosítását, amelyek az egységes értelmezés tárgyát képezik, és azokét, amelyek nem.

[40] A bizonytalanság elkerülésére nincsen egyértelmű válasz. Mindazonáltal a nemzeti bíróságoknak meg kell kísérelniük az EUB-ítéletek mögötti okfejtést értelmezni. Mostanáig az EUB azt hangsúlyozta, hogy szűken kell értelmezni azon joghatósági tételeket, amelyek megfosztják az alperest a lakóhelyén történő pereskedés jogától. Ezen esetekben az a legvalószínűbb, hogy előfordulnak az eszközök között eltérések. Így a nemzeti bíróságoknak mielőtt egy Brüsszel I. rendeletbeli fogalmat kiterjesztenének a Róma-rendeletekre, meg kell állapítaniuk, hogy annak a fogalomnak az EUB nem adott-e túlságosan szűk jelentést. Ennek megfelelően a nemzeti bíróságoknak ellenőrizniük kell, hogy a Róma-rendeletek szerinti fogalmak nem túlságosan tágak-e ahhoz, hogy a Brüsszel I. rendeletbe való átvitelük veszélyeztetné az alperes azon jogát, hogy a hazai fóruma előtt perelhessen.

Bizonyításfelvétel és iratkézbítés

[41] Az iratkézbítésről szóló rendelet értelmezésére csak három EUB-ítélet van, de az előzetes döntéshozatali kérelmeket az e Tanulmány keretében vizsgált tagállamok egyike sem terjesztette elő. A **német** és az **egyesült királyságbeli** bírósági ítéletek indoklására a meglévő EUB ítélkezési gyakorlatot, valamint főtanácsnoki indítványt használták.

[42] Ráadásul az **Egyesült Királyság** bírósága az iratkézbítésről szóló rendeletet az EUB meglévő ítélkezési gyakorlatának figyelembevételével értelmezte, de az adott ügy körülményeit megkülönböztette és megállapította, hogy az EUB ítélkezési gyakorlatának nincs hatása a bíróságnak a jogvita feleinek tekintetében saját joghatósága szerint fennálló hatásköreire. Az egyesült királyságbeli bíróság így ugyancsak megfontolta a rendelet célkitűzését és azt úgy értelmezte, hogy az a nemzeti eljárások hatékonyságát nem korlátozza.

[43] A Tanulmány készítői az uniós eszközök és a bizonyításfelvételtől szóló rendelet hatályának lehetséges félreértelmezése tekintetében bizonyos veszélyt azonosítanak. Azokban az ügyekben, ahol más igazságszolgáltatásokban hasonló érvelést használtak a bizonyítékok előterjesztésének megakadályozására, a nemzeti bíróságok az ilyen kísérletek elhárítására akár hagyatkozhatnak az **egyesült királyságbeli** gyakorlatra, akár életnek az EUB ítélkezési gyakorlata fényében a bizonyításfelvételtől szóló rendelet kiterjesztő értelmezésével is.

[44] Az EUB-nak az iratkézbítésről szóló rendelet értelmezésére csak hat ítélete van. Kettőt ezek közül a német bíróságok által – a *Weiss*-ügyben³⁰ és a *Cornelius de Visser*-ügyben – előterjesztett előzetes döntéshozatali kérelemre hoztak.³¹ A Tanulmány készítői nem tudtak **Lettországból**, **Magyarországról** vagy **Svédországból** olyan ítélkezési gyakorlatot beazonosítani, ahol az EUB-nak a bizonyításfelvételtől szóló rendeletre vonatkozó ítéleteit használták volna.

[45] A Tanulmány készítői megállapítják, hogy a **német** bíróságok a fordítási és nyelvi problémákra vonatkozó ügyek megoldására az EUB ítélkezési gyakorlatát nagyon jól tudják használni. Az **Egyesült Királyság** bíróságai azonban az iratkézbítésről szóló rendeletet a fő célkitűzések és az e rendelet által megállapított elvek figyelembevételével értelmezték. Az **Egyesült Királyság** bíróságai ezért ugyancsak nagyon jól felkészültek e rendelet alkalmazására.³² Ez azt mutatja, hogy nincs szükség minden esetben előzetes döntéshozatali kérdést előterjeszteni. A nemzeti bíróságok akkor is tudják értelmezni az iratkézbítésről szóló rendeletet, ha az adott probléma tekintetében nem áll rendelkezésre az EUB-nak ítélkezési gyakorlata.

Fizetéseképtelenség

[46] A Tanulmányban vizsgált tagállamok bíróságai nagyon egységesen alkalmazták a fizetéseképtelenségről szóló rendeletet. Az elemzett ügyek alapján a szerzők arra következtetnek, hogy a nemzeti bíróságok számára még gondot okoz a természetes személyek (adósok) fő érdekeltégi központjának meghatározása, valamint a joghatóság és az alkalmazandó jog kérdése közötti különbségtétel.

[47] A fő érdekeltégek központja kérdésének megközelítési módja az EUB gyakorlatának alkalmazását illetően rávilágít egy fontos különbségre. Az **angol** bíróságok számára, amelyek történetileg kimunkált ténybeli vizsgálatokat folytattak le, az EUB által a fő érdekeltégek központját illetően alkalmazott nyitott jellegű gyakorlat tökéletesen elfogadhatónak tűnik. A Tanulmány szerzői úgy vélik, hogy az angol bíróságok egyszerűen átvették a harmadik személyek benyomásaira vonatkozó fontos iránymutatást, és annak saját értelmezését alkalmazták a különböző tényezők súlyozására.

[48] A **lett** bíróságok ugyanakkor, úgy tűnik, a nemzeti jog azon félrevezető értelmezését alkalmazták, amely azt sugallta, hogy a fő érdekeltégek központja a bejelentkezés szerinti helyen található, tehát a fizetéseképtelenségről szóló rendeletet saját jogukkal helyettesítették. Jóllehet a bíróság megállapította, hogy a bejelentkezés egyike azoknak a körülményeknek, amelyeket a fő érdekeltégek központjának meghatározásakor figyelembe kell venni, sem a fizetéseképtelenségről

³⁰ Az EUB által a C-14/07. sz. Weiss kontra Industrie- und Handelskammer Berlin ügyben 2008. május 8-án hozott ítélet.

³¹ Az EUB által a C-292/10. sz. G kontra Cornelius de Visser ügyben 2012. március 5-én hozott ítélet.

³² A *Queen's Bench Division (Commercial Court)* által az Arbutnot Latham & Co Ltd kontra M3 Marine Ltd, [2013] EWHC 1019 (Comm) ügyben 2013. április 25-én hozott ítélet; [2014] 1 W.L.R.

szóló rendelet, sem az EUB ítélkezési gyakorlata nem szolgáltatott jogalapot arra vonatkozóan, hogy a bejelentkezés megalapozza a fő érdekeltségek központjára vonatkozó vélelmet. A szerzők az angol bíróságok által alkalmazott megközelítés alkalmazására ösztönöznek a természetes személyek fő érdekeltségi központjának meghatározásakor.

[49] A **svédországi** gyakorlatból kiderül, hogy a bíróságok sikeresen alkalmazzák az EUB által a *Seagon*-ítéletben³³ megfogalmazott következtetéseket a valamely harmadik államban székhellyel rendelkező személy ellen benyújtott megtámadási kereset elbírálására vonatkozó joghatóságot illetően. A szerzők a fizetéseképtelenségről szóló rendelet alapján helytállónak tartják ezt a megközelítést, amit később az EUB is igazolt a *Schmid*-ítéletben.³⁴

[50] A Tanulmány szerzői arra a következtetésre jutottak, hogy az EUB ítéleteire való hivatkozás célja általában az, hogy indokolják a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdése szerinti általános elv alóli kivételt, ha a fő érdekeltségek központja a létesítő okirat szerinti székhely tagállamától eltérő tagállamban található.

Családjogi ügyek

[51] A Tanulmány készítői által elemzett ügyek azt mutatják, hogy a tagállami bíróságok, elvileg, rendszeresen alkalmazzák a Brüsszel IIa. rendeletet. Számos alkalommal a nemzeti bíróságok kiterjedten hivatkoznak az EUB gyakorlatára. Ez az elv azonban nem figyelhető meg általánosan, ami a helytelen alkalmazás veszélyével jár. Mivel az EUB ügyeinek száma nő, az ítélkezési gyakorlatra történő hivatkozásnak kell a Brüsszel IIa. rendelet nemzeti bíróságok általi értelmezésére vonatkozó kiindulópontnak lennie.

[52] A nemzeti bíróságok gyakorlatában kiemelkedő jelentősége van a gyermek szokásos tartózkodási helye elvének. A szokásos tartózkodási hely általában a joghatóság kapcsolódóként szokott szolgálni. Ezt az elvet nem definiálta a rendelet és autonóm módon kell értelmezni. Ebben a *Mercredi*-ítélet³⁵ felbecsülhetetlen értékű támogatás a nemzeti bírónak ezen elv autonóm jelentése meghatározásának keresésében. Ezt az ítéletet a nemzeti ítélkezési gyakorlatban nagymértékben idézik. A Tanulmány készítői azt javasolják, hogy a nemzeti bíróságok ezt és az egyéb olyan EUB-ítéleteket elemezzék, amelyek a gyermek szokásos tartózkodási helye meghatározásakor ugyanezzel a kérdéssel foglalkoznak.

[53] Ugyanakkor a *Mercredi*hez hasonló ítéletek csak általános iránymutatást nyújtanak. A nemzeti ítélkezési gyakorlat azt mutatja, hogy a bíróságok nagyon különböző ténybeli mintákkal foglalkoznak. A szokásos tartózkodási hely meghatározását befolyásolhatja a gyermek kora, más családtagokkal való

³³ Az EUB által a C-339/07. sz. Christopher Seagon kontra Deko Marty Belgium NV ügyben 2009. február 12-én hozott ítélet.

³⁴ Az EUB által a C-328/12. sz. Ralph Schmid kontra Lilly Hertel ügyben 2014. január 16-án hozott ítélet.

³⁵ Az EUB által a C-497/10. sz. PPU Mercredi ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet.

kapcsolata, a szülői felügyelet megoszlása és mértéke. A Tanulmány azt mutatja, hogy idáig sok nemzeti bíróság elkerülte az előzetes döntéshozatali kérelmek útját. A szokásos tartózkodási hely EUB által megállapított rugalmas feltételeinek használatával a bíróságok maguk képesek különböző ténybeli mintákhoz való megközelítést elfogadni. Elméletileg ezt a nemzeti bírók bizalmával lehetne magyarázni. Mindazonáltal, ha mégis az ügy ténybeli elemei erősen különböznek azoktól, amelyekről az EUB határozott, a bíróság számára szükséges lehet megfontolni, hogy az EUB-hez forduljon. Máskülönb az ilyen nyitva hagyott fogalmak, mint a szokásos tartózkodási hely, helytelen alkalmazáshoz vezethetnek.

[54] A Brüsszel IIa. rendelet erősen különbözik a Brüsszel I. rendelettől. Úgy tűnik, még a szerkezet szintjén is, hogy a Brüsszel I. rendelet több hasonlóságot tartalmaz a Róma I. rendelettel és a Róma II. rendelettel, mint a Brüsszel IIa. rendelettel. Következésképpen korlátozott az egységes értelmezés lehetősége. Az egységes értelmezés pontos határai azonban a látszólagosnál is kisebbek lehetnek.

[55] Néhány esetben ezen határokat a Brüsszel IIa. rendelet tényleges szövege dolgozta ki. A Brüsszel IIa. rendelet 1. cikke például a hatályát a *“polgári ügyek”* fogalmának használatával határozza meg. Miközben a Brüsszel I. rendelet 1. cikkében is alkalmazzák a *“polgári ügyek”* ugyanezen fogalmát, nem lehet egyszerűen átvinni a fogalmat a Brüsszel IIa. rendeletbe, mivel az 1. cikk más ügyeket sorol fel, amelyek alapértelmezés szerint a hatálya alá tartoznak. Ezen ügyeket a rendelet lefedi akkor is, ha azokat a nemzeti jog közjoginak tekinti. Egy tagállam bíróságának ezért nem lenne szabad megkísérelnie az EUB Brüsszel I. rendelet szerinti ítélkezési gyakorlatát kiterjeszteni a Brüsszel IIa. rendelet hatályának megállapítására.

[56] Léteznek más ügyek is, ahol a Brüsszel IIa. rendelet és a Brüsszel I. rendelet hasonló rendelkezései között alapvető szövegbeli eltérések vannak. A Brüsszel IIa. rendelet 20. cikke például sürgős esetben lehetővé teszi egy tagállam bíróságának, hogy ideiglenes intézkedéseket hozzon akkor is, ha a Brüsszel IIa. rendelet szerint ezen bíróság nem rendelkezik joghatósággal. A Brüsszel I. rendelet hasonló rendelkezése (31. cikk) nem tartalmazza a sürgősség feltételét, így az ezen rendelkezéseket értelmező bíróságoknak figyelembe kell venniük ezen lényeges különbségeket.

[57] Más esetekben az eszközök közötti eltérés korántsem nyilvánvaló. Ilyen a már említett, a gyermek Brüsszel IIa. rendelet szerinti szokásos tartózkodási helyének fogalma. Az EUB elutasította a más közösségi eszközök szerinti szokásos tartózkodás hely értelmezésére való támaszkodást. Az ehhez hasonló ügyekben, amikor a Brüsszel IIa. rendelet szövege nem utal az egységes értelmezés lehetőségére, tanácsos a bíróságok számára, hogy előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésével tisztázzák az értelmezés bizonytalanságát, a Brüsszel I. rendelet szerinti ítélkezési gyakorlat kiterjesztése helyett.

[58] Hosszú távon az EUB-nak a Brüsszel I. rendeletnek a Brüsszel IIa. rendeletre tekintettel alkotott ítélkezési gyakorlatának alkalmazhatósága maga a bizonytalanság forrásává válhat. Egy közelmúltbeli ügyben például az **Egyesült Királyság** Legfelsőbb Bírósága kerülte annak megválaszolását, hogy vajon az EUB-nak a Brüsszel I. rendelet szerinti *forum non conveniens* tan tilalmáról szóló ítéletei kiterjeszthetők-e a Brüsszel IIa. rendeletre.³⁶ Mivel egyre több ügyben határoznak a Brüsszel IIa. rendeletről, ezen kérdésekkel foglalkoznia kell majd az EUB-nak.

[59] A Tanulmány azt mutatja, hogy eddig a nemzeti bíróságok a Brüsszel IIa. rendelet értelmezéséhez nem intéznek szükségtelen előzetes döntéshozatali kérelmeket az EUB-hez a Brüsszel I. rendelet alkalmazásáról. Éppen ellenkezőleg, úgy tűnik, hogy mindkét rendeletet elszigetelt jogrendszereknek tartják.

[60] Összességében, a Brüsszel I. rendelettel összehasonlítva a Brüsszel IIa. rendelet kisebb fokban volt egyetemi oktatás tárgya. Következésképpen az értelmezésében több hézag van. Hasonlóképpen, az EUB-nak a Brüsszel IIa. rendeletet illető ítélkezési gyakorlata kevesebb vizsgálat tárgya volt. A nemzeti bíróságoknak a rendelkezésükre álló eszközöket kell azonban használniuk. Eddig azok fő eszköze az EUB ítélkezési gyakorlata volt, amelyet a nemzeti határozatokban kellene idézni és megvitatni, és annak lehetősége volt, hogy szükség esetén új előzetes döntéshozatali kérelmeket terjeszthetnek elő.

[61] A tartásról szóló rendelet tekintetében más a helyzet. Az EUB ítélkezési gyakorlata itt csak most kezd el egy egységes értelmezést kialakítani. A szűkös nemzeti gyakorlat azt mutatja, hogy a nemzeti bíróságok a hézagot a saját nemzeti gyakorlatukra hivatkozással töltik ki. Elvileg itt is minden tagállamnak kedvezőbb lehet, ha a különösen bonyolult ügyeket nem egy meghatározott tagállam ítélkezési gyakorlatában oldanak meg, hanem azok az EUB-hez történő kérelmek előterjesztésével közös tudást jelentenének.

Európai eljárások

[62] A gyakorlatban az európai eljárásokat nem alkalmazzák nagyon gyakran a vizsgált tagállamokban. Csak kevés ügyben került sor az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet és az európai fizetési meghagyásról szóló rendelet értelmezésére, a kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelettel pedig az EUB egyáltalán nem foglalkozott.

[63] A Tanulmány összeállítása során kiderült, hogy sem a jogászok, sem a bírók nem értik tisztán a belföldi jog és az európai eljárások közötti összefüggéseket, még ha az EUB a **Banco Español** ügyben³⁷ meg is állapította, hogy az európai eljárások se nem helyettesítik, se nem harmonizálják a

³⁶ Az egyesült királyságbeli Supreme Court által az A v A (Children) (Habitual Residence) [2013] UKSC 60. ügyben 2013. szeptember 9-én hozott ítélet, 70. pont.

³⁷ A C-618/10 sz. Banco Español de Crédito SA kontra Joaquín Calderón Camino ügyben 2012. június 14-én hozott ítélet, 79. pont.

meglévő hasonló belföldi eljárásokat, létrehozva ezzel egy új, alternatív határokon átnyúló európai eljárást. A gyakorlatban azonban – ahogy ezt például a **lett** igazságszolgáltatás esete bizonyítja - ez az EUB-ítélet már a belföldi ítélkezési gyakorlatban is megjelenik, és akár az európai eljárások önálló alkalmazásával összefüggő ítélkezési gyakorlat megváltoztatásához is vezethet.³⁸

[64] Az *exequatur* (végrehajthatóvá nyilvánítás) eltörlése és a határozatok EU-n belüli szabad mozgásának teljes megvalósítása eljárási minimumszabályok bevezetését tette szükségessé, Az eljárási minimumszabályok kérdésköre ugyanakkor a nemzeti bíróságok gyakorlatában is középpontba került, lévén ezek a szabályok a belső jog és az iratok kézbesítéséről szóló rendelet tekintetében nem mindig egyértelműek. A közeljövőben ez a kérdéskör feltehetően az EUB elé is fog kerülni.

Egyéb eszközök

[65] Mind az öröklésről szóló rendelet, a védelmi intézkedésekről szóló rendelet, a közvetítésről szóló irányelv és a költségmentességről szóló irányelv viszonylag újabb keletű fejlemény a polgári igazságügy területén. Mindegyik a határokon átnyúló vitarendezés szűk metszetével foglalkozik. Ez azt mutatja, hogy az uniós jog a polgári igazságügy területén gyorsan bővíti a hatótávolságát. Ezzel párhuzamosan, az uniós jogi eszközök mind inkább specializáltabbakká válnak.

[66] Ezen eszközökről az EUB-nak csak maréknyi ítélkezési gyakorlata van. A Tanulmányban vizsgált tagállamok gyakorlatában a Tanulmány készítői ezen ítéletekre nagyon kevés hivatkozást azonosítottak be. Nem fedtek le nagy mennyiségű ítélkezési gyakorlatot sem ezen tagállamokban, amelyek úttörő bepillantást kínálhatnának ezen eszközök alkalmazásába. Nehéz ezért átfogó következtetéseket levonni az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazásáról az előbb említett eszközök, továbbá még az ezen eszközök alkalmazása, mint olyan tekintetében.

[67] Meg kell azonban ismételni, hogy ezen eszközök az unió jogalkotásának igazolt és fontos részét képezik. Feltéve, hogy alkalmazásuk előfeltételei teljesülnek, a bíróknak azokat ugyanolyan aprólékosan kell alkalmazniuk, mint a Brüsszel I. rendeletet vagy a Brüsszel IIa. rendeletet. Idáig ezen feladat teljesítését az EUB-től származó lényeges iránymutatások hánya és a szórványos szakirodalom bonyolítja. Szükség lesz ezen eszközök további tanulmányozására az alkalmazásuk tisztázása érdekében.

A nemzeti közigazgatási hatóságok gyakorlata az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazása kapcsán a polgári igazságügy területén

[68] Az EUB-nak a polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlatát a közigazgatási hatóságok csak nagyon ritkán használják. Ennek legfőbb oka az, hogy ezen a téren az uniós eszközök legtöbbször a nemzeti bíróságokkal kapcsolatban tartalmazznak rendelkezéseket. Emellett maga az

³⁸ A lett Legfelsőbb Bíróság által az SKC-2113/2014. számú ügyben 2014. április 29-én hozott határozat. Elérhető: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departments/2014/SKC-2113-2014.docx> (lett nyelven).

EUB ítélezési gyakorlata is csak nagyon kevés ügyben értelmezte a közigazgatási hatóságok feladatait. Ezért a közigazgatási hatóságoknak az EUB ítélezési gyakorlata kapcsán felmerülő feladatai legtöbbször koordinációs feladatokból és a nemzeti jogszabályok módosításainak elkészítéséből állnak.

[69] Csak kevés példa van a tagállamok nemzeti jogának az EUB-nak a polgári igazságügy terén fennálló ítélezési gyakorlata miatti megváltoztatására. Az EUB-nak a polgári igazságügy terén fennálló ítélezési gyakorlatára adott ilyen nagyon korlátozott jogalkotói válasz több okkal is magyarázható. Ezen okok legfontosabbja az uniós rendeletek közvetlenül kötelező természete, amely általánosságban nem követel meg semmilyen kiegészítő nemzeti jogalkotói intézkedést.

[70] A Tanulmány ugyanakkor felfedi, hogy a nemzeti bírók legtöbbször támogatják a közvetlenül alkalmazandó uniós jogi eszközökre történő hivatkozásoknak a nemzeti polgári eljárásjogi kódexek szövegeibe történő belefoglalását, akkor is, ha a hivatkozás inkább tájékoztató jellegű, amely rámutat melyik uniós jogi eszköz releváns egy meghatározott nemzeti jogi összefüggésben. A nemzeti jogalkotásban az EUB ítélezési gyakorlatában bekövetkező fejlődésekre való reflektálás így hasznos lehet, akkor is, ha nem kötelező.

[71] A Tanulmány megerősíti, hogy megfelelő digitális megoldások létfontosságú szerepet játszanak a tagállamok azon képességében, hogy elismerjék az EUB-ítéleteket és elkészítsék a nemzeti jogban a szükséges választ. E területen jó példaként az uniós jog átültetéséről és implementálásról szóló **lettországi** információs rendszert (ESTAPIKS) lehet megemlíteni, mivel ez a rendszer nem csupán azt biztosítja, hogy az Igazságügyi Minisztériumot automatikusan értesítsék az EUB gyakorlatában bekövetkezett bármely változásról, de automatikusan ki is jelöli az EUB konkrét ítélezési gyakorlata tekintetében illetékes kormányzati szervet.

BEVEZETŐ RÉSZ: A NEMZETI BÍRÓSÁGOK GYAKORLATA AZ EUB ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK ALKALMAZÁSA KAPCSÁN: ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

[72] Ugyan a tanulmány az uniós jogi eszközök egy pontosan meghatározott körére vonatkozó európai bírósági ítélkezési gyakorlat alkalmazására fókuszál, indokolt néhány általános megállapítást tenni az Európai Bíróság igazságügyi területen megjelenő ítélkezési gyakorlatára és annak a tagállamokban történő alkalmazására vonatkozóan. Ezért a tanulmány következő része ezeket az általános kérdéseket vizsgálja és ezáltal a tanulmány további részeiben szereplő, konkrét problémákat érintő részletesebb elemzéshez biztosít háttérrel.

1. Az EUB ítélkezési gyakorlata és az előzetes döntéshozatali eljárás: jogszerűség

[73] Az EUB ítélkezési gyakorlatának nemzeti szinten történő alkalmazását vizsgáló tanulmány elején helyénvaló röviden felvázolni az EUB ítélkezési gyakorlatának fogalmi és jogi háttérét, valamint annak sajátosságait a polgári igazságügyi területen.

[74] Az EUB hatásköreit az Unió alapító szerződéseinek rendelkezései tartalmazzák, elsősorban az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ)³⁹ 251-281. cikke. E rendelkezések alapján az EUB egy sor területen rendelkezik hatáskörrel az ítélkezésre – az Unió intézményei által elfogadott jogi aktusok jogszerűségének felülvizsgálatától és a tagállamok uniós jogi kötelezettségének betartatásának biztosításától az uniós jog nemzeti bíróságok kérelmére történő értelmezéséig. Az EUB ezen eljárásokban hozott ítéletei egyaránt hozzájárulnak az uniós szinten egységes ítélkezési gyakorlat kialakulásához.

[75] Ugyanakkor a polgári igazságügyi területen az EUB ítéletei szinte kizárólag az előzetes döntéshozatali eljárásokban hozott európai bírósági ítéletekből áll, az egyetlen kivétel az EUB által a nemzetközi szerződéseknek az EUMSZ-szal való összhangjára vonatkozóan hozott vélemények.⁴⁰

[76] Az előzetes döntéshozatali eljárásokra vonatkozó fő rendelkezés az EUMSZ 267. cikk:

Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

a) a Szerződések értelmezése;

b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.

³⁹ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 326., 2012.10.26., 47-390. o.

⁴⁰ Az EUMSZ 218. cikkének (11) bekezdése alapján, lásd pl. a Bíróság 2014. október 14-i 1/13. sz. véleményét, a 2006. február 7-i 1/03. sz. véleményét.

Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

Ha egy tagállami bíróság előtt folyamatban lévő ügyben olyan kérdés merül fel, amely valamely fogva tartott személyt érint, az Európai Unió Bírósága a lehető legrövidebb időn belül határoz.

[77] Ennek megfelelően az EUMSZ 267. cikk szolgál annak jogalapjául, hogy az előzetes döntéshozatali eljárást a tagállamok bíróságai alkalmazzák, és a tagállamoknak nincs formális kötelezettségük arra vonatkozóan, hogy e téren további nemzeti jogszabályokat fogadjanak el. Ugyanakkor a legtöbb tagállam úgy döntött, hogy kiegészítik nemzeti eljárásjogukat az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó néhány általános szabályt tartalmazó néhány szakasszal, valamint hogy az ügy elbírálásának felfüggesztését lehetővé tevő okok között szerepeltetik az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

[78] **Lettország** esetében például a polgári eljárásjogi törvény (*Civilprocesa likums*) 5¹. cikke úgy rendelkezik, hogy a bíróság az uniós joggal összhangban az EUB elé terjeszthet előzetes döntéshozatal céljából a jogszabályok értelmezésére vagy érvényességére vonatkozóan.⁴¹ Emellett a polgári eljárásjogi törvény 214. cikke szerint az EUB elé terjesztés az eljárás felfüggesztésének alapjául szolgáló egyik ok.

[79] Hasonlóképpen **Magyarország** esetében a polgári eljárásjogi kódex (1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról) 155/A. §-a hasonló jellegű rendelkezéseket tartalmaz. Ugyanakkor a magyar törvény további részleteket is tartalmaz az előterjesztéssel kapcsolatban: „A bíróság a végzésben meghatározza azt a kérdést, amely az Európai Bíróság előzetes döntését igényli, valamint – a feltett kérdés megválaszolásához szükséges mértékben – ismerteti a tényállást és az érintett magyar jogszabályokat.”⁴² Emellett a magyar polgári eljárásjogi kódex előírja a bíróság számára, hogy az EUB számára megküldött előterjesztő határozatának másolatát küldje meg az Igazságügyi Minisztériumnak.

[80] **Svédország** esetében az előzetes döntéshozatalra vonatkozó nemzeti szabályozás még részletesebb, minthogy létezik külön törvény az előzetes döntéshozatalra utalásra vonatkozóan.⁴³

[81] Ezzel szemben **Németországban** nincsenek további külön rendelkezések az előzetes döntéshozatalra vonatkozóan. Az **Egyesült Királyságban** kissé bonyolultabb a helyzet. Bár az Egyesült Királyságban szintén nincs további külön jogszabályi rendelkezés az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozóan, a *common law* -rendszer szerepet kap e kérdésben és számos jogi precedens

⁴¹ A lett polgári eljárásjogi törvény (elfogadás: 1998. október 14.; hatálybalépés: 1999. március 1.; kihirdetés: Latvijais Vēstnesis [Lettország Hivatalos Lapja] 326/330. sz., 1998. november 3.).

⁴² Az 1952. június 6-án elfogadott 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról.

⁴³ Groussot X., Wong C., Inghammar A., Bruzelius A.: *Empowering National Courts in EU Law*, Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier, No 2010:2, 2010, 36. o.; elérhető: <http://www.sieps.se/sites/default/files/541-2009-3-rapport.pdf>.

létezik arra vonatkozóan, hogy miként és mikor terjesszenek előzetes döntéshozatali kérelmet az EUB elé.⁴⁴

[82] Lett és magyar bírók azon álláspontjuknak adtak hangot, hogy a bírók számára hasznos, hogy vannak további nemzeti jogszabályi rendelkezések az előzetes döntéshozatalra vonatkozóan. Minthogy ahhoz szoktak, hogy szinte kizárólag a nemzeti joggal dolgoznak, a további nemzeti eljárásjogi rendelkezések lehetővé teszik számukra azt, hogy világosan lássák a nemzeti eljárásjogi kontextust, amelyben az előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazandó.⁴⁵

2. Az előzetes döntéshozatali eljárás és az EUB ítélkezési gyakorlata az egyes tagállamokban általánosságban

[83] „Az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a Bíróság által az előzetes döntéshozatali eljárás során hozott ítélet az alapügy elbírálásánál a nemzeti bíróságra nézve kötelező erejű.”⁴⁶ Ebből következik, hogy nem csak az előterjesztő bíróságot, hanem az alapügyet fellebbezés keretében elbíráló másik bíróságot is köti az ügyben hozott előzetes döntés.⁴⁷ Minthogy az előzetes döntéshozatali eljárás célja az uniós jog egységes értelmezésének a biztosítása,⁴⁸ a feleknek és a bíróságoknak más ügyekben is hivatkozniuk kell az EUB ítélkezési gyakorlatára. E tekintetben az Egyesült Királyság – mint *common law*-jogrendszer – helyzete kissé eltérő, minthogy ott a nemzeti bíróságok az EUB ítélkezési gyakorlatára történő közvetlen hivatkozás helyett az Egyesült Királyság más bíróságainak korábbi olyan ítéleteire is hivatkozhatnak, amelyekben hivatkozás történt az EUB ítélkezési gyakorlatára.

[84] Valóban, a Tanulmány szerzői által megkérdezett ügyvédek 84%-a alkalmazta gyakorlatában az EUB ítélkezési gyakorlatát. A beszélgetések során az ügyvédek azt jelezték, hogy hivatkoznak az EUB ítélkezési gyakorlatára bírósági beadványaikban. Emellett közülük sokan az ítélkezési gyakorlatot tudományos célból is felhasználják. Ezzel szemben a bíróságok az EUB ítélkezési gyakorlatát jogforrásként használják, az adott ügyben egy adott érvelés alátámasztására. Ugyanakkor a kérdőívet kitöltő jogászok közül sokan elismerték, hogy az EUB ítélkezési gyakorlata a polgári igazságügyi területen nem alkot egységes és konzisztens esetjogi rendszert.

⁴⁴ Lásd többek között: Lenz C.O., Grill G.: *The Preliminary Ruling Procedure and United Kingdom*, In: Fordham International Law Journal, Vol.19(3), 1995, 844-865. o.

⁴⁵ Lett bírók képviselőivel 2014. október 13-án készített interjú; magyar bírók képviselőivel 2014. november 20-án készített interjú.

⁴⁶ A C-173/09. sz. Georgi Ivanov Elchinov kontra Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa ügyben 2010. október 5-én hozott ítélet, 29–30. pont.

⁴⁷ Broberg M., Fenger N.: *Preliminary References to the European Court of Justice*, Oxford University Press, 2014, 442. o.

⁴⁸ Uo., 451. o.

[85] A Tanulmány következő részei általános áttekintést nyújtanak az előzetes döntéshozatali eljárásokról a polgári igazságügyi területen, illetve arról, hogy az egyes tagállamoknak milyen tapasztalatai vannak az előzetes döntéshozatali eljárások nemzeti bíróságok általi kezdeményezését és az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazását illetően.

2.1. Az előzetes döntéshozatali eljárás sajátosságai a polgári igazságügyi területen

[86] Az EUB polgári igazságügyi területtel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatára vonatkozó statisztikai adatok alapvetően hasonló tendenciákat mutatnak, mint az egyéb területeket érintő EUB ítélkezési gyakorlatra vonatkozó adatok. Egyrészt az ügy relatív jelentőségére utal az, hogy az EUB azt valamelyik tanácsban vagy a nagytanácsban bírálja el. Mind a polgári igazságügy, mind a többi terület statisztikai hasonlóak – az ügyek nagy többsége a tanácsokban kerül elbírálásra és csak az ügyek kevesebb, mint tizede nagytanácsban.⁴⁹

[87] Másrészt, hasonlóan más területekhez, az EUB elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérelmek száma a polgári igazságügy területén is növekszik. A releváns statisztikai adatok azt mutatják, hogy az EUB által elbírált ügyek száma nő.⁵⁰ A tagállamokból a Tanulmány által vizsgált polgári igazságügyi területen érkező kérelmeket tekintve a tendencia nagyjából ugyanez.

[88] Ugyanakkor a 2009-es év különös jelentőséggel bír a polgári igazságügyi területen, mivel ebben az évben lépett hatályba a Lisszaboni Szerződés.⁵¹ Míg 2009-ig csak a végső fokon ítélkező bíróságok voltak jogosultak az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a továbbiakban: EK-Szerződés) 68. cikke szerinti különleges előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére a polgári igazságügyi területen, a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta eltelt öt évben bármelyik nemzeti bíróság jogosult előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére a polgári igazságügy területén. Például **Németország** esetében az alsóbb szintű bíróságok kihasználták ezt a lehetőséget és aktívan élni kezdtek az előzetes döntéshozatali eljárással. Ezt illusztrálja, hogy 2009 óta a polgári igazságügy területén mintegy 15 előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztettek elő alsóbb fokú német bíróságok és 12 kérelmet terjesztett elő a szövetségi legfelsőbb bíróság (*Bundesgerichtshof*).

[89] Ugyancsak az elmúlt öt év alatt jelentős mértékben nőtt a tagállamokból érkező előzetes döntéshozatali kérelmek összesített száma a polgári igazságügyi területen. Egyes megkérdezettek ezt a fent említett azon lehetőségnek tudják be, hogy bármely tagállami bíróság terjeszthet az EUB elé előzetes döntéshozatali kérelmet a polgári igazságügy területén. A kérelmek összesített száma

⁴⁹ A nagytanácsban és a tanácsokban elbírált ügyek arányát a polgári igazságügyi területen a Tanulmány szerzői az EUB keresőmotorja segítségével számolták. Az általános tendenciák tekintetében lásd: Az Európai Unió Bíróságának Éves Jelentése, 2013, 10. o. Elérhető: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001huc.pdf>.

⁵⁰ Uo., 9. o.

⁵¹ Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösség létrehozásáról szóló szerződés módosításáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 306., 2007.12.17., 1–229. o.

fokozatosan emelkedett 2004 óta, amikor öt kérelem érkezett, a 2009-es 11 kérelemig. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően 2010-ben 23 kérelem érkezett, 2011-ben 18, 2012-ben pedig 23.⁵²

[90] A Tanulmányban vizsgált tagállamokban ez a tendencia nem annyira nyilvánvaló, bár az aktivitás bizonyos növekedése figyelhető meg az Egyesült Királyságban, minthogy az Egyesült Királyság bíróságai a polgári igazságügy területén először 2009-ben terjesztettek elő kérelmet, kettőt, és az ezt követő években hasonló szinten maradt a kérelmek száma.⁵³

[91] A végső fokon ítélkező bíróságok és a többi bíróság aktivitásának összehasonlítása az előzetes döntéshozatali kérelmek előterjesztése tekintetében megerősíti az alsóbb bíróságok egyre növekvő szerepét. Míg 2009 decemberéig az EK-Szerződés 68. cikke kizárta a nem legfelsőbb fokon ítélkező bíróságokon kívüli bíróságok számára, hogy előzetes döntéshozatali kérelmet terjesszenek az EUB elé, miután ez a korlátozás megszűnt, a végső fokon ítélkező bíróságok és a többi bíróság által kezdeményezett kérelmek száma nagyjából kiegyenlített, legalábbis a Tanulmányban vizsgált tagállamok tekintetében.⁵⁴

[92] Ugyanakkor a végső fokon ítélkező bíróságok továbbra is domináns szerepet játszanak a polgári igazságügyi területen előterjesztett előzetes döntéshozatali kérelmek terén. Ez persze részben betudható a 2009 előtti helyzet következményének. Ugyanakkor meglehetősen éles kontraszt mutatkozik az uniós jog más területén előzetes döntéshozatali kezdeményező alsóbb szintű bíróságok számának általános dominanciája és a polgári igazságügyi területen a végső fokon eljáró bíróságok aktivitása között (például **Magyarország** esetében).

[93] E helyzet egyik lehetséges magyarázata az lehet, hogy a polgári igazságügyi területen bonyolultabb kérdések merülnek fel, mint általában az uniós jog más területein, és ezért az alsóbb bíróságok igyekeznek elkerülni az előzetes döntéshozatali eljárásokat. Más magyarázatok a nemzeti jogokhoz kapcsolódnak és a Tanulmány további, az egyes tagállamokat érintő részeiben kerülnek bemutatásra.

[94] Emellett az Unió bővítése is szerepet játszott a tagállamokból érkező előterjesztések mintázatában – a polgári igazságügy területén 18 kérelem érkezett a 2004-es és 2007-es tagállamokból (nevezetesen a Cseh Köztársaságból, Lengyelországból, Bulgáriából, Lettországból, Litvániából, Szlovéniából és Magyarországról), így a Tanulmány által vizsgált egyes tagállamok közül **Lettország** és **Magyarország** tapasztalata megerősíti, hogy ez az aktivitás növekszik.

[95] A polgári igazságügyi terület a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárások nagy száma miatt is különleges szerepet játszik az EUB ítélkezési gyakorlatának más területeihez képest. 2009-2013

⁵² Arcarazo D.A., Murphy C.C. (szerk.): *EU Security and Justice Law After Lisbon and Stockholm*, Hart Publishing, 2014, 65. o.

⁵³ Lásd a Tanulmány mellékletét.

⁵⁴ Lásd a Tanulmány mellékletét.

között⁵⁵ a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárást 15 esetben alkalmazták, valamennyi a szabadság, a biztonság és a jogérvényesülés területét érintette.⁵⁶ Ezen ügyek közül négy a Tanulmány által vizsgált tagállamokból érkezett – három Németországból⁵⁷ és egy az Egyesült Királyságból.⁵⁸ Mindhárom ügy a Brüsszel IIa. rendeletet érintette.

[96] A Tanulmány által vizsgált tagállamok bíróságai általában egy-három kérdést terjesztenek az EUB elé egy előzetes döntéshozatali kérelemben. Ugyanakkor néhány ügyben akár nyolc kérdést is az EUB elé terjesztettek.⁵⁹ A *Cornelius de Visser* ügyben⁶⁰ egy elsőfokú bíróság Németországból 11 kérdést terjesztett elő. Ugyanakkor az EUB Hivatala a nemzeti bíróságnak megküldte az *eDate Advertising és társai* ügyben hozott ítéletet⁶¹ és kérte, hogy az nyilatkozzon arról, hogy az ítélet fényében fenn kívánja-e a tartani az előzetes döntéshozatali kérelemben foglalt valamennyi kérdést.⁶² Ezt követően a nemzeti bíróság öt kérdést visszavont és egyet átfogalmazott.⁶³

[97] A polgári igazságügyi területen az EUB lényegében valamennyi ítéletben átfogalmazta a nemzeti bíróság által feltett kérdéseket, olyan fordulatokkal, mint: „Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni,”⁶⁴ „Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ,”⁶⁵ „A [...] bíróság [...] kérdése lényegében arra irányul,”.⁶⁶ E fordulatokat azután az előterjesztő bíróság által megfogalmazott kérdés vagy kérdések⁶⁷ értelmezése követi az EUB részéről.

[98] Az *OTP Bank* ügy⁶⁸ különös figyelmet érdemel a kérdések EUB általi átfogalmazása tekintetében. Ebben az ügyben az EUB túlmént a Magyarország Legfelsőbb Bírósága által előterjesztett kérdéseken, amelyek a Brüsszel I. rendelet 5. cikke (1) bekezdésének értelmezésére irányultak és emellett a rendelet 5. cikkének (3) bekezdésére is hivatkozott.

[99] Egyes nemzeti bírók kritizálták az EUB azon megközelítését, hogy szinte valamennyi előterjesztett kérdést átfogalmazza. Kiemelték, hogy pontosan tudják, hogy mit akarnak megkérdezni

⁵⁵ A 2014-re vonatkozó statisztikai adatok még nem állnak rendelkezésre.

⁵⁶ Az Európai Unió Bíróságának Éves Jelentése, 2013, 101. o. Elérhető: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001huc.pdf>.

⁵⁷ A C-256/09. PPU. sz. Bianca Purrucker kontra Guillermo Vallés Pérez ügyben 2010. július 5-én hozott ítélet, a C-491/10. PPU. sz. Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet.

⁵⁸ A C-497/10. PPU. sz. Barbara Mercredi kontra Richard Chaffe ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet.

⁵⁹ Lásd még a C-483/12. sz. Irmengard Weber kontra Mechthilde Weber ügyben 2014. április 3-án hozott ítéletet, a német bíróság az ügyben 8 kérdést terjesztett az EUB elé, további alkérdésekkel.

⁶⁰ A C-292/10. sz. G kontra Cornelius de Visser ügyben 2012. március 5-én hozott ítélet.

⁶¹ A C-509/09. sz. eDate Advertising GmbH kontra X és a C-161/10. sz. Olivier Martinez és Robert Martinez kontra MGN Limited egyesített ügyekben 2011. október 25-én hozott ítélet.

⁶² A C-292/10. sz. G kontra Cornelius de Visser ügyben 2012. március 5-én hozott ítélet, 34. pont.

⁶³ Uo., 35. pont.

⁶⁴ Lásd a C-420/07. sz. Meletis Apostolides kontra David Charles Orams és Linda Elizabeth Orams ügyben 2009. április 28-án hozott ítéletet.

⁶⁵ Lásd a C-381/08. sz. Car Trim GmbH kontra KeySafety Systems Srl. ügyben 2010. február 25-én hozott ítéletet.

⁶⁶ Lásd a C-497/10. PPU. sz. Barbara Mercredi kontra Richard Chaffe ügyben 2010. december 22-én hozott ítéletet.

⁶⁷ Egyes ügyekben több kérdés együttesen kerül megválaszolásra, lásd a C-456/11. sz. Gothaer Allgemeine Versicherung AG és társai kontra Samskip GmbH ügyben 2012. november 15-én hozott ítéletet.

⁶⁸ A C-519/12. sz. OTP Bank ügyben 2013. október 17-én hozott ítélet.

és ezt jelölték meg az egyik oknak, amiért az előzetes döntéshozatali eljárás nem működik olyan zökkenőmentesen, mint működhetne.⁶⁹

[100] Ugyanakkor az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések ügyének két oldala van. Annak ellenére, hogy az EUB kidolgozott egy meglehetősen részletes iránymutatást arra vonatkozóan, hogy hogyan kell előterjesztést tenni,⁷⁰ és a Tanulmány megerősítette, hogy **Németországon** ezt a bíróságok alkalmazzák is,⁷¹ a nemzeti bíróságok által előterjesztett kérdések néha valóban kritikával illelhetők.

[101] E szempontból érdekes tapasztalatként szolgál az az eset, amikor két különböző tagállam – **Németország** és Franciaország – bíróságai a Brüsszel I. rendelet kapcsán majdnem azonos problémákat terjesztettek az EUB elé előzetes döntéshozatal céljából és az EUB a két eljárást egyesítette.⁷² Bár az előterjesztett kérdések lényege azonos volt, a Tanulmány szerzőinek álláspontja szerint a német bíróságok által alkalmazott stílus és struktúra jobban átláthatóbb és az EUB számára könnyebben kezelhető volt, ezért kisebb mértékű átfogalmazást igényelt az EUB részéről.

[102] Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések minőségével kapcsolatos következtetés ezért az, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás sikere e tekintetben nagy mértékben múlik az eljárás együttműködési jellegén és a két bíróság közötti kölcsönös tiszteleten. Bár a nemzeti bíróságok által előterjesztett kérdések néha nem teljesen pontosak, a kérdések átfogalmazásának az EUB által követett aktív gyakoroltsághoz vezethet, hogy a nemzeti bíróság nem pont azzal a problémával kapcsolatban kap iránymutatást, amely kapcsán segítséget kért. Ezen túlmenően hosszú távon a kérdések túlzottan gyakori átfogalmazása egyes nemzeti bíróságokat elbátortalaníthat abban, hogy előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezzenek.

2.2. Lettország

[103] Általánosságban elmondható, hogy a lett bíróságok első előzetes döntéshozatali kérelmüket majdnem négy évvel Lettország Unióhoz történő csatlakozását követően, 2007 végen terjesztették elő.⁷³ Ezt követően azonban a lett bíróságok rendszeresen éltek az előzetes döntéshozatali eljárással. 2013 végéig a lett bíróságok összesen 30 előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztettek elő, 2008-ban hármat, 2009-ben négyet, 2010-ben hármat, 2011-ben tízet, 2012-ben ötöt és 2013-ban is ötöt.

[104] Lettországban az előzetes döntéshozatali kérelmek többségét közigazgatási bíróságok terjesztették elő. a 2012 végi statisztikák szerint 25 kérelemből 20-at a lett Legfelsőbb Bíróság

⁶⁹ Magyar bírók képviselőivel 2014. november 20-án készített interjú.

⁷⁰ Tájékoztató a nemzeti bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásról, 2009. december 5. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2009., C 297., 1. o.

⁷¹ Német bírók képviselőivel 2014. november 3-án készített interjú.

⁷² A C-509/09. sz. eDate Advertising GmbH kontra X és a C-161/10. sz. Olivier Martinez és Robert Martinez kontra MGN Limited egyesített ügyekben 2011. október 25-én hozott ítélet.

⁷³ Mivel az EUB az ügyet 2008 januárjának elején vette nyilvántartásba, statisztikai szempontból általában 2008-hoz sorolják. Lásd pl.: Nesterova I.: *Eiropas Savienības Tiesa: svarīgākie nolēmumi. Latvijas aktuālie prejudiciālie nolēmumi*, Jurista Vārds, Nr. 47 (746), 2012.11.20.

közigazgatási kollégiuma terjesztett elő és további kettőt más közigazgatási bíróság.⁷⁴ A kérelmek tárgya többségében adózási kérdésekkel függött össze (2012 végéig 15 kérelem olyan ügyekben született, ahol az alperes az adóhatóság volt), ami általánosságban összhangban van a már új tagállamokban megfigyelhető tendenciákkal.⁷⁵

[105] A polgári igazságügyi területen eddig csak három kérelmet terjesztettek elő lett bíróságok. Ugyanakkor általában van egy bizonyos átmenet, mielőtt egy új tagállam teljes súlya tükröződik az EUB ügyszámában.⁷⁶

[106] A polgári igazságügyi terület egy uniós jogi aktusát érintő első lett bíróság által előterjesztett előzetes döntéshozatali kérelemre 2012-ben került sor, az Unióhoz történő csatlakozás után nyolc évvel. Ez az ügy – *Trade Agency*⁷⁷ – ugyanakkor a Brüsszel I. rendelet értelmezés szempontjából fontos lépés jelentett. Az ügyet a Tanulmány 474. pontja elemzi részletesen.

[107] Két másik előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésére került sor 2014-ben, amelyek szintén a Brüsszel I. rendelet értelmezésével voltak kapcsolatosak. Ugyanakkor az egyik ügyben az EUB úgy ítélte meg, hogy nem szükséges az ügyben határozni, mivel a nemzeti bíróság már nem egy előtte folyamatban lévő ügyben jár el, ezért a az ügy keretében előterjesztett kérdések hipotetikussá váltak.⁷⁸ Az EUB elutasította a nemzeti bíróság azon érvét, mely szerint hasonló jogviták vannak folyamatban előtte.⁷⁹

[108] A *FlyLAL* ügy⁸⁰ szintén jelentős volt a Brüsszel I. rendelet hatályának értelmezése szempontjából. A Tanulmány írásának idején a lett bíróság még nem hozott döntést az alapeljárásban.

[109] Valamennyi hivatkozott előzetes döntéshozatali kérelmet a lett Legfelsőbb Bíróság terjesztette elő. Ezt részben a fentebb, a Tanulmány 88. pontjában jelzett azon tény magyarázza, hogy a Lisszaboni Szerződés 2009 decemberében történő hatálybalépéséig csak a végső fokon eljáró bíróságok voltak jogosultak kérelmet terjeszteni az EUB elé. Még az ítéletek elismerésével és végrehajtásával kapcsolatos kérdésekben is az eljárások hosszadalmasak és három fokot, valamint az EUB-ot is megjárták.

[110] Például a *Trade Agency* ügyben az elismerés és végrehajtás iránti kérelmet 2009. október 28-án nyújtották be,⁸¹ az EUB ítélete majdnem három évvel később, míg a Legfelsőbb Bíróság jogerős

⁷⁴ Buka A.: *Requests for the preliminary rulings from Latvian courts: 10 years of the EU membership*, In: „The Baltic States in the European Union: ten years as Member States”. Proceedings of the international conference, 25-26 April, 2014. Latvian Academy of Sciences, 24. o.

⁷⁵ Bobek M.: *Learning to talk: preliminary rulings, the courts of the new member states and the Court of Justice*, Common Market Law Review, 2008, Vol.45, 1612-1614. o.

⁷⁶ Broberg M., Fenger N.: *Preliminary References to the European Court of Justice*, Oxford University Press, 2014, 34. o.

⁷⁷ A C-619/10. sz. Trade Agency Ltd. kontra Seramico Investments Ltd. ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet.

⁷⁸ A C-350/13. sz. Antonio Gramsci Shipping Corp. és társai kontra Aivars Lembergs ügyben 2014. június 5-én hozott ítélet 11. pontja.

⁷⁹ Uo.

⁸⁰ A C-302/13. sz. flyLAL-Lithuanian Airlines AS kontra Starptautiskā lidosta Rīga VAS és Air Baltic Corporation AS ügyben 2014. október 23-án hozott ítélet.

döntése mintegy 5 hónappal ezt utóbbit követően született. Az eljárás tehát három évet, három hónapot és 16 napot vett igénybe. Hasonló időtartam jellemzi az *Antonio Gramsci Shipping Corp.* ügyet – három év, négy hónap és 13 nap.⁸²

[111] Amint fentebb említésre került, mindhárom előzetes döntéshozatali kérelem a Brüsszel I. rendeletet érintette, ennek oka pedig az, hogy a polgári igazságügyi terület uniós jogi aktusai közül ez a Lettországból leggyakrabban alkalmazott és az ügyvédek ezt jobban ismerik, mint a többit.

[112] A lett polgári eljárásjogi törvény 5. cikke rendelkezik azon jogforrásokról, amelyeket a bíróság eljárása során alkalmazhat. Ez a felsorolás tartalmazza mind az Unió jogi aktusait, mind hivatkozást arra, hogy a jogi aktusok alkalmazása során a bíróságnak figyelemmel kell lennie az ítélkezési gyakorlatra.⁸³ Azonban ez a cikk nem szól kifejezetten arról, hogy melyik bíróságok ítélkezési gyakorlatát kell figyelembe venni. Ugyanakkor a polgári eljárásjogi törvényre vonatkozó kommentárok jelzik, hogy az EUB által az uniós jog tekintetében adott értelmezés kötelező és végleges.⁸⁴

[113] A lett Legfelsőbb Bíróság időről-időre támaszkodik az EUB ítélkezési gyakorlatára az Unió polgári igazságügyi területén, emellett a Tanulmányból kiderül, hogy az alsóbb szintű bíróságok ítéleteiben a bíróságok csak azért említik az EUB ítéleteit, mert arra hivatkozik valamelyik fél, de a bíróság indokolásában nincs ezekre az ügyekre vonatkozó elemzés. Következésképpen nagyon kevés olyan ügy van, amelyben első- vagy másodfokon eljáró bíróságok az EUB ítéleteire hivatkoztak saját érvelésük alátámasztása érdekében, még ha a tagállami bíróságok kötelezettsége is, akár végső fokon jár el akár sem, hogy ne csak az előzetes döntéshozatali ítélet rendelkező részét, de *ratio*-ját is alkalmazza az uniós jog értelmezése során.⁸⁵

[114] Az interjúk során a bíróságok elismerték, hogy a bíróságok túlterheltek, így nincs sok idő arra, hogy egyes témákat illetően mélyebb kutatásokat végezzenek. Emellett nem mindig ismert számukra az EUB újabb ítélkezési gyakorlata.⁸⁶ Például a Tanulmányból kiderül, hogy a Brüsszel I. rendeletre vonatkozóan az elmúlt két évben született EUB-ítéletek egyszer sem kerültek mérlegelésre lett bíróságok ítéleteiben. Mindenesetre a Lett Bíróképző Központ adatai szerint az érdeklődő bírók minden évben kapnak képzést az EUB újabb ítélkezési gyakorlatáról.⁸⁷ A Központ azt is jelezte, hogy a bírók nem kaptak képzést az EUB elé terjesztendő előzetes döntéshozatali kérelmek megfogalmazására vonatkozóan.

⁸¹ A lett Legfelsőbb Bíróság Szenátusa által az SKC-1/2013. sz. ügyben 2013. február 13-án hozott ítélet. Elérhető: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departement1/2013/1-skc-2013.doc> (lett nyelven).

⁸² A lett Legfelsőbb Bíróság által az SKC-231/2014. sz. ügyben 2014. október 15-én hozott ítélet; nem tették közzé.

⁸³ A lett polgári eljárásjogi törvény (elfogadás: 1998. október 14.; hatálybalépés: 1999. március 1.; kihirdetés: Latvias Vēstnesis [Lettország Hivatalos Lapja] 326/330. sz., 1998. november 3.) 5. cikkének (6) bekezdése.

⁸⁴ Torgāns K. (szerk.). *Civilprocesa likuma komentāri. I.daļa (1.-28.nodaļa)*, Tiesu namu aģentūra, 2011, 33. o.

⁸⁵ Broberg M., Fenger N.: *Preliminary References to the European Court of Justice*, Oxford University Press, 2014, 452. o.

⁸⁶ Lett bírók képviselőivel 2014. október 13-án készített interjú.

⁸⁷ A Lett Bíróképző Központ képviselőivel 2014. október 13-án készített interjú.

[115] Összefoglalva az tűnik a legvalószínűbbnek, hogy a lett bíróságok a közeljövőben több előzetes döntéshozatali kérelemmel fordulnak az EUB-hoz, ahogy nő a polgári igazságügyi területen az uniós jogi aktusok alkalmazásának gyakorisága és következésképpen egyre gyakrabban lesz szükség értelmezésükre is. A bíróságokat emlékeztetni kell, hogy az EUB által adott értelmezés szerves részét képezi az érintett uniós jogi rendelkezésnek⁸⁸ és ezért azokra a polgári igazságügyi területet érintető jogviták eldöntése során figyelemmel kell lenni. Emellett az EUB ítélezési gyakorlata megkönnyítheti a bíróságok munkáját, mivel a megfelelő ítélet tartalmazhatja a szükséges érvelést.

2.3. Svédország

[116] Ami a Svédország és az EUB közötti interakciót illeti, először is meg kell jegyezni, hogy Svédországot kritikával illették amiatt, hogy meglehetősen visszafogott az előzetes döntéshozatali kérelmek EUB elé terjesztésében. A svéd Európai Tanulmányok Intézete által végzett kutatás alapján 1995 és 2009 között az EUB 67 előzetes döntéshozatali kérelemről döntött svéd bíróságok előterjesztése nyomán, azaz kevesebb, mint évi öt ügyben.⁸⁹ A számok nem nőttek, minthogy a svéd bíróságok 2010-ben 6 kérelmet terjesztettek elő, 2011-ben 4-et, 2012-ben 8-as és 2013-ban 12-öt. Svédországból összesen 111 előzetes döntéshozatali kérelem érkezett.⁹⁰ Az előzetes döntéshozatali kérelmet többségét a végső fokon eljáró bíróságok terjesztik elő.⁹¹ Az elmúlt öt évben svéd bíróságok az alábbi két kérelmet terjesztették elő a Brüsszel I. rendelet értelmezésére vonatkozóan.

[117] Az egyik ügyben a svéd legfelsőbb bíróság, a *Högsta domstolen* a Brüsszel I. rendelet hatályának értelmezése kapcsán terjesztett az EUB elé kérelmet egy olyan ítélet végrehajtásával összefüggésben, amely érvénytelenítette egy másik tagállamban székhellyel rendelkező társaságban megszerzett üzletrész bejegyzését.⁹² Egy másik ügyben Nedre Norrland fellebbviteli bírósága (*Hovrätten för Nedre Norrland*) terjesztett kérelmet az EUB elé⁹³ a jogellenes károkozással és jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményekkel összefüggésben egy olyan ügyben, amelyben egy részvénytársaság hitelezője kérte a társaság igazgatósági tagja és egy részvényese felelősségének megállapítását a társaság tartozásaiért, amiért azok hagyták hogy a társaság annak

⁸⁸ Bromerg M., Fenger N.: *Preliminary References to the European Court of Justice*. Oxford University Press, 2014, 451. o.

⁸⁹ Bernitz U.: *Förhandsavgöranden av EU-domstolen. Svenska domstolars hållning och praxis*, Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier, No 2010:2, 2010, 7. o. Elérhető: <http://www.sieps.se/sv/publikationer/forhandsavgöranden-av-eu-domstolensvenska-domstolars-hallning-och-praxis-20102>,

⁹⁰ Az Európai Unió Bíróságának Éves Jelentése, 2013, 10. o. Elérhető: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001huc.pdf>.

⁹¹ Bernitz U.: *Förhandsavgöranden av EU-domstolen. Svenska domstolars hållning och praxis*, Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier, No 2010:2, 2010, 51. o. Elérhető: <http://www.sieps.se/sv/publikationer/forhandsavgöranden-av-eu-domstolensvenska-domstolars-hallning-och-praxis-20102>.

⁹² A C-111/08. sz. S.C.T. Industri AB kontra Alpenblume ügyben 2009. július 2-án hozott ítélet.

⁹³ A C-147/12. sz. ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB kontra Frank Koot és Evergreen Investments BV ügyben 2013. július 18-án hozott ítélet.

ellenére folytassa gazdasági tevékenységét, hogy az már nem rendelkezett elegendő pénzeszközzel és csőd eljárás alá került.

[118] A svéd bírói kar képviselőivel készített interjúk szerint a bírósági titkárok alapos kutatást végeznek az uniós joggal összefüggő kérdésekről, mielőtt az ügyet a bíró elé viszik.⁹⁴ Ez megerősíti, hogy az EUB meglévő ítélkezési gyakorlatára figyelemmel vannak, és a bíróságok gyakran alkalmazzák az *acte claire* doktrínát.

[119] A svéd bíróságok által az EUB elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérelmek alacsony számának az interjúkban említett másik oka a svéd bírósági eljárások hatékonysága. Svédország célja a gyors és hatékony bírósági eljárások biztosítása, egy előzetes döntéshozatali kérelem EUB elé terjesztése azonban az eljárást több mint egy évvel meghosszabbítja.⁹⁵ Ezért a svéd bíróságok inkább tartózkodnak attól, hogy előzetes döntéshozatali kérelmet terjesszenek az EUB elé. Amennyiben azonban mindkét fél kérelmezi az előzetes döntéshozatali eljárást, sor kerül a kérelemre.

[120] A kérelmek alacsony számának további oka lehet, különösen az alsóbb bíróságok tekintetében, a *kérdésfelterjesztés* jogintézménye – a kerületi vagy fellebbviteli bíróságok azon joga, hogy a Legfelsőbb Bírósághoz forduljanak valamely jogalkalmazási kérdéssel (az eljárás hasonlít az EUB előzetes döntéshozatali eljárásához). Ez az eljárás feltehetőleg lehetővé teszi az EUB elé terjesztett kérdések számának csökkentését.

[121] Még ha meg is vannak az okai a svéd visszafogottságnak, ezt a hozzáállást a svéd jogirodalom néha az *elszigetelődés elvének* nevezi.⁹⁶ Másrészt Svédországot úgy jellemzik, mint ahol törekednek a jogbiztonságra, a nemzetközi kereskedelem és a határon átnyúló családi viszonyok stabilitásának és hatékony működésének elősegítésére, ami bizonyos esetekben a külföldi jogok alkalmazását igényli.⁹⁷

[122] Összegzésként elmondható, hogy a tisztességes eljárással és a bírósági eljárások hatékonyságával összefüggő megfontolások játsszák a legfontosabb szerepet a svéd bíróságok számára mielőtt egy előzetes döntéshozatali kérelem EUB elé terjesztéséről döntenek. Emellett úgy tűnik, hogy a svéd bíróságok csak akkor terjesztenek elő előzetes döntéshozatali kérelmet, ha a kérdés nem világos az EUB korábbi ítélkezési gyakorlata alapján. A Tanulmány szerzői szerint a svéd eljárásjogi törvény azon előírása, mely értelmében indokolni kell az előterjesztés elmaradását (amelyet a svéd parlament az EUB elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérelemről szóló törvénnyel fogadott el)⁹⁸ hasznos és az

⁹⁴ Svéd bírók képviselőivel 2014. október 27-én készített interjú.

⁹⁵ Az Európai Unió Bíróságának Éves Jelentése, 2013, 10. o. Elérhető: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001huc.pdf>.

⁹⁶ Bogdan M.: *Foreign public law and article 7(1) of the Rome Convention: some reflections from Sweden*, In: Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques. Mélanges en l'honneur de H. Gaudemet-Tallon. Dalloz, 2008, 674. o.

⁹⁷ U.o.

⁹⁸ Groussot X., Wong C., Inghammar A., Bruzelius A.: *Empowering National Courts in EU Law*, Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier, 2010:2. sz., 2010, 36. o. Elérhető: <http://www.sieps.se/sites/default/files/541-2009-3-rapport.pdf>.

EUB ítélkezési gyakorlatának magas színvonalú kutatását biztosítja, valamint megkönnyíti az *acte claire* doktrina alkalmazását.

2.4. Németország

[123] Németország nemcsak általában, de a polgári igazságügyi területen is az előzetes döntéshozatali kérelmet előterjesztő legaktívabb tagállamok egyike. 1976 óta a német bíróságok 70 ügyben nyújtottak be előzetes döntéshozatali kérelmet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Brüsszeli Egyezmény (a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény)⁹⁹ és a Brüsszel I. rendelet kapcsán (68 EUB-ítélet, egy főtanácsnoki indítvány, egy folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárás).

[124] A polgári igazságügyi terület egyéb uniós rendeletei tekintetében a német bíróságok 14 előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztettek elő. 2013-2014 kötözz volt a legaktívabb időszak Németországban a Brüsszeli Egyezmény és a Brüsszel I. rendelet kapcsán – évente hat előzetes döntéshozatali kérelemmel. A többi rendelet kapcsán a legaktívabb év 2014 volt – három előzetes döntéshozatali kérelem indult német bíróságoktól (egy az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendeletet, három az iratkézbítésről szóló rendeletet, kettő a fizetéseképtelenségről szóló rendeletet érintette). A német bíróságok nem kezdeményeztek előzetes döntéshozatali eljárást a bizonyításfelvételtől szóló rendelet, a Róma I. és Róma II. rendelet kapcsán.

[125] Németországban nagyon fontos az előzetes döntéshozatali kérelmek megfogalmazásának módszertana. Az alsóbb bíróságok a legfelsőbb bíróságot, a *Bundesgerichtshofot* (*BGH*) tekintik példának az előzetes döntéshozatali kérelmek megfogalmazása során.

[126] Németországban nincs nemzeti jogszabály, amely rendelkezne az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésének eljárásjogi részleteiről. Az egyetlen jogalap az EUMSZ 267. cikke. Az ügyvédek igen képzetek ezekben a kérdésekben, így gyakran kezdeményezik, hogy a bíróságok kezdeményezzenek előzetes döntéshozatali eljárást. Egy megfigyelés szerint az alsóbb német bíróságok néha ezért kezdeményeznek előzetes döntéshozatali eljárást, hogy megváltoztassák a *Bundesgerichtshof* által meghatározott ítélkezési gyakorlatot. Következésképpen az alsóbb bíróságok részéről fennáll bizonyos kritikai állás a *Bundesgerichtshoffal* szemben.

2.5. Magyarország

[127] A 2004. óta csatlakozott tagállamok közül Magyarország vezető szerepet töltött be az előzetes döntéshozatali kérelmek EUB elé terjesztése terén. Jelen állás szerint a magyar bíróságok 106 előzetes

⁹⁹ A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény (egységes szerkezetbe foglalt szöveg). Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 27., 1998.1.26., 1. o.

döntéshozatali kérelmet küldtek az EUB-nak. Ráadásul az előterjesztések éves száma növekvő tendenciát mutat, csak 2014-ben 22 előzetes döntéshozatali kérelem érkezett magyar bíróságoktól.

[128] A magyar bíróságok által eddig az EUB elé terjesztett kérelmek főbb területei az adójog, a fogyasztóvédelem és a mezőgazdaság volt. A polgári igazságügyi területen nem volt jelentős számú kérelem – eddig csak négy előzetes döntéshozatali kérelem érkezett a magyar bíróságoktól a polgári igazságügyi területen. Ezen túlmenően e négy kérelemből csak kettőt zárt le az EUB ítélettel – az egyik a fizetésektelenségről szóló rendeletet, a másik a Brüsszel I. rendeletet érintette.¹⁰⁰ Egy kérelem csak a közelmúltban, 2014-ben kerül előterjesztésre a Brüsszel I. rendelettel és az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelettel összefüggésben,¹⁰¹ egy másikat pedig, amely a Brüsszel I. rendelettel volt kapcsolatos az EUB mint elfogadhatatlant elutasította.¹⁰²

[129] Az előzetes döntéshozatali kérelmek többsége alsóbb bíróságokról származik, 2013 végéig a Legfelsőbb Bíróság csak 15 előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztett elő. Ugyanakkor az egyetemi szféra képviselői kifejtették, hogy a Legfelsőbb Bíróság igen fontos szerepet játszik az uniós jognak a magyar bíróságokon való alkalmazása tekintetében, minthogy a tartalmukat tekintve legjelentősebb ügyek a Legfelsőbb Bíróságról érkeznek. Emellett a Legfelsőbb Bíróság ítélkezési gyakorlata révén befolyásolja az unió jog alkalmazását az alsóbb bíróságokon.¹⁰³ A polgári igazságügyi területen a négy kérelem közül hármat a Legfelsőbb Bíróság terjesztett elő.

[130] A bíróságok előzetes döntéshozatali kérelmek előterjesztése kapcsán megfigyelhető aktivitására nagy hatással voltak az eljárás felei, számos alkalommal a felek voltak azok, akik kérelmezték előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztését. Ezen túlmenően a felek aktivitása az előzetes döntéshozatali eljárásokkal összefüggésben abból is kitűnik, hogy egyes ügyekben a felek szükségesnek tartották volna előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztését, az eljáró bíróság azonban úgy döntött, hogy nem terjeszt elő kérelmet. Bár e tekintetben nem állnak rendelkezésre statisztikák, a bírók állítása szerint az ilyen ügyek száma nem elhanyagolható.

[131] E tekintetben az alsóbb bíróságokon eljáró bírók azt is kiemelték, hogy a felek néha azért kezdeményezik előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztését, hogy ezzel mesterségesen elnyújtsák az eljárást és késleltessék az ítéletet.¹⁰⁴

[132] Emellett a bírók azon az állásponton voltak, hogy ha az EUB korábbi ítélkezési gyakorlatát kell vizsgálniuk, könnyebb olyan ügyekkel dolgozni, amelyek Magyarországról érkeztek, mivel jobban megértik a jogi hátteret és könnyebben áttekinthető számukra az ügy ténybeli háttere.¹⁰⁵

¹⁰⁰ A C-527/10. sz. ERSTE Bank Hungary ügyben 2012. július 5-én és a C-519/12. sz. OTP Bank ügyben 2013. október 17-én hozott ítélet.

¹⁰¹ A C-94/14. sz. Flight Refund ügyben 2014. február 27-én az EUB elé terjesztett kérelem.

¹⁰² A C-366/14. sz. Herrenknecht-ügyben 2014. november 6-án hozott végzés.

¹⁰³ Varju M.: *The judicial reception of EU law*, In: Varju M., Varnay E. (szerk). *The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, 221. o.

¹⁰⁴ Magyar bírók képviselőivel 2014. november 20-án készített interjú.

[133] Magyarország Legfelsőbb Bírósága különös rendelkezéseket állapított meg a magyar bíróságok által előterjesztendő előzetes döntéshozatali kérelmekkel összefüggésben. Ha egy magyar bíróság az EUB elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérelmet, a többi, hasonló ügyben eljáró magyar bíróságnak fel kell függesztenie eljárását és meg kell várnia az EUB előzetes döntéshozatali ítéletét.¹⁰⁶

2.6. Az Egyesült Királyság

[134] Az Egyesült Királyság mérsékelt aktivitást mutat az előzetes döntéshozatali kérelmek terén. A 2009–2013 közötti időszakra vonatkozó statisztikák szerint az Egyesült Királyság bíróságai átlagosan évente 20 előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztettek elő.¹⁰⁷ Ez jóval kisebb szám, mint Németország (több mint 60 kérelem), vagy akár Olaszország (több mint 40), illetve Hollandia (közel 40) esetében.¹⁰⁸

[135] Eddig csak egy maroknyi ítéletet hozott az EUB a polgári igazságügyi területen az Egyesült Királyság bíróságai által előterjesztett előzetes döntéshozatali kérelem nyomán. **Egyrészt** eddig egyetlen, a Róma II. rendelettel összefüggő EUB-ítélet alapul az angliai felsőbb bíróság, a *High Court of Justice* egyik kollégiuma, a *Queen's Bench Division* által előterjesztett kérelmen.¹⁰⁹ **Másrészt** két, a Brüsszel IIa. rendelettel és a Brüsszel I. rendelettel összefüggő EUB-ítélet alapul az Egyesült Királyság bíróságai által előterjesztett kérelmen.

[136] Ezt a mérsékelt aktivitást több tényező is magyarázhatja. Korábban a polgári eljárásjogi jogszabályok (*Civil Procedure Rules*) 68.2(2) szabálya kizárta, hogy alsóbb bíróságok előzetes döntéshozatali kérelmet terjesszenek elő.¹¹⁰ 2013 óta e rendelkezés ezt lehetővé teszi.¹¹¹ Ugyanakkor ugyanez a szabály kimondja, hogy az alsóbb bíróságok általában ne terjesszenek kérelmet az EUB elé.¹¹² Ezt a szabályt a jogalkotó azon aggodalma magyarázza, mely szerint „*amennyiben még tisztázásra várnak jogi vagy ténybeli kérdések, korai lehet, bár nem szükségszerűen az, hogy a bíróság kérelmet terjessen elő.*”¹¹³ Elképzelhető hogy egy olyan megfogalmazás csökkenti a kérelmek számát, legalábbis a jogviták kezdeti szakaszaiban.

[137] Az Egyesült Királyság bíróinak képviselőivel folytatott interjúk más lehetséges okokra is rámutattak az Egyesült Királyság bíróságainak relatív inaktivitását illetően. A válaszadók rámutattak,

¹⁰⁵ Uo.

¹⁰⁶ Osztovits A., Gombos K.: *Preliminary references and Hungarian courts: procedural context, trends and quality*, In: Varju M., Varnay E. (szerk). *The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014., 240. o.

¹⁰⁷ Broberg M., Fenger N.: *Preliminary References to the European Court of Justice*, Oxford University Press, 2014, 34-35. o.

¹⁰⁸ Uo.

¹⁰⁹ A C-412/10. sz. Deo Antoine Homawoo kontra GMF Assurances SA ügyben 2011. november 17-én hozott ítélet.

¹¹⁰ White Book 2014. Commentary to Rule 68.2(1). Elérhető a Westlaw UK adatbázisban.

¹¹¹ Civil Procedure Rules of 1998 (Amendment No 7, Rule 2013). Elérhető: <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part68>.

¹¹² U. o.

¹¹³ White Book 2014. Commentary to Rule 68.2(1). Elérhető a Westlaw UK adatbázisban.

hogy az Egyesült Királyságban a bíróságok az eljárások hosszát az igazságszolgáltatás alapvető elemének tekintik.¹¹⁴ Következésképpen amennyiben a jogvita kimenetele szempontjából az uniós jog nem alapvető jelentőségű, a bíróságok inkább tartózkodnak attól, hogy kérelmet terjesszenek az EUB elé. Az alsóbb bíróságok akkor is úgy dönthetnek, hogy nem terjesztenek elő kérelmet, ha ugyan az uniós jog releváns a jogvita szempontjából, de lehetőség van a fellebbezésre. Így például a *Canyon*-ügyben¹¹⁵ a kereskedelmi bíróság, a *Commercial Court* elutasította az egyik fél előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó kérelmet, annak ellenére, hogy maga a bíróság is elismerte, hogy nem biztos a Brüsszel I. rendelet 5. cikke (1) bekezdése a) pontjának értelmezésében.¹¹⁶ A legfelsőbb bíróság, a Supreme Court esetében az eljárás gyors lefolyása az *acte claire* doktrína alkalmazásával érhető el, megkerülve ezáltal az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésének kötelezettségét.

[138] Lehetetlen kikövetkeztetni, hogy a bíróságok miért döntenek a kérelem előterjesztése mellett egyes esetekben és miért tartózkodnak attól máskor. Ugyanakkor megalapozottnak tűnik az az állítás, hogy az alsóbb bíróságok a hatékonyság érdekében terjesztenek minimális számban kérelmet az EUB elé. Az előzetes döntéshozatali eljárás hossza átlagosan több mint egy év.¹¹⁷ Gyakran ésszerűtlen lehet kitenni a feleket ilyen késedelemnek, amikor egyébként nyitva áll a fellebbezés lehetősége felsőbb bíróságok felé. A fellebbezést elbíráló bíróság juthat arra, hogy az uniós jogi probléma nem releváns az ügy szempontjából, eldöntheti azt más alapon, vagy arra is juthat, hogy az uniós jogi kérdés az *acte claire* doktrína hatálya alá esik. Elképzelhető az is, hogy a felek megállapodnak a további pereskedés elkerülése érdekében, ami mindkét fél érdekeit szolgálhatja.

[139] Az előzetes döntéshozatali eljárásokkal szembeni tartózkodó hozzáállásnak van egy nyilvánvaló hátránya. Megfosztja valamennyi tagállamot a jogbiztonságtól egyes uniós jogi kérdések tekintetében. Az e megfontolásnak tulajdonított súly azonban függhet a bíróság saját szerepéről alkotott felfogástól. Az a bíróság, amely magára az egységes gyakorlat megteremtőjeként tekint, szívesebben kap végleges választ az uniós jogi kérdésre. Azok a bíróságok, mint általában az **Egyesült Királyság** bíróságai is, amelyek legfontosabb feladatuknak a konkrét ügyben nyújtott igazságszolgáltatást tekintik, igazolva láthatják az ügy gyors megoldását az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztéséhez képest preferáló hozzáállásukat, ami megmagyarázhatná az Egyesült Királyság bíróságainak relatív tartózkodó megközelítését az előzetes döntéshozatali eljárások kapcsán.

2.7. Következtetések és javaslatok

¹¹⁴ Egyesült királyságbeli bírók képviselőivel 2014. november 27-én készített interjú.

¹¹⁵ A *High Court of Justice Queen's Bench Division (Commercial Court)* által a Canyon Offshore Ltd kontra GDF Suez E&P Nederland BV [2014] EWHC 3810 (Comm). ügyben 2014. november 27-én hozott ítélet.

¹¹⁶ Uo.

¹¹⁷ Az Európai Unió Bíróságának Éves Jelentése, 2013, 10. o. Elérhető: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001huc.pdf>.

[140] Az előzetes döntéshozatali eljárás alapvetően két dolgot feltételez: egyrészt lennie kell egy ügynek egy tagállami bíróság előtt, amelyben olyan uniós jogi kérdések merültek fel amelyek a kérelem alapjául szolgálhatnak, másrészt az adott bíróságnak úgy kell döntenie, hogy ténylegesen elő is terjeszt kérelmet.¹¹⁸ Következésképpen az uniós jog bármely területén az előzetes döntéshozatali eljárás sikere az eljárás együttműködő jellegén és a nemzeti bíróság kérelem előterjesztésére vonatkozó hajlandóságán múlik.

[141] Ugyanakkor a Tanulmány több olyan, különböző tagállamok bírái által megfogalmazott aggályt azonosított, amelyek a nemzeti bíróságok részéről bizonyos szkepszist tükröznek az előzetes döntéshozatali eljárásban betöltött szerepüket illetően. Kiemelésre került, hogy a bíróságoknak nincs semmilyen eljárásjogi szerepe az ügy EUB általi elbírálása során, holott az alapeljárás felei és valamennyi tagállam kormánya részt vehet az eljárásban.

[142] Az EUB elé terjesztett kérdések megfogalmazása is bizonyos szempontból feszültségforrás az EUB és a nemzeti bíróságok viszonyában, mivel néha a nemzeti bíróságok esetleg nem fogalmazzák meg elég pontosan kérdéseiket, máskor pedig az EUB talán túl aktív a kérdések átfogalmazásában. Ez különösen fontos kérdés a polgári igazságügyi területen, ahol a jogi szabályozás igen bonyolult és nehéz meghatározni egy kérdés legpontosabb megfogalmazását.

[143] Az egyes tagállamok bíróságai által a polgári igazságügyi területen előterjesztett kérdések száma általában megfelel az adott tagállam bíróságai által más jogterületeken tanúsított aktivitásnak (lásd **Németország** esetét, amely általában is aktív a kérelmek EUB elé terjesztésében és bíróságai a polgári igazságügyi területen is a legtöbb kérelmet terjesztették az EUB elé).

[144] A Tanulmány megerősíti, hogy a Lisszaboni Szerződés 2009-es hatálybalépését követően a polgári igazságügyi területen előterjesztett kérelmek száma növekedést mutat. Ezt az magyarázhatja, hogy csak a Lisszaboni Szerződéssel nyerték el valamennyi fokon a bíróságok a jogot arra, hogy előzetes döntéshozatali kérelmet terjesszenek elő a polgári igazságügyi területen.

[145] A polgári igazságügyi területen az EUB elé terjesztett legtöbb kérelem a Brüsszel I. rendelet alkalmazásával volt kapcsolatos – általában és a Tanulmányban vizsgált tagállamok esetében is. Ez a népszerűség betudható annak, hogy a rendelet relatíve régóta van hatályban és ezért a bírók már jobban ismerik az alkalmazását. Emellett a polgári igazságügyi terület más jogi aktusai meglehetősen specifikus kérdéseket szabályoznak, míg a Brüsszel I. rendelet a polgári igazságügyi terület igen széles területét fedi le – az általános szabályokat határozza meg a polgári és kereskedelmi ügyekben a bíróságok joghatósága és az ítéletek elismerése és végrehajtása tekintetében.

[146] A Tanulmány által vizsgált tagállamok közül csak **Németország** és **Svédország** esetében jelezték a bírók, hogy kellően képzetek az uniós jog és az EUB ítélkezési gyakorlata tekintetében. Az

¹¹⁸ Broberg M., Fenger N.: *Preliminary References to the European Court of Justice*, Oxford University Press, 2014, 35-36. o.

Egyesült Királyság bírái e tekintetben nem nyilatkoztak, míg **Lettország** és **Magyarország** esetében egyes bírók hangsúlyozták, hogy az uniós jogi ismeretek hiánya megakadályozza, hogy a nemzeti bíróságok az EUB ítélkezési gyakorlatát alkalmazzák és kérelmet terjesszenek az EUB elé. A Tanulmány szerzői szerint ez a helyzet összefügg a tagállamok általános uniós jogi tapasztalatával, hiszen Lettország és Magyarország csak nemrégiben csatlakozott az Unióhoz, míg Németország annak alapítása óta jelen volt.

[147] Egy másik oka annak, hogy a bíróságok néha miért nem alkalmazzák az EUB ítélkezési gyakorlatát az a körülmény, hogy az uniós jog megfelelő rendelkezések meghatározása igen időigényes volna. E tekintetben a Tanulmány szerzői hangsúlyozni kívánják **Svédország** jó példáját, ahol a bírósági titkárok az uniós joggal összefüggő kérdéseket alaposan kikutatják, mielőtt az ügy a bíró elé kerül. A svéd ítélkezési gyakorlatból az is látható, hogy az EUB elé terjesztett kérelmek igen átfogóak és alaposak, minthogy a svéd bíróságok gyakran az EUB több ítéletére is hivatkoznak, nem csak egyre, illetve nem csak általában az ügyekre hivatkoznak, hanem az ítélet adott pontjára.

[148] A Tanulmány szerzői szerint **Svédország** jó példának tekinthető abból a szempontból is, hogy a nemzeti jog kötelezettséget ír elő arra vonatkozóan, hogy miért nem adtak helyt az eljárás valamelyik fele azon kérelmének, hogy előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezzenek az EUB előtt.

[149] Az eljárás EUB előtti hossza volt az egyik legfőbb okaként kiemelve annak, hogy a nemzeti bíróságok miért tartózkodnak gyakran attól, hogy előzetes döntéshozatali kérelmet terjesszenek az EUB elé (például **Svédország**, az **Egyesült Királyság** és **Lettország** esetében). Következésképpen, ha az EUB előtti eljárás nem volna ilyen időigényes, a nemzeti bíróságok talán aktívabban kérnék ki véleményét. Ugyanakkor **Németország** esetében a bírók önmagában az előzetes döntéshozatali eljárás hosszát nem tartották problematikusnak. Azt ugyanakkor megjegyezték, hogy néha a felek azok, akiket foglalkoztat az eljárás hossza. Néha azért kérelmezik a nemzeti bíróságtól, hogy terjesszen elő kérelmet, hogy ezzel tolják ki az ügyben hozandó végső döntés időpontját. Máskor a felek kifejezetten meg kívánják győzni a bíróságot, hogy ne terjesszen elő kérelmet, mivel nem érdekeltek az eljárás további elhúzódsában.

3. Az EUB ítélkezési gyakorlata és a nemzeti ítélkezési gyakorlat az uniós jog hivatalbóli alkalmazására vonatkozóan a polgári igazságügyi területen

[150] A polgári igazságügyi területen egyes rendeletek maguk zárják ki vagy írják elő a nemzeti bíróság számára, hogy az uniós jogi kérdéseket hivatalból felvessék. Például a Brüsszel IIa. rendelet 19. cikkéből következik az ugyanazon felek közötti jogvitában másodikként megkeresett bíróság azon kötelezettsége, hogy hivatalból felfüggeszse az eljárást. A Brüsszel Ia. rendelet (17)

preambulumbekezdése kizárja, hogy a nemzeti bíróság hivatalból vizsgálja az ítéletek végrehajtása megtagadásának bármely okát.

[151] Ugyanakkor amennyiben maga a rendeletek szövege nem tartalmaz kötelezettséget vagy tilalmat az uniós jog hivatalbóli alkalmazása tekintetében, jóval nehezebb a nemzeti bíróság esetleges hivatalbóli alkalmazással kapcsolatos kötelezettségének meghatározása. Az ítélkezési gyakorlatból mindkét szinten – az EUB és a nemzeti gyakorlat szintjén is – meglehetősen összetett kép rajzolódik ki.

[152] A nemzeti bíróságnak az uniós jog hivatalbóli alkalmazására vonatkozó lehetősége elemzésének kiindulópontja meglehetősen általános – amikor egy adott állam az Unió tagállamává válik, az uniós jog az állam nemzeti jogának részévé válik. Ugyanakkor az uniós jog alkalmazásának valamennyi eljárásjogi vonatkozását nem határozza meg maga az uniós jog. A tagállamok sok esetben eljárásjogi autonómiát élveznek, amellyel élve önállóan szabályozhatják az eljárási kérdéseket, ami biztosítja valamennyi tagállam számára a szabadságot, hogy saját megoldásait alkalmazza az uniós jog alkalmazása esetén, amennyiben nincs olyan különös uniós eljárási szabály, amely ezt a diszkrecionális jogkört előfoglalás révén megszüntette.¹¹⁹

[153] Ugyanakkor a nemzeti eljárásjogi szabályoknak meg kell felelniük két olyan elvnek, amely a tagállamok eljárásjogi autonómiáját korlátozza.¹²⁰ **Egyrészt** a hatékonyság elve alapján a nemzeti jog nem teheti gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehezzé az uniós jog alapján fennálló jogok gyakorlását. **Másrészt** az egyenértékűség elve alapján az uniós jogon alapuló igények érvényesítésére nem vonatkozhatnak kedvezőtlenebb nemzeti szabályok, mint a hasonló, belső jogon alapuló igényekre.

[154] Az egyenértékűség elvéből következik a bíróságok azon kötelezettsége, hogy az uniós jogot hivatalból alkalmazzák, amennyiben a nemzeti bíróság a nemzeti jog alapján köteles, vagy akár csak jogosult a belső jog hasonló szabályait hivatalból alkalmazni.¹²¹ Ugyanakkor nem ez az egyetlen eset, amikor a nemzeti bíróságnak hivatalból kellhet alkalmaznia az uniós jogot. Az EUB megalkotta a *kontextustól függő hatékonysági tesztet*, ami azt jelenti, hogy az uniós jog alkalmazását potenciálisan akadályozó nemzeti jogszabályt oly módon kell vizsgálni, hogy figyelemmel kell lenni az adott rendelkezésnek az eljárásban betöltött szerepére, alkalmazására és sajátosságaira a nemzeti jogrendszer alapvető elveinek fényében is vizsgálva.¹²² Ennek megfelelően például az EUB úgy

¹¹⁹ Kowalik-Bañczyk K.: *Procedural Autonomy of Member States and the EU Rights of Defence in Antitrust Proceedings*. Elérhető: http://www.yars.wz.uw.edu.pl/yars2012_5_6/s215.pdf.

¹²⁰ Havelka L.: *Escaping the Trap: The Simplified Application of EU Law*. Elérhető: <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/177/120>.

¹²¹ A C-72/95. sz. Aannemersbedrijf P.K. Kraaijeveld BV és társai kontra Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ügyben 1996. október 24-én hozott ítélet.

¹²² Havelka L.: *Escaping the Trap: The Simplified Application of EU Law*. Elérhető: <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/177/120>.

döntött, hogy az uniós joggal kapcsolatban felmerülő kérdésekre vonatkozóan nyitva álló rövid határidők rendkívül nehezé teszik az uniós jogon alapuló igények érvényesítését.¹²³

[155] Az EUB ezt a megközelítést eddig két jogterületen alkalmazta – a versenyjog¹²⁴ és a fogyasztóvédelmi jog¹²⁵ területén. Bár a polgári igazságügy területén még nem foglalkozott a hivatalbóli alkalmazással, a korábban említett általános szabályok minden bizonnyal alkalmazandóak e területen is.

[156] A polgári jogvitákban a hivatalbóli alkalmazást kérdése jóval érzékenyebb, mint közigazgatási eljárásokban. A felek egyenlőségének és a kontradiktórius eljárás elve általában korlátozza a bíróságot, hogy egyes kérdéseket magától vessen fel. Az EUB ezt a kérdést úgy válaszolta meg, hogy a nemzeti bíróságoknak nem kell feladniuk passzív szerepüket, amely azt kívánja tőlük, hogy a felek által körülhatárolt jogvita kereteit ne lépjék túl.¹²⁶

[157] Ugyanakkor a vonatkozó EUB ítélezési gyakorlat nem teljesen egyértelmű, mivel az ellenkező következtetésre jutott a már hivatkozott *Peterbroeck*-ügyben¹²⁷ az uniós jogi megfontolások felvetésére vonatkozó határidőkkel összefüggésben. Ennek megfelelően valamennyi ügyet külön kell vizsgálni annak megállapítása érdekében, hogy az ügy sajátos körülményei „rendkívül nehezé” teszik-e az uniós jogon alapuló igények érvényesítését.¹²⁸

[158] A jogirodalomban egyesek kritikával illették magát az elképzelést, hogy a nemzeti bíróságnak hivatalból kellene alkalmaznia az uniós jogot, azt állítva, hogy egy ilyen elvárás azon a naív és irreális elképzelésen alapul, hogy a bíró ismeri a teljes uniós jogot.¹²⁹ Az EUB által annak megállapítására alkalmazott tesztet, hogy a nemzeti bíróságnak hivatalból kell-e alkalmaznia az uniós jogot abból a szempontból is kritizálták, hogy nem kiszámítható és nem praktikus.¹³⁰

[159] A Tanulmány megerősíti, hogy a gyakorlatban a nemzeti bíróságok nincsenek tisztában az uniós jog hivatalbóli alkalmazásával. Egy 2010-ben mintegy 300 **német** és dán bíró bevonásával készített felmérés szerint e bírók 45,2%-a azt mondta, hogy teljességgel bizonytalanok azt illetően,

¹²³ A C-312/93. sz. *Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS kontra Belga Állam* ügyben 1995. december 14-én hozott ítélet.

¹²⁴ Lásd a C-126/97. sz. *Eco Swiss China Time Ltd kontra Benetton International NV* ügyben 1999. június 1-jén hozott ítéletet.

¹²⁵ Lásd a C-240/98. sz. *Océano Grupo Editorial SA kontra Roció Murciano Quintero*, a C-241/98. sz. *Salvat Editores SA kontra José M. Sánchez Alcón Prades*, a C-242/98. sz. *José Luis Copano Badillo*, a C-243/98. sz. *Mohammed Berroane* és a C-244/98. sz. *Emilio Viñas Feliú* egyesített ügyekben 2000. június 27-én hozott ítéletet.

¹²⁶ A C-430/93. sz. *Jeroen van Schijndel és Johannes Nicolaas Cornelis van Veen kontra Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten* ügyben 1995. december 14-én hozott ítélet.

¹²⁷ A C-312/93. sz. *Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS kontra Belga Állam* ügyben 1995. december 14-én hozott ítélet.

¹²⁸ Craig P., de Burca G.: *EU Law. Text, Cases and Materials*, 5th Edition. Oxford University press, 2011, 232. o.

¹²⁹ Jaremba U.: *National Judges as EU Law Judges: The Polish Civil Law System*, Martinus Nijhoff Publishers, 2013. 218.

o.

¹³⁰ Havelka L.: *Escaping the Trap: The Simplified Application of EU Law*. Elérhető: <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/177/120>.

hogy mikor kell hivatalból alkalmazniuk az uniós jogot.¹³¹ Amikor azonban a Tanulmány szerzői jogi szakembereket kérdeztek meg arról, hogy a bíróságoknak hivatalból vizsgálnia kell-e az alkalmazandó jogot (akkor is, ha a felek azt nem kérték), a válaszadók 80%-a igenlő választ adott.¹³²

[160] Magyarország gyakorlatában az az elv, hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő ügyben hivatalból fel kell vetnie uniós jogi kérdéseket problematikusnak bizonyult, minthogy a Polgári Perrendtartás egyik alapvető elve a felek autonómiája, ami korlátozza a bíróságot abban, hogy döntésében a felek által kérteken túlmenjen.¹³³ Annak ellenére, hogy a magyar bíróságok még az EUB elé is terjesztettek előzetes döntéshozatali kérelmet a hivatalbóli alkalmazással összefüggésben,¹³⁴ a Legfelsőbb Bíróság gyakorlata e téren nem konzisztens.¹³⁵

[161] Még nem világos, hogy az EUB kiterjeszti-e és ha igen, hogyan terjeszti ki az uniós jog hivatalbóli alkalmazását a jövőben az uniós jog más területeire. Ami a polgári igazságügyi területet illeti, valamennyire tisztázhatja a helyzetet az EUB közeljövőben várható ítélete a **Flight Refund** ügyben,¹³⁶ amelyben Magyarország Legfelsőbb Bírósága többek között az alábbiak tisztázását kérte az EUB-tól:

A rendelet tárgyának való megfelelés hiányában vagy joghatóság hiányában kibocsátott európai fizetési meghagyás esetén helye lehet-e a kibocsátott európai fizetési meghagyás hivatalbóli felülvizsgálatának; vagy az ellentmondás folytán perré alakult eljárásban joghatóság hiányában a per hivatalbóli vagy kérelemre történő megszüntetésének?

[162] Az e kérdésre adott válasz talán tisztázza az EUB álláspontját az uniós jog hivatalbóli alkalmazását illetően a polgári igazságügyi területen.

[163] Végző soron tehát az uniós jog hivatalbóli alkalmazása általában és specifikusan a polgári igazságügyi területen egyelőre igen bonyolult kérdés. Az uniós jog hivatalbóli alkalmazása nem csak hogy számos nemzeti bírót a bizonytalanság érzetével tölt el, de nem is mutat tiszta és konzisztens képet még az EUB ítélkezési gyakorlatában sem. Remélhetőleg a közeljövőben az EUB legújabb ítélkezési gyakorlata a polgári igazságügyi területen részletesebb eligazítást nyújt majd a nemzeti bíróságok számára.

¹³¹ A dán és német bírók körében az uniós jog ismeretéről készített jelentés összefoglalója; „*The court is not so sure about the law – national judges and EU law*”. Elérhető: <http://legalresearchnetwork.eu/wp-content/uploads/2011/10/PaperTobiasNowakGroningen.doc>.

¹³² A Tanulmány szerzői által végzett felmérés.

¹³³ Varju M.: *The judicial reception of EU law*, In: Varju M., Varnay E. (szerk). *The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, 207. o.

¹³⁴ A C-290/05. sz. Nádasdi Ákos kontra Vám- és Pénzügyőrség Észak-Alföldi Regionális Parancsnoksága és a C-333/05. sz. Németh Ilona kontra Vám- és Pénzügyőrség Dél-Alföldi Regionális Parancsnoksága ügyben 2006. október 5-én hozott ítélet; a C-137/08. sz. VB Pénzügyi Lízing Zrt. kontra Schneider Ferenc ügyben 2010. november 9-én hozott ítélet.

¹³⁵ Varju M.: *The judicial reception of EU law*, In: Varju M., Varnay E. (szerk). *The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, 209. o.

¹³⁶ A C-94/14. sz. Flight Refund ügyben 2014. február 27-én az EUB elé terjesztett kérelem.

4. A jogi fogalmak autonóm értelmezése és ennek hatása a nemzeti bíróságokra

[164] E Tanulmány megkezdését megelőzően a Tanulmány szerzői megkérdezték ügyvédeket, főleg olyanokat, akik uniós polgári joggal foglalkoznak, és 57,89%-uk azt jelezte, hogy az uniós jogi fogalmak autonóm értelmezése a polgári területen problémát jelent számukra.¹³⁷ Mivel az érintettek többsége azt jelezte, hogy problémát jelent a polgári területen az autonóm uniós jogi fogalmak alkalmazása, a Tanulmány szerzői úgy gondolták, hogy szükséges e területet megvizsgálni a Tanulmányban.

[165] Az autonóm értelmezés azt jelenti, hogy a rendeletekben vagy irányelvekben alkalmazott fogalmak értelmezése során nincs hivatkozás a tagállamok nemzeti jogára. Ezzel szemben az uniós jog egészére történik hivatkozás.¹³⁸ A fő cél az, hogy az Unió egészében a jogi fogalom egységes értelmet és egységes alkalmazást nyerjen. A nemzetközi magánjog területén a jogi fogalmak eltérő értelmezése a *forum shopping* jelenségéhez vezethet.¹³⁹

[166] Az „*autonóm értelmezés*” fogalma kétféleképpen érthető:

166.1. egyrészt autonóm – uniós szintű – jogi fogalmak megalkotásaként;

166.2. másrészt az értelmezés független uniós szintű elveként.¹⁴⁰

[167] Az első helyzet inkább jelen van az EUB ítélkezési gyakorlatában, amikor például a „*polgári és kereskedelmi ügyek*” fogalmának autonóm értelmet tulajdonít.

[168] Autonóm fogalmat vagy az uniós jogalkotó hoz létre (pl. a Brüsszel I. rendelet 32. cikke a „*határozat*” fogalma tekintetében¹⁴¹; az 5. cikk (1) bekezdésének b) pontja a „*vitatott kötelezettség teljesítésének helye*” fogalom tekintetében¹⁴²; a 60. cikk (1) bekezdése a „*társaság vagy más jogi személy, illetve természetes vagy jogi személyek társulása székhelye*” fogalom tekintetében¹⁴³; a 60. cikk (2) bekezdése az Egyesült Királyság és Írország esetén alkalmazandó „*létesítő okirat szerinti székhely*” tekintetében¹⁴⁴ stb.), vagy az EUB uniós jogi aktusok értelmezése révén (az EUB ítélkezési gyakorlata¹⁴⁵). Ugyanakkor egyes jogi fogalmak meghatározása mégis az egyes tagállamok nemzeti

¹³⁷ A Tanulmány szerzői által végzett felmérés.

¹³⁸ Magnus U., Mankowski P., Magnus I.: *Brussels I Regulation*, Sellier European Law Publishers, 2007, 33. o.

¹³⁹ Audit M.: *L'interprétation autonome du droit international privé communautaire*, Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, 796. o.

¹⁴⁰ Nehne T.: *Methodik und allgemeine Lehren des europäischen Internationalen Privatrechts*, Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2012, 42., 43. o.

¹⁴¹ A Brüsszel Ia. rendelet 2. cikkének a) pontja.

¹⁴² A Brüsszel Ia. rendelet 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja.

¹⁴³ A Brüsszel Ia. rendelet 63. cikkének (1) bekezdése.

¹⁴⁴ A Brüsszel Ia. rendelet 63. cikkének (2) bekezdése.

¹⁴⁵ Lásd a 43/77. sz. Industrial Diamond Supplies kontra Luigi Riva ügyben 1977. november 22-én hozott ítéletet; a C-261/90. sz. Reichert kontra Dresdner Bank (Reichert II) ügyben 1992. március 26-án hozott ítéletet; a C-414/92. sz. Solo Kleinmotoren kontra Boch ügyben 1994. június 2-án hozott ítéletet.

jogrendszerére marad, mint például a „természetes személy lakóhelye” vagy a „célvagyon (trust) székhelye” (lásd a Brüsszel I. rendelet 59. cikkét és 60. cikkének (3) bekezdését¹⁴⁶).

[169] A rendeletekben meghatározott autonóm fogalmak között vannak olyanok is, amelyek az EUB korábbi ítélkezési gyakorlatából származnak. Például a Brüsszeli Egyezmény 6. cikkének 1) pontja értelmében „[v]alamily szerződő állam területén lakóhellyel rendelkező alperes szintén perelhető, amennyiben több alperes van, az alperesek valamelyikének lakóhelye szerinti bíróság előtt”.

[170] A *Kalfelis* ügyben az EUB kifejtette:

*Egyezmény 6. cikke 1. pontjának alkalmazásához az ugyanazon felperes által különböző alperesekkel szemben benyújtott különböző keresetek között olyan összefüggésnek kell fennállnia, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése végett célszerű azokat együttesen tárgyalni és róluk együtt határozni.*¹⁴⁷

[171] Ezt a magyarázatot később szövegszerűen átvette a Brüsszel I. rendelet 6. cikkének 1. pontja:

Valamily tagállamban lakóhellyel rendelkező személy perelhető továbbá amennyiben az adott személy az alperesek egyike, bármely alperes lakóhelyének bírósága előtt, feltéve, hogy a keresetek között olyan szoros kapcsolat áll fenn, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése érdekében célszerű azokat együttesen tárgyalni és róluk együtt határozni.

[172] Az EUB első ítélete, amelyben megjelenik az autonóm értelmezés módszere az *Unger* ügyben hozott ítélet:

*[...] Az említett cikkben a „munkavállaló” fogalma tehát nem a nemzeti joghoz kapcsolódik, hanem a Közösségi joghoz.*¹⁴⁸

[173] Ugyanakkor az első releváns ítélet a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés (Brüsszeli Egyezmény) területén az *LTU kontra Eurocontrol* ügy volt, amely autonóm értelmezést adott a „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalomnak:

*[...] A „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalmának az Egyezmény és különösen III. címének alkalmazása érdekében történő értelmezése során nem valamily szerződő állam nemzeti jogból kell kiindulni, hanem egyrészt az Egyezmény célkitűzéseiből és rendszeréből, másrészt azon általános elvekből, amelyek a nemzeti jogrendszerek összességéből következnek.*¹⁴⁹

[174] Ezen ítéletet követően a Brüsszeli Egyezmény és később a Brüsszel I. rendelet és más rendeletek autonóm értelmezését az EUB számos ítéletében fejlesztette tovább.

[175] Függetlenül az EUB által a jogi fogalmak tekintetében adott autonóm értelmezéstől (definíciótól), előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor a nemzeti bíróságnak ezt az autonóm fogalmat

¹⁴⁶ Lásd a Brüsszel Ia. rendelet 62. cikkét és 63. cikkének (3) bekezdését.

¹⁴⁷ A 189/87. sz. *Kalfelis*-ügyben 1988. szeptember 27-én hozott ítélet.

¹⁴⁸ A 75/63. sz. *Unger*-ügyben 1964. március 19-én hozott ítélet. Lásd még Audit M.: *L'interprétation autonome du droit international privé communautaire*, Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, 791. o.

¹⁴⁹ A 29/76. sz. *LTU kontra Eurocontrol* ügyben 1976. október 14-én hozott ítélet 3. és 5. pontja. Lásd még Audit M.: *L'interprétation autonome du droit international privé communautaire*, Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, 792. o.

be kell építenie saját jogrendszerébe. Ez a feladat nem könnyű, minthogy hiányzik az e recepció alapjául szolgáló uniós anyagi jog. Így a nemzeti bíróság általában a *lege fori* alkalmazása mellett dönt e helyzet megoldása érdekében.¹⁵⁰ Például az EUB a „ingatlanon fennálló dologi jog” fogalmát autonóm fogalomként határozta meg a **Weber** ügyben:

*A 22. cikk 1. pontját akként kell értelmezni, hogy az e rendelkezés által említett „ingatlanon fennálló dologi jogra vonatkozó” jogviták kategóriájába tartozik az olyan kereset, mint amelyet a jelen ügyben valamely másik tagállam bírósága előtt nyújtottak be az ezen ingatlant terhelő és mindenkivel szemben joghatást kiváltó elővásárlási jog gyakorlása érvénytelenségének megállapítása céljából.*¹⁵¹

[176] Ezen autonóm fogalomból az következik, hogy a nemzeti bíróságnak tisztáznia kell az „az ezen ingatlant terhelő és mindenkivel szemben joghatást kiváltó elővásárlási jog gyakorlása” fogalmát. Melyik minősítést kell alkalmazni – a *lege fori*-t vagy a *lege commune*-t? Úgy tűnik, hogy a *lege fori* a megfelelőbb.

[177] Ugyanakkor ez az autonóm értelmezés vagy minősítés nem csak akkor alkalmazandó, ha egy nemzetközi szerződés vagy egy másodlagos uniós jogszabály autonóm definíciót ad a szóban forgó fogalomra (ami a legtisztább megoldás), hanem akkor is, ha a nemzeti jogszabály hivatkozik egy nemzetközi szerződésre¹⁵² vagy a másodlagos uniós jogra.

[178] Például a lett polgári eljárásjogi törvény 644. szakaszának (2) bekezdése értelmében:

*Egy határozatnak a 44/2011 tanácsi rendelet és a 2201/2003 tanácsi rendelet szerinti végrehajtásának megállapítására e törvénynek a külföldi határozatok elismerésére vonatkozó 77. fejezetének rendelkezései alkalmazandóak, feltéve, hogy azok összeegyeztethetők a hivatkozott rendeletekkel.*¹⁵³

[179] Az e szakaszban alkalmazott „határozat” kifejezést nem a lett polgári eljárásjogi törvény 636. szakaszával összhangban kell értelmezni, hanem autonóm módon, azaz a Brüsszel Ia. rendelet 2. cikkének a) pontjával (a Brüsszel Iia. rendelet 2. cikkének (4) bekezdésével) összhangban.

[180] Ugyanakkor a jogirodalom szerint a Brüsszeli Egyezmény és a Brüsszel I. rendelet autonóm értelmezése, ahogyan azt az EUB végzi, inkább teleologikus megközelítésen alapul, mintsem összehasonlító jogi elemzésen.¹⁵⁴ Ennek következtében az EUB az egyes jogi fogalmak autonóm definícióját a Brüsszeli Egyezmény és a Brüsszel I. rendelet tekintetében az egyes konkrét esetekben határozza meg.

¹⁵⁰ Audit M.: *L'interprétation autonome du droit international privé communautaire*, Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, 804., 805. o.

¹⁵¹ A C-438/12. sz. Weber-ügyben 2014. április 3-án hozott ítélet 40. pontja; a C-115/88. sz. Reichert-ügyben 1990. január 10-én hozott ítélet 8. pontja. Lásd a Brüsszel Ia. rendelet 24. cikkének (1) bekezdését [a Brüsszel I. rendelet 22. cikkének (1) bekezdését].

¹⁵² Parrot K.: *L'interprétation des conventions de droit international privé*, Dalloz, 2006, 262. o. (365. §.).

¹⁵³ A lett polgári eljárásjogi törvény (elfogadás: 1998. október 14.; hatálybalépés: 1999. március 1.; kihirdetés: Latvijās Vēstnesis [Lettország Hivatalos Lapja] 326/330. sz., 1998. november 3.).

¹⁵⁴ Bureau D., Muir Watt H.: *Droit international privé*, Tome I. PUF, 2007, 396. o.

[181] Például a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének (1) bekezdése és a Brüsszel I. rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében¹⁵⁵ „*Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető a vitatott kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt, ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény*”. E jogi rendelkezés helyes alkalmazása és az 5. cikk 3. pontjától való elhatárolása érdekében meg kell határozni azt, hogy hogyan kell értelmezni azt, hogy egy eljárás „*tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény*”. A **Martin Peters** ügyben¹⁵⁶ 1983. március 22-én hozott ítéletében az EUB úgy határozott, hogy e fogalmat nem valamely tagállam nemzeti jogával összhangban kell értelmezni (azaz elutasította mind a *lege fori*, mind a *lege causae* minősítést), hanem autonóm módon kell értelmezni, a Brüsszeli Egyezmény rendszerére és célkitűzésére tekintettel.¹⁵⁷ Következésképpen az említett fogalom autonóm definíciója nem összehasonlító jogi elméleten alapul, hanem a rendszertani és teleologikus értelmezési módszeren.¹⁵⁸

[182] A későbbi ítélkezési gyakorlatában az EUB korlátozta e fogalom autonóm definíciójának hatályát, kimondva, hogy az eljárás „*tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény*” fogalmat úgy kell értelmezni, hogy az nem terjed ki egy olyan helyzetre, amikor nincs szabadon vállalt kötelezettség valamely fél részéről a másik fél irányába.¹⁵⁹ Természetesen e fogalom autonóm definíciója nem univerzális.¹⁶⁰ Ugyanakkor az nem a *lege fori* és nem is a *lege causae* minősítésen alapul.

[183] A konklúzió az, hogy az EUB által végzett autonóm értelmezés nem az értelmezési módszerek egyike (a rendszertani, a teleologikus és a történeti mellett), hanem a jogi fogalmak *definiálásának* módja (*lege commune*), a *lege fori* és a *lege causae* minősítés mellett.¹⁶¹

[184] Az EUB nem mindig alkalmazza az autonóm definíciót. Egyes ügyekben az EUB jelezte, hogy a *lege fori* vagy a *lege causae* minősítést szükséges alkalmazni¹⁶² (lásd pl. a **Zegler** és **Tessili** ügyekben hozott ítéletet¹⁶³). Ugyanakkor a Brüsszel I. rendelet alkalmazása során az uniós jogalkotó már felváltotta az említett ítéletekben meghatározott definíciókat autonóm fogalmakkal.¹⁶⁴ Következésképpen elmondható, hogy a *lege commune* vagy a jogi fogalmak autonóm meghatározása

¹⁵⁵ A Brüsszel Ia. rendelet 7. cikk (1) bekezdésének a) pontja.

¹⁵⁶ A 34/82. sz. Martin Peters Bauunternehmung GmbH kontra Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging ügyben 1983. március 22-én hozott ítélet 9., 10. pontja.

¹⁵⁷ Gaudemet-Tallon H.: *Compétence et exécution des jugements en Europe*, 4e édition. L.G.D.J. 2010, 169. o.

¹⁵⁸ Lásd még: Bureau D., Muir Watt H.: *Droit international privé*, Tome II. PUF, 2007, 284. o.; Audit M.: *L'interprétation autonome du droit international privé communautaire*, Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n°3, 798. o.

¹⁵⁹ A C-26/91. sz. Jacob Handte & Co. GmbH kontra Traitement mécano-chimiques des surfaces SA ügyben 1992. június 17-én hozott ítélet 15. pontja; a C-51/97. sz. Réunion européenne SA kontra Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV ügyben 1998. október 27-én hozott ítélet 17., 19. pontja.

¹⁶⁰ Gaudemet-Tallon H.: *Compétence et exécution des jugements en Europe*, 4e édition. L.G.D.J. 2010, 169., 170. o.

¹⁶¹ Audit M.: *L'interprétation autonome du droit international privé communautaire*, Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n°3, 798., 799. o.

¹⁶² Uo., 801. o.

¹⁶³ A 129/83. sz. Zegler kontra Salinitri ügyben 1984. június 7-én hozott ítélet 15. pontja; a 12/76. sz. Tessili kontra Dunlop AG ügyben hozott ítélet 14., 15. pontja.

¹⁶⁴ Audit M.: *L'interprétation autonome du droit international privé communautaire*, Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n 3, 801 o.. Lásd például a Brüsszel I. rendelet 30. cikkét azt illetően, hogy mikor kell egy bíróságot felhívottnak tekinteni és 5. cikke (1) bekezdésének b) pontját a kötelezettség teljesítésének helyét illetően.

uniós szinten egyre gyakoribb.¹⁶⁵ E tekintetben a nehézség e meghatározás kezdőpontjának hiányából származik, más szóval egyre ritkább hogy az a nemzeti jogrendszerek összehasonlító elemzésén alapul, egyes autonóm definíciók egyenesen joghézagon alapulnak.¹⁶⁶

[185] Mindemellett igaz, hogy az EUB gyakran hivatkozik az értelmezés során az adott rendelet célkitűzésére és rendszerére és az általános elvekre, amelyek a nemzeti jogrendszerek összességén alapulnak.¹⁶⁷ Egy adott rendelet célkitűzései és rendszere a teleologikus, a rendszertani és más értelmezési módszerek révén tárható fel. Azt azonban szinte soha nem találjuk meg az EUB ítéleteiben, hogy miként határozza meg ezen általános elveket, amelyek a nemzeti jogrendszerek összességén alapulnak.

[186] Például a *flyLAL* ügyben¹⁶⁸ az EUB a teleologikus és a rendszertani, valamint a történeti értelmezési módszert alkalmazza, de az nem teljesen világos, hogy az EUB miként hivatkozik a nemzeti jogrendszerek összességén alapuló általános elvekre a „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalmának tisztázása érdekében. Példa lehet a *Rüffer* ügy (10. pont).¹⁶⁹ Feltehetőleg a nemzeti jogrendszerek összességére történő hivatkozás azon módszer emléke, amelyet az EUB a Brüsszeli Egyezmény kezdeti időszakában alkalmazott, amikor még csak egy pár, jogát tekintve szoros kapcsolatban álló tagállam volt érintett.¹⁷⁰

[187] Jelenleg úgy tűnik, hogy e módszer csak elméleti jelentőséggel bír az EUB ítélkezési gyakorlatában, ezért potenciálisan félrevezető lehet a nemzeti bíróságok számára. Még nehezebb elképzelni, hogy egy nemzeti bíróság sikerrel végez el egy valamennyi tagállam nemzeti jogrendszerére kiterjedő hasonló összehasonlító elemzést.¹⁷¹

[188] A következő nehézséget az a mód jelenti, ahogyan az EUB hivatkozik saját korábbi ítélkezési gyakorlatára. Például a *flyLAL* ügyben (26. pont) az EUB hivatkozik a *Sunico* ügyre¹⁷² (33. és 35. pont). A *Sunico* ügyben található egy hivatkozás a *Realchemie Nederland BV* ügyre¹⁷³ (39. pont). A

¹⁶⁵ Pocar F.: *Faut-il remplacer le renvoi au droit national par des règles uniformes dans l'article 4 du Règlement N° 44/2001?*, In: Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques [Mélanges en l'honneur de Hélène Gaudemet-Tallon]. Dalloz, 2008, 577. o.

¹⁶⁶ Audit M.: *L'interprétation autonome du droit international privé communautaire*, Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n°3, 812-815. o.; Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle: *Droit international privé*, L.G.D.J. 2008, 172., 173. o. (252. §.); Niboyet Marie-Laure: *La réception du droit communautaire en droit judiciaire interne et international*, in: La réception du droit communautaire en droit privé des Etats membres. Bergé J.-S., Niboyet M.-L. (szerk). Bruylant, 2003, 177. o.

¹⁶⁷ Lásd például a C-302/13. sz. *flyLAL-Lithuanian Airlines kontra Starptautiskā lidosta „Rīga” and Air Baltic Corporation* ügyben 2014. október 23-án hozott ítélet 24. pontját.

¹⁶⁸ Uo.

¹⁶⁹ A 814/79. sz. *Hollandia kontra Rüffer* ügyben 1980. december 16-án hozott ítélet.

¹⁷⁰ Lásd: Briggs A.: *Private International Law in English Courts*, Oxford University Press, 2014, 189. o.

¹⁷¹ Uo.

¹⁷² A C-49/12. sz. *Sunico*-ügyben 2013. szeptember 12-én hozott ítélet.

¹⁷³ A C-406/09. sz. *Realchemie Nederland BV* ügyben 2001. október 18-án hozott ítélet.

Realchemie Nederland BV ügyben található a következő hivatkozás, ezúttal az *Apostolides* ügyre¹⁷⁴ (42., 45., 46. pont).

[189] Ez a hivatkozási láncolat folytatható: *flyLAL* (26. pont) → lásd: *Realchemie Nederland BV* (39. pont) → lásd: *Apostolides* (42., 45., 46. pont) → lásd: *Rüffer*¹⁷⁵ (14. pont); *LTU*¹⁷⁶ (4. pont); *Préservatrice foncière*¹⁷⁷ (21. pont); *ČEZ*¹⁷⁸ (22. pont); *Lechouritou*¹⁷⁹ (30. pont) → lásd: *Baten*¹⁸⁰ (29. pont); *Henkel*¹⁸¹ (29. pont). Ez a hivatkozási láncolat az EUB ítélkezési gyakorlatának áttekintését bizonytalanra és töredezetté teszi, hiszen csak lassan, ítéletről ítéletre haladva lehet a lényeghez eljutni. Egyértelműbb volna, ha az EUB csak az ügy szempontjából leginkább releváns ítéletre hivatkozna. A *flyLAL* ügyben az EUB hivatkozási gyakorlata azt a benyomást kelti, mintha csak a *Sunico* ügy volna releváns. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) például gyakran csak a leginkább releváns korábbi ítéleteire hivatkozik.¹⁸²

5. A nemzeti bíróságok elleni lehetséges szankciók az EUB ítélkezési gyakorlatának és az előzetes döntéshozatali eljárás nem megfelelő alkalmazása esetén

[190] A polgári igazságügyi területen nem létezik különleges ellenőrzési mechanizmus a nemzeti bíróságok tekintetében amennyiben az EUB ítélkezési gyakorlatát nem alkalmazzák, sem az unió szintjén, sem a Tanulmányban vizsgált tagállamokban. Sőt, az ellenőrzési mechanizmus általában véve is igen alulfejlett azon esetekre vonatkozóan, amikor a nemzeti bíróságok nem alkalmazzák az EUB ítélkezési gyakorlatát vagy megsértik azon kötelezettségüket, hogy előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezzenek. Ezért a Tanulmány csak rövid áttekintést tartalmaz ezen ellenőrzési mechanizmusokról, azok értékelése egy külön tanulmány tárgya lehet.

[191] Általában elmondható, hogy a Tanulmányban vizsgált tagállamokban az igazságszolgáltatás elszámoltathatóságának különböző formái léteznek, ami magában foglalhatja a belső felügyeletet, a fegyelmi eljárásokat és egyes esetekben akár a büntetőjogi és polgári jogi felelősséget vagy a méltatlansági eljárásokat.

[192] **Svédországban** például olyan elszámoltathatósági mechanizmusok vannak, amelyek biztosítják, hogy a bírók feladataik végzése során tanúsított viselkedése morálisan elfogadható legyen.

¹⁷⁴ A C-420/07. sz. Meletis Apostolides kontra David Charles Orams és Linda Elizabeth Orams ügyben 2009. április 28-án hozott ítélet.

¹⁷⁵ A 814/79. sz. Holland Állam kontra Rüffer ügyben 1980. december 16-án hozott ítélet.

¹⁷⁶ A 29/76. sz. LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG kontra Eurocontrol ügyben 1976. október 14-én hozott ítélet.

¹⁷⁷ A C-266/01. sz. Préservatrice foncière Tiard ügyben 2003. május 15-én hozott ítélet.

¹⁷⁸ A C-343/04. sz. Land Oberösterreich kontra ČEZ ügyben 2006. május 18-án hozott ítélet.

¹⁷⁹ A C-292/05. sz. Lechouritou ügyben 2007. február 15-én hozott ítélet.

¹⁸⁰ A C-271/00. sz. Gemeente Steenberg kontra Luc Baten ügyben 2002. november 14-én hozott ítélet.

¹⁸¹ A C-167/00. sz. Henkel-ügyben 2002. október 1-jén hozott ítélet.

¹⁸² Lásd többek között az EJEB által a 32541/08. sz. Svinarenko és Slyadnev kontra Oroszország ügyben 2014. július 17-én hozott ítéletet.

A svéd bírók nem mentesek a büntetőjogi és polgári jogi felelősség alól feladataik ellátása kapcsán. Bár nincsenek külön a bírókra vonatkozó büntetőjogi szabályok, a hivatali visszaélés bűncselekménye mindenkire vonatkozik, aki a közhatalom gyakorlásával összefüggésben tevőlegesen vagy mulasztással, szándékosan vagy gondatlanul megsérti hivatali kötelességét.¹⁸³

[193] Annak érdekében, hogy e rendelkezéssel ne éljenek vissza, csak a parlamenti ombudsman vagy az igazságügy-miniszter emelhet vádat ilyen ügyekben, és csak a Legfelsőbb Bíróság járhat el a Legfelsőbb Bíróság bírói ellen indított ügyekben. Az alsóbb bíróságok bírái ellen indított eljárásokat valamelyik általános hatáskörű feljebbviteli bíróság bírálja el. A gyakorlatban a svéd bírók ellen indított eljárások rendkívül ritkák és csak néhány elítélésre került sor.¹⁸⁴

[194] Hasonlóképpen **Németország**¹⁸⁵ és **Lettország**¹⁸⁶ tapasztalata is megerősíti, hogy a legtöbb esetben az igazságszolgáltatás elszámoltathatóságát szolgáló intézkedéseket maguk a bírók hajtják végre és csak ritkán, különleges esetekben kerül rájuk sor.

[195] A Tanulmány szerzői nem rendelkeznek információval arra nézve, hogy bármely fegyelmi vagy felelősség megállapítására irányuló eljárás egy bíró ellen az EUB ítélezési gyakorlatának figyelmen kívül hagyása vagy az előzetes döntéshozatal kezdeményezésének elmulasztása miatt került volna sor.

[196] Ugyanakkor az interjúk során néhány bíró elismerte annak legalábbis elméleti lehetőségét, hogy valamilyen belső felügyelet vagy akár fegyelmi felelősség fennállhat az uniós jogi követelmények nyilvánvaló megsértése esetén.¹⁸⁷

[197] Az egyedi bírókra vonatkozó, fent említett felelősségi formák mellett felvethető, hogy az EUB ítélezési gyakorlatának figyelmen kívül hagyása vagy az előzetes döntéshozatal kezdeményezésére vonatkozó kötelezettség megsértése az emberi jogok, különösen a tisztességes eljáráshoz való jog megsértését jelenti. Ennek megfelelően egyes tagállamokban lehetséges alkotmányjogi panasz benyújtása ezen az alapon.

[198] **Németországban** van e tekintetben a legfejlettebb ítélezési gyakorlat. A Németországi Szövetségi Köztársaság Alaptörvényének (*Grundgesetz*) 101. cikke értelmében senkit sem lehet elvonni törvényes bírójától.¹⁸⁸ A német szövetségi alkotmánybíróság, a *Bundesverfassungsgericht* már

¹⁸³ Adenitire J.: *Judicial Independence in Europe. The Swedish, Italian and German Perspectives*, 10. o. Elérhető: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/research/judicial-independence/judicial-independence-in-europe.pdf>.

¹⁸⁴ Az igazságszolgáltatás hatékonyságával foglalkozó európai bizottság, 2010., 223. o. Elérhető: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/archives_en.asp.

¹⁸⁵ Adenitire J.: *Judicial Independence in Europe. The Swedish, Italian and German Perspectives*, 10. o. Elérhető: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/research/judicial-independence/judicial-independence-in-europe.pdf>.

¹⁸⁶ A fegyelmi felelősségről szóló törvény (elfogadás: 1994. október 27., hatálybalépés: 1994. november 24., kihirdetés: *Latvijas Vēstnesis* [Lettország Hivatalos Lapja] 132. sz., 1994. november 10.

¹⁸⁷ Lett bírók képviselőivel 2014. október 13-án készített interjú; magyar bírók képviselőivel 2014. november 20-án készített interjú.

¹⁸⁸ A Németországi Szövetségi Köztársaság Alaptörvényének (*Grundgesetz*) 101. cikke. Elérhető: www.gesetze-im-internet.de.

három évtizeddel ezelőtt elismerte az EUB-t mint a német alkotmány 101. cikke értelmében vett törvényes bíróságot. Ebből a *Bundesverfassungsgericht* arra a következtetésre jutott, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog részét képezi a német bíróságok azon kötelezettsége, hogy előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezzenek az EUMSZ 267. cikk alapján. Következésképpen, ha egy végső fokon eljáró német bíróság nem terjeszt elő kérelmet egy olyan ügyben, amelyben ezt meg kellett volna tennie, ez a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelenti és a magánszemélyek jogosultak alkotmányjogi panaszt benyújtani az ilyen ítéletek ellen.¹⁸⁹

[199] Hasonló kifogással lehet élni a tisztességes eljáráshoz való jog megsértése miatt az Emberi Jogok Európai Egyezménye¹⁹⁰ alapján és azzal az EJEB-hez lehet fordulni. Az EJEB ítélkezési gyakorlatában meg is állapította, hogy a kérelem előterjesztésének elmulasztása sértheti a tisztességes eljáráshoz való jogot, különösen ha a kérelem előterjesztésének elmulasztása önkényesnek tűnik. Ezzel együtt eddig csak egy ilyen érdemi ügy volt és több mint húszat mint elfogadhatatlant elutasítottak (1989 óta), mivel az EJEB következetes álláspontja az volt, hogy a kérelem előterjesztésének elmulasztása a konkrét ügyben nem volt annyira önkényes, hogy az a tisztességes eljáráshoz való jog megsértésének minősüljön.¹⁹¹

[200] További ellenőrzési mechanizmust jelent az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) által az EUMSZ 258. cikke alapján kezdeményezhető kötelezettségszegési eljárás. Bár a legtöbb esetben az uniós jog megsértése a tagállamok részéről az irányelvek helytelen vagy nem kellő időben történő átültetésének tudható be, ez az eljárás ellenőrzési mechanizmusként szolgálhat arra az esetre is, ha a nemzeti bíróságok nem alkalmazzák az EUB ítélkezési gyakorlatát vagy nem tesznek eleget az előzetes döntéshozatal kezdeményezésére vonatkozó kötelezettségüknek.

[201] Eddig nem volt példa tagállam elleni kötelezettségszegési eljárásra a nemzeti bíróságok határozatai miatt. Ugyanakkor amint az kiderül az alábbi példákból, a Bizottság részéről növekvő aktivitás figyelhető meg az utóbbi két évtizedben és ez arra utal, hogy a Bizottság kész lépéseket tenni a nemzeti bíróságok felülvizsgálata felé. A Tanulmány szerzői azt találták, hogy a Bizottság már 20 évvel ezelőtt azt kifogásolta egy **Egyesült Királyság** elleni eljárásban, hogy az uniós jog megsértése a nemzeti jog nemzeti bíróság általi értelmezéséből adódott.¹⁹²

[202] Frissebb példával szolgál **Svédország** és **Magyarország**. Svédországgal szemben 2004-ben kötelezettségszegési eljárás indult, amelynek során a Bizottság indokolt véleményében rámutatott,

¹⁸⁹ Számos példa van ilyen ítéletre a *Bundesverfassungsgericht* gyakorlatában – erről részletesen lásd például: Arndt F.: *The German Federal Constitutional Court At the Intersection of National and European Law: Two recent Decisions*, In: German Law Journal (2001). Elérhető: <http://www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11&artID=34>.

¹⁹⁰ Az 1950. november 4-én elfogadott, 1953. szeptember 3-ától hatályos Egyezmény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről.

¹⁹¹ Valutyte R.: *State Liability For The Infringement Of The Obligation To Refer For A Preliminary Ruling Under The European Convention On Human Rights*, In: Jurisprudence. Mykolas Romeris University periodical reviewed research papers Vol. 19(1), 2012, 10. o.

¹⁹² A C-382/92. sz. Európai Közösségek Bizottsága kontra Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága.

hogy a svéd bíróságok kerülnek az előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazását és hogy a svéd eljárásjogi szabályok e tekintetben kifogásolhatóak. Az eljárás azonban nem jutott az EUB elé, mivel Svédország módosította eljárásjogi szabályozását.¹⁹³

[203] **Magyarországnak** hasonló tapasztalata volt azáltal, hogy a Bizottság 2013-ban levelet küldött a Magyar Kormánynak és jelezte, hogy a magyar Legfelsőbb Bíróság nem megfelelően alkalmazta az uniós jogot, bár ezt követően nem került sor a kötelezettségszegési eljárás formális fázisaira.¹⁹⁴

[204] Végül meg kell említeni a tagállamok elleni kártérítési igények és a tagállami kárfelelősség doktrínáját is, mint az egyetlen olyan ellenőrzési mechanizmust, amelyet az EUB maga ismert el.

[205] A tagállami kárfelelősség elvét a **Köbler**-ügy terjesztette ki a bíróságok tevékenységére 2004-ben, amelyben az EUB megállapította, hogy az EUB elé történő előterjesztésre vonatkozó kötelezettség megsértése vagy az uniós jog nem megfelelő alkalmazása megalapozza a tagállami felelősséget.¹⁹⁵

[206] Annak ellenére, hogy a **Köbler**-ügyben tíz éve született ítélet, a Tanulmány szerzői nem rendelkeznek információval egyetlen ezen ügyön alapuló sikeres igényérvényesítésről sem a tagállami bíróságok előtt. Ugyanakkor a Tanulmány szerzői számos ilyen igény érvényesítésére vonatkozó kísérletet azonosítottak **Magyarország**,¹⁹⁶ **Németország**,¹⁹⁷ az **Egyesült Királyság**¹⁹⁸ és **Lettország**¹⁹⁹ esetében. Ez nem meglepő, hiszen egy ilyen kártérítésre irányuló eljárás igen időigényes és bonyolult lehet, emellett a bíróságoknak betudható tagállami kárfelelősség előfeltételeinek teljesítése igen nehéz.²⁰⁰

[207] Végül soron az általános következtetés az, hogy elméletben több lehetőség van a nemzeti bíróságok ellenőrzésére az EUB ítélkezési gyakorlatának esetleges figyelmen kívül hagyása vagy az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésére vonatkozó kötelezettség megsértése esetén. Ugyanakkor az e lehetőségek gyakorlati alkalmazása tekintetében megállapítható, hogy jelenleg valamennyi inkább tekinthető elméleti jellegűnek és nem működnek a gyakorlatban.

¹⁹³ Craig P., de Burca G.: *EU Law. Text, Cases, and Materials*, 5th ed. Oxford University Press, 2011, 429. o.

¹⁹⁴ A magyar Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. november 20-án készített interjú.

¹⁹⁵ A C-224/01. sz. Köbler-ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet.

¹⁹⁶ Magyar bírók képviselőivel 2014. november 20-án készített interjú.

¹⁹⁷ Lock T.: *Is Private Enforcement of EU Law through State Liability a Myth? An Assessment 20 Years after Francovich*, In: *Common Market Law Review*. Vol.49(5), 2012, 1675-1702. o.

¹⁹⁸ A [2008] EWHC 2178. sz. Cooper kontra Attorney General ügy, említi: Lock T.: *Is Private Enforcement of EU Law through State Liability a Myth? An Assessment 20 Years after Francovich*, In: *Common Market Law Review*. Vol. 49(5), 2012, 1675-1702. o.

¹⁹⁹ Lásd például a lett Legfelsőbb Bíróság Szenátus által az SKA-782/2011. sz. ügyben 2011. július 22-én hozott ítéletet. Lásd még: SlanĶe G.: *ES tiesības Latvijā – maldugunis purvā?* Elérhető: <http://www.ir.lv/2011/11/22/es-tiesibas-latvija-maldugunis-purva>.

²⁰⁰ Igen sok cikk érhető el ebben a kontextusban az állami felelősségről – lásd például: Anagnostaras G.: *Erroneous judgments and the prospect of damages: The scope of the principle of governmental liability for judicial breaches*, *European Law Review* Vol. 31, 2006, 735-747. o.; Beutler B.: *State Liability for breaches of Community law by national courts: Is the requirement of a manifest infringement of the applicable law an insurmountable obstacle?*, *Common Market Law Review* Vol. 46, 2009, 773-804. o.

I. RÉSZ: A NEMZETI BÍRÓSÁGOK GYAKORLATA AZ EUB ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK ALKALMAZÁSA KAPCSÁN: KÜLÖNÖS KÉRDÉSEK

1. Nemzetközi joghatóság a Brüsszel Ia. (Brüsszel I.) rendelet alapján

1.1. A Brüsszel Ia. rendelet rövid bemutatása

[208] 1968. szeptember 27-én az Európai Gazdasági Közösség hat eredeti tagállama (Belgium, Franciaország, Olaszország, Németország, Hollandia és Luxemburg) megkötötte a Brüsszeli Egyezményt. Ez az egyezmény 1973. február 1-jén lépett hatályba. 1971-ben a Brüsszeli Egyezmény értelmezésére az EUB joghatóságot kapott egy külön, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló 1968. szeptember 27-i egyezménynek a Bíróság általi értelmezéséről szóló jegyzőkönyvvel.²⁰¹

[209] 2000. december 22-én elfogadták a Brüsszel I. rendeletet. A Brüsszel I. rendelet (5) és (19) preambulumbekendéseivel összhangban biztosítani kell a mindkét eszköz közti folyamatosságot, különösen a Brüsszeli Egyezmény EUB általi értelmezése tekintetében.

[210] A harmadik eszköz új: a Brüsszel I. rendeletet felváltó Brüsszel Ia. rendelet. A 66. cikk szerint a rendelet kizárólag a 2015. január 10. napján vagy azt követően indított eljárásokra, az alaki követelményeknek megfelelően az említett napon vagy azt követően kiállított vagy nyilvántartásba vett közokiratokra és az említett napon vagy azt követően jóváhagyott vagy megkötött perbeli egyezségekre alkalmazandó.

[211] A Brüsszel Ia. rendelet (34) preambulumbekendése azt is előírja, hogy biztosítani kell a Brüsszeli Egyezmény, a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet közötti folytonosságot, beleértve azt is, ami az EUB általi értelmezést illeti. Kizárólag akkor kell óvatosságnak lenni a korábbi anyagra történő támaszkodásnál, amikor az adott eszköz konkrét szövege eltér az előzményétől.²⁰²

[212] Az EUB intenzíven értelmezte a Brüsszeli Egyezményt és a Brüsszel I. rendeletet. Az ítélkezési gyakorlat több mint 200 ítéletből áll (lásd: [Melléklet](#)), így lehetetlen mindegyiküket e Tanulmányban elemezni, a Tanulmány készítői ezért úgy döntöttek, hogy a legfontosabb és az újabb EUB ítélkezési gyakorlattal foglalkoznak, valamint azon kérdésekkel, amelyek bizonyos tagállamokban aktuálisak.

²⁰¹ A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló 1968. szeptember 27-i egyezménynek a Bíróság általi értelmezéséről szóló jegyzőkönyv. A szöveget módosította a Dán Királyság, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-én kelt egyezmény, a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-én kelt egyezmény és a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-án kelt egyezmény.

²⁰² Magnus U., Mankowski P.: *European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation*, Sellier European Law Publishers, 2012, 32. o.

[213] Az EUB dinamikus fejlődése megköveteli a felektől és a nemzeti bíróságoktól, hogy e gyakorlat tekintetében naprakészek legyenek. Ez különösen akkor fontos, amikor a nemzeti bíróság egy előzetes döntéshozatalra irányuló állásfoglaláson gondolkodik. E tekintetben egy **magyar** ügyet lehet jó példának venni.²⁰³ Amikor az ügy a magyar Legfelsőbb Bíróság elé került, az alperes kérelmezte a bíróságtól, hogy terjesszen elő előzetes döntéshozatali kérelmet az EUB-hez a bíróságnak ezen ügyben fennálló joghatóságát illetően. A Legfelsőbb Bíróság válaszul rámutatott, az EUB-nak a **CILFIT**-ügyben²⁰⁴ hozott ítélete szerint nem szükséges előzetes döntéshozatali eljárást indítani, ha az adott jogkérdésben az EUB-nak már van kialakult joggyakorlata. Ezt követően a Legfelsőbb Bíróság idézte az EUB **De Bloos**-ügybeli ítéletét,²⁰⁵ ahol már megállapították, hogy szerződéses követelésnek kell tekinteni a szerződéses kötelezettségek nem teljesítéséből eredő kártérítési követelést.

1.2. A joghatóságról általánosságban és a Brüsszel Ia. rendeletnek más eszközökkel való kölcsönhatása

[214] Számos uniós jog aktus, például a Brüsszel Ia. rendelet (korábban Brüsszel I. rendelet), a Brüsszel Iia. rendelet, a fizetéseképtelenségről szóló rendelet, a tartásról szóló rendelet, az öröklésről szóló rendelet, valamint más nemzetközi egyezmény, úgymint a Nemzetközi Közúti Árufuvarozási Szerződésekről szóló Egyezmény (továbbiakban: *CMR Egyezmény*)²⁰⁶ és a nemzetközi légi fuvarozásra vonatkozó egyes jogszabályok egységesítéséről szóló montreali egyezmény (továbbiakban: *Montreali Egyezmény*)²⁰⁷ foglalkozik a joghatóság kérdésével. Így minden egyes ügyben nagyon fontos meghatározni minden egyes jogi eszköz hatályát, és észben kell tartani, hogy más speciálisabb eszközök elsőbbséget élveznek és megelőzik a Brüsszel Ia. rendeletet, de csak azzal a feltétellel, ha azok közvetlenül vagy közvetetten a joghatósággal foglalkoznak.²⁰⁸ Az EUB megállapította, hogy:

*a joghatóságra, az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó, valamely különös jogterületen megkötött egyezményben előírt olyan szabályok [...] azon feltétellel alkalmazhatók, hogy ezek nagymértékben kiszámíthatók, előmozdítják az igazságszolgáltatás megbízható működését, és lehetővé teszik a párhuzamos eljárások lehetőségének elkerülését, valamint – legalább annyira kedvező feltételek mellett, mint a szóban forgó rendeletben előírt feltételek – biztosítják a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok szabad mozgását, továbbá az igazságszolgáltatás iránt az Unióban táplált kölcsönös bizalmat (favor executionis).*²⁰⁹

²⁰³ A Legfelsőbb Bíróság által a Gfv. IX. 30.187/2011. sz. ügyben hozott ítélet.

²⁰⁴ Az EUB által a 283/81. sz. C.I.L.F.I.T. ügyben 1982. október 6-án hozott ítélet

²⁰⁵ Az EUB által a 14-76. sz. De Bloos kontra Bouyercase ügyben 1976. október 6-án hozott ítélet.

²⁰⁶ Az Egyesült Nemzetek Nemzetközi Közúti Árufuvarozási Szerződéséről szóló Egyezménye (CMR). 399 UNTS 189, 1956.

²⁰⁷ A nemzetközi légi fuvarozásra vonatkozó egyes jogszabályok egységesítéséről szóló Montreali Egyezmény. 2242 U.N.T.S. 309; S. Treaty Doc. No 106-45 (2000).

²⁰⁸ Magnus U., Mankowski P.: *European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation*, Sellier European Law Publishers, 2012, 847. o.

²⁰⁹ Az EUB által a C-533/08. sz. TNT Express Nederland BV kontra AXA Versicherung AG ügyben 2010. május 4-én hozott ítélet.

[215] A gyakorlatban azonban a nemzeti bíróságok számára nehéz lehet egy konkrét helyzetben elkerülni, hogy össze ne keverjék a bíróságok joghatóságát szabályozó különféle jogi dokumentumokat, és a megfelelő eszközt alkalmazni.

[216] Kettő közelmúltbeli ügy jó például szolgál. Ezen ügyek egyike a **magyar** Legfelsőbb Bíróságnak az EUB-hez a *Flight Refund*-ügyben²¹⁰ előterjesztett, repülőjegyek visszatérítésére vonatkozó előzetes döntéshozatali kérelméből ered. A magyar bíróság az EUB-hez fordult, hogy tisztázza a három jogi eszköz melyike – a Brüsszel Ia. rendelet, az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet vagy a Montreali Egyezmény – alkalmazandó a bíróság joghatóságának meghatározására. A kérdések még az EUB előtt vannak, az ügyben még ismeretlen az EUB véleménye.

[217] A más eszközökkel való összefüggés kérdés lesz az EUB előtt a *Gazprom*-ügyben is, ahol a főtanácsnok már előadta az indítványát.²¹¹ Ahogy arról a 250. pontban szó lesz, az alapügy a külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló New York-i Egyezményt (továbbiakban: *New York-i Egyezmény*) és a Brüsszel I. rendeletet érintette.²¹² Annak ellenére, hogy az új Brüsszel Ia. rendelet 73. cikkének (2) bekezdése kifejtetten előírja, miszerint a rendelet nem érinti a New York-i Egyezmény alkalmazását, a gyakorlatban még nem bizonyították ezen norma hatékonyságát és egyértelműségét.

[218] Az ügyek élénken szemléltetik a nemzetközi magánjog összetettségét és annak okát, amiért a nemzeti bíróságokat néha megkísérti, hogy eltekintsenek a nemzetközi magánjogi eszközök használatától – a nemzeti jogért cserében, a bírónak nem csak az uniós jogi eszközöket kell használniuk, de a nemzetközi közjogi eszközöket is. Következésképpen megállapítható, hogy elő fog fordulni és a jövőben egyre gyakoribb lesz a specializált egyezmények és a Brüsszel rendeletek alkalmazásával kapcsolatos nehézség, így e tekintetben az EUB véleménye nagyon hasznos lesz.

1.3. A rendelet hatálya: polgári és kereskedelmi ügyek

[219] A Brüsszel Ia. rendelet 1. cikke megállapítja a hatályát és megszabja az alkalmazásának határait. Az alkalmazás anyagi hatályát illetően a Brüsszel I. rendelethez képest főbb változtatásokra nem került sor. Mindkettő rendelet kifejezetten a *polgári és kereskedelmi ügyekre* alkalmazandó, és ezt a fogalmat autonóm módon és függetlenül kell értelmezni. Amint arról a Tanulmány 173. pontjában szó esett, a **német** bíróság kérelmére az EUB megállapította, hogy a *polgári és kereskedelmi*

²¹⁰ Az EUB által a C-94/14. sz. Flight Refund ügyben 2014. február 27-én hozott ítélet.

²¹¹ Wathelet főtanácsnok 2014. december 4-i indítványa a C-536/13. sz. Gazprom OAO ügyben.

²¹² Az Egyesült Nemzetek Szervezetének a külföldi választottbírósági határozatok elismerése és végrehajtása tárgyában New Yorkban kelt Egyezménye. 330 UNTS 38, 1968.

ügyek fogalmának a Brüsszeli Egyezmény (valamint a Brüsszel I. és a Brüsszel Ia. rendelet) céljaira történő értelmezése során:

*nem az egyik érintett állam jogára kell hivatkozni, hanem először az egyezmény célkitűzésire és rendszerére, és másodsor az általános elvekre, amelyek a nemzeti jogrendszerek corpusából erednek.*²¹³

[220] A Brüsszel Ia. rendelet nem nyújt definíciót a *polgári és kereskedelmi ügyek* kifejezésre, az EUB azonban markáns értelmezést adott e hézag kitöltésére. Például egy közelmúltbeli ügyben az EUB-t megkereste a **Lettország** Legfelsőbb Bíróságának Szenátusa, és ebben a *flyLAL*-ügyben az EUB többek között kimondta, hogy:

*a polgári és kereskedelmi ügyeket akként kell értelmezni, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló, az uniós versenyjog állítólagos megsértéséből eredő kár megtérítésére irányuló kereset az e rendelkezés értelmében vett „polgári és kereskedelmi ügy” fogalmába, következésképpen pedig e rendelet hatálya alá tartozik.*²¹⁴

[221] Így az EUB megállapította, hogy a *flyLAL* által indított kereset a jogellenes károkozásért vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményért való felelősségre vonatkozó jogszabályok hatálya alá tartozik.²¹⁵ Egy ilyen megállapítás valóban ésszerű, mivel a „*polgári és kereskedelmi ügyek*” fogalmának értelmezésekor más, hasonló szerkezetű és tárgyú uniós eszközöket is figyelembe kell venni. Például a Brüsszel I. rendelet és a Róma II. rendelet tárgyi hatályának és rendelkezéseinek összhangban kell lennie,²¹⁶ és a Róma II. rendelet (23) preambulumbekzdésével és 6. cikkével összhangban az EUMSZ 101. és 102. cikkei szerint tiltott tevékenységek a „*polgári és kereskedelmi ügyek*” hatálya alá tartoznak.²¹⁷

[222] Figyelembe kell ugyanakkor venni, hogy az eszközök eltérő céljai a polgári és kereskedelmi ügyek eltérő értelmezéséhez vezethetnek. Ahogyan az alább bemutatásra kerül, az EUB nem mindig támogatja a Róma II. rendelet használatát arra, hogy a Brüsszel I. rendelet értelmezésének forrása legyen. Az EUB azonban idáig elkerülte az ilyen módszertant olyan esetekben, amikor annak alkalmazása növeli annak veszélyét, hogy az alperest a lakóhelyén kívül pereljék. Ezen érvelési módszer nem akadályozhatja meg, hogy a Brüsszel Ia. rendelet hatályának meghatározásakor ne nézzenek utána a Róma I. és Róma II. rendeleteknek. Önmagában a Brüsszel Ia. rendelet hatályának értelmezése nem teszi ki az alperest a lakóhelyén kívüli pereskedés veszélyének.

²¹³ Az EUB által a C-29/76. sz. LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG kontra Eurocontrol ügyben 1976. október 14-én hozott ítélet, 3. pont.

²¹⁴ Az EUB által a C-302/13. sz. *flyLAL-Lithuanian Airlines AS* kontra *Starptautiskā lidosta Rīga VAS* és *Air Baltic Corporation AS* ügyben 2014. október 23-án hozott ítélet, 23. pont.

²¹⁵ Uo., 28. pont.

²¹⁶ Lásd a Róma II. rendelet (7) preambulumbekzdését.

²¹⁷ Huber P. (szerk): *Rome II Regulation: Pocket Commentary*. Sellier European Law Publishers, 2011, 181. o.

1.4. A Brüsszel I. rendelet szerinti választottbíráskodási kivétel

[223] A Brüsszel Ia. rendelet 1. cikke (2) bekezdésének d) pontja előírja, hogy a rendelet nem alkalmazandó a választottbíráskodásra. E kivételnek különös jelentősége van. Először is azért, mert érdekes követni, az EUB hogyan fejlesztette ki az ítélkezési gyakorlatát ezen kizárás tekintetében, ami egyértelműnek és egyszerűnek tűnik, de a gyakorlat bonyolultabbnak bizonyult. Továbbá a Brüsszel Ia. rendeletnek van egy új (12) preambulumbekzdése, amely a választottbíráskodási ügyekkel foglalkozik. Ezért ezentúl a Tanulmány készítői röviden elemezni fogják e kivétel tekintetében az EUB hatását a nemzeti bíróságok gyakorlatára.

[224] 1991-ben az EUB e kérdéssel a **Rich**-ügyben²¹⁸ foglalkozott. Az **Egyesült Királyság** bírósága előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztett az EUB-hez kérdezve, hogy a Brüsszeli Egyezmény hatálya alá tartozik-e egy választottbírási megállapodás érvényessége. Az EUB megállapította:

*az következik, hogy a választottbíráskodásnak az Egyezmény hatálya alóli kizárásával azon az alapon, hogy azt már nemzetközi egyezmények lefedik, a szerződő felek a maga teljességében ki kívánták zárni a választottbíráskodást, beleértve a nemzeti bíróságok előtt indított eljárásokat is.*²¹⁹

[225] A rendelet így nem fedi le azon bírósági eljárásokat, amelyek a választottbíráskodással járulékosak, pl. a választottbírók kinevezését és felmentését.²²⁰ Ráadásul a választottbíráskodáshoz szorosan kapcsolódó más, tagállami bíróságok előtt folyó eljárásokat is kizártak a Brüsszel I. rendelet hatálya alól: a választottbírási elhatározat, a választottbíráskodás helyének meghatározása, a választottbírási elhatározat elismerése és végrehajtása, valamint annak ítéletbe való foglalása.²²¹

[226] Az EUB **Van Uden**-ügye²²² értelmében viszont azok a bírósági eljárások, amelyek a választottbíráskodással párhuzamosak a rendelet hatálya alá tartoznak. Ebben az ügyben Van Uden nem csak választottbírási eljárást indított, de a választott bírósági eljárás kapcsán ideiglenes intézkedést is kérelmezett az állami bíróságnál. Az EUB megállapította, hogy a Brüsszeli Egyezmény alkalmazandó és annak 24. cikke a kérelmet elbíráló bíróságnak joghatóságot adhat, akkor is, ha az

²¹⁸ Az EUB által a C-190/89. sz. Marc Rich & Co. AG kontra Società Italiana Impianti PA ügyben 1991. július 25-én hozott ítélet. Ebben az ügyben az olasz alperes az angol bíróságon azon tény ellenére támadta meg a választottbírási megállapodás érvényességét, hogy a svájci felperes azzal érvelt, miszerint az olasz bíróságon ugyanazon felek közötti eljárásban érvényes választottbírási kikötés van.

²¹⁹ Uo., 18. pont.

²²⁰ Uo., 21. pont.

²²¹ Hartley T.: *Choice-of-court Agreements under the European and International Instruments: The Revised Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Convention*. Oxford University Press, 2013, 81. o. Cf. Briggs A.: *Private International Law in English Courts*. Oxford University Press, 2014, 200. o.

²²² Az EUB által a C-391/95. sz. Van Uden Maritime BV, Trading as Van Uden Africa Line kontra Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line és Mások ügyben 1998. november 17-én hozott ítélet.

ügy érdemében már elindult vagy elindulhatott az eljárás, és akkor is, ha azt az eljárást választottbíróság előtt kell lefolytatni.²²³

[227] Ez az egyike azon kevés EUB-ügynek, amelyet egy **lett** bírósági ítélet indoklásában idéztek. A ténybeli háttér azonban különböző volt. Ennél a jelenlegi ügynél a felperes kérte, hogy a követelését Lettorszáiban és külföldön ingó vagyon lefoglalásával, kézpénzzel és pénzügyi intézményekben elhelyezett pénzeszegekkel biztosítsák. A főkövetelés ugyanezen bíróság előtt volt függőben. A fellebbezési bíróság egyetértett a felperes beadványával és kijelentette, hogy:

*Figyelembe véve [a Brüsszel I. rendeletet] és az Európai Közösségek Bíróságának a Van Uden Maritime BV kontra Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line és Mások (C-391/95) [1998] E.C.R. I- 7091 ügyben 1998. november 17-én hozott ítéletét, megalapozottként elismeri az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet [...] ezáltal lefoglalva pénzeszközöket nem csak Lettorszáiban, hanem külföldön is.*²²⁴

[228] Ez az ügy nem foglalt magában ideiglenes intézkedéseket választottbírósági kikötést tartalmazó szerződéshez kapcsolódó jogvitával összefüggésben. Szintén nem érintette a más tagállambeli bírósági eljárást. A lett bíróság ráadásul a joghatóságát azért gyakorolta, hogy más tagállamban ideiglenes intézkedéseket rendeljen el.

[229] Először is, a **Van Uden**-üggyel való analógiával logikusnak tűnik úgy érvelni, hogy a Brüsszel Ia. rendelet 35. cikke továbbra is alkalmazandó marad olyan ügyekben, ahol a felek – kifejezetten vagy hallgatólagosan – joghatósági kikötést választottak vagy ahol az érdemi ügy más kizárólagos joghatósági szabály hatálya alá tartozik.²²⁵ A Brüsszel Ia. rendelet 35. cikke azonban csak az olyan ideiglenes intézkedésekre – beleértve a biztosítási intézkedéseket is – alkalmazandó, amelyeket más tagállam bíróságánál terjesztettek elő, nem annál, amely az ügy érdemével foglalkozik. Vagyis ha ugyanaz a bíróság foglalkozik az ügy érdemével és az ideiglenes intézkedésekkel, akkor a 35. cikk nem alkalmazandó, ahogyan az az említett lettországi ügynél is volt.

[230] Másodszor, ezen cikk alkalmazása előtt a területi hatályt is ellenőrizni kell, mivel erre a cikkre nem lehet hivatkozni akkor, ha az alperes nem lakik az EU-ban, kivéve ha az ügy érdemére vonatkozóan kiterjed a kizárólagos joghatósági rendelkezések (a Brüsszel Ia. rendelet 24. cikke, a Brüsszel I. rendelet 22. cikke) vagy a joghatóságról való megállapodás rendelkezéseinek (a Brüsszel

²²³ Uo., 48. pont. Lásd még: az EUB által a C-261/90. sz. Reichert and Kockler kontra Dresdner Bank ügyben 1992. március 26-án hozott ítélet, 32. pont:

meg kell jegyezni, hogy e tekintetben az ideiglenes intézkedések elvben nem kiegészítőek a választottbírósági eljárás mellett, hanem azokat az ilyen eljárásokkal párhuzamosan rendelik el, és azokat támogató intézkedésnek szánják. Nem önmagában a választottbíráskodást érintik, hanem a jogok széles választékát védik. Azoknak az Egyezmény hatályában meglévő helyét így nem a saját természetük határozza meg, hanem azon jogok természete, amelyek védelmét szolgálják.

²²⁴ A rigai regionális bíróság polgári kollégiuma által a C30171108. sz. ügyben 2014. március 25-én hozott határozat; nem tették közzé.

²²⁵ Magnus U., Mankowski, P.: *European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation*, Sellier European Law Publishers, 2012, 614. o.

Ia. rendelet 25. és 26. cikke, a Brüsszel I. rendelet 23. és 24. cikke) hatálya.²²⁶ Ezért a jelen ügyben annak egyértelmű meghatározására volt szükség, hogy más tagállamban valósulna meg a lehetséges lefoglalás.

[231] Azt is fontos eldönteni, hogy vajon az ügy ezen meghatározott rendelkezés tárgyi hatálya alá tartozik-e. Hivatkozással **Németország** egy előzetes döntéshozatali kérelmére, az EUB megállapította, hogy a 35. cikk a „*polgári és kereskedelmi ügyek*” Brüsszel Ia. rendelet 1. cikke szerinti meghatározására alkalmazandó,²²⁷ így ha az ügy kívül esik magának a rendeletnek a hatályán, akkor a 35. cikk nem alkalmazható.

[232] A fent idézett lett bírósági ügyben az alapügy nyilvántartásba vett szellemi tulajdonjogok elismerésére vonatkozott és így az a rendelet joghatósága alá tartozhat, de előfordulhatnak kivételek is.²²⁸

[233] Figyelembe véve a fent elemzett ügyet, mielőtt az EUB ítélezési gyakorlatára hivatkoznánk, fontos azt értékelni, hogy vajon az EUB konkrét ügye valóban alkalmazandó-e jelen belföldi ügyben. Meg kell vizsgálni, hogy az ügy az EUB-ügy hatálya alá tartozik-e és vajon fennállnak-e hasonló körülmények. Tanácsos lenne továbbá, ha a bíróság a rendelet vonatkozó cikkére és az EUB-ítélet konkrét pontjára hivatkozna, hogy érthető legyen a hivatkozás mögötti indoklás.

[234] Hogy folytassuk a Brüsszel rendeletek szerinti választottbíráskodási kivételt a lett bíróság egy másik ügyét is meg kell említeni, különösen azért, mert a gyakorló jogászok jelezték a Tanulmány készítőinek, hogy **Lettországb**an további megfontolásra van szükség nem csak ezen kivétel, de az ideiglenes intézkedések ügyében is.²²⁹

[235] Ezen konkrét ügyben a bíróság visszautasította, hogy biztosítsa a követelést a londoni választottbíráskodást megelőzően azt megállapítva, hogy nincs joghatósága, mivel a lehetséges alperes nem található Lettországban, és a bíróság területén nincs is az adósnak vagyona, mivel a bankszámlán található pénzeszegek nem tekinthetők vagyonnak.²³⁰

²²⁶ Uo., 612. o.

²²⁷ Az EUB által a 143/78. sz. Jacques de Cavel kontra Louise de Cavel ügyben 1979. március 27-én hozott ítélet; az EUB által a C-25/81. sz. C.H.W. kontra G.J.H. ügyben 1982. március 31-én hozott ítélet.

²²⁸ A Brüsszel Ia. rendelet 24. cikkének (4) bekezdése (korábban a Brüsszel I. rendelet 22. cikkének (4) bekezdése) és a Brüsszel Ia. rendelet 35. cikke (korábban a Brüsszel I. rendelet 31. cikke) közötti kölcsönhatásra lásd az EUB által a C-616/10. sz. Solvay SA kontra Honeywell Fluorine Products, Europe BV, Honeywell Belgium NV, Honeywell Europe NV. ügyben 2012. július 12-én hozott ítéletet. Az 51. pontban például a következő szerepel: „a 44/2001 rendelet 22. cikkének 4. pontját úgy kell értelmezni, hogy az olyan körülmények között, mint amelyek az alapeljárásban fennállnak, nem ellentétes a rendelet 31. cikkének alkalmazásával”.

²²⁹ A projekt keretében terjesztett kérdőívek szerint a válaszadók 59,1%-a állapította meg, hogy a lett bíróságokon problémák vannak az ideiglenes intézkedések elrendelésével és az ideiglenes intézkedésekről szóló külföldi bírósági határozatok végrehajtásával.

²³⁰ A rigai ziemeļi kerületi bíróság által a 3-10/0067-14/11. sz. ügyben 2014. szeptember 24-én hozott ítélet; nem tették közzé. Hasonló ítélet hasonló indokolással: a rigai regionális bíróság polgári kollégiuma által a CA-3378-10/22. sz. ügyben 2010. június 17-én hozott határozat; nem tették közzé.

[236] A felperes ismét benyújtotta a kérelmet azt állítva, hogy van a bíróságnak joghatósága, mivel a polgári eljárásjogi törvény 139. szakaszának (2) bekezdése előírja, hogy ha a felek megállapodtak abban, hogy választottbíróság elé terjesztik a vitát, akkor a választottbírósági eljárást megelőzően a követelés biztosítására irányuló kérelmet azon hely szerinti bírósághoz kell benyújtani, ahol az adós vagy annak vagyona található.²³¹ Továbbá a **Van Uden**- és a **Denilauler**-ügyekkel²³² összhangban:

*azon hely vagy mindenestre azon Szerződő Állam bíróságai – ahol a kért intézkedés tárgyául szolgáló vagyontárgyak találhatóak, azok, amelyek leginkább képesek felmérni azon körülményeket, amelyek a kért intézkedések teljesítéséhez vagy elutasításához vezethetnek, vagy amelyek leginkább képesek megállapítani azon eljárásokat és feltételeket, amelyeket a felperesnek figyelembe kell vennie annak érdekében, hogy biztosítsa az engedélyezett intézkedések ideiglenes és védelemi jellegét.*²³³

[237] Ezt a kérelmet és vélhetően beleértve a joghatóságot is elfogadták, de a bíróság a határozatában nem értékelte a joghatóság kérdését és nem említette a **Van Uden**-ügyet.²³⁴ Tanácsos lett volna azonban, ha a bíróság foglalkozott volna a joghatóság kérdésével, mivel a határozat szorosan kapcsolódott a más tagállambeli választottbírósági eljáráshoz és befolyásolni tudta azt, még akkor is, ha a nemzeti eljárásjoggal összhangban a bíróságnak kell döntenie az ideiglenes intézkedés engedélyezéséről.²³⁵

[238] Az EUB és a nemzeti bíróságok közötti állandó feszültség másik forrása, különösen az Egyesült Királyságban, az EUB **West Tankers**-ítéletét érinti.²³⁶ Ott az EUB kimondta, hogy az angol bíróság nem rendelkezhet perlési tilalomról (*anti-suit injunction*) azért, hogy megakadályozza egy választottbírósági megállapodás állítólagos felét abban, hogy a vitáról olasz bíróságokon pereskedjen. Az ítéletből hallgatólagosan következik, hogy bizonyos fokig a választottbíráskodás a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozik. Az ítélet pontos hatálya és jelentése egyelőre ellentmondásos marad.

[239] A **West Tankers**-ítéletet követő években az angol bíróság azzal küszködött, hogy annak eltérő hatásait tisztázza. Az angol bíróságok számos határozatban a tények alapján különböztették meg a **West Tankers**-ítéletet. A jogvitát tárgyaló, a **West Tankers**-ítélet középpontjában lévő választottbíróság az utóbbit úgy értelmezte, miszerint az megakadályozza, hogy az olasz bírósággal

²³¹ A lett polgári eljárásjogi törvény. Latvijās Vēstnesis [Lettország Hivatalos Lapja], 1. sz., 1993.1.14.

²³² Az EUB által a 125/79. sz. Bernard Denilauler kontra SNC Couchet Frères ügyben 1980. május 21-én hozott ítélet, 16. pont. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjesztette: a **német** bíróság.

²³³ Az EUB által a C-391/95. sz. Van Uden Maritime BV, Trading as Van Uden Africa Line kontra Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line és mások ügyben 1998. november 17-én hozott ítélet, 39. pont.

²³⁴ A rigai ziemeļui kerületi bíróság által a 3-12/00112-14/9. sz. ügyben 2014. szeptember 26-án hozott ítélet; nem tették közzé.

²³⁵ Lásd: az EUB által a C-80/00. sz. Italian Leather SpA kontra WECO Polstermöbel GmbH & Co ügyben 2002. június 6-án hozott ítélet, 42-43. pont. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjesztette: a **német** bíróság.

²³⁶ Az EUB által a C-185/07. sz. Allianz SpA és Generali Assicurazioni Generali SpA kontra West Tankers Inc. ügyben 2009. február 10-én hozott ítélet.

párhuzamosan tárgyalja az ügyet.²³⁷ Mivel a választottbíróági eljárást Angliában indították, ezért a választottbíróági határozattal szemben a felperes az angol bíróságon indított megsemmisítési eljárást azzal érvelve, hogy a választottbíróóság tévesen tagadta meg az ügy tárgyalásának folytatását. Az angol bíróság úgy értelmezte a **West Tankers**-ügyet, hogy megállapította, a **West Tankers**-ügyben az EUB két bíróság közötti összeütközéssel foglalkozott. Az ítélet nem volt hatással a választottbíróági eljárásra és a választottbíróóság joghatóságára. A választottbíróóságnak így nem volt semmilyen indoka megtagadni az ügy tárgyalásának folytatását.

[240] A határozat helyesen alkalmazza a **West Tankers**-ítéletet. A pontos hatálya ellentmondásos marad; az EUB egyértelmű nyilatkozatára lenne szükség ahhoz, hogy vélelmezni lehessen, az EUB elsősorban megváltoztatta a Brüsszel I. rendelet hatályát a perfüggőségi elv alá rendelve a választottbíróóságokat. A Brüsszel Ia. rendelet (12) preambulumbekzdése jelenleg kifejezetten elsőbbséget biztosít a választottbíróági határozatoknak az ítéletek előtt, így közvetetten megerősíti a választottbíróóságok és a bíróságok közötti párhuzamos eljárások lehetőségét.

[241] A **West Tankers**-ügyet tovább elemezték a **Toyota Tsusho Sugar Trading Ltd**-ügyben.²³⁸ Az alperes az **Egyesült Királyságban** indított eljárást egy választottbíróági megállapodás érvényességének kimondását kérelmezve. Az ügy kritikus pontja az volt, hogy vajon az angliai bíróság, figyelembe véve az olaszországi kapcsolódó eljárást, illetékes volt-e egy választottbíróági megállapodás érvényességét meghatározni.

[242] A kereskedelmi bíróság (*Commercial Court*) elfogadta a joghatóságot. A bíróság megvizsgálta a **West Tankers**- és a **Rich**-²³⁹ ítéleteket, hogy a választottbíróági eljárások tekintetében az EUB álláspontját értelmezze. Anélkül, hogy részletezte volna, a bíróság hogyan olvasta az előbb említett ügyeket, a bíróság megállapította, hogy „nem kérték, hogy az olasz bíróság funkcióiba beavatkozzon, mivel a Prolattal szemben semmilyen perlési tilalmat nem kezdeményeztek. Ettől a bíróságtól azt kéri, hogy határozza meg, vajon van-e vagy nincs választottbíróági megállapodás, és megállapításai fényében tegyen nyilatkozatot.”²⁴⁰

[243] Ez a megoldás is jónak tűnik. A rendelet mindenekelőtt nem alkalmazandó választottbíróági eljárásokra. A fenti 225. pontban jelzethez hasonlóan, a Brüsszel I. rendelet hatálya alól ki vannak zárva a más tagállamokban folyó olyan eljárások, amelyek szorosan kapcsolódnak a választottbíráskodáshoz.

²³⁷ A *Queen's Bench Division (Commercial Court)* által a *West Tankers Inc kontra Allianz SpA* (korábban *Riunione Adriatica Sicurta*) [2012] EWHC 854 (Comm) ügyben 2012. április 4-én hozott ítélet.

²³⁸ A *High Court Of Justice Queen's Bench Division (Commercial Court)* által a *Toyota Tsusho Sugar Trading Ltd kontra Prolat SRL* [2014] EWHC 3649 (Comm) ügyben 2014. november 7-én hozott ítélet.

²³⁹ Az EUB által a C-190/89. sz. *Marc Rich & Co. AG kontra Società Italiana Impianti PA* ügyben 1991. július 25-én hozott ítélet.

²⁴⁰ Uo., 17. pont.

[244] Egy másik érdekes **svédországi** eset is érinti a **West Tankers**-ügy alkalmazását. Az elsőfokú bíróság ezen ügy EUB-hez történő előterjesztésével megjegyezte, hogy a felperest, amely úgy gondolja, hogy a megállapodás érvénytelen, hatálytalan vagy nem teljesíthető, nem lehetne meggátolni abban, hogy azon bírósághoz forduljon, amely előtt eljárást indított a Brüsszel I. rendelet 5. cikkének (3) bekezdése szerint, és nem lehetne az őt megillető bírói védelem formájától megfosztani. Az adott ügyben azonban a bíróság megállapította, hogy a részvényesi megállapodás a vonatkozó joghatósági megállapodás, és a svéd bíróságoknak e tekintetben nincs joghatóságuk.²⁴¹

[245] A sveai fellebbviteli bíróság, a *Svea hovrätt* mindazonáltal felülvizsgálta az elsőfokú bíróság határozatát.²⁴² A *Svea hovrätt* úgy döntött, hogy a svéd alaptétel és a választottbírósági törvény előkészítő anyagai szerint helye van a svéd bíróság joghatóságának a választottbírósági megállapodás érvényességét illetően akkor, ha a megállapodás értelmében a választottbírósági eljárás Svédországban zajlik. A kerületi bíróság úgy látta, hogy az ilyen megállapítás összhangban van az EUB-nak a **West Tankers**-ügyben hozott ítéletével és az ügyet visszautalta az elfogadhatatlanság minden más indokainak további vizsgálatára.

[246] Következtetésképpen a **West Tankers**-ítéletet követően a választottbíráskodási kivétel hatályának bizonyos szempontjai homályosak maradtak. Különösen az, hogy vajon a Brüsszel I. rendelet „*feljogosít-e egy tagállami bíróságot arra, hogy megtagadja egy más tagállamban, választottbírósági megállapodás fennállása ellenére meghozott ítélet elismerését és végrehajtását.*”²⁴³ Egyes tudósok elmentek odáig, hogy kijelentsék, bizonyos rendkívül kivételes körülmények között, amikor a választottbíróság megkísérli a feleket a párhuzamos pereskedésben megakadályozni pl. bíróság elrendelésével, a Brüsszel I. rendelet alkalmazandó a választottbírósági megállapodásokra is.²⁴⁴

[247] Ami a bíróságokat illeti, egy olvasat szerint, minden alkalommal, amikor a tagállami bíróság az anyagi jog pontján eldönti az ügyet, ezen eljárás és a vonatkozó ítélet a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozik.²⁴⁵ A választottbíráskodás számára nem kedvező az ilyen megoldás gyakorlati következménye. Ebből következik, hogy minden alkalommal, amikor a bíróság tévedésből vagy szándékosan figyelmen kívül hagy egy választottbírósági megállapodást és megoldja a vitát, ítélete az EU minden más bíróságát köti, míg az eljárás a perfüggőségi szabályok hatálya alá tartozik

²⁴¹ A *Svea hovrätt* által az Ö9250-09 (RH 2010:75). sz. ügyben 2010. április 12-én hozott ítélet. Ebben az ügyben az *Acron* részvénytársaság (Oroszország) a stockholmi kerületi bírósághoz nyújtott be keresetet a *Yara International ASA* (Yara) ellen azt állítva, hogy a kerületi bíróságnak meg kellene állapítania, hogy az *Acron* nem kötötte *Yara*val választottbírósági megállapodás, aminek következtében a Stockholmi Kereskedelmi Kamara választottbíróságának nincs joghatósága a felek közötti jogvita felülvizsgálatára. A *Yara* a Stockholmi Kereskedelmi Kamarában választottbírósági eljárást kezdeményezett az *Acron* ellen.

²⁴² A *Svea hovrätt* által az Ö9250-09, (RH 2010:75). sz. ügyben 2010. április 12-én hozott ítélet.

²⁴³ Reghizzi Z. C.: 'Mutual Trust' and 'Arbitration Exception' in European Judicial Area: The *West Tankers* Judgment of the ECJ. In: Yearbook of Private International Law. Volume XI. 2009. Sellier European Law Publishers, 2010, 447. o.

²⁴⁴ Hartley T.: *The Brussels I Regulation and Arbitration*. In: International and Comparative Law Quarterly. 63. kötet, 2014, 856. o.

²⁴⁵ Uo., 854. o.

megakadályozva, hogy más bíróságok döntsenek az ügyben. Az EUB ítélkezési gyakorlatának jelenlegi állapota alapján azonban még ezen következtetések is bizonytalannak tarthatók.²⁴⁶

[248] Ennek megfelelően olyan ügyekben, ahol az eljárás tárgya választottbíráskodást érint, az eljárás és a végső határozat a Brüsszel I. rendelet hatályán kívül esik.²⁴⁷ Míg minden olyan ügyben, ahol az eljárás tárgya választottbíráskodás, az eljárás a Brüsszel I. rendelet szerinti perfüggőségi szabály hatályán kívül esik és az ilyen ítélet a rendelet alapján nem hajtható végre.²⁴⁸ Ez a felfogás sem egyetemesen elfogadott. Például Anglia és Wales fellebbviteli bírósága (Court of Appeals of England and Wales, Egyesült Királyság) úgy határozott, hogy azon spanyol ítélet, amely megállapította, hogy a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozik egy hajóraklevél, nem minősül választottbíráskodási megállapodásnak.²⁴⁹

[249] A Brüsszel Ia. rendelet új (12) preambulumbekzdése a rendeletbeli választottbíráskodási kivétel tisztázására szolgál, valamint „*a preambulumbekzdés el kívánja kerülni az EUB által a **West Tankers**-ítéletben nyilvánvalóvá tett választottbíráskodási kizárás uralkodó értelmezésének következményeit.*”²⁵⁰

[250] Az EUB főtanácsnoka már foglalkozott e preambulumbekzdéssel a **Gazprom**-ügyben, amikor ezen újdonságot a jog visszaható hatályú értelmezésének tekintette, kifejtve „*hogy hogyan kell és kellett volna mindig is ezt a kizárást értelmezni*”.²⁵¹ A főtanácsnok azt is kifejtette, hogy a **West Tankers**-ítélet „*eltér a Bíróság három korábbi ítéletétől, vagyis a **Hoffmann**-ítélettől, a **Rich**-ítélettől és a **Van Uden**-ítélettől*”.²⁵² A főtanácsnok indítványában az a tény, hogy egy választottbírói ítélet perlési tilalmat tartalmaz, nem elegendő ahhoz, hogy annak elismerését és végrehajtását a New York-i Egyezmény alapján elutasítsák.

[251] Még akkor is, ha a főtanácsnok indítványa nem kötelező, „*vélhetően helyesebb a főtanácsnoki indítványt jogforrásként jellemezni, amelyet az érvényes jog értelmezésekor, hasonlóan a vezető jogi teoretikusok írásaihoz, figyelembe lehet és figyelembe kell venni*”.²⁵³ Ebben az ügyben ezért izgalmas lesz látni, az EUB az ítéletében mennyire fogja használni a főtanácsnok indítványát.

[252] A főtanácsnoki indítvány ellenére a tudósok eltérő véleményeket támogatnak. Néhány szerint a Brüsszel Ia. rendelet (12) preambulumbekzdése megismétli a hatályos jogot és nincs hatása az EUB

²⁴⁶ Briggs A.: *Private International Law in English Courts*. Oxford University Press, 2014, 201. o.

²⁴⁷ Hartley T.: *The Brussels I Regulation and Arbitration*. In: *International and Comparative Law Quarterly*. 63. kötet, 2014, 849, 860. o.

²⁴⁸ Uo.

²⁴⁹ A *Court of Appeal (Civil Division)* által a National Navigation Co kontra Endesa Generacion SA (The Wadi Sudr) [2009] EWCA Civ 1397. ügyben 2009. december 17-én hozott ítélet.

²⁵⁰ Wilhelmsen L.H.: *The Recast Brussels I Regulation and Arbitration: Revisited or Revised?* *Arbitration International*, Kluwer Law International, Vol. 30, Issue 1, 2014, 182. o.

²⁵¹ Wathelet főtanácsnok 2014. december 4-i indítványa a C-536/13. sz. *Gazprom* OAO ügyben, 91. pont.

²⁵² Uo., 98–99. pont.

²⁵³ Broberg M., Fenger N.: *Preliminary References to the European Court of Justice*. Oxford University Press, 2014, 454. o.

korábbi ítélkezési gyakorlatára, beleértve a *West Tankers*-ügyet is.²⁵⁴ Mások azt állítják, hogy a (12) preambulumbekzdés el fogja törölni a *West Tankers*-ügy negatív hatásait.²⁵⁵ Ez csak megerősíti, hogy az EUB további iránymutatásai nélkül a (12) preambulumbekzdés hozzáadása a Brüsszel Ia. rendelethez alig tisztázza a választottbíráskodási kivétel hatályát.

[253] Mégis részletesebben kellene kidolgozni, hogy vajon a perlési tilalom (*anti-suit injunction*) megfelel-e a tagállami bíróságok közötti kölcsönös bizalom elvének, azt is figyelembe véve, hogy a választottbírókat nem köti ez az elv. E tekintetben érdekes lesz követni az EUB indoklását, vajon a Bíróság tényleg tud-e foglalkozni a New York-i Egyezmény értelmezésével, és vajon a perlési tilalmat tartalmazó választottbírási határozat a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozó kérdés-e vagy tisztán a New York-i Egyezmény ügye.

[254] A jelenlegi helyzetben nincs helyes válasz a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet választottbíráskodási kivétele tekintetében. A nemzeti bíróságok megkísérelhetnék követni azon elvet, miszerint azon eljárások tartoznak az a Brüsszel I. rendelet vagy a Brüsszel Ia. rendelet hatálya alá, amelynek célja az ezen eszközök hatálya alá tartozó jogvita érdemi megoldása, még akkor is, ha a kiegészítő kérdések a választottbíráskodással kapcsolatosak. Míg azon ügyekben, ahol a pereskedés tárgya inkább kapcsolódik választottbíráskodáshoz, nem tartoznak a hatály alá. Elvileg a választottbíráskodások szabadok maradnak a Brüsszel I. rendeletről vagy a Brüsszel Ia. rendeletről, a választottbírási eljárás így nem váltja ki a Brüsszel I. rendelet vagy a Brüsszel Ia. rendelet szerinti perfüggőségi elv alkalmazását. A jogi keret azonban kusza marad, noha lehetséges, hogy a *Gazprom*-ügy tisztázza fogja a dolgokat.

1.5. A joghatóság kikötése (többes záradékok)

[255] A Brüsszel Ia. rendelet 25. cikke (a Brüsszel I. rendelet 23. cikke) biztosítja a felek autonómiáját, azaz szabadon megállapodhatnak a joghatóságról, a kizárólagos (a Brüsszel Ia. rendelet 6. szakasza) és a gyengébb félnek védelmet biztosító joghatóság (3-5. szakasz). szabályainak figyelembevételével.²⁵⁶ A Brüsszel Ia. rendelet 25. cikk (1) bekezdésében a szöveg kis mértékben változott: míg a Brüsszel I. rendelet a joghatósági megállapodásokat csak abban az esetben ismerte el, ha legalább az egyik fél lakóhelye valamely tagállamban volt. Ekkor meg kellett nevezni az adott tagállami bíróságot. E cikk új változata azonban már nem tartalmazza a felek lakóhelyére vonatkozó kikötést, e cikk tehát akkor is alkalmazható, ha a joghatósági megállapodás egyik fele sem rendelkezik lakóhellyel valamelyik tagállamban. Az átdolgozás tehát kiterjesztette a rendelet hatályát.

²⁵⁴ Hartley T.: *The Brussels I Regulation and Arbitration*. In: *International and Comparative Law Quarterly*. Volume 63, 2014, 861. o.

²⁵⁵ Wilhelmsen L.H.: *The Recast Brussels I Regulation and Arbitration: Revisited or Revised?* *Arbitration International*, Kluwer Law International, Vol. 30, Issue 1, 2014, 182. o.

²⁵⁶ Lásd még: a Brüsszel Ia. rendelet (19) preambulumbekzdése.

[256] A Brüsszel Ia. rendelet 25. cikk (1) bekezdése a fentiekén túl azzal a fenntartást is él, hogy a joghatósági megállapodásnak az adott tagállam joga szerint érvényesnek kell lennie. Ezt a (20) preambulumbekézddéssel együtt kell értelmezni, amely szerint a joghatósági záradék érvényességének vizsgálatára a joghatósági záradékban szereplő tagállam joga alkalmazandó.

[257] A fentiekén túl, a Brüsszel I. rendelettel összehasonlítva a Brüsszel Ia. rendelet egy új résszel bővült, amelynek értelmében a joghatósági megállapodás független a szerződés többi feltételétől, és érvényességét nem lehet csupán azon az alapon vitatni, hogy a szerződés érvénytelen (25. cikk (5) bekezdés).

[258] Bár az EUB a joghatósági záradékok érvényességére és a főszerződésbe való foglalásukra vonatkozóan alapelvek egész sorát dolgozta ki,²⁵⁷ a többes és a hibrid joghatósági záradékok kérdése még mindig előtérben van. Továbbra is bizonytalan példának okáért, hogy hogyan lesz alkalmazható a 25. cikk (1) bekezdésének a joghatósági záradékok tekintetében irányadó jogra vonatkozó új rendelkezése az olyan záradékok estében, amelyekben a felek több fórumot kötöttek ki. E problémát a jövőbeni ítélkezési gyakorlat remélhetőleg rendezni fogja, lévén e kérdéskör már az átdolgozás előtt is aggályos volt a tagállamok számára.

[259] Az egyik elsőfokú **magyarországi** bíróság például a Brüsszel I. rendelet 23. cikk (1) bekezdésének tisztázása érdekében fordult előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel az EUB-hoz, de hiába, mert az eljárási szabályok 53. cikkének (2) bekezdése értelmében az EUB a kérelmet nyilvánvalóan elfogadhatatlannak nyilvánította.²⁵⁸ Néhány hasznos következtetést azonban az EUB elfogadhatatlanságot kimondó végzése alapján is le lehet vonni.

[260] Jogvita esetén a felek vagy választottbírósághoz, vagy akár **német**, akár **magyar** rendes bíróságokhoz fordulhattak, a szerződés egyes részeiben rögzített rendelkezések alapján. Az egyik fél az elsőfokú magyar bírósághoz nyújtott be keresetet. A bíróság álláspontja szerint a felek ellentmondásos joghatósági kikötéseket rögzítettek, ezért hivatalból kezdte vizsgálni saját joghatóságát. Ennek során a bíróság az alábbi kérdést tette fel az EUB-nak:

Hogyan kell értelmezni a 44/2001 rendelet 23. cikkének (1) bekezdését olyan szempontból, hogy mely bíróság rendelkezik kizárólagos joghatósággal, ha a szerződő peres felek a közöttük létrejött szerződésből eredő jogvita elbírálására a szerződéshez kapcsolódó Általános Szerződési Feltételekben különböző bíróságok joghatóságát kötötték ki, továbbá a felperest a kizárólagosan és vagylagosan kikötött bíróságok között szabad választás joga megilleti-e[,] és levonható-e az a következtetés, hogy a jelen eljáró bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik?

²⁵⁷ Magnus U., Mankowski P.: *European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation*, Sellier European Law Publishers, 2012, 445. o.

²⁵⁸ A C-366/14 sz. Herrenknecht ügyben 2014. november 6-án hozott végzés.

[261] Az EUB a végzésben már előjáróban megjegyzi, hogy a **magyar** bíróság elmulasztotta ismertetni a feltett kérdések ténybeli hátterét, és nem mutatta be az említett jogvita tárgya és az alapügyben szóban forgó szerződésben található különös szerződéses kikötés közötti esetleges kapcsolat fennállását. Az EUB azonban néhány feltételezéssel élt, amelyek – ahogy azt hangsúlyozták is - az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból nem vezethetők le, és megkísérelt legalább néhány hasznos iránymutatást adni. .

[262] Először is, ha fennállna ilyen kapcsolat, „*a felek joghatóság megválasztására vonatkozó akaratautonómiája elismerésének elve alapján a kérdést előterjesztő bíróság volna illetékes*”²⁵⁹ Másfelől, az EUB azt is megállapította, hogy hiányzik a kérdést előterjesztő bíróság joghatóságának felek általi esetleges vitatására vonatkozó információ is. Harmadrészt, a kérdést előterjesztő bíróság nem fejtette ki kellően világosan és pontosan azon indokokat, amelyek az uniós jog értelmezésére vonatkozó kérdések megfogalmazására vezették. E körülmények között az EUB úgy találta, hogy nem tud hasznos választ adni az előterjesztett kérdésekre.

[263] Ez az ügy egyebek mellett azt a tényt is igazolja, hogy egy ügy elfogadhatatlanságát kimondó végzés is lehet hasznos az ítélkezési gyakorlat fejlődése szempontjából. Ha a végzés nem is írja le kifejezetten és részletesen, hogy az EUB hogyan jutott arra, amire jutott a fenti helyzetben, maga a válasz is releváns lehet a kérdést előterjesztő bíróság számára, illetve a többes joghatósági kikötéseket tartalmazó szerződésekre vonatkozó jövőbeni ügyek szempontjából.

1.6. Szerződésekben kikötött joghatóság (Brüsszel Ia. rendelet, 7. cikk (1) bekezdés b) pont)

[264] A Brüsszel Ia. rendelet „*Joghatóság*” című fejezete nem hoz jelentős újítást, kivéve a harmadik államokat érintő, perfüggőségre (*lis pendens*) vonatkozó cikkeket. Az EUB korábbi, joghatóságra vonatkozó ítélkezési gyakorlata ezért az új, Brüsszel Ia. rendelet esetében is használható. A Brüsszel I. rendelet különös joghatóságról szóló 5. cikkét (a Brüsszel Ia. rendelet 7. cikke) az EUB kimerítően tárgyalta az elmúlt öt évben hozott ítéleteiben.

[265] A Brüsszel I. rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) pontjával (a Brüsszel Ia. rendelet 7. cikk (1) bekezdés b) pontja) kapcsolatban az EUB 8 hónapon belül három ítéletet²⁶⁰ hozott, jelezve, hogy egy olyan fontos rendelkezésről van szó, amelynek tisztázása egyes ügyekben szükséges. A rendelet említett cikke arról rendelkezik, hogy egy tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más

²⁵⁹ Uo., 20. pont.

²⁶⁰ Lásd: A C-204/08 sz. Peter Rehder kontra Air Baltic Corporation ügyben 2009. július 9-én hozott ítélet; a C-381/08 sz. Car Trim GmbH kontra KeySafety Systems Srl ügyben 2010. február 25-én hozott ítélet; a C -19/09 sz. Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH.kontra Silva Trade SA ügyben 2010. március 11-én hozott ítélet.

tagállamban perelhető szolgáltatás nyújtása esetén a teljesítési helyen, amely a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés szerint a szolgáltatást nyújtották, vagy kellett volna nyújtani

[266] Elsőként meg kell jegyezni, hogy a “szolgáltatás” fogalmát önállóan és az EUMSZ 56. és 57. cikkével összhangban kell értelmezni.²⁶¹ “A szolgáltatások fogalma magában foglalja legalábbis azt, hogy a szolgáltatásnyújtó fél meghatározott tevékenységet végez díjazás ellenében”,²⁶² e fogalmat tehát kiterjesztően kell értelmezni.

[267] A joghatóságot főszabály szerint a szerződés és az azzal kapcsolatban eljáró bíróság között fennálló különösen szoros kapcsolólelv alapján kell meghatározni. Személyszállítás esetében azonban a szolgáltatásnyújtásnak több tényleges helyszíne van.²⁶³ A *Rehder*-ügyben ezért a német bíróság az alábbi kívánta megtudni:

*ha egységes teljesítési helyet kell meghatározni: mely szempontok irányadóak ennek meghatározása során; különösen a repülőgép indulási vagy érkezési helye határozza-e meg az egységes teljesítési helyet?*²⁶⁴

[268] Bár a szóban forgó cikk egyes számban hivatkozik “hely”-re, az EUB megjegyezte, hogy a repülőgépnek mind az indulási helyét, mind az érkezési helyét a légi szállítási szerződés tárgyát képező szolgáltatások elsődleges nyújtási helyének kell tekinteni.²⁶⁵

[269] Bár ez az ügy egy Lettországból nyilvántartásba vet légitársaságot érintett, a lett bíróságok még nem hivatkoztak a *Rehder*-ügyre, mivel valószínűsíthetően a “légitársaság székhelye, illetve üzleti tevékenységének fő helye nem mutatja a szerződéssel való szükséges szoros kapcsolatot”.²⁶⁶ A *Rehder*-ügy alapeljárásban ugyanakkor a német bíróság eltérő álláspontra jutott: szerinte az ügy körülményeinek átfogó vizsgálata alapján az ügy fő elemei (a repülőjegy értékesítése, a helyfoglalás, a repülőgép és a személyzet biztosítása, a szállítás szervezése és tervezése) Rigába (Lettország) voltak visszavezethetőek.²⁶⁷ Meg kell jegyezni, hogy a német bíróság e megállapítására az előzetes döntéshozatali kérelem EUB-nak való benyújtását megelőzően, alsóbb fokú bíróság által került sor. A Tanulmány szerzői nem ismerik a német bíróságnak az EUB ítéletét követően alkotott indokolását.

[270] Az áruk és személyek szállítására vonatkozó szerződések a szolgáltatási szerződések tág fogalomkörébe tartoznak, ezért sem a szállítóeszköz, sem a különböző szállítási módok alapján nincs

²⁶¹ A C-533/07 sz. Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch kontra Gisela Weller Lindhorst ügyben 2009. április 23-án hozott ítélet, 34. pont.

²⁶² Uo., 29. pont.

²⁶³ A C-386/05 sz. Color Drack GmbH kontra Lexx International Vertriebs GmbH ügyben 2007. május 3-án hozott ítélet, 40. pont.

²⁶⁴ A C-204/08 sz. Peter Rehder kontra Air Baltic Corporation ügyben 2009. július 9-én hozott ítélet, 25. pont.

²⁶⁵ Uo., 43. pont.

²⁶⁶ Uo., 39. pont.

²⁶⁷ OLG München, NJW-RR 2007, 1428, 18. pont. Idézi: Lein E.: *Modern Art- The ECJ's Latest Sketches of Art.5 No1 lit b Brussels I Regulation*, Yearbook of Private International Law, Vol.12, 2010, 575. o.

megkülönböztetés.²⁶⁸ A szállítási szerződések ezenfelül bonyolultabbak is más szolgáltatási szerződésekénél. Az EUB-nak a **Rehder**-ügyben levont, légi szállításra vonatkozó következtetései feltehetően ezért voltak egy **svédországi** bíróság álláspontja szerint tengeri fuvarozásra is alkalmazhatóak. Nevezetesen, egy a götai fellebbviteli bíróság, a *Göta hovrätt* előtt folyamatban lévő ügyben a bíróság tengeri hajók időbérletére vonatkozó szerződésen alapuló jogvitában határozott a svéd bíróságok joghatóságáról.²⁶⁹

[271] A bíróság szerint a felperesnek lehetősége volt az alperes székhelyétől eltérő fórumot választania, mivel szoros kapcsolat áll fenn a bíróság és a per között. A bíróság mérlegelte a szoros kapcsolatot, figyelemmel arra, hogy az időbérleti szerződés a nyújtott szolgáltatás jelentős részét lefedi. A **Color Drack**-ügyben hozott ítéletre²⁷⁰ hivatkozva a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) pontja alkalmazandó, akkor is, ha a szerződés teljesítésének helye több eltérő helyszín.

[272] A bíróság továbbá az EUB-nak a **Rehder**-ítéletben levont következtetéseire is hivatkozott, és rámutatott, hogy eltérően az áruk különböző helyekre való szállításától, amely a gazdasági kritériumok alapján eltérő és kvantifikálható műveletekre bontható, a fő szállítmányozási cél meghatározása céljából; a közlekedés, jellegéből adódóan a hajó indulási és érkezési helye között oszthatatlan és azonos módon nyújtott szolgáltatásokból áll. A szolgáltatásnak egy olyan külön része (a fő szolgáltatás), amelyet egy adott helyen kell nyújtani ezért gazdasági kritérium alapján nem különíthető el.²⁷¹ Ezen az alapon a bíróság úgy határozott, hogy ebben az ügyben nem lehetséges a legszorosabb kapcsolatot megállapítani, és a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) pontja nem alkalmazható. A **Rehder**-ítéletet tehát az adott ügynek a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) pontja hatálya alól való kizárásának igazolására használták.

[273] A Brüsszel I. rendelet 5. cikk (2) bekezdésének alkalmazásával folytatva jelezni kell, hogy a teljesítés többes helye kritikus pontja volt a **Canyon**-ügyben az **Egyesült Királyság** kereskedelmi bírósága, a *Commercial Court* által hozott határozatnak.²⁷² Ahhoz, hogy az ügyet az 5. cikk (1) bekezdés a) vagy b) pontja alapján tárgyalja, a bíróságnak három, egymásból adódó kérdést kellett megválaszolnia. Elsőként azt, hogy a szóban forgó kötelezettség szolgáltatás nyújtására vonatkozott-e. Ha igen, a joghatóságról a bíróság határozott volna „*ahol a szerződés szerint a szolgáltatást nyújtották*,”

²⁶⁸ Magnus U., Mankowski P.: *European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation*, Sellier European Law Publishers, 2012, 191. o.

²⁶⁹ A *Göta hovrätt* által az Ö1840-09. sz. ügyben 2009. december 17-én hozott ítélet (RH 2010:23).

²⁷⁰ A C-386/05 sz. *Color Drack GmbH* kontra *Lexx International Vertriebs GmbH* ügyben 2007. május 3-án hozott ítélet.

²⁷¹ A C-204/08 sz. *Peter Rehder* kontra *Air Baltic Corporation* ügyben 2009. július 9-én hozott ítélet, különösen a 42. pont.

²⁷² A *High Court Of Justice Queen's Bench Division (Commercial Court)* által a *Canyon Offshore Ltd* kontra *GDF Suez E&P Nederland BV* [2014] EWHC 3810 (Comm) ügyben 2014. november 27-én hozott ítélet. A holland GDF és Cecon cégek közötti szerződés értelmében a Cecon kötelezettséget vállalt, hogy vezetékeket szállít és szerel be a GDF gáz- és olajmezőin. A Cecon egy skót vállalatot, a Canyont bízta meg alvállalkozóként. Amikor a Cecon képtelen volt teljesíteni a Canyonnal szembeni kötelezettségeit, a GDF arról tájékoztatta a Canyont, hogy hajlandó a Cecon helyett fizetni. Ez tette lehetővé, hogy a Canyon közvetlen fizetést követeljen a GDF-től a *High Court (Commercial Court)* előtt.

vagy kellett volna nyújtani...”²⁷³ Mivel egyik munkát sem Angliában végezték, úgy találták, hogy az ilyen szerződés nem alapozta volna meg az **Egyesült Királyság** joghatóságát. Másodsor, ha a szerződés tárgya nem minősül szolgáltatásnyújtásnak, akkor mi az irányadó teljesítés? Harmadrészt, ha az alkalmazandó jog lehetővé teszi, hogy több alternatív teljesítési hely legyen, ezek közül melyik alapozza meg a joghatóságot?

[274] Az ezekről a kérdésekről folytatott vita során a felek angol ügyekre és az EUB gyakorlatára is hivatkoztak. A felek érvei között így felmerült a **Krejci Lager**-ítélet²⁷⁴, amelyben az EUB az áruk raktározását szolgáltatásnyújtásnak minősítette, valamint a **Corman-Collins** ítélet²⁷⁵, amelyben az EUB az ingó dolgok értékesítési jogának átruházására irányuló szerződés tárgyát minősítette szolgáltatásnyújtásnak. A *Commercial Court* ezt az érvelési sort arra használta, hogy a szóban forgó ügyeltérőségét kimutassa. A bíróság saját szavai szerint:

*a hivatkozott ügyek hagyományos kereskedelmi szerződésekre (mint például ingó dolgok értékesítési jogának átruházására irányuló szerződés) illetve árukkal és szolgáltatásokkal is kapcsolatos szerződések besorolására vonatkoznak. Az ezen ügyek fogalomhasználata és a mögöttes vélelmek távol állnak az itteni szerződésből eredő kötelezettségek típusától. A fizetési kötelezettség véelmét szokásosan nem nevezzük árura vagy szolgáltatásra vonatkozó szerződésnek, és én magam sem tekintem itt annak. Ezért azt a következtetést vonom le, hogy az 5. cikk (1) bekezdés b) pontja nem alkalmazandó.*²⁷⁶

[275] Az 5. cikk (1) bekezdés b) pontjának alkalmazását elutasító válasz megnyitotta az utat az 5. cikk (1) bekezdés a) pontjának alkalmazása előtt, amely az előbbihez képest általános jellegű rendelkezésként funkcionál. Az EUB gyakorlata szerint a kötelezettség teljesítésének helyét az 5. cikk (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásában a fórum saját nemzetközi magánjoga határozza meg.²⁷⁷ A felek megegyeztek, hogy a szerződésre az angol jog lesz irányadó, amely két alternatív teljesítési helyet (Angliát és Skóciát) határoz meg.

[276] Érvelésükben a felek az EUB gyakorlatából különböző ügyeket hoztak fel azzal kapcsolatban, hogy az 5. cikk (1) bekezdés a) pontja szerint csak egy teljesítési hely létezhet-e. A *Commercial Court* ezek közül csak néhányra tett észrevételt, saját érvelésére építve különbséget téve köztük. Az alperes elsőként a **Besix**-ítélet szövegére hivatkozott, amely szerint „*meg kell határozni a szóban forgó*

²⁷³ Uo., 26. pont.

²⁷⁴ A C-469/12 sz. *Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH* kontra *Olbrich Transport und Logistik GmbH* ügyben 2013. november 14-én hozott ítélet.

²⁷⁵ A C-9/12 sz. *Corman-Collins SA* kontra *La Maison du Whisky SA* ügyben 2013. december 19-én hozott ítélet.

²⁷⁶ A *High Court Of Justice Queen's Bench Division (Commercial Court)* által a *Canyon Offshore Ltd* kontra *GDF Suez E&P Nederland BV* [2014] EWHC 3810 (Comm) ügyben 2014. november 27-én hozott ítélet, 30. pont.

²⁷⁷ A 12/76 sz. *Industrie Tessili Italiana Como* kontra *Dunlop AG* ügyben 1976. október 6-án hozott ítélet.

kötelezettség egyedüli teljesítési helyét”.²⁷⁸ Az alperes olvasatában ez azt jelenti, hogy amennyiben több teljesítési hely van, nem áll fenn az 5. cikk (1) bekezdés a) pontja szerinti joghatóság.

[277] Az **egyesült királyságbeli Commercial Court** összefüggéseibe helyezte ezt az idézetet az ítélet szellemiségére és annak az EUB későbbi ítélkezési gyakorlatában való kezelésére tekintettel. A *Commercial Court* álláspontja szerint a **Besix**-ügyben az EUB arra tett kísérletet, hogy megelőzze azt, hogy a több teljesítési hely miatt több bíróságnak is joghatósága legyen, a bírósági nyelvezet jelentése tehát az, hogy a jogvita és a bíróság közötti legszorosabb kapcsolattal bíró teljesítési helyet kell meghatározni. Ennek a következtetésnek az alátámasztására az EUB későbbi, a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) pontjával kapcsolatos ítélkezési gyakorlatához fordultak. A **Color Drake**-ügyben hozott ítéletben²⁷⁹ az EUB meghatározta, hogy melyik a legszorosabb kapcsolattal rendelkező bíróság, noha egy tagállamon belül több teljesítési hely is volt. A **Rehder**-ügyben hozott ítéletben²⁸⁰ az EUB arra jutott, hogy a légitársaság perelhető a felszállás és a leszállás helyén is, akkor is, ha ezek más-más tagállamban találhatóak. A **Wood Floor Solutions** ügyben hozott ítéletben²⁸¹ az EUB a szolgáltatások elsődleges nyújtásának helye alapján állapította meg a joghatóságot.

[278] A fenti ügyek a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) pontjának, és nem az a) pontjának az értelmezésével kapcsolatosak. A *Commercial Court* álláspontja szerint azonban elképzelhetetlen, hogy az EUB soha sem utalt volna a **Besix**-ítéletre, ha az egy olyan egyértelmű szabályt hozott volna létre, amelynek értelmében az 5. cikk (1) bekezdés a) pontja alapján ha egy kötelezettség több teljesítési hellyel rendelkezik, ez megakadályozza az 5. cikk szerinti, fennmaradó joghatóság megállapíthatóságát. A kereskedelmi bíróság ezt követően figyelmét az 5. cikk mögöttes alapelvére – a közelségre és a jogbiztonságra – irányította; azzal érvelve, hogy az alperes előre láthatta volna, hogy akár hollandiai székhelyén, akár Angliában és Skóciában perelhető lesz. A Canyon-nak tehát lehetősége volt választani, hogy Angliában vagy Skóciában indítson eljárást, az 5. cikk (1) bekezdés a) pontja alapján. A *Commercial Court* egyúttal elutasította a felperesnek az EUB-hoz való fordulásra irányuló javaslatát, azzal, hogy a fellebbviteli bíróság, a *Court of Appeals* szükség esetén ezt majd megteszi.

[279] A **Canyon**-ügyben a *Commercial Court* járatlan útra tévedt, biztos válasz nélkül, legalábbis amíg az EUB meg nem hozza ítéletét. Az EUB jelenlegi gyakorlata azonban nyilvánvalóan nyíltvégű. Amint arról már szó esett, a **Besix**-ügyben hozott ítéletben az EUB több ponton át hangsúlyozta, hogy az 5. cikk (1) bekezdés a) pontja alapján csak egy teljesítési hely engedhető meg. A **Besix**-ügyben

²⁷⁸ A C-256/00 sz. Besix SA kontra Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG) és Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & KG (Plafog) ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet, 29. és 32. pont.

²⁷⁹ A C-386/05 sz. Color Drack GmbH kontra Lexx International Vertriebs GmbH ügyben 2007. május 3-án hozott ítélet.

²⁸⁰ A C-204/08 sz. Peter Rehder kontra Air Baltic Corporation ügyben 2009. július 9-én hozott ítélet.

²⁸¹ A C-19/09 sz. Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH kontra Silva Trade SA ügyben 2010. március 11-én hozott ítélet.

ugyanakkor egy területi korlátozások nélküli negatív kötelezettség szerepelt, az 5. cikk (1) bekezdés a) pontjának alkalmazása tehát univerzális joghatósághoz vezetett, azaz valamennyi tagállam joghatósággal rendelkezett volna. Egy ilyen megközelítés sértette volna a jogbiztonságot. Ebben az esetben továbbá az alkalmazandó jog nem rendelkezett semmilyen teljesítési helyről, az anyagi jog szempontjából ugyanis egy negatív kötelezettség nem igényel tényleges teljesítést.

[280] A határokon átnyúló kereskedelem a Brüsszel Ia. rendelet 7. cikkének messze a legfontosabb speciális joghatósági szabálya, mivel speciális szerződéses fórumról rendelkezik, a szerződés pedig a kereskedelem legfőbb eszköze.²⁸² Ahogy azonban az EUB és a nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlatából kitűnik, a speciális szerződéses joghatóság nem egyszerű kérdés.

1.7. Joghatóság szerződésen kívüli kötelezettségek esetén (Brüsszel Ia. rendelet, 7. cikk (2) bekezdés)

[281] A Brüsszel Ia. rendelet 7. cikk (2) bekezdése (a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (3) bekezdése különös joghatóságot ír elő a jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet. Az EUB az elmúlt öt évben hét ügyben tárgyalta ezt a rendelkezést.²⁸³ Az EUB kiterjedt ítélkezési gyakorlata e téren, valamint a Tanulmány szerzőinek megfigyelései alapján is az a következtetés vonható le, hogy a nemzeti bíróságok számára meglehetősen nehéz meghatározni, hogy a felek közötti jogviszony szerződésen vagy jogellenes károkozáson alapul-e.

[282] Ez a kérdés állta annak az előzetes döntéshozatal iránti kérelemnek a középpontjában, amellyel a magyar Kúria fordult az EUB-hoz az *OTP Bank-ügyben*.²⁸⁴ A magyar bíróság azt szerette volna, ha az EUB tisztázza, hogy az OTP Bank követelése szerződéses viszonyból vagy jogellenes károkozásból eredőnek tekintendő.

[283] Az EUB álláspontja szerint a leírt cselekmények jogellenes károkozásnak tekintendők:

„Nem tekinthető a [Brüsszel I.] rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében vett »szerződéses igénnyel« kapcsolatosnak az olyan jogvita, mint amelyről az alapügyben is szó van, ahol a nemzeti jogszabály valamely személyt helytállásra kötelez az ellenőrzése alatt álló

²⁸² Magnus U., Mankowski P.: *European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation*, Sellier European Law Publishers, 2012, 119. o.

²⁸³ C-360/12. sz. Coty Germany GmbH kontra First Note Perfumes NV ügyben 2014. június 5-én hozott ítélet; a C-387/12 sz. Hi Hotel HCF SARL kontra Uwe Spoering ügyben 2014. április 3-án hozott ítélet; a C-548/12 sz. Marc Brogssitter kontra Fabrication de Montres Normandes EURL és Karsten Fräbldorf ügyben 2014. március 13-án hozott ítélet; 18 July 2013 CJEU judgment in case: a C-147/12 sz. ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB kontra Frank Koot és Evergreen Investments BV ügyben 2013. július 18-án hozott ítélet; a C-228/11 sz. Melzer kontra MF Global UK Ltd ügyben 2013. május 16-án hozott ítélet; a C-292/10 sz. G kontra Cornelius de Visser ügyben 2012. március 15-én hozott ítélet; a C-509/09 sz. és a C-161/10 sz. eDate Advertising GmbH kontra X; Olivier Martinez és Robert Martinez kontra MGN Limited egyesített ügyekben 2011. október 2-én hozott ítélet.

²⁸⁴ A C-519/12. sz. OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság kontra Hochtief Solution AG gyben 2013. október 17-én hozott ítélet.

*társaság tartozásaiért abban az esetben, ha az említett személy elmulasztott eleget tenni a szóban forgó társaságban történő, irányítást biztosító befolyásszerzést követően keletkező bejelentési kötelezettségeknek.*²⁸⁵

[284] Az EUB ezen ítélete összhangban van a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (1) bekezdés a) pontjával kapcsolatos további, az ügy szerződéses jellegére vonatkozó ítélkezési gyakorlattal. Az EUB ismételten hangsúlyozta, hogy a felelősségnek az egyik fél által a másikkal szemben *“szabadon vállalt kötelezettségéből”* kell származnia; nincsen ilyen szabadon vállalt kötelezettség, ha a követelés alapja a nemzeti jognak egy, valamely személynek a befolyásszerzése cégnyilvántartásba való bejelentésének elmulasztása esetén az ellenőrzése alatt álló társaság tartozásaiért való helytállását előíró rendelkezése.²⁸⁶

[285] Jogerős ítéletében a **magyar** Kúria az EUB ítéletére hivatkozott, megállapítva, hogy a szóban forgó ügyben a fizetési kötelezettség nem szerződésből, hanem a nemzeti jogból származott. A Kúria továbbá egy másik EUB-ügyre (az **ÖFAB**-ügyre) is hivatkozott, amely szerint jogellenes károkozásért vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményért a felelősség csak akkor áll fenn, ha a kár és a kárt okozó cselekmény között okozati összefüggés állítható fel.²⁸⁷ A Kúria ezért úgy határozott, hogy a szóban forgó ügyben nem történt a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (3) bekezdése szerinti jogellenes károkozás, a magyar bíróságok tehát nem rendelkeznek joghatósággal az ügyben.²⁸⁸

[286] Az **Egyesült Királyság** bíróságai is foglalkoztak a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (3) bekezdésének értelmezésével, és szembesültek olyan esettel, amikor egy EUB előtti ügyet eltérő ténybeli körülményekre alkalmazták. Egy kartellező korábbi ügyfele megkísérelt Angliában joghatóságot teremteni, ahol a kartellező székhelye volt.²⁸⁹ A kartellező a közvetett pénzügyi veszteségre hivatkozva azt állította, hogy a joghatóság nem alapulhat az 5. cikk (3) bekezdésén, ha a felperes a terméket egy olyan leányvállalattól vásárolta, amely

*nem volt a Bizottság kötelezettségszegési eljárásának címzettje; a vásárló nem hivatkozhat e leányvállalatra a kártérítés kartellezőtől való követelése céljából a joghatóságnak az 5. cikk (3) bekezdése alapján való megalapozása érdekében.*²⁹⁰

[287] A bíróság a **Dumez**-ügyben hozott ítélet vizsgálatával utasította el az EUB ítélkezési gyakorlatának ilyen értelmezését.²⁹¹ A **Dumez**-ügyben ugyanis megállapították, hogy:

²⁸⁵ Uo.

²⁸⁶ Kindler, P.: *Corporate Group Liability between Contract and Tort under the Brussels I Regulation*, In: *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. Vol.6, 2014, 486. o.

²⁸⁷ A C-147/12 sz. ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB kontra Frank Koot és Evergreen Investments BV ügyben 2013. július 18-án hozott ítélet.

²⁸⁸ A magyar Kúria Gfv. VII.30.319/2013/7. számú, 2014. február 4-én hozott ítélete; nem tették közzé.

²⁸⁹ A *Court of Appeal (Civil Division)* által a Deutsche Bahn AG kontra Morgan Advanced Materials Plc (korábban Morgan Crucible Co Plc) [2013] EWCA Civ 1484 ügyben 2013. november 20-án hozott ítélet.

²⁹⁰ Uo., 17. pont.

²⁹¹ A C-220/88 sz. Dumez France SA és Tracoba SARL kontra Hessische Landesbank és társai ügyben 1990. január 11-én hozott ítélet. A Dumez-ügy tényállása a következő volt: több francia vállalat Franciaországban indított pert német bankok

Az előbbi megfontolásokból következően, bár a bíróság egy korábbi (a Mines de potasse d'Alsace-ügyben hozott) ítélete alapján az Egyezmény 5. cikk (3) bekezdésében szereplő „a hely, ahol a kárt okozó cselekmény történt” kifejezés utalhat arra a helyre, ahol a kár bekövetkezett, ez utóbbi a fogalmat csak úgy lehet érteni mint az a hely, ahol a kárhoz vezető és jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos felelősséget maga után vonó esemény közvetlenül káros hatással járt az eseménynek közvetlenül áldozatul eső személyre nézve.²⁹²

[288] A fellebbviteli bíróság (*Court of Appeals*) magyarázata szerint az EUB

itt nem azt mondta ki, hogy csak egy kárt okozó cselekmény közvetlen áldozata hivatkozhat a károkozásra a joghatóságnak az 5. cikk (3) bekezdése értelmében való megalapozása során. Ez meglepő következtetés lenne egy olyan határozatból, amelynek célja, hogy kapcsolóelemet hozzon létre a vélt joghatóság és az érintett alperes között.²⁹³

[289] A *Court of Appeals* ehelyett a **Dumez**-ügy tényállására hivatkozva azzal érvelt, hogy a közvetlen kár **Németországban** keletkezett, mivel a károkozó székhelye Németországban volt. A *Court of Appeals* álláspontja szerint tehát a **Dumez**-ügy jelentése nem az, hogy csak a közvetlen áldozat (károsult) követelheti a közvetlen kár megtérítését, hanem az, hogy a közvetett áldozat csak ott esetben indíthat eljárást, ahol a közvetlen áldozat kára keletkezett. Azaz a Dumez Németországban, ahol leányvállalatainak kára keletkezett, indíthatott volna eljárást, Franciaországban viszont nem.

1.8. Következtetések és javaslatok

[290] Több uniós jogforrás (a Brüsszel Ia. rendelet (korábban a Brüsszel I. rendelet), a Brüsszel IIa. rendelet, a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló rendelet, a tartásról szóló rendelet és az örökösödésről szóló rendelet) és nemzetközi szerződés (Montreali Egyezmény, New York-i Egyezmény) foglalkozik a joghatóság kérdésével, ezért minden ügyben nagyon fontos valamennyi jogforrás anyagi, területi és időbeli hatályát tisztázni, mielőtt alkalmazásukra kerülne sor. Egyes ügyekben az EUB az ezen jogforrások közötti viszonyt is tárgyalta, ez azonban ahogy például **Magyarország** esetében kiderült, sem elméletileg, sem az ítélkezési gyakorlatban nem egyértelmű.

[291] Észben kell tartan, hogy a Brüsszeli egyezmény és a Brüsszel rendeletek közötti folytonosságot biztosítani kell, beleértve az EUB általi értelmezéseket is. Az egyetlen kivételt az jelenti, amikor a

egy csoportja ellen. Az alperesek állítólagosan a felperes **németországi** leányvállalatainak fizetéseképtelenségét idézték elő, kölcsönszerződések felmondása által. A felperesek szerint a károkozás tehát Franciaországban történt, ahol a székhelyük volt. Az EUB nem értett egyet a felperesek érvelésével. A bíróság különbséget tett a közvetlen és a közvetett kár között. A közvetlen károkozás Németországban történt, ahol a leányvállalatok pénzügyi veszteséget szenvedtek. Az anyavállalatok kára csak a közvetlen kár közvetett következménye volt.

²⁹² A C-220/88 sz. Dumez France SA és Tracoba SARL kontra Hessische Landesbank és társai ügyben 1990. január 11-én hozott ítélet, 20. pont.

²⁹³ A *Court of Appeal (Civil Division)* által a Deutsche Bahn AG kontra Morgan Advanced Materials Plc (korábban Morgan Crucible Co Plc) [2013] EWCA Civ 1484 ügyben 2013. november 20-án hozott ítélet, 22. pont. Ezt bizonyos értelemben megerősítette az EUB, megállapítva, hogy a követelésnek a hitelező általi átruházása nem érinti az 5. cikk (3) bekezdése szerinti joghatóságot (ÓFAB C-147/12).

Brüsszeli Egyezmény és a Brüsszel I. rendeletek szándékosan eltérő megszövegezést tartalmaznak, ekkor az EUB ítélkezési gyakorlatára kell hagyatkozni.

[292] Egy **lettországi** ügy fényében hasonlóképp várat magára, hogy kiderüljön, a Brüsszel Ia. rendelet milyen viszonyban áll a polgári jog területén meglévő más hasonló uniós jogforrásokkal. Az EUB például nem mindig támogatja a Róma II. rendeleteknek a Brüsszel I. rendelet értelmezésére való felhasználását. Az EUB azonban mindezidáig elkerülte az ilyen metodológiát azokban az ügyekben, amelyekben alkalmazása növelné annak esélyét, hogy az alperes lakóhelyén kívül lehessen perelhető. Ez az érvelési módszer nem lenne szabad, hogy gátolja a Róma I. és a Róma II. rendelet figyelembevételét a Brüsszel I. rendelet hatályának meghatározásához. A Brüsszel I. rendelet hatályának önmagában való vizsgálata nem teszi ki az alperest annak a veszélynek, hogy lakóhelyén kívül lesz perelhető. Egy ilyen eltérő megközelítés azonban túl sok nehézséget okozhat a peres felek és a bírók számára.

[293] Mivel a Brüsszel Ia. rendelet az európai polgári eljárásjog alapköve, értelmezésével gyakran foglalkozott az EUB is, mivel azonban a bíróság ítélkezési gyakorlata igen kiterjedt, a bírók és egyéb jogi szakemberek nem mindig ismerik a legújabb vagy a releváns ügyet. A Tanulmány szerzői ezért elkészítették az EUB-ügyek koherens táblázatát (lásd: [Melléklet](#)), amely remélhetőleg elősegíti majd az EUB ítélkezési gyakorlatának jobb ismeretét és alkalmazását.

[294] Az EUB a Brüsszel I. rendelet olyan önálló fogalmait értelmezte, mint a *polgári és kereskedelmi ügyek*, a *szolgáltatás*, a *jogellenes károkozás* stb. A Tanulmány azonban arra jutott, hogy a tagállami bíróságok újra és újra hasonló kérdésekkel fordulnak az EUB-hoz. Ahogy az az EUB ítélkezési gyakorlatából és **Németország, Magyarország, Lettország, Svédország** és az **Egyesült Királyság** nemzeti bíróságainak gyakorlatából is kitűnik, a különös joghatóság kérdése nem egyszerű. A nemzeti bíróságok előtt a többes teljesítési helyek kérdése például kulcsfontosságú volt.

[295] Az a következtetés is levonható, hogy az EUB ítélkezési gyakorlata befolyásolja a Brüsszel Ia. rendeletet, különösen ami a választottbíráskodási kivételt illeti. A Brüsszel Ia. rendelet (12) preambulumbekendését állítólag azért iktatták be, hogy a választottbíráskodási kivétel korábbi, EUB általi értelmezésének következményei elkerülhetőek legyenek. Figyelemreméltó, hogy a főtanácsnok már hivatkozott közelmúltbeli indítványában erre a preambulumbekendésre, noha a Brüsszel Ia. rendelet akkor még nem is volt alkalmazandó.²⁹⁴ Azonban mind az új preambulumbekendés, mind az EUB ítélkezési gyakorlata azt sugallja, hogy az EUB ismételten szembesülni fog a Brüsszel Ia. rendelet és a választottbíráskodás viszonyával, mivel a jogi háttér összetett marad, az ügyek pedig bonyolultabbá válnak.

²⁹⁴ Wathelet főtanácsnok 2014. december 4-i indítványa a C-536/13 sz. Gazprom OAO ügyben.

[296] Ehhez hasonlóan a Brüsszel Ia. rendelet átdolgozása a 25. cikkben új rendelkezéseket is tartalmaz a joghatóság kikötéséről. A módosítások közül kiemelendő az az új rész, amely szerint a joghatósági záradék elválasztható a szerződéstől. Ezt a következtetést az EUB már a Brüsszel Ia. rendelet alkalmazandóságának kezdetét megelőzően maga is levonta.

[297] Meg kell jegyezni, hogy a **lett** és a **magyar** bíróságok ritkán hivatkoznak az EUB gyakorlatára saját döntéshozataluk során. Ezt jellemzően a legfelsőbb bíróságok teszik meg. Lettorszáiban például legtöbbször a felek hívják fel a bíróság figyelmét a releváns EUB-ítéletekre, a bíróságok azonban ítéleteik indoklásában nem vizsgálják ezt a gyakorlatot.

[298] Figyelembe véve a meglévő nemzeti gyakorlatot, célszerű lenne, ha a jogi szakemberek vizsgálnák, hogy az EUB előtti adott ügy valóban alkalmazandó-e a szóban forgó ügyben, azaz a hivatkozás valóban releváns-e. Azt kell vizsgálni, hogy az ügy tényállása az EUB előtti ügy hatálya alá tartozik-e, illetve hasonlóak-e a körülmények, mivel tapasztalataink szerint a felek és a bíróság is hivatkoznak olyan, EUB előtti ügyekre, amelyek tényállása, illetve jogi háttere eltérő.

2. Iratkézésítés

2.1. Az iratkézésítésről általánosságban

[299] Főszabály szerint minden állam maga határozza meg a területén az iratok továbbítására és kézbesítésére vonatkozó szabályokat.²⁹⁵ Ezen szabályok egységességének hiánya azonban a bíróságok és a nemzetközi jogviták peres felei számára is nehézséget jelentett. Az iratok továbbításának és kézbesítésének megkönnyítése érdekében a tagállamok meghozták a 2001. május 31-án hatályba lépett 1348/2000/EK tanácsi rendeletet.²⁹⁶ 2007-ben fogadták el a tagállamok az 1348/2000/EK tanácsi rendeletet hatályon kívül helyező, az iratok kézbesítéséről szóló 1393/2007/EK rendeletet. Az iratok kézbesítéséről szóló rendelet 2008. november 13-án lépett hatályba, és minden tagállam (köztük Dánia) esetében alkalmazandó.²⁹⁷

[300] Az iratok kézbesítéséről szóló rendelet *”átfogó rendelkezéseket tartalmaz a polgári és kereskedelmi ügyekben az iratok kézbesítésére vonatkozóan az Európai Unió tagállamai között, amikor egy bírósági iratot egy tagállamból egy másikba kell kézbesítés végett továbbítani”*.²⁹⁸ Főszabály szerint a bírósági iratok a tagállamok intézményei között továbbítódnak.²⁹⁹ A rendelet 7. cikkének (1) bekezdése értelmében *„az átvevő intézmény kézbesíti vagy kézbesítetteti az iratot, és pedig*

²⁹⁵ Lord Collins, Morse C.G.J., McClean D et al.: *Dicey, Morris & Collins The Conflict of Laws* 15th Ed. Sweet & Maxwell, 2012, 8R-047. pont. Elérhető a Westlaw UK adatbázisában.

²⁹⁶ Stone P.: *EU Private International Law*. Edward Elgar Publishing Limited, 2010, 12. o.

²⁹⁷ Lord Collins, Morse C.G.J., McClean D et al.: *Dicey, Morris & Collins The Conflict of Laws*. 15th edition. Sweet & Maxwell, 2012, 8-053. pont. (Elérhető a Westlaw UK adatbázisában.)

²⁹⁸ Uo.

²⁹⁹ Stone P.: *EU Private International Law*, Edward Elgar Publishing Limited, 2010, 63. o.

vagy az átvevő tagállam jogának megfelelően, vagy az átvevő intézmény által kért különös módon, amennyiben ez a mód az átvevő tagállam jogával összeegyeztethető.”

[301] Az iratok kézbesítéséről szóló rendelet további négy továbbítási és kézbesítési módot is megenged. A 12. cikk alapján kivételes esetekben minden tagállam kézbesítés céljából igénybe vehet konzuli vagy diplomáciai utat bírósági iratok eljuttatására egy másik tagállam intézményeihez. A 13. cikk (1) bekezdése szerint minden tagállam kézbesíthet bírósági iratokat más tagállamban lakóhellyel rendelkező személy részére közvetlenül diplomáciai vagy konzuli képviselőin keresztül. A 13. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi a tagállamok számára az iratok e kézbesítési módjának ellenzését. Jelenleg **Magyarország**³⁰⁰, **Svédország**³⁰¹, az **Egyesült Királyság**³⁰² nem ellenzi ezt a kézbesítési módot. **Lettország**³⁰³ és **Németország**³⁰⁴ a diplomáciai vagy konzuli képviselőin keresztül történő kézbesítést csak az átvevő tagállam állampolgárságával rendelkező címzett részére engedi meg.

[302] A 14. cikk lehetővé teszi a tagállamok számára a másik tagállamban lakóhellyel rendelkező személyek részére közvetlenül, postai szolgáltatások útján (tértivevényes ajánlott levélben vagy ennek megfelelő módon) való kézbesítést. Végül, a 15. cikk értelmében a „*bírósági eljárásban érdekelt személyek az átvevő tagállam bírósági tisztviselőjén, köztisztviselőjén vagy más illetékes személyén keresztül közvetlenül kézbesíthetnek bírósági iratokat, amennyiben a közvetlen kézbesítést az adott tagállam joga megengedi*”. Jelenleg **Magyarország**³⁰⁵ és **Lettország**³⁰⁶ ellenzi az ilyen közvetlen kézbesítési módot. **Németország**³⁰⁷ és **Svédország**³⁰⁸ azokban az esetekben engedi meg az iratok közvetlen kézbesítését, amelyekben ezt belső joguk lehetővé teszi. Az **Egyesült Királyságban** az egyes tagországoknak eltérő szabályaik vannak a közvetlen kézbesítésre. Anglia, Wales és Észak-írország ellenzi azt.³⁰⁹ Skóciában és Gibraltárban azonban elfogadott a közvetlen kézbesítés.³¹⁰ Fontos hangsúlyozni, hogy a rendelet nem alkalmazandó, amennyiben a címzett címe ismeretlen.³¹¹

[303] Az iratok kézbesítéséről szóló rendelet 5. és 8. cikkei értelmében az iratot az alábbi nyelvek valamelyikén készült fordítással kell ellátni:

³⁰⁰ Polgári ügyek európai igazságügyi atlasza. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_hu_hu.jsp#ds_otherinfostate4 oldalon.

³⁰¹ Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_se_hu.jsp oldalon.

³⁰² Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_hu.jsp oldalon.

³⁰³ Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_lv_hu.jsp#ds_otherinfostate6 oldalon.

³⁰⁴ Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_de_hu.jsp oldalon.

³⁰⁵ Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_hu_hu.jsp#ds_otherinfostate4 oldalon.

³⁰⁶ Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_lv_hu.jsp#ds_otherinfostate6 oldalon.

³⁰⁷ Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_de_hu.jsp oldalon.

³⁰⁸ Ibid Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_se_hu.jsp oldalon.

³⁰⁹ Uo. Elérhető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_hu.jsp oldalon.

³¹⁰ Uo.

³¹¹ Az iratok kézbesítéséről szóló rendelet 1. cikkének (2) bekezdése. Lásd még: a C-292/10. sz. G. kontra Cornelius de Visser ügyben 2012. március 15-én hozott ítélet, 54. pont.

303.1. olyan nyelv, amelyet a címzett megért, vagy

303.2. az átvevő tagállam hivatalos nyelve vagy, amennyiben annak a tagállamnak több hivatalos nyelve is van, a kézbesítés helyének hivatalos nyelve vagy hivatalos nyelveinek egyike.

[304] Ez különösen fontos az átvevő és az átvevő intézmény számára is, mivel az iratok kézbesítéséről szóló rendelet alapján az átvevő intézménynek tájékoztatnia kell a kérelmezőt arról, hogy a címzett megtagadhatja az irat átvételét, ha az nem az előbb felsorolt nyelvek valamelyikén került kiállításra.³¹² Az átvevő intézménynek pedig a címzettet kell arról tájékoztatnia, hogy megtagadhatja a kézbesítendő irat átvételét, ha az nem felel meg a nyelvi követelményeknek.³¹³

[305] Az EUB e tárgykörben két dolgot emelt ki. Elsőként, a *Leffler*-ügyben³¹⁴ az EUB megállapította, hogy az iratok átvételének az iratok kézbesítéséről szóló rendelet nyelvi követelményei alapján való megtagadása nem teszi a kézbesítést teljes mértékben eredménytelenné. A feladó azzal, hogy a rendelet által előírt eljárás szerint időben megküldi az irat fordítását, orvosolhatja a mulasztást.

[306] Másodikként, a *Weiss*-ügyben³¹⁵ az EUB bizonyos mértékig korlátozta a fordítási kötelezettséget. Ebben az ügyben **Németország** azt szeretne volna tisztázni, hogy a bírósági eljárást megindító irat mellékleteit le kell-e fordítani a címzett által értett nyelvre. Az EUB válasza szerint a címzett nem tagadhatja meg ezen irat átvételét, ha az olyan helyzetbe hozza őt, hogy jogait a kibocsátó tagállamban bírósági eljárás keretében érvényesítheti, abban az esetben, ha ez az irat olyan bizonyító iratokból álló mellékletet tartalmaz, amelyek kizárólag bizonyítékként szolgáló iratok, tehát bár az iratok nem az átvevő tagállam nyelvén vagy az átvevő tagállam olyan nyelvén kerültek megszövegezésre, amelyet a címzett megért, a mellékletek kizárólag bizonyítékként szolgáltak, és nem voltak elengedhetetlenül szükségesek a felperes keresete tárgyának és indokainak megértéséhez. Az átvevő és az átvevő intézményeknek a fentiekre figyelemmel ügyelniük kell az EUB fenti megállapításaira, hogy a továbbítandó iratok nyelvi követelményeit illetően ne vezessék félre a kérelmezőt, illetve a címzettet.

[307] 2015. január 1-jén léptek hatályba a **lett** polgári eljárásjogi törvény módosításai,³¹⁶ amelyek értelmében az általános illetékességű bíróságok lesznek az átvevő intézmények,³¹⁷ és az iratok kézbesítése kapcsán közvetlenül kell kommunikálniuk más tagállamok illetékes hatóságaival és bíróságaival.

³¹² Az iratok kézbesítéséről szóló rendelet, 5. cikk, (1) bekezdés.

³¹³ Uo., 8. cikk, (1) bekezdés.

³¹⁴ A C-443/03. sz. *Leffler* kontra Berlin Chemie AG ügyben 2005. november 8-án hozott ítélet.

³¹⁵ A C-14/07. sz. *Weiss* kontra Weiss v. Industrie- und Handelskammer Berlin ügyben 2008. május 8-án hozott ítélet.

³¹⁶ A lett polgári eljárásjogi törvény 2014. november 15-én elfogadott módosításai.

³¹⁷ E módosításokat megelőzően az Igazságügyi Minisztérium volt az iratok kézbesítéséről szóló rendelet szerinti átvevő intézmény.

[308] A lett bíróságok két féleképpen kezelik azt a helyzetet, ha a felperes nem gondoskodott a kérelem megfelelő nyelvre való lefordításáról. Az első esetben a bíróság a polgári eljárásjogi törvény 129. és 133. cikke alapján megszünteti az eljárást, ha nem nyújtják be számára a kérelem és mellékleteinek az adott nyelvre történő fordítását.

[309] A második esetben a kérelmet és mellékleteit kiküldik a címzettnek, aki szükség esetén élhet az átvétel megtagadásának jogával. Az Igazságügyi Minisztérium szerint utóbbi gyakorlat a helyes, mert a címzett nem fogja minden esetben megtagadni az átvételt, még ha első ránézésre ezt is gondolhatnánk.³¹⁸

2.2. Egyedi kérdések

[310] Csak hat EUB-ítélet foglalkozik az **iratok kézbesítéséről szóló rendelettel** (lásd: [Melléklet](#)). Nincsen tehát sok, ezen ítéletekre hivatkozó belföldi ügy. A Tanulmány szerzőinek rendelkezésére álló adatok alapján például a **lett** bíróságok határozataik indoklásában egyáltalán nem hivatkoztak ezekre az EUB-ítéletekre, miközben az iratok kézbesítéséről szóló rendeletet rendszeresen alkalmazzák.

[311] Az **Egyesült Királyságban** ugyanakkor a bíróságok egyértelműsítették, hogy mely esetekben tekintik jogszerűnek a más tagállamból bejövő bírósági iratok Egyesült Királyságban való kézbesítését. Annak a Brüsszel Ia. rendelet alapján történő meghatározásához, hogy a francia bíróság volt-e az, amelyhez elsőként fordultak, a kereskedelmi bíróságnak (*Commercial Court*) a Brüsszel I. rendelet 30. cikke alapján meg kellett állapítania, hogy az alperest mikor értesítették az eljárásról Franciaországban.³¹⁹

[312] Az angliai alperes az idézést a francia bíróságtól először faxon, majd postai úton kapta meg. A *Commercial Court* a „*kézbesített irat*” fogalmának jelentését tárta fel annak megválaszolása érdekében, hogy a faxon való kézbesítés az iratok kézbesítéséről szóló rendelet alapján joghatályos kézbesítésnek minősül-e. A rendelet az Európai Bizottság weboldalán közzétett, az átvevő intézmények elérhetőségére vonatkozó közleményeket tartalmazó kézikönyvre hivatkozik, amely szerint az Egyesült Királyságban „*faxon vagy postán küldhető dokumentumok*”.³²⁰ A bíróság ezért azt a kérdést tette fel, hogy ez a lakonikus közlés vajon azt jelenti-e, hogy „*vagy faxon vagy postán*” vagy pedig azt, hogy „*faxon és postán is*”.

[313] A *Commercial Court* érvelése szerint az iratoknak a Brüsszel I. rendelet 30. cikke szerinti kézbesítése egy önálló fogalom, amelyet a Brüsszel I. rendelet és az iratok kézbesítéséről szóló rendelet közös céljának – az eljárás gyorsítása és hatékonyabbá tétele - szellemében kell értelmezni,

³¹⁸ A lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjú.

³¹⁹ A *Queen's Bench Division (Commercial Court)* által az *Arbuthnot Latham & Co Ltd kontra M3 Marine Ltd* [2013] EWHC 1019 (Comm) ügyben 2013. április 25-én hozott ítélet; [2014] 1 W.L.R. 190.

³²⁰ Uo., 23. pont.

így egy faxüzenet elegendő volt ahhoz, hogy megállapítható legyen, a francia bíróság volt az, amelyhez elsőként fordultak.³²¹

[314] Ebben az ügyben az **Egyesült Királyság** bírósága az iratok kézbesítéséről szóló rendeletet az EJEB ítélkezési gyakorlatára való hivatkozás nélkül értelmezte. Ez az ügy mégis azt bizonyítja, hogy a nemzeti bíróságok maguk is értik és használják az önálló fogalmakat, és nincs szükség minden egyes alkalommal előzetes döntéshozatalra kéri.

[315] A Tanulmány szerzői egy érdekes **német** jogesetet választottak – a bonni tartományi bíróság (*Landgericht Bonn*) ítéletében³²² a **Weiss**-ügyre hivatkozik.³²³ Ebben az eljárásban a *Landgericht Bonn* a bírósági iratokat és mellékleteit a Franciaországban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező alperesnek küldte meg. Az eljárást megindító irat angol nyelvű volt, de annak mellékletei német nyelvűek. A tartományi bíróságnak volt bizonyítéka arra nézve, hogy az alperes érti az angol nyelvet, mivel korábban angolul küldött e-maileket és leveleket a felperesnek. Az iratok kézbesítéséről szóló rendelet 8. cikkének (1) bekezdése így nem volt alkalmazható. Ez azt jelenti, hogy az alperes nem hivatkozhatott arra, hogy nem érti az angol nyelvet, így nem volt joga megtagadni a kézbesítendő iratok átvételét. A *Landgericht Bonn* a **Weiss**-ügyre hivatkozott, hogy elmagyarázza, hogy:

[316] **egyrészt**

*a kézbesítendő eljárást megindító irat címzettje nem tagadhatja meg ezen irat átvételét, ha az olyan helyzetbe hozza a címzettet, hogy jogait a kibocsátó tagállamban bírósági eljárás keretében érvényesítheti*³²⁴

[317] **másodrészt**

*annak megállapításához, hogy a kézbesített irat címzettje megérti-e az áttevő tagállamnak azt a nyelvét, amelyen az iratot megszóvegezték, a bíróságnak a felperes által e vonatkozásban elé terjesztett valamennyi tényközlést meg kell vizsgálnia. [...]a levelezéshez szükséges nyelvismeret mértéke nem azonos azzal, amely a védekezéshez szükséges egy bírósági eljárás esetén. Olyan tényről van szó azonban, amelyet a bíróságnak figyelembe kell vennie, amikor azt vizsgálja, hogy a kézbesített irat címzettje képes-e az iratot a jogai érvényesítéséhez szükséges mértékben megérteni. Az egyenértékűség elvének megfelelően a bíróságnak azt kell alapul vennie, ahogyan a kibocsátó tagállamban lakóhellyel rendelkező jogalany értheti az e tagállam nyelvén megszóvegezett bírósági iratot.*³²⁵

[318] Mindez azt jelenti, hogy a nemzeti bíróságnak vizsgálnia kell az alperes (a címzett) nyelvismeretének mértékét. Az alperesnek (a címzettnek) képesnek kell lennie bírósági eljárásban érvényesítenie jogait az áttevő tagállamban. A *Landgericht Bonn* a fenti ügyben arra a következtetésre jutott, hogy az alperesnek megfelelő szintű volt az angol nyelvtudása.

³²¹ Uo., 25. pont.

³²² LG Bonn 10. Zivilkammer 2010. november 30-i, 10 O 502/09. számú határozata. Elérhető: a www.juris.de.

³²³ A C-14/07. sz. Weiss kontra Industrie- und Handelskammer Berlin ügyben 2008. május 8-én hozott ítélet.

³²⁴ Uo., 78. pont

³²⁵ Uo., 80, 81. pont.

[319] A (német nyelvű) melléklet kiküldésekor is helyesen jártak el. Ahogy az EUB a **Weiss**-ügyben megállapította:

*a kézbesítendő eljárást megindító irat címzettje nem tagadhatja meg ezen irat átvételét, ha az olyan helyzetbe hozza a címzettet, hogy jogait a kibocsátó tagállamban bírósági eljárás keretében érvényesítheti, abban az esetben, ha ez az irat olyan bizonyító iratokból álló mellékletet tartalmaz, amelyek nem az átvevő tagállam nyelvén vagy az átvevő tagállam olyan nyelvén kerültek megszövegezésre, amelyet a címzett megért, hanem kizárólag bizonyítékként szolgáló iratok, és nem elengedhetetlenül szükségesek a felperes keresete tárgyának és indokainak megértéséhez.*³²⁶

[320] A *Landgericht Bonn* ítéletének indokolása helytálló, az EUB ítélkezési gyakorlatára helyesen volt tekintettel. A bíróság hivatalból ellenőrizte az ügy összes ténykörülményét.³²⁷ Egyetlen megjegyzésként az hozható fel, hogy a tartományi bíróság nem tett említést az EUB általa hivatkozott ítéleteinek konkrét pontjairól, ezáltal nehezebben beazonosíthatóvá téve az ítélet egyes konkrét megállapításait. A Tanulmány szerzői ezért hangsúlyozzák a pontosabb hivatkozások fontosságát.

2.3. Következtetések és javaslatok

[321] Csak hat EUB-ítélet érinti az iratok kézbesítéséről szóló rendelet értelmezését. Közülük kettőt német bíróságok előzetes döntéshozatali kérelme alapján született: a **Weiss**-³²⁸, illetve a **Cornelius de Visser**-ügyben.³²⁹

[322] A **német** és a **brit** belföldi esetjog alapján a Tanulmány szerzői azt a következtetést vonják le, hogy a német bíróság megfelelően veszik figyelembe az ítélkezési gyakorlatot a fordítási és a nyelvi problémák megoldása során. A bonni tartományi bíróság ítéletét a német jogi szakirodalom is feldolgozta.³³⁰ Az **Egyesült Királyság** bíróságai az iratok kézbesítéséről szóló rendeletet célkitűzéseik és alapelvei tiszteletben tartásával értelmezik. A brit bíróságokról is elmondható tehát, hogy felkészültek a rendelet megfelelő alkalmazására.

[323] **Lettország, Magyarország és Svédország** bíróságai eddig még nem szembesültek az iratok kézbesítéséről szóló rendelettel kapcsolatos komolyabb értelmezési nehézségekkel. A rendelet technikai jellegű előírásait azonban lett és magyar bíróságok is alkalmazták már.

³²⁶ Uo., 78. pont

³²⁷ Lásd még: M.Würdinger: *Das Sprachen- und Übersetzungsproblem im Europäischen Zustellungsrecht – ein Spannungsfeld zwischen Justizgewährung und Beklagtenschutz im Europäischen Justizraum*, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax). 33.Jahrgang, 1/2013, 61-63. o.

³²⁸ A C-14/07. sz. Weiss kontra Industrie- und Handelskammer Berlin ügyben 2008. május 8-én hozott ítélet.

³²⁹ A C-292/10. sz. G. kontra Cornelius de Visser ügyben 2012. március 15-én hozott ítélet.

³³⁰ M.Würdinger: *Das Sprachen- und Übersetzungsproblem im Europäischen Zustellungsrecht – ein Spannungsfeld zwischen Justizgewährung und Beklagtenschutz im Europäischen Justizraum*, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax). 33.Jahrgang, 1/2013, 61-63. o.

3. Bizonyításfelvétel

3.1. A bizonyításfelvételtől általánosságban

[324] A bizonyításfelvételtől szóló rendelet az Európai Unióban (Dánia kivételével³³¹) 2004. január 1. óta alkalmazandó,³³² és egyszerűsíti a más tagállamban történő bizonyításfelvételi eljárását.

[325] A bizonyításfelvételtől szóló rendelet polgári és kereskedelmi ügyekben alkalmazandó, amikor az egyik tagállam bírósága megkeresi egy másik tagállam bíróságát. A bizonyításfelvételtől szóló rendelet alapján csak folyamatban lévő bírósági eljárásban felhasználható bizonyítás felvételére van lehetőség. A bizonyításfelvételtől szóló rendelet értelmében minden tagállam kijelöl egy központi szervet, amely a bizonyítékok megküldése során felmerülő nehézségek esetén segítséget nyújt a bíróságoknak.

[326] A rendelet *ratione materiae* hatálya két bizonyításfelvételi módszerre korlátozódik, nevezetesen az egyik tagállam bíróságának megkeresése alapján egy másik tagállam megkeresett bírósága által a 10. és a 16. cikk alapján lefolytatott; illetve a megkereső bíróság által egy másik tagállamban közvetlenül végzett bizonyításfelvételre; utóbbi részletszabályairól a 17. cikk, valamint az EUB-nak a *Lippens*-ügyben hozott ítélete³³³ rendelkezik. Az EUB ítélkezési gyakorlata alapján ugyanakkor a rendelet nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy egy tagállam bírósága egy másik tagállamban lakóhellyel rendelkező felet tanúvallomás tétele céljából megidézzon, ahogy ezt a *Lippens*-ügyben kifejtette.³³⁴

[327] A bizonyításfelvétel iránti kérelmet a bizonyításfelvételtől szóló rendelet szerinti formanyomtatvány használatával kell előterjeszteni, és annak a tagállamnak a hivatalos nyelven kell elkészíteni, ahol a kérelem teljesítését kéri.

[328] A jelen Tanulmány megírásáig az EUB három ítéletet hozott a bizonyításfelvételtől szóló rendelet értelmezése kapcsán (lásd: [Melléklet](#)), de egyik sem a jelen Tanulmányban vizsgált öt tagállam valamelyikből származó előzetes döntéshozatali kérelmen alapult.

[329] A *Weryński*-ügyben³³⁵ az EUB úgy döntött, hogy a bizonyításfelvételtől szóló rendelet 14. és 18. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a megkereső bíróság nem köteles a megkeresett bíróság részére a kihallgatott tanúnak járó tanúdíjra előleget átutalni vagy a tanúdíjat megtéríteni.

³³¹ A bizonyításfelvételtől szóló rendelet 22. preambulumbekzdése.

³³² Kivéve a 19., 21. és 22. cikket, amelyek 2001. július 1-jétől hatályosak. Lásd: a bizonyításfelvételtől szóló rendelet 24. cikkének (2) bekezdése.

³³³ A C-170/11. sz. Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens, Gilbert Georges Henri Mittler, Jean Paul François Caroline Votron kontra Hendrikus Cornelis Kortekaas, Kortekaas Entertainment Marketing BV, Kortekaas Pensioen BV, Dirk Robbard De Kat, Johannes Hendrikus Visch, Euphemia Joanna Bökkerink, Laminco GLD N-A, Ageas NV, korábban Fortis NV ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet, 26. pont.

³³⁴ Uo., 27. pont

³³⁵ A C-283/09. sz. Artur Weryński kontra Mediatel 4B spółka z o.o. ügyben 2011. február 17-én hozott ítélet.

[330] A *Lippens*-ügyben³³⁶ az EUB megengedte egy nemzeti bíróságnak, hogy a más tagállamban lakóhellyel rendelkező tanút a belföldi eljárás alapján idézzen meg. Így ha az eljárás gyorsasága érdekében, és különösen amennyiben a tanú önkéntesen hajlandó együttműködni, a bíróság nem köteles a bizonyításfelvételtől szóló rendeletet alkalmazni, a tanút a belföldi eljárás jog alapján is idézheti. A *ProRail*-ügyben az EUB megállapította, hogy bizonyításfelvételtől szóló rendelet nem korlátozza a bíróság rendelkezésre álló lehetőségeket és a belföldi eljárást, mivel „[b]izonyos körülmények között (...) az ilyen vizsgálatot elrendelő bíróság számára egyszerűbbnek, hatékonyabbnak és gyorsabbnak bizonyulhat az ilyen bizonyításfelvételt az említett rendelet alkalmazása nélkül lefolytatni”.³³⁷

[331] A bizonyításfelvételtől szóló rendeletről szóló jelentés megjegyezte, hogy a bizonyításfelvételtől szóló rendelet alkalmazása „általában javította, egyszerűsítette és gyorsította a polgári és kereskedelmi ügyekben a bíróságok között a bizonyításfelvétel tekintetében történő együttműködést.”³³⁸ A bíróságok közötti közvetlen kommunikáció (bár a kérelmeket néha – vagy akár gyakran- még most is a központi szerveknek küldik) és a standard formanyomtatványok bevezetését jelölték meg a bizonyításfelvételtől szóló rendelet sikere fő okaként. A bizonyításfelvételtől szóló rendeletről szóló Jelentés azt a következtetést vonta le, hogy a rendelet módosítása nem szükséges, de jelezték, hogy nem eléggé ismert a jogászok körében. A Tanulmány szerzői nagyon kevés olyan esetet találtak, amelyekben a Tanulmányban vizsgált öt tagállamban sor került a bizonyításfelvételtől szóló rendelet alkalmazására.

3.2. Egyedi kérdések

[332] Az **Egyesült Királyság** bírói gyakorlatában két, a szóban forgó rendelet hatályát definiáló, EUB előtti ügy szolgálta hivatkozási alapként.

[333] Az Európai Bizottság határozatával összhangban néhány francia vállalatról megállapították, hogy egy kartell tagjai.³³⁹ A kartellezés károsultjai járulékos kártérítési igényükkel Angliában léptek

³³⁶ A C-170/11. sz. Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens, Gilbert Georges Henri Mittler, Jean Paul François Caroline Votron kontra Hendrikus Cornelis Kortekaas, Kortekaas Entertainment Marketing BV, Kortekaas Pensioen BV, Dirk Robbard De Kat, Johannes Hendrikus Visch, Euphemia Joanna Bökkerink, Laminco GLD N-A, Ageas NV, formerly Fortis NV ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet.

³³⁷ A C-332/11. sz. ProRail BV kontra Xpedys NV, FAG Kugelfischer GmbH, DB Schenker Rail Nederland NV, Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV, ügyben 2013. február 21-én hozott ítélet, 45. pont.

³³⁸ A Bizottság jelentése a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről szóló, 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendelet alkalmazásáról (COM/2007/0769 végleges). A Hivatalos Lapban nem tették közzé. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52007DC0769&from=HU>

³³⁹ A *Court of Appeals* által a [2013] EWCA Civ 1234. sz., Secretary of State for Health kontra Servier Laboratories Ltd. ügyben 2013. október 22-én hozott határozat. Lényegében azonos határozat az *England and Wales High Court (Chancery Division)* által a National Grid Electricity Transmission Plc kontra ABB Ltd ([2013] EWHC 822 (Ch)) ügyben 2013. április 11-én hozott ítélet.

fel. A kár teljes összegének bizonyítása érdekében a felperesek bizonyos információk alperesek általi közzétételét kérték. Az alperesek ezt egy, az ilyen információ közzétételét büntetőjogi szankciókkal sújtó francia jogszabályra hivatkozva ezt megtagadták.

[334] Az alperesek a **ProRail**-ügyben hozott ítéletre is hivatkoztak álláspontjuk támogatásához, amely azt állapította meg, hogy:

Pontosítani kell azonban, hogy amennyiben a valamely tagállam bírósága által kirendelt szakértőnek a rábizott szakértői vizsgálat elvégzése érdekében egy másik tagállam területére kell mennie, a szakértői vizsgálat bizonyos körülmények között befolyásolhatja azon tagállam közhatalmát, amelyben a szakértői vizsgálatot el kell végezni, különösen ha azt közhatalom gyakorlásához kapcsolódó helyeken, vagy olyan helyeken kell elvégezni, amelyek esetében a belépés vagy egyéb beavatkozás a vizsgálat végzésének helye szerinti tagállam joga szerint tilos, illetve csak az arra jogosult személyek számára megengedett

E körülmények között, hacsak a határon átnyúló bizonyításfelvételt elrendelni kívánó bíróság nem mond le az említett bizonyíték megszerzéséről, továbbá az 1206/2001 rendelet 21. cikkének (2) bekezdése szerinti, a tagállamok közötti megállapodás hiányában az említett rendelet 1. cikke (1) bekezdésének b) pontja és 17. cikke szerinti bizonyításfelvétel gyakorlatilag az egyetlen olyan mód, amely lehetővé teszi, hogy az egyik tagállam bírósága közvetlenül végezzen szakértői vizsgálatot egy másik tagállamban.³⁴⁰

[335] Az angol bíróság ezeket az érveket elutasította, álláspontját EUB-ügyek értelmezésével alátámasztva. A bíróság tehát a korábbi ítéletekben nem talált olyan jelzést, amely a közzététel kérelmezésének akadályát jelentené. A **ProRail**-ítéletből származó fenti idézet a bíróság szerint egy külföldön vizsgálódó szakértőre vonatkozik, nem pedig a bíróság azon jogára, hogy saját joghatóságán belül kérje a közzétételt. A bíróság a **Lippens**- és a **ProRail**-ügyet is eltérőnek minősítette az előtte folyó eljárástól, mivel előbbiek egy tanúról, nem pedig az eljárásban érintett valamelyik félről szóltak. A bíróság véleménye szerint tehát ezeknek az ügyeknek nem volt hatása a bíróság jogkörére a peres felekkel kapcsolatban saját joghatóságán belül.

[336] Az ügy indoklása megalapozottnak tűnik. A bizonyításfelvételtől szóló rendelet 5. preambulumbekzdése szerint a rendelet célja a bíróságok között a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő bíróságok közötti együttműködés fejlesztése. Ha a rendelet úgy értelmezzük, hogy az korlátozza egy tagállami bíróság jogát, hogy joghatóságán belül egy peres féltől bizonyítékot kérjen be, akkor ez a belföldi eljárások hatékonyságának drasztikus romlásához vezetne. Ez nem fejlesztené a bíróságok közötti együttműködést, a rengeteg kérelem túlterhelné őket. Továbbá a felek között lakóhelyük vagy állampolgárságuk alapján diszkriminálna, mivel a külföldi fél mentesülne bármely bizonyíték bemutatásának kötelezettsége alól. Az ilyen bizonyíték beszerzése minden esetben csak a bizonyításfelvételtől szóló rendelet alapján történhetne.

³⁴⁰ A C-332/11. sz. ProRail BV kontra Xpedys NV, FAG Kugelfischer GmbH, DB Schenker Rail Nederland NV, Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV ügyben 2013. február 21-én hozott ítélet, 47–48. pont.

[337] Az előbbi ügy az uniós jogforrások téves értelmezésének veszélyeire hívja fel a figyelmet. Lehetséges, hogy más államokban is hasonló érveket hoznak majd fel a bizonyíték bemutatásának megakadályozására. Ebben az esetben a nemzeti bíróság támaszkodhat az angol gyakorlatra, de az ilyen kísérletek elfojtásához folyamodhat a bizonyításfelvételtől szóló rendeletnek az EUB ítélkezési gyakorlata szerinti kiterjesztő értelmezéséhez.

[338] A Tanulmány szerzői egy **svédországi** esetet találtak: a sveai fellebbviteli bíróság, a *Svea hovrätt* alkalmazta a bizonyításfelvételtől szóló rendeletet. Ebben az ügyben a bíróság megjegyezte, hogy a bizonyításfelvételtől szóló rendelet lehetőséget biztosít a bíróságok számára, hogy jogsegélyt kérjenek más tagállamok bíróságaitól. A bíróság azt is megállapította, hogy az apasági ügyekben a bíróságot terheli a bizonyítás kényszere, az elsőfokú bíróságnak a bizonyításfelvételtől szóló rendelet alkalmazásával kellett volna megpróbálnia, hogy **Németországból** bizonyítékot szerezzen be.³⁴¹ Ez a következtetés teljes mértékben összhangban van az EUB-nak a **Zarraga**-ügyben tett megállapításával:

*az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságának a lehető legnagyobb mértékben és a gyermek mindenekfelett álló érdekét folyamatosan szem előtt tartva igénybe kell vennie minden olyan eszközt, amellyel a nemzeti joga alapján rendelkezik, illetve a határokon átnyúló igazságügyi együttműködés megfelelő eszközeit, adott esetben ideértve az 1206/2001 rendeletben előírtakat.*³⁴²

[339] **Németországban** néhány ítéletben lehetséges fel az EUB ítélkezési gyakorlatának figyelembevétele a bizonyításfelvételtől szóló rendelet értelmezése során. Az oldenburgi tartományi felsőbíróságnak (*Oberlandesgericht Oldenburg*) egyik határozatában³⁴³ azt kellett mérlegelnie, hogy a határokon átnyúló bizonyításfelvétel dupla költségét vissza kell-e téríteni a feleknek. A Tanulmány szerzői nem a költségeknek – a német jog alapján való – visszatérítésére összpontosítanak, hanem arra, hogy az *Oberlandesgericht Oldenburg* határozatának indokolásában figyelembe vette-e, és ha igen, milyen módon az EUB ítélkezési gyakorlatát. A bíróság határozata szerint az elsőfokú bíróság által elrendelt, egy másik tagállamban (Hollandiában) végzett közvetlen bizonyításfelvétel összhangban van a rendelet 17. cikke (2) és (3) bekezdésével. A bíróság által a bizonyításfelvételtől szóló rendelet 17. cikk (1) bekezdésének alkalmazásával és a holland központi szervnek előterjesztett kérelemmel elrendelt megismételt bizonyításfelvétel azonban szintén indokolt volt. Érvelésében az *Oberlandesgericht Oldenburg* a főtanácsnok **ProRail**-ügyben tett indítványára hivatkozott:

*(...) ha a bíróság nem kívánja igénybe venni a bírósági együttműködés ezen módszerét – mivel álláspontja szerint a helyi hatóságok segítsége nem nélkülözhetetlen az általa elrendelt bizonyításfelvétel megfelelő lefolytatásához –, akkor nem köteles betartani az 1206/2001 rendelet 17. cikke szerinti eljárási szabályokat.*³⁴⁴

³⁴¹ A *Svea hovrätt* által a T8355-12, RH 2012:66.sz. ügyben 2012. november 30-án hozott ítélet.

³⁴² A C-491/10. sz. PPU Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet, 67. pont.

³⁴³ Az OLG Oldenburg, 8. Zivilsenat által 2012. november 29-én hozott 8 W 102/12. sz. határozat. Elérhető: www.juris.de.

³⁴⁴ Jääskinen főtanácsnok 2012. szeptember 6-i indítványa a C-332/11. számú ProRail NV-ügyben, 50. pont.

[340] Ez a megközelítés helyes volt, az EUB később a **ProRail**-ügyben hozott ítéletében is megerősítette:

*(...) az a nemzeti bíróság, amely egy másik tagállam területén elvégzendő szakértői vizsgálatot kíván elrendelni, nem feltétlenül köteles az 1206/2001 rendelet 1. cikke (1) bekezdésének b) pontja és 17. cikke szerinti bizonyításfelvételi módot alkalmazni.*³⁴⁵

[341] A Tanulmány szerzői egy olyan **lettországi** esetet találtak, amikor egy bíróság az EUB-nak a bizonyításfelvételtől szóló rendelettel kapcsolatos közelmúltbeli ítélkezési gyakorlatára hivatkozott.³⁴⁶ Ebben az ügyben a rigai regionális bíróság (*Rīgas apgabaltiesa*) azt állapította meg, hogy a kérelmezőnek a tanúmeghallgatásra irányuló kérelme a bizonyításfelvételtől szóló rendelet és hitelintézetektől való információkérést szabályozó közrend hatálya alá tartozik, de nem esik az „*ideiglenes intézkedések, köztük védelmi intézkedések*” kategóriájába. A tanúmeghallgatás iránti kérelem ezért – az EUB-nak a **St. Paul Dairy Industries**-ügyben hozott ítéletének következtetéseivel összhangban – nem hajtható végre.³⁴⁷ A rigai regionális bíróság megközelítése összhangban áll a bizonyításfelvételtől szóló rendelettel. A bíróságoknak tehát akkor is figyelemmel kell lenniük a rendelet szerinti sztxenderd bizonyításfelvételtre, ha a felek nem hivatkoznak magára a rendeletre, és megpróbálják kikerülni az abban előírt eljárásokat és szabályokat.

3.3. Következtetések és javaslatok

[342] Csak három EUB-ítélet érinti a bizonyításfelvételtől kézbesítéséről szóló rendelet értelmezését, de egyik sem a jelen Tanulmányban vizsgált tagállamokból származó előzetes döntéshozatali kérelmen alapult.

[343] Az EUB ítélkezési gyakorlatára és a főtanácsnoki indítványra is hivatkoztak **német** és **Egyesült Királyság-beli** bírósági ítéletek indoklásában. A Tanulmány szerzői azt a következtetést vonják le, hogy a **német** és az **Egyesült Királyság-beli** bíróságok megfelelő ismeretekkel rendelkeznek a bizonyításfelvételtől szóló rendeletről.

[344] Az **Egyesült Királyságok** ezen bírósága a bizonyításfelvételtől szóló rendeletet továbbá az EUB ítélkezési gyakorlatával összhangban értelmezte, de az adott ügy körülményeit eltérőnek találta, és úgy ítélte meg, hogy az EUB ítélkezési gyakorlatának nem volt hatása a bíróságnak a peres felekkel kapcsolatos, saját joghatóságán belüli jogaira. Az **Egyesült Királyságok** ezen bírósága ezért a rendelet céljára is figyelemmel volt, és úgy értelmezte a rendeletet, hogy az nem korlátozhatja a nemzeti eljárások hatékonyságát.

³⁴⁵ A C-332/11. számú ProRail NV-ügyben 2013. február 21-én hozott ítélet, 49. pont.

³⁴⁶ A rigai regionális bíróság által a C27242011 sz. ügyben 2013. december 27-én hozott ítélet; nem tették közzé.

³⁴⁷ A C-104/03. sz. St. Paul Dairy Industries NV kontra Unibel Exser BVBA ügyben 2005. április 28-án hozott ítélet, 23. és 25. pont.

[345] A Tanulmány szerzői az uniós jogforrásoknak és a bizonyításfelvételtől szóló rendelet hatályának a téves értelmezésével kapcsolatos lehetséges veszélyeket észlelt. Amennyiben más államokban is hasonló érveket hoznak fel a bizonyíték bemutatásának megakadályozására, a nemzeti bíróság támaszkodhat az angol gyakorlatra, de az ilyen kísérletek elfojtásához folyamodhat a bizonyításfelvételtől szóló rendeletnek az EUB ítélezési gyakorlata szerinti kiterjesztő értelmezéséhez.

[346] A német bíróságok nem minden esetben alkalmazzák a bizonyításfelvételtől szóló rendeletet, ha egy másik tagállamban való bizonyításfelvétel fogantatásához nincsen szükség az ottani hatóságok közreműködésére. A Tanulmány szerzői megjegyzik, hogy a közvetlen bizonyításfelvétel hatékonyságát mindig mérlegelni kell mielőtt a bizonyításfelvételtől szóló rendelet szerinti eljárásokhoz folyamodnánk.

[347] A Tanulmány szerzői **Lettország, Magyarország és Svédország** esetében nem találtak példát a bizonyításfelvételtől szóló rendelet értelmezésére. A Tanulmány szerzői feltételezik, hogy a nemzeti bíróságok alkalmazzák a rendeletet és az alkalmazás nem okozott különösebb nehézségeket.

4. Kollíziós jog

4.1. A kollíziós jogról általában

[348] Határon átnyúló elemmel rendelkező pereskedés két fő megmérettetést jelent – az ügy elbírálására illetékes bíróság meghatározását és a szóban forgó jogviszonyra alkalmazandó jog meghatározását. Az első megmérettetéssel első sorban a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel IIa. rendelet foglalkozik. A második kihívásra az EU három fő kollíziós jogi eszköz elfogadásával adott választ.

[349] A Róma I. rendelet a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó kollíziós jogi szabályokat tartalmazza. A Róma I. rendeletet 2008. június 17-én fogadták el, és a 2009. december 17-ét követően megkötött szerződésekre kell alkalmazni minden tagállamban, kivéve Dániát. A Róma I. rendelet hatályba lépését követően annak elődje – a Római Egyezmény³⁴⁸ – még hatályban marad. Nevezetesen a Római Egyezmény Dánia viszonylatában alkalmazást nyer.³⁴⁹ Mivel a Róma I. rendelet 28. cikkével összhangban az utóbbi csak a 2009. december 17-ét követően megkötött szerződésekre alkalmazandó, így a korábbi szerződésekre továbbra is alkalmazandó marad a Római Egyezmény

[350] A bíróságnak a rendelet szerint meghatározott jogot akkor is alkalmaznia kell, ha e jog nem egy tagállam joga (2. cikk). A rendelet az alkalmazandó jog meghatározására több rendelkezést

³⁴⁸ Egyezmény a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról, aláírásra megnyitva Rómában 1980. június 19-én (80/934/EGK). Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 266., 1980.10.9.

³⁴⁹ Saleron F., Franzina P. (szerkt): *Regolamento CE n. 593/2008 del Parlamento europeo e del Consiglio del 17 giugno 2008 sulla legge applicabile alle obbligazioni contrattuali (« Roma I »)*. I commentari. *Le nuove leggi civili commentate*, N. 3-4, Maggio-Agosto 2009, 535. o.

tartalmaz. A legtöbb esetben a felek szabadon megválaszthatják az alkalmazandó jogot (3. cikk). Választás hiányában a rendelet számos nevesített szerződésre különféle kapcsolóelvek használatával meghatározza az alkalmazandó jogot (4. cikk (1) bekezdés). Más kötelezettségekre a szerződés jellegéből adódó teljesítésre kötelezett fél szokásos tartózkodási helye a kapcsolóelv (4. cikk (2) bekezdés). Ha az eset valamennyi körülménye alapján egyértelmű, hogy az ügy nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik egy másik államhoz, akkor ez utóbbi jogát kell alkalmazni (4. cikk (3) bekezdés). Ha a 4. cikk (1) vagy (2) bekezdése nem jelöli ki az alkalmazandó jogot, akkor a szerződéshez legszorosabban kapcsolódó ország joga alkalmazandó (4. cikk (4) bekezdés).

[351] Speciális szabályok vonatkoznak számos szerződésre: fuvarozási szerződésekre, fogyasztói szerződésekre, biztosítási szerződésekre és egyéni munkaszerződésekre (5., 6., 7., 8. cikkek).

[352] Az EU a szerződéseken kívüli kötelmi viszonyok kollíziós jogi szabályait kiegészítette a Róma II. rendelet elfogadásával. A Róma II. rendeletet 2007. július 11-én fogadták el. A Róma II. rendelet a jogellenes károkozás (4., 5., 6., 7., 8., 9. cikkek), jogalap nélküli gazdagodás (10. cikk), megbízás nélküli ügyvitel (11. cikk) és a *culpa in contrahendo* (12. cikk) kollíziós jogi szabályaira alkalmazandó. Akárcsak a testvér-jogszabálya, a Róma II. rendelet is valamennyi tagállamban alkalmazandó, Dánia kivételével.³⁵⁰ A Róma II. rendelet időbeli hatálya a szerény minőségű szövegezés miatt vitákat váltott ki; erről a problémáról alább, a 369. pontban lesz szó.

[353] A harmadik Róma-rendelet a Róma III. rendelet. Ezt a rendeletet 2010. december 20-án fogadták el és a házasság felbontására, valamint a különválásra alkalmazandó joggal foglalkozik. Eltérően a többi rendelettől, korlátozott a területi hatálya. Mai napig Belgium, Bulgária, **Németország**, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, **Lettország**, Litvánia, **Magyarország**, Málta, Ausztria, Portugália, Románai és Szlovákia vesz részt a Róma III. rendeletben. E Tanulmány által lefedett kettő állam – Svédország és az Egyesült Királyság – nincs kötve a Róma III. rendelethez. A rendelet 2012. június 21-től hatályos.

[354] Összességében az EUB-nak csak egy ítélete szól a Róma II. rendeletről, amelyet a Tanulmány 368. pontja elemez. A Róma II. rendelet alkalmazásáról a nemzeti bíróságoknak is van ítélkezési gyakorlatuk, amely a rendelet alkalmazását illetően komplikált, vitatott témákat vet fel. Egy ilyen ítéletet elemez a Tanulmány 372. pontja.

[355] Nincsen EUB-ítélet a Róma I. rendeletről. Ugyanakkor az EUB-nak hat ítélete is van a Római Egyezményről.³⁵¹ Figyelembe véve mindkét jogi eszköz hasonlóságát, a Római Egyezmény ítélkezési

³⁵⁰ Ferrari F. (szerk.): *Rome I Regulation. Pocket Commentary*. Sellier European Law Publishers, 2015, 69. o.

³⁵¹ Az EUB által a C-305/13. sz. Haeger & Schmidt GmbH kontra Mutuelles du Mans assurances IARD (MMA IARD) és mások ügyben 2014. október 23-án hozott ítélet; az EUB által a C-184/12. sz. United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV kontra Navigation Maritime Bulgare ügyben 2013. október 17-én hozott ítélet; az EUB által a C-64/12. sz. Anton Schlecker kontra Melitta Josefa Boedeker ügyben 2013. szeptember 12-én hozott ítélet; az EUB által a C-384/10. sz. Jan Voogsgeerd kontra Navimer SA ügyben 2011. december 15-én hozott ítélet; az EUB által a C-29/10. sz. Heiko

gyakorlata lényeges a Róma I. rendelet értelmezése szempontjából. A Tanulmány szerzői **Svédország** és az **Egyesült Királyság** több nemzeti bírósági ítéletét is beazonosították, amelyek vagy az EUB nagyon korlátozott ítélkezési gyakorlatára utaltak, vagy érdemben fejlesztették a Róma I. rendelet és/vagy Róma II. rendelet értelmezését. A Tanulmány szerzői nem fedtek fel vonatkozó eseteket **Németországban, Magyarországon és Lettországon**.

[356] Mindaddig nem született EUB-ítélet a Róma III. rendelet tárgyában. A Tanulmány szerzői nem találtak olyan nemzeti ügyeket, ahol a rendeletet alkalmazták volna.

4.2. A Róma I. rendelet

[357] Amint arról már szó esett, a Róma I. rendelet tekintetében az EUB-nak nem áll rendelkezésre ítélkezési gyakorlata. Mindazonáltal a Tanulmány készítői számos, a Római Egyezményt alkalmazó nemzeti ítéletet ismertek fel. Ezen ítéletekben a nemzeti bíróságok az EUB-nak mind a Római Egyezmény, mind a Brüsszeli Egyezmény szerinti gyakorlatára hivatkoztak.

[358] Egy ilyen ítéletet a **svédországi** munkaügyi bíróság hozott meg.³⁵² A.W. (Sereetz, **Németország**), J.D. és R.K. (Hamburg, **Németország**) munkavállalókat elbocsátották a TJ szállítványozó cégtől a Lund AB-ban (**Svédország**). A korábbi munkavállalók kártérítést, a kifizetetlen üdülési hozzájárulásokat és kárpótlást követeltek. A munkaügyi bíróságnak meg kellett vizsgálnia, melyik ország joga alkalmazandó a jogvitára. A bíróság megjegyezte, hogy a Római Egyezmény meghatározza a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogot és a Róma I. rendelet 2009. december 17-től alkalmazandó. Mivel a vitatott munkaszerződéseket 2009. december 17. előtt kötötték, a Róma I. rendelet 28. cikke alapján az alkalmazandó jogot a Római Egyezmény alapján kellett megállapítani.

[359] A bíróság megállapította, hogy a felek közötti munkaszerződések nem tartalmaztak kifejezett jogválasztást; így arra azon ország joga irányadó, ahonnan a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi, vagy ha a munkavállaló rendszerint nem dolgozik egy országban, azon telephely szerinti ország joga az irányadó, ahol a munkavállalót alkalmazták. A bíróság megjegyezte, hogy a Római Egyezmény értelmezésére jelentőséggel bírnak az EUB-nak a Brüsszeli Egyezményben található hasonló fogalmak jelentéséről szóló megállapításai. A **Herbert Weber**-ügyben³⁵³ az EUB úgy döntött, hogy az a hely, ahol a munkavállaló rendszerint a munkáját végzi, azt a helyet jelenti, ahol vagy ahonnan aktuálisan – figyelembe véve az egyedi ügy valamennyi körülményét – a kötelezettségei

Koelzsch kontra État du Grand Duchy of Luxemburg ügyben 2011. mácius 15-én hozott ítélet; az EUB által a C-133/08. sz. Intercontainer Interfrigo SC (ICF) kontra Balkenende Oosthuizen BV és MIC Operations BV ügyben 2009. október 6-án hozott ítélet.

³⁵² Az Arbetsdomstolen által a B-22-2010 (AD 2010:67). sz. ügyben 2010. szeptember 22-én hozott ítélet.

³⁵³ Az EUB által a C-37/00. sz. Herbert Weber kontra Universal Ogden Services Ltd. ügyben 2002. február 27-én hozott ítélet.

lényeges részét, vagy ha munkát több államban végzi, ahonnan a legtöbb munkaóráját a munkáltató felé teljesíti.

[360] Ebben az ügyben a munkavállalók több európai országban kamionsofőrként dolgoztak. A cég azzal érvelt, hogy a munkavállalók **Németországban**, Travemündeben állomásoztak és mind az útjaik kezdete, mind azok vége Németországban volt. A munkavállalók tiltakozásul azzal érveltek, hogy **Svédországban**, Mamöben állomásoztak, mivel a munka legtöbbször Svédországból eredt. A bíróság megállapította, hogy az ügyben nem bizonyított, hogy a munkavállalók általában Németországban vagy Svédországban dolgoztak, ellenkezőleg, a vizsgálataik felfedték, hogy a munkájukat nem végezték egyetlen országban. Ilyen körülmények között az alkalmazandó jog megállapításának alapja azon telephely szerinti ország, ahol a munkavállalót alkalmazták. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a svéd jog alkalmazandó.

[361] A mostani nézőpontból a munkaügyi bíróság ítélete mögötti módszertant az EUB megerősítette. 2011-ben az EUB a **Heiko Koelzsch**-ügyben hozott határozatot, amelyet a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján döntött el:

[A]bban az esetben, ha a munkavállaló egynél több szerződő államban végzi tevékenységét, akkor azon ország, ahol e rendelkezés értelmében a munkavállaló a szerződés teljesítéséért rendszerint a munkáját végzi, az, ahol vagy ahonnan az említett tevékenységet jellemző körülmények összességére tekintettel a munkavállaló a munkáltatója felé fennálló kötelezettségeinek lényegét teljesíti.³⁵⁴

[362] Valójában, akárcsak a munkaügyi bíróság, az EUB is a következtetéseit a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének (1) bekezdése szerinti saját esetjogára történő hivatkozással vonta le.³⁵⁵ Így visszatekintve, helyénvaló a Brüsszel I. rendelet szerinti EUB-gyakorlatra hivatkozni.

[363] Míg a munkaügyi bíróság az EUB ítélkezési gyakorlatára a Brüsszeli Egyezmény alapján hivatkozott, az Egyesült Királyság bíróságai a Római Egyezmény szerinti EUB ítélkezési gyakorlatot használták. Egy példát említve, az Egyesült Királyság bíróságai széles körben hivatkoztak az EUB-re hogy tisztázzák a Római Egyezmény szerinti áru fuvarozási szerződés tartalmát

[364] Ezt a szerződést a Római Egyezmény 4. cikkének (4) bekezdése szabályozta. A nemrég lefolytatott **ICF**-ügyben az EUB úgy határozott, hogy:

az egyezmény 4. cikke (4) bekezdésének utolsó mondatát úgy kell értelmezni, hogy a 4. cikk (4) bekezdésének második mondatában szereplő kapcsolóelv csak akkor alkalmazandó az egyszeri útra szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződéseken kívül más áru fuvarozási célú bérleti szerződésre, ha a szerződés fő célja nem csupán a szállítóeszköz egyszerű rendelkezésre bocsátása, hanem maga az áru fuvarozás is.³⁵⁶

³⁵⁴ Az EUB által a C-29/10. sz. Heiko Koelzsch kontra État du Grand Duchy of Luxemburg ügyben 2011. március 15-én hozott ítélet, 51. pont.

³⁵⁵ Uo., 33., 39. és 41. pontok.

³⁵⁶ Az EUB által a C-133/08. sz. Intercontainer Interfrigo SC (ICF) kontra Balkenende Oosthuizen BV és MIC Operations BV ügyben 2009. október 6-án hozott ítélet, 37. pont.

[365] Ez az ítélet jelentőséggel bír a *Martrade Shipping & Transport GmbH kontra United Enterprises Corporation* ügyben, amely olyan határozott időre szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződést érint, ahol hiányzik bármiféle jogválasztási rendelkezés.³⁵⁷ Az egyik fél azzal érvelt, hogy az ilyen szerződésre alkalmazandó jogot az áru fuvarozásról szóló 4. cikk (4) bekezdése határozza meg. A bíróság az *ICF*-ítélet alapján cáfolta ezt az érvet. Ellentétben az *ICF*-ítéletben elemzett áru fuvarozási célú bérleti szerződéssel:

*a határozott időre szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződés nem ilyen áru fuvarozási célú bérleti szerződés: a tulajdonos nem abba egyezik bele, hogy árukat fuvarozzanak egyedi vagy meghatározott kikötőkbe, hanem abba, hogy a hajót és legénységét a bérlő rendelkezésére bocsátja bérleti díj ellenében azért, hogy azzal a bérlő áru t szállítson. A határozott időre szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződés meghatározó eleme az, hogy alkalmazására tekintettel a bérlő irányítása és vezetése alatt áll a hajó. A bérlő határozza meg, hogy a hajó, az áru fuvarozási célú bérleti szerződés különös záradékaiba foglalt földrajzi és egyéb korlátokra tekintettel, milyen utakat vállal és milyen szállítmányt szállít.*³⁵⁸

[366] Így a kereskedelmi bíróság (*Commercial Court*) figyelme a Római Egyezmény 4. cikkének (2) bekezdésére irányult azáltal, hogy a határozott időre szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződés jellemző szolgáltatását kereste. Miután a határozott időre szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződést kizárta a 4. cikk (4) bekezdésének hatálya alól, a bíróság a szerződés jellegéből adódó teljesítésre kötelezett fél szokásos tartózkodási helyének jogát alkalmazta. Itt a bíróság ismét hivatkozott az *ICF*-ítéletre, állítva, hogy „[á]ru fuvarozási célú bérleti szerződés esetén a bérbeadó, aki ilyen szolgáltatást nyújt, szokás szerint arra vállal kötelezettséget, hogy szállítóeszközt bocsát a bérbevevő rendelkezésére.”³⁵⁹ Ez türközi azon általános szabályt, miszerint az anyagi felelősséggel tartozó felet nem tekintik a szerződés jellegéből adódó teljesítésre kötelezettnek.³⁶⁰ Egy határozott időre szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződésben, mint minden más áru fuvarozási célú bérleti szerződésben, a hajó tulajdonosa a szerződés jellegéből adódó teljesítést végez.

[367] Az *ICF*-ítélet arra példa, hogy az áru fuvarozási szerződés meghatározásával az EUB megerősítette a korábban már helyesnek tartott véleményt – a határozott időre szóló áru fuvarozási célú bérleti szerződés nem áruszállítás. Itt az EUB legvégső menedékként eljáró bírósággént teljesítette szerepét azáltal, hogy egy jogkérdésre egyértelmű, pontos választ adott, csökkentette az EU nemzetközi magánjogának bizonytalanságát.

³⁵⁷ Az *England and Wales High Court (Commercial Court)* által a *Martrade Shipping & Transport GmbH kontra United Enterprises Corporation* [2014] EWHC 1884 (Comm) ügyben 2014. június 12-én hozott ítélet.

³⁵⁸ Uo., 30. pont. Cf., Ferrari F. (szerk.): *Rome I Regulation: Pocket Commentary*. Sellier European Law Publishers, 2015, 192. o. Plender R., Wilderspin M.: *The Rome Convention on the Choice of Law for Contracts*. 2nd edition. Sweet & Maxwell, 2001, 133. o.

³⁵⁹ Az EUB által a C-133/08. sz. *Intercontainer Interfrigo SC (ICF) kontra Balkenende Oosthuizen BV és MIC Operations BV* ügyben 2009. október 6-án hozott ítélet, 35. pont.

³⁶⁰ Ferrari F. (szerk.): *Rome I Regulation: Pocket Commentary*. Sellier European Law Publishers, 2015, 155. o.; Plender R., Wilderspin M.: *The Rome Convention on the Choice of Law for Contracts*. 2nd edition. Sweet & Maxwell, 2001, 116. o.

4.3. A Róma II. rendelet

[368] A mai napig a Róma II. rendeletnek egyedül az időbeli hatálya volt az egyetlen olyan kérdés, amit az EUB meghatározott. A *Homawoo*-ítéletében az EUB-t a *High Court of Justice of England and Wales* kereste meg, hogy határozza meg a Róma II. rendelet időbeli hatályát.³⁶¹

[369] Nem megfelelő szövegezése miatt ezen eszköz időbeli hatálya vitákat váltott ki. A rendelet szövegét 2007. július 31-én tették közzé a Hivatalos Lapban.³⁶² Az EK-Szerződés 264. cikkének (1) bekezdése értelmében a rendelet a közzétételét követő huszadik napon lépett hatályba, vagyis 2007. augusztus 20-án.³⁶³ A 31. cikk megállapította, hogy a rendeletet a hatálybalépését követően bekövetkező, károkozó eseményekre kell alkalmazni. Ha szó szerint értelmezzük, a rendeletet 2007. augusztus 20-t követően bekövetkező, károkozó eseményekre kellene alkalmazni.³⁶⁴ Ez az értelmezés problematikus, mivel a 32. cikk szerint a rendeletet 2009. január 11-től kell alkalmazni, kivéve a 29. cikket, amelyet 2008. július 11-től kell alkalmazni.

[370] Az EUB ezt azt ellentmondást végérvényesen a *Homawoo*-ítéletében oldotta fel. A bíróság úgy döntött, hogy a rendelet a 2009. január 11-én vagy azt követően bekövetkezett károkozó eseményekre alkalmazandó.³⁶⁵ Ugyanakkor egy dolog meghatározni a rendelet kritikus alkalmazási időpontját, már egy másik dolog meghatározni, mikor következett be a károkozó esemény.

[371] Az utóbbi problémára adott választ az **Egyesült Királyságban** az angliai és walesi felsőbíróság egyik kamarája, a *Queen's Bench Division*.³⁶⁶ Az ügy lényeges tényei: egy csoport tengerentúli kérelmező felelősségi követelést terjesztett elő egy angol vállalat által gyártott hibás implantátumok miatt. Az alkalmazandó jog meghatározásához előkérdés volt a Róma II. rendelet alkalmazhatósága. Az említett rendelet akkor alkalmazandó, ha a jogellenes károkozás az időbeli hatály alá tartozik. Így a bíróságnak hajszálpontosan meg kellett határoznia az az időpontot, amikor a károkozó esemény bekövetkezett.

[372] A *Queen's Bench Division* a *Kainz*-ítéletre³⁶⁷ alapozta indoklását. A *Kainz*-ügyben az EUB kimondta, hogy a Brüsszel I. rendelet 5. cikkének (3) bekezdését „*úgy kell értelmezni, hogy a valamely*

³⁶¹ Az EUB által a C-412/10. sz. Deo Antoine Homawoo kontra GMF Assurances SA ügyben 2011. november 17-én hozott ítélet.

³⁶² Huber P. (szerk): *Rome II Regulation: Pocket Commentary*. Sellier European Law Publishers, 2011, 458. o.

³⁶³ Uo. Lásd továbbá: Dickinson A.: *The Rome II Regulation: The Law Applicable to Non-contractual Obligations*. Oxford University Press, 2010, 288. o.

³⁶⁴ Huber P. (szerk): *Rome II Regulation: Pocket Commentary*. Sellier European Law Publishers, 2011, 459. o.; Dickinson A.: *The Rome II Regulation: The Law Applicable to Non-contractual Obligations*. Oxford University Press, 2010, 288. o.

³⁶⁵ Az EUB által a C-412/10. sz. Deo Antoine Homawoo kontra GMF Assurances SA ügyben 2011. november 17-én hozott ítélet, 37. pont.

³⁶⁶ A *Queen's Bench Division* által az Allen kontra Depuy International Ltd, [2014] EWHC 753 (QB) ügyben 2014. március 18-án hozott ítélet.

³⁶⁷ Az EUB által a C-45/13. sz. Andreas Kainz kontra Pantherwerke AG ügyben 2014. január 16-án hozott ítélet.

gyártó hibás termékért való termékfelelősségére vonatkozó jogvita esetén a kárt okozó esemény bekövetkeztenek helye a szóban forgó termék gyártásának helye.”³⁶⁸

[373] A *Queen’s Bench Division* két irányban kiterjesztette a Kainz-ügybeli érvelést. Egyrészt a bíróság az indoklást a Róma II. rendeletre alkalmazta. Másrészt a *Queen’s Bench Division* ugyanezen indoklást alkalmazta azon időpont meghatározására, amikor a kárt okozó esemény bekövetkezett.³⁶⁹

[374] Az *Allen kontra Depuy International Ltd* ügyben az eljáró bíróság a Brüsszel I. rendeletre vonatkozó EUB-s ítélkezési gyakorlatot szellemesen a Róma II. rendeletre alkalmazta. A Róma II. rendelet 5. cikke, amely kollíziós jogi szabályokat tartalmaz a termékfelelősségre, nem támaszkodik a felelősséget kiváltó eseményre, ezért a legtöbb esetben ez a fogalom nem is bír központi jelentőséggel a Róma II. rendelet tekintetében. A rendelet időbeli hatálya szempontjából azonban fontos marad. Az csak természetes, hogy a *Queen’s Bench Division* az EUB-nak a Brüsszel I. rendelet szerinti ítéleteire támaszkodott, mivel a Róma II. rendelet nem tartalmaz külön iránymutatásokat e fogalom értelmezésére.

[375] Az említett példa sérelme nélkül, az unió nemzetközi magánjogi eszközei között konvergencia probléma áll fenn. A Róma II. rendelet (7) preambulumbekzdése és a Róma I. rendelet (7) preambulumbekzdése kimondja, hogy mindkét eszközt a Brüsszel I. rendelettel és egymással összhangban kell értelmezni. Az EUB azonban a kétség árnyékát vetette ezen egységességre. A *Kainz*-ítéletben az EUB kijelentette, hogy a Brüsszel I. rendelet 5. cikkét nem lehet a Róma II. rendelet fényében értelmezni, ha az ellentétes a Brüsszel I. rendelet rendszerével és célkitűzésével.³⁷⁰ Az EUB által létrehozott eltérés csak most kezd megmutatkozni, és javasoljuk, hogy az EUB tartózkodjon ilyen nyilatkozatoktól, ahelyett, hogy megkísérelné az összefüggő testvér-jogszabályok egységes értelmezésére vonatkozó jogalkalmazói mandátumát betölteni, hacsak nem nyilvánvaló a hasonló fogalmakat körülvevő eltérő összefüggés. Másként, a bírók számára nehéz lehet meghatározni, hogy mikor kell egységes értelmezést előíró preambulumbekzdések kifejezett nyelvét követniük, és mikor kell tartózkodniuk ettől.

4.4. A Róma III. rendelet

[376] Mostanáig az EUB a Róma III. rendeletet illetően még nem hozott egyetlen előzetes döntéshozatali határozatot sem. Ezért jelenleg nincs egyetlen nemzeti ügy sem, ahol a Róma III. rendeletet illetően hivatkoznának az EUB ítélkezési gyakorlatára.

³⁶⁸ Uo., 34. pont.

³⁶⁹ A *Queen’s Bench Division* által az *Allen kontra Depuy International Ltd*, [2014] EWHC 753 (QB) ügyben 2014. március 18-án hozott ítélet, 13. pont.

³⁷⁰ Az EUB által a C-45-13. sz. *Andreas Kainz kontra Pantherwerke AG* 2014. január 16-án hozott ítélet, 20. pont.

4.5. Következtetések és javaslatok

[377] A Tanulmány készítői által elemzett esetjog az mutatja, hogy a nemzeti bíróságok ritkán alkalmazzák a kollíziós jogi eszközöket. Egyes esetekben a bíróságok annak ellenére nem hivatkoztak ezen eszközökre, hogy a felek a beadványaikban hivatkoztak rájuk. Az ilyen megközelítés sérti a tagállamoknak az EU jog alkalmazására vonatkozó kötelezettségét. Szükséges, hogy a nemzeti bíróságok kollíziós jogi eszközöket alkalmazzanak, feltéve hogy az alkalmazásuk követelményei teljesülnek és hasonlóképpen érvelést nyújtanak a vonatkozó jog választásának támogatására.

[378] Ugyanakkor EU-szinten a kollíziós jog az esetjog hiányától szenved. Csak a Róma II. rendeletnek van egyedi EUB-ítélete. Az is kitűnik, hogy a nemzeti bíróságok nem tartják a kollíziós jogi kérdéseket elég jelentősnek ahhoz, hogy az EUB-tól állandó tisztázásokat kérjenek.

[379] Az EUB ítélkezési gyakorlatának elemzése egy egyedi módszertani problémát is azonosított. Egy ideális forgatókönyvben a Róma-rendeletekben és a Brüsszel I. rendeletben előforduló hasonló fogalmakat hasonlóképpen értelmezik. A kollíziós jog értékében az ilyen módszertan különösen üdvözlendő az esetjog hiánya miatt. Egyes ügyekben az EUB hangsúlyozta ezen megközelítés fontosságát. Sajnos, más ügyekben az EUB ellentétes álláspontot képviselt visszautasítva a Róma II. rendelet használatát a Brüsszel I. rendelet értelmezéséhez. Elméletileg az EUB gyakorlata nem problémás, mivel a Brüsszel I. rendeletet a Róma-rendeletekkel összhangban kell értelmezni, ha megerősíti annak rendszerét és célkitűzését. A gyakorlatban a nemzeti bíróságok nehéznek találhatják azon jogi fogalmak azonosítását, amelyek az egységes értelmezés tárgyát képezik, és azokat, amelyek nem.

[380] A bizonytalanság elkerülésére nincsen egyértelmű válasz. Mindazonáltal a nemzeti bíróságoknak meg kell kísérelniük az EUB-ítéletek mögötti okfejtés értelmezését. Mostanáig az EUB azt hangsúlyozta, hogy szűken kell értelmezni azon joghatósági tételeket, amelyek megfosztják az alperest a lakóhelyén történő pereskedés jogától.³⁷¹ Ezen esetekben az a legvalószínűbb, hogy előfordulnak az eszközök között eltérések. Így a nemzeti bíróságoknak mielőtt egy Brüsszel I. rendeletbeli fogalmat kiterjesztenének a Róma-rendeletekre, meg kell állapítaniuk, hogy annak a fogalomnak az EUB nem adott-e túlságosan szűk jelentést. Ennek megfelelően a nemzeti bíróságoknak ellenőrizniük kell, hogy a Róma-rendeletek szerinti fogalmak nem túlságosan tágak-e ahhoz, hogy a Brüsszel I. rendeletbe való átvitelük veszélyeztetné az alperes azon jogát, hogy a hazai fóruma előtt perelhessen.

³⁷¹ Az EUB által a C-45-13. sz. Andreas Kainz kontra Pantherwerke AG. ügyben 2014. január 16-án hozott ítélet, 21. pont.

5. Fizetéseképtelenség

5.1. A fizetéseképtelenségről általánosságban

[381] A fizetéseképtelenségről szóló rendelet 2002. május 31-én lépett hatályba³⁷² (kivéve Dániát³⁷³), és létrehozta a több országot érintő fizetéseképtelenségi eljárások közös keretét az EU-ban. A fizetéseképtelenségről szóló rendelet sikeres eszköznek tekinthető az uniós tagállamok fizetéseképtelenségi eljárásainak koordinálását illetően, egységes alkalmazását az EUB ítélezési gyakorlata garantálja.³⁷⁴ A fizetéseképtelenségről szóló rendelet 1. cikkének (1) bekezdése kinondja, hogy a fizetéseképtelenségről szóló rendeletet „a valamennyi hitelezőre kiterjedő (kollektív) fizetéseképtelenségi eljárásokra kell alkalmazni, amelyek az adós vagyon feletti rendelkezési jogának részleges vagy teljes elvonását és felszámoló kijelölését foglalják magukban”. Minden olyan esetben, amikor az adós több tagállamban rendelkezik vagyonnal vagy hitelezővel, függetlenül attól, hogy az adós természetes vagy jogi személy-e, ezt a rendeletet kell alkalmazni.

[382] A fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikke értelmében azon tagállam rendelkezik joghatósággal, amelynek területén az adós fő érdekeltségeinek központja található. A jogi személyekre vonatkozóan a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdése azt a vélelmet állítja fel, hogy az ellenkező bizonyításáig a létesítő okirat szerinti székhelyet kell a fő érdekeltségek központjának tekinteni. A fő érdekeltségek központjának fogalma jelzi a fizetéseképtelenségről szóló rendelet legfontosabb célját, ki kell zárni azokat a körülményeket, amelyek arra ösztönöznék az adóst, hogy a kedvezőbb jogi helyzet kialakítása érdekében vagyonát vagy a bírósági eljárást egyik tagállamból a másikba helyezze.³⁷⁵ Amint azt más szerzők megjegyezték, a fő érdekeltségek központja kiemelkedő fontossággal bír a fizetéseképtelenségről szóló rendelet alkalmazása szempontjából, de a fizetéseképtelenségről szóló rendelet nem ad rá egyértelmű fogalommeghatározást.³⁷⁶ Ezért az elmúlt öt évben az EUB tágan értelmezte a 3. cikk (1) bekezdését és a fő érdekeltségek központja fogalmát, figyelembe véve a létesítő okirat szerinti székhelyre vonatkozó vélelem alóli kivételek különböző okait.

[383] A fizetéseképtelenségről szóló rendelet lehetővé teszi másodlagos eljárás megindítását is a fő érdekeltségek központja szerintitől eltérő tagállamban, ha az adósnak telephelye van ebben a másik

³⁷² A fizetéseképtelenségről szóló rendelet 47. cikke.

³⁷³ A fizetéseképtelenségről szóló rendelet (33) preambulumbekkezdése.

³⁷⁴ Hess B., Oberhammer P., Pfeiffer T.: *European Insolvency Law. The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings* (External Evaluation JUST/2011/JCIV/PR/0049/A4), 10. o.

³⁷⁵ A fizetéseképtelenségről szóló rendelet (4) preambulumbekkezdése.

³⁷⁶ Hess B., Oberhammer P., Pfeiffer T.: *European Insolvency Law. The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings* (External Evaluation JUST/2011/JCIV/PR/0049/A4), 103. o.

tagállamban. A fizetéseképtelenségi eljárásra és joghatásaira annak a tagállamnak a jogát kell alkalmazni, amelynek területén az ilyen eljárást megindították.

[384] A fizetéseképtelenségről szóló rendelet 16. cikkének (1) bekezdése rögzíti a kölcsönös elismerés elvét, amely biztosítja a rendelet eredményes alkalmazását, mivel „[a] 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállam bírósága által hozott, fizetéseképtelenségi eljárást megindító határozatot az összes többi tagállamban [...] el kell ismerni”.

[385] A fizetéseképtelenségről szóló rendelet alkalmazása már több mint 10 éves múltra tekint vissza, és időközben a rendelet módosítására vonatkozó javaslatok is születtek.³⁷⁷ A fizetéseképtelenségről szóló javaslat a tagállamok azon nemzeti eljárásaira irányul, amelyek a fizetéseképtelenség előtti szakaszban a gazdálkodó szervezetek szerkezetátalakítását célozzák. A fizetéseképtelenségről szóló javaslat a fizetéseképtelenségi eljárás nyilvánosságára és az igények benyújtására vonatkozó szabályokkal kapcsolatban is problémákra mutatott rá. 2014 júliusában azonban az európai igazságügyi portálon elérhetővé vált a Cseh Köztársaság, Ausztria, Hollandia, Észtország, Szlovénia, és **Németország** hálózatba kapcsolt fizetéseképtelenségi nyilvántartása.³⁷⁸

5.2. A fizetéseképtelenségről szóló rendelet időbeli alkalmazhatósága

[386] **Magyarországon** a polgári igazságügyi terület egyik legvitatottabb ügye a Postabank és Takarékpénztár Rt.-t érintő Postabank-ügy, amely egy még Magyarország európai uniós csatlakozása előtt indult ausztriai fizetéseképtelenségi eljárással kezdődött.³⁷⁹ Az ügyet előzetes döntéshozatalra az EUB elé terjesztették a fizetéseképtelenségről szóló rendelet időbeli alkalmazhatósága kérdésének tisztázása céljából.

[387] A magyar Legfelsőbb Bíróság (2012. január 1-jétől a Kúria) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult az EUB-hez a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 5. cikkének (1) bekezdésének alkalmazásával kapcsolatban.³⁸⁰ Az EUB az **ERSTE Bank Hungary** ítéletben kimondta, hogy a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 5. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy az adott ügyben a dologi jogok fennállására a rendelkezés alkalmazandó.³⁸¹ Az EUB ítéletét követően a Kúria arra a tényre alapította határozatát, hogy az EUB egyértelműen állást foglalt abban a kérdésben, hogy a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 5. cikkének (1) bekezdését ebben az

³⁷⁷ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EK tanácsi rendelet módosításáról (COM (2012) 744).

³⁷⁸ Elérhető: https://e-justice.europa.eu/content_interconnected_insolvency_registers_search-246-en.do.

³⁷⁹ A Kúria által a Gfv.VII.30.236/2012/5. sz. ügyben 2013. november 13-án hozott határozat; nem tették közzé.

³⁸⁰ A Legfelsőbb Bíróság arra volt kíváncsi, hogy az a tény, hogy az adós azon vagyontárgya (a szóban forgó ügyben e vagyontárgy, illetve a helyébe lépő pénzösszeg egy osztrák vállalkozásnál volt), amelyre vonatkozóan harmadik feleknek dologi joguk áll fenn (azaz a bank számára nyújtott óvadék) a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása szerinti tagállamtól (itt: Ausztria) eltérő tagállam (itt: **Magyarország**) területén található, és ez utóbbi tagállam csak az után vált az Európai Unió tagállamává, hogy a fizetéseképtelenségi eljárás megindult az adóssal szemben.

³⁸¹ A C-527/10. sz. ERSTE Bank Hungary Nyrt. kontra Magyar Állam, BCL Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt. ügyben 2012. július 5-én hozott ítélet.

ügyben alkalmazni kell, és ennek megfelelően „*a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása nincs hatással a hitelezők vagy harmadik személyek dologi jogaira az adós olyan vagyontárgyai tekintetében, amelyek az eljárás megindításának időpontjában valamely másik tagállam területén található*”.

[388] Meg kell jegyezni, hogy Mazák főtanácsnok kritizálta a **magyar** Legfelsőbb Bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést, mert úgy vélte, hogy a magyar bíróságok abból indultak ki, hogy az alkalmazandó jogot kell meghatározni annak érdekében, hogy saját joghatóságukat vizsgálni tudják, de nem foglalkoztak annak meghatározásával, hogy a magyar bíróságok egyáltalán rendelkeznek-e nemzetközi joghatósággal.³⁸²

[389] Mazák főtanácsnok megjegyezte, hogy helyénvaló lett volna az EUB által a **Seagon-ítéletben** kifejtett következtetéseket alkalmazni a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdése szerinti joghatóság megállapításánál, amely az osztrák bíróságok irányába mutat, feltételezve, hogy ebben az ügyben a fő érdekeltségek központja Ausztria területén található.³⁸³ Mazák főtanácsnok végül megjegyezte, hogy következésképpen a Bíróság által az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adott válasz nem segíti elő a kereset kérdést előterjesztő bíróság általi elbírálását, mivel ez utóbbi e tekintetben egyáltalán nem rendelkezik joghatósággal, és ezért az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés hipotetikus jellegű.³⁸⁴ A magyar Kúria nem vette figyelembe Mazák főtanácsnok következtetéseit, szigorúan az EUB ítéletét követte. Így a Kúria nem tett különbséget a rendelet szerinti és az alkalmazandó jog szerinti joghatóság meghatározása között. Az ilyen megközelítés veszélyes, mert sértheti a rendelet joghatósági szabályait.

5.3. A fő érdekeltségek központjának meghatározása természetes személyek és jogi személyek esetében

[390] A fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdése vélelmet fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogy jogi személy esetén az ellenkező bizonyításáig a létesítő okirat szerinti székhelyet kell a fő érdekeltségek központjának tekinteni. Ez a rendelkezés könnyedén alkalmazható, ha a jogi személy fizetéseképtelenségi ügyében minden bizonyíték alátámasztja, hogy a fő érdekeltségek központja egyetlen tagállamban található.

[391] A **magyar** bíróságok például több alkalommal értelmezték a fizetéseképtelenségről szóló rendelet kontextusában a fő érdekeltségek központjának fogalmát.³⁸⁵ A magyar Fővárosi Törvényszék egy néhány évvel ezelőtti ügyében egy **Egyesült Királyságban** nyilvántartásba vett vállalat

³⁸² Mazák főtanácsnok 2012. január 26-i indítványa a C-527/10. sz. ERSTE Bank Hungary Nyrt. kontra Magyar Állam, BCL Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt. ügyben, 38. pont.

³⁸³ Uo., 42. pont.

³⁸⁴ Uo., 43. pont.

³⁸⁵ *CMS Guide to Finding COMI: European cases*. Elérhető: https://eguides.cmslegal.com/pdf/finding_comi.pdf.

tulajdonosa fizetéseképtelenségi eljárást akart indítani a vállalattal szemben Magyarországon.³⁸⁶ A bíróság úgy döntött, az eset teljesen nyilvánvaló, ha a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdésével összhangban a vállalat minden üzleti vagyona Magyarországon volt, minden üzleti tevékenysége egy Magyarországon nyilvántartásba vett telephelyhez kapcsolódott, és ez harmadik személyek részéről egyértelműen megállapítható volt. Ez alapján tehát a fő érdekeltségek központja Magyarországon volt, így a magyar bíróság joghatósággal rendelkezett arra, hogy megindítsa Magyarországon a vállalat fizetéseképtelenségi eljárását.

[392] Egy másik ügyben a magyar bíróság arra a következtetésre jutott, hogy egy szlovák vállalat fő érdekeltségeinek központja **Magyarországon** található, mert az igazgató lakcíme, a vállalat elleni végrehajtási eljárás helye és az adózási dokumentumok kétségtelenül azt mutatták, hogy a fő érdekeltségek központja Magyarországon van.³⁸⁷ E két ügy, annak ellenére, hogy nem hivatkoznak az EUB ítélkezési gyakorlatára, azt mutatja, hogy a fő érdekeltségek központját helyesen alkalmazzák azokban az ügyekben, amelyekben nincs kétség afelől, hogy kapcsolat van az adós és azon másik tagállam között, ahol a fő érdekeltségek központja lehet.

[393] Úgy tűnik azonban, hogy gondot okoz a tagállamok számára, ha több tagállamban működő magánszemélyek vagy jogi személyek esetében kell megállapítani a fő érdekeltségek központját. Ezért a fizetéseképtelenségi jog terén az EUB egyik legfontosabb ügye az **Eurofood**-ítélet.³⁸⁸ Az ügyben számos döntő fontosságú megállapítás született, amelyek kialakították a fizetéseképtelenségről szóló rendelet általános keretét. Az **Eurofood**-ügyben hozott ítéletében az EUB megfogalmazta a fő érdekeltségek központjának meghatározására vonatkozó irányelveket:

[...] amennyiben az anyavállalat és a leányvállalat létesítő okirat szerinti székhelye két különböző tagállamban található, a rendelet 3. cikke (1) bekezdésének második mondatában megfogalmazott vélelem, amely szerint a leányvállalat fő érdekeltségeinek központja abban a tagállamban van, ahol a létesítő okirata szerinti székhelye található, csak akkor megdönthető, ha objektív és harmadik személyek által megállapítható tényezők egy attól eltérő tényleges helyzet megállapítását teszik lehetővé, mint amit a létesítő okirat szerinti székhely elhelyezkedése tükröz.

[394] Ily módon a nemzeti bíróságnak különböző, harmadik személyek által megállapítható tényezők súlyát kell mérlegelnie azon vélelem megdöntéséhez, mely szerint a létesítő okirat szerinti székhely *egyúttal* a fő érdekeltségek központja is. Az úgynevezett **Eurofood**-tesztet a tagállamok bíróságai számos alkalommal alkalmazták és finomították.

³⁸⁶ A Fővárosi Törvényszék által a 9.Fpk. 01-08-006081. sz. ügyben 2009. január 14-én hozott elsőfokú döntés.

³⁸⁷ A Fővárosi Törvényszék által a 9.Fpk. 01-08-003390. sz. ügyben 2008. október 14-én hozott ítélet.

³⁸⁸ Az EUB által a C-341/04. sz. Eurofood IFSC Ltd. ügyben 2006. május 2-án hozott ítélet.

[395] Az **Egyesült Királyság** felsőbíróságának (*High Court*) kancelláriai kollégiuma (*Chancery Division*) által a közelmúltban hozott ítélet³⁸⁹ jól példázza, milyen fontos az **Eurofood**–ítélet a nemzeti bíróságok számára. A szóban forgó ügyben a *Chancery Division*nek egy egyszerű kérdésben kellett állást foglalnia: vajon az érintett cég fő érdekeltségeinek központja a fizetéseképtelenségről szóló rendelet alapján a létesítő okirat szerinti székhelyen (Luxembourg) vagy a cég irányításának központja (Anglia). A *Chancery Division* közvetlenül az **Eurofood**-tesztet hívta segítségül, mivel úgy vélte, az az alkalmas jogi eszköz a kérdés eldöntéséhez:

A tesztet a bíróság elé tárt bizonyítékok alapján feltárt tényekre alkalmazva úgy gondolom, nyilvánvaló, hogy a cég irányításához és vezetéséhez kapcsolódó döntések Londonban születnek, ahol a cég ügyeiben elsődlegesen részt vevő, a cég döntéseinek a céggel üzleti kapcsolatban állók felé való kommunikálásáért felelős igazgató található. A céggel elsődleges üzleti kapcsolatban álló személyek a képviselők. [..]

Nehéz kérdés lehetne annak eldöntése, hogy a cég fő érdekeltségeinek központját befolyásolja-e, hogy a cég által kinevezett képviselők hol működnek, de ezek minden esetben Londonban működnek. [..]

*Következésképpen a rendelet alkalmazása szempontjából megalapozottnak tűnik számomra, hogy a cég fő érdekeltségeinek központja Angliában található, és hogy a létesítő okirat szerinti székhelyet, Luxembourgot támogató vélelem megdőlt.*³⁹⁰

[396] A **Eurofood**–ítéletben az EUB olyan meghatározó jelentőségű döntést hozott, amely a fő érdekeltségek központjának meghatározásánál a hitelezők védelmét részesíti előnyben. Ez a megközelítés egy, a kontinentális társasági jogban kidolgozott elven, a tényleges székhely („*real seat*”) elvén alapul.³⁹¹ Eszerint a hangsúly azon a benyomáson van, amely a hitelezőkben az adós döntési–irányítási helyét illetően kialakul. Ismert, hogy az angol bíróságok előszeretettel hangoztatják, hogy az adós és a fő érdekeltségek központja közötti fő összekötő kapocs a döntéshozatal helyszíne.³⁹²

[397] Fontos megjegyezni, hogy a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkét különböző szerzők eltérő olvasatokban mutatják be. Egyes szerzők mellett érveltek, hogy a fő érdekeltségek központját a bejegyzés szerinti állam jogával összhangban kell meghatározni.³⁹³ Ez a megközelítés a széttagolódás irányába vezetne, és szűkítené a fizetéseképtelenségről szóló rendelet érvényesülését, szerepét. A szerzők különböző körülményeket jelölnek meg a fő érdekeltségek központjának meghatározása szempontjából lényeges tényezőként.³⁹⁴ Az angol megközelítés azonban lehetővé teszi, hogy a jogi személyek fő érdekeltségeinek központja könnyen meghatározható legyen.

³⁸⁹ Az *England and Wales High Court (Chancery Division Companies Court)* által az ARM Asset Backed Securities SA, Re [2013] EWHC 3351 (Ch) ügyben 2013. október 9-én hozott ítélet

³⁹⁰ Uo., 19-22. pont.

³⁹¹ Paschalidis P.: *Freedom of Establishment and Private International Law for Corporations*. Oxford University Press, 2012, 89. pont.

³⁹² Pannen K. (szerk.): *European Insolvency Regulation*. De Gruyter, 2007, 96. o.

³⁹³ Khairallah G.: *The ‘Centre of Debtor’s Main Interests’: Comments on the Eurofood Judgment of the ECJ*. Ringe W.-G., Gullifer L., Théry P. (szerk.): *Current Issues in European Financial and Insolvency Law*. Bloomsbury Publishing, 2009, 113-114. o.

³⁹⁴ Pannen K. (szerk.): *European Insolvency Regulation*. De Gruyter, 2007, 96-102. o.

[398] Az EUB gyakorlata nem nyújt egyértelmű útmutatást a fő érdekeltségek központjának meghatározásához. Ezért a tagállami bíróságoknak minden olyan körülményt értékelniük kell, amely a fő érdekeltségek központjának meghatározása szempontjából lényeges lehet (pl. a vállalatirányítás helye, a szolgáltatásnyújtás helye, a vállalati weboldalon található információk stb.). Az EUB ítéleteinek homályossága egyben azok gyenge pontjának is tekinthető. Ugyanakkor ez lehetőséget teremt az angol bíróságok számára, hogy saját értelmezésük alapján vizsgálják, hol található a fő érdekeltségek központja. A Chancery Division idézett határozata megmutatja, hogy a bíróságok képesek az EUB absztrakt nyelvezetét annak érdekében használni, hogy saját módszereiket alkalmazhassák a fő érdekeltségek központjának meghatározásához, amihez hasznos az összevethető egyszerűség.

[399] Egy másik olyan **egyesült királyságbeli** határozatból, amely a fő érdekeltségek központjával foglalkozik, kiderül, hogy az angol bíróságok eltérő körülmények mellett is tudnak analógiát alkalmazni, illetve képesek az EUB-ítéletekben felsorolt elveket alkalmazni. Jóllehet a fizetésképtelenségről szóló rendelet 3. cikke nem említi kifejezetten a magánszemélyek fő érdekeltségeinek központját, a rendelet azonban a jogi és a természetes személyek fizetésképtelenségi eljárására egyaránt alkalmazandó.³⁹⁵ Az angol gyakorlatból kiderül, hogy az **Eurofood**-ítélet és az EUB későbbi ítéletei, amelyek a jogi személyek fő érdekeltségi központjának meghatározásához alkalmazandó tesztet kialakították, a magánszemélyek fő érdekeltségi központjának esetében is hasznosak. Ebben az ügyben két ír állampolgár, akik különböző vállalati struktúrák révén egyesült királyságbeli, **svédországi** és amerikai vagyonnal rendelkeztek, csődeljárás megindítását kérelmezték az Egyesült Királyságban.³⁹⁶

[400] A bíróság az ügy megítélése során az EUB ítélkezési gyakorlatára és a korábbi angol ítélkezési gyakorlatra hivatkozva, az EUB által kidolgozott elveket alkalmazva összegyűjtötte a fő érdekeltségek központját meghatározó körülményeket. Az **Eurofood**- és az **Interedil**-ügyre³⁹⁷ utalva a bíróság kimondta, hogy a fő érdekeltségek központjának lényegét azok a körülmények határozzák meg, amelyeket harmadik személyeknek meg kell tudniuk állapítani. Tehát a harmadik személyek benyomása volt a legfontosabb szempont. A bíróság ezért a körülmények egész sorát (az Angliában töltött idő, angliai lakcím használata) figyelembe véve megvizsgálta, hogy a kérelmezők hol folytattak harmadik személyek számára megállapítható módon gazdasági tevékenységet. A fórum megvizsgálta ugyanakkor azokat a tényeket is, amelyek arra utaltak, hogy a fő érdekeltségek központja Írországban volt; így figyelembe vette a weboldalt, amely a kérelmezőket dublini jogászként, dublini ügyvédként

³⁹⁵ Uo., 41. o.

³⁹⁶ Az *England and Wales High Court (Chancery Division in Bankruptcy)* által az *O'Donnell & Anor kontra The Bank of Ireland* [2012] EWHC 3749 (Ch) ügyben 2012. december 21-én hozott ítélet.

³⁹⁷ Az EUB által a C-396/09. sz. *Interedil Srl, felszámolás alatt kontra Fallimento Interedil Srl és Intesa Gestione Crediti SpA* ügyben 2011. október 20-án hozott ítélet.

és ír ügyvédként említette, mérlegelte, hogy a döntések főként Írorszáiban születtek, hogy különböző ügyleti dokumentumokban Dublin volt feltüntetve lakóhelyként, és értékelte azokat a tanúvallomásokat is, amelyek szerint harmadik személyek úgy vélték, a kérelmezők fő érdekeltségeinek központja Dublinban volt. A körülmények széles köre alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a harmadik személyek nem ismerték az kérelmező összes tevékenységét:

[h]armadik személyek például nem észlelhették, hogy O'Donnellék sírfoglalást kérelmeztek a Mill Hill Cemetery temetőnél, vásároltak a Fortnum and Masonben, meglátogatták a Tate Britain galériát, könyvtári jegyet szereztek a Westminster könyvtárba, egy londoni étteremben étkeztek, vagy megnézték egy londoni színház előadását. Az sem tűnhetett fel a hitelezőknek általában, hogy O'Donnellék angol fizetésképtelenségi szakemberekkel (David Rubin & Partners) vagy angol ügyvédekkel (Edwin Coe) konzultáltak.

[401] Ezért, minden körülményt figyelembe véve, a bíróság megállapította, hogy a fő érdekeltségek központja Írorszáiban maradt.

[402] Az előzőekben ismertetett megközelítést össze lehet vetni a **lett** bíróság által alkalmazott megközelítéssel. Egy ügyben, amelyben egy litván állampolgár a bejelentkezése alapján Lettorszáiban kérte fizetésképtelenségi eljárás megindítását, a bíróság analógia útján alkalmazta az **Interedil**-ítéletet³⁹⁸ és az EUB más ítéleteit (véltetően az **Eurofood**-ítéletet).³⁹⁹ A lett bíróság főként a nyilvánosan elérhető információkra, köztük a természetes személy bejelentkezése szerinti helyre összpontosított a harmadik személyekben a fő érdekeltségek központját illetően kialakult benyomások helyett.

[403] A bíróság az EUB által a jogi személyek fő érdekeltségeinek központjával kapcsolatban alkalmazott gyakorlatot alkalmazta természetes személyekre, figyelembe véve, hogy a természetes személyek esetében a fizetésképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdésétől eltérően a fő érdekeltségek központjára vonatkozóan felállított vélelmet a vállalkozások bejegyzési helye helyett a bejelentkezés szerinti hely (a bejelentett lakcím) alapozza meg. Ezért a bíróság a bejelentett lakcím alapján, a nemzeti jog jogtudósok által kidolgozott magyarázataival összhangban először azt a vélelmet állította fel, hogy a fő érdekeltségek központja **Lettországban** van. A bíróság szerencsére nem követte a félrevezető magyarázatot, viszont figyelembe vette azt, hogy az adós a bejelentett lakcím megváltoztatásával kedvezőbb jogi helyzet kialakítására törekedett. A lett bíróság tehát mérlegelte az ügy egyedi körülményeit, de a bejelentett lakcím helyett a fő érdekeltségek központjára vonatkozó vélelemből indult ki.

[404] A bíróság által ebben az ügyben alkalmazott megközelítés két okból veszélyes. Egyfelől a bíróság a fő érdekeltségek központjára vonatkozó döntését a bejelentkezés (lakcímbejelentés) azon hazai értelmezésére alapította, mely szerint annak van bizonyos kapcsolata a személy fő

³⁹⁸ Uo.

³⁹⁹ A vidzemei regionális bíróság által a CA-0239-13/9. sz. ügyben 2013. december 10-én hozott határozat.

érdekeltségeinek központjával, jóllehet a bejelentkezés nem teremt állandó kapcsolatot egy adott hellyel. A nemzeti jog alapján az adós bejelentkezhet Lettorszáiban, miközben minden gazdasági tevékenységét az országon kívül végzi. A bejelentkezés könnyedén meg is változtatható. A külföldi hitelezők, akik nem ismerik a bejelentkezési rendszert, lehet, hogy nem is tudnak az ilyen nyilvántartás létéről, vagy azt nem tartják fontosnak, ezért lehet, hogy a harmadik személyek nincsenek is tisztában a bejelentkezéssel.

[405] Továbbá a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikke mind a joghatóságot, mind az eljárásra alkalmazandó jogot (*lex concursus*) meghatározza, a 4. cikk ugyanis a fizetéseképtelenségi eljárást az eljáró fórum saját jogának (*lex fori*) veti alá.⁴⁰⁰ **Lettországban** a bejelentkezés nem kapcsolódva a kollíziós jognak. A lett polgári törvény 7. cikke értelmében a szokásos tartózkodási hely határozza meg azt az országot, amelynek jogszabályait alkalmazni kell.⁴⁰¹ Az említett törvény 8. cikke nem a bejegyzés helye, hanem a tényleges székhely szerinti kapcsolóelv alapján határozza meg a jogi személyek jogképességét. A lett jogban tehát a kollíziós jog sohasem a bejelentkezésre vagy a jogi személy bejegyzésére támaszkodik, kivéve, ha nemzetközi vagy európai uniós jogszabályok másként rendelkeznek. Másfelől a bíróság a nemzeti jog jogtudósok által kidolgozott magyarázatait használta fel a fizetéseképtelenségről szóló rendelet alkalmazásához. A fizetéseképtelenségről szóló rendeletet nem szabad a hazai jogrendszerrel és a fizetéseképtelenségi eljárásra vonatkozó hazai felfogással összhangban értelmezni, mivel ez gátolja a több országot érintő fizetéseképtelenségi eljárások harmonizálását.

[406] A nemzeti jog és a nemzeti jogi kommentárok alapján történő megközelítés ezért más körülmények között a fizetéseképtelenségről szóló rendeletnek és az EUB ítélkezési gyakorlatában kialakított fogalmaknak a téves értelmezéséhez vezethet a fő érdekeltségek központja önálló fogalom meghatározása tekintetében.⁴⁰²

[407] Nem csak a bíróságok, de a felek esetében is előfordul, hogy a bejelentkezési elvre hivatkoznak. Egy másik ügyben a rigai regionális bíróság (*Rīgas apgabaltiesa*) felülvizsgálta egy litván állampolgárságú, Lettorszáiban fizetéseképtelenségi eljárást kezdeményezni kívánó adós fő érdekeltségi központját.⁴⁰³ Az adós az **Interedil**-ítéletre⁴⁰⁴ hivatkozott, azt hangoztatva, hogy esetében a fő érdekeltségek központja Lettorszáiban van, és nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a cég központi ügyintézésére szerinti helynek – bejelentett lakóhelyének.

⁴⁰⁰ Virgós M., Garcimartín F.: *The European Insolvency Regulation: Law and Practice*. Kluwer Law International, 2004, 72. o.

⁴⁰¹ A lett polgári eljárásjogi törvény. *Latvijas Vēstnesis* [Lettország Hivatalos Lapja], 1. sz., 1993.1.14.

⁴⁰² Az EUB által a C-341/04. sz. Eurofood IFSC Ltd ügyben 2006. május 2-án hozott ítélet, 31. pont.

⁴⁰³ A rigai regionális bíróság által a CA-940-14/7. sz. ügyben 2014. január 27-én hozott határozat; nem tették közzé.

⁴⁰⁴ Az EUB által a C-396/09. sz. Interedil Srl, felszámolás alatt kontra Fallimento Interedil Srl és Intesa Gestione Crediti SpA ügyben 2011. október 20-án hozott ítélet, 59. pont.

[408] A rigai regionális bíróság nem hivatkozott az EUB ítélkezési gyakorlatára, de helyesen arra a következtetésre jutott, hogy az adós fő érdekeltségeinek központja nem helyeződik át automatikusan a bejelentkezés szerinti helyre, különösen arra figyelemmel, hogy a bejelentkezésre a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása iránti kérelem benyújtása előtt egy nappal került sor. A bíróság figyelembe vette a lettországi bejelentkezést, de az *Eurofood*-megközelítést követte, minden bizonyítékot mérlegelt, és helyes döntést hozott a fő érdekeltségek központjának helyéről.

[409] A vizsgált ügyek és egy korábbi tanulmány⁴⁰⁵ alapján meg kell jegyezni, hogy a litván állampolgárok gyakran használták a bejelentkezést arra, hogy így próbálják meg áthelyezni a fő érdekeltségek központját, és **Lettországbán** vagy az **Egyesült Királyságban** indíthassanak fizetéseképtelenségi eljárás.

[410] A svéd gyakorlatban is található azonban hasonló megközelítés, amely a bejelentkezés elvét a fő érdekeltségek központjának helyére vonatkozó vélelem alapjának tekinti. A **svéd** legfelsőbb bíróság egy ügyben az EUB által az *Eurofood*-ügyben⁴⁰⁶ és a *Staubitz-Schreiber*-ügyben⁴⁰⁷ tett megállapításokat alkalmazta, és megállapította, hogy a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdése és annak az *Eurofood*-ítéletben⁴⁰⁸ megfogalmazott önálló értelmezése alapján megdönthető vélelem szól amellet, hogy ellenkező bizonyításig a svédországi nemzeti nyilvántartásba vétel megfelel egy személy fő érdekeltségi központjának. A bíróság megállapította, hogy a fizetéseképtelenségi eljárás megindításának pillanatában az adós vagyonnal rendelkező Svédországban, gyermekei után tarást fizetett Svédországban, továbbá Svédországban kiszabott adótartozása és parkolási bírsága volt; így a fő érdekeltségek központja a fizetéseképtelenségi eljárás megindításának pillanatában kétségtelenül Svédországban volt található.

[411] A svéd bíróság tehát figyelembe vette a nemzeti nyilvántartás tényeit, de ellenőrizni is kívánta az azt igazoló tényeket, hogy hol volt a fő érdekeltségek központja a fizetéseképtelenségi eljárás megindításának pillanatában. A svéd bíróság által alkalmazott megközelítés a lett és az angol bíróságok megközelítésének szintézise, két okból is. Egyrészt a svéd legfelsőbb bíróság az angol bíróságokhoz hasonlóan értékelte a bizonyítékokat. Másrészt, a lett bíróságokhoz hasonlóan, a bizonyítékokat elsősorban annak a premisszának az igazolására használták, mely szerint a fő érdekeltségek központja a bejelentkezés szerinti helyen található.

5.4. A *Seagon*-ítélet alkalmazása

⁴⁰⁵ Hess B., Oberhammer P., Pfeiffer T.: *European Insolvency Law. The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings* (External Evaluation JUST/2011/JCIV/PR/0049/A4), 139. o. Elérhető: <http://www.mpi.lu/news-and-events/latest-news/detail/detail/the-external-evaluation-of-reg-no-13462000ec-on-insolvency-proceedings/>.

⁴⁰⁶ A *Högsta domstolen* által az Ö1545-08 (alt NJA 2009:383) sz. ügyben 2009. június 11-én hozott ítélet.

⁴⁰⁷ Az EUB által a C-1/04. sz. Susanne Staubitz-Schreiber ügyben 2006. január 17-én hozott ítélet.

⁴⁰⁸ Az EUB által a C-341/04. sz. Eurofood IFSC Ltd ügyben 2006. május 2-án hozott ítélet.

[412] A **német** legfelsőbb bíróság, a *Bundesgerichtshof* előzetes döntéshozatal iránti kérelmére indult *Seagon*-ügyben⁴⁰⁹ az EUB által hozott döntést szintén széles körben alkalmazzák a Tanulmány által vizsgált országokban, különösen Svédország.

[413] A fő eljárásban a Frick nevű német cég pénzt utalt át a Deko düsseldorfi számlájára. Nem sokkal később fizetésektelenségi eljárás indult Németországban. A Frick vagyongfelügyelője, Christopher Seagon keresetlevelet nyújtott be, amelyben az említett átutalás érvénytelenítését, valamint azt kérte, hogy a Dekót kötelezzék a pénzüsszeg visszatérítésére. E körülmények alapján az EUB megállapította, hogy az átutalás érvénytelenítésére vonatkozó kérelem egyértelműen a fizetésektelenségi eljárás alá vont vállalkozás vagyonának növelésére irányul, ezért a fizetésektelenségről szóló rendelet 3. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. Az EUB tehát úgy értelmezte a 3. cikk (1) bekezdését, hogy az azon tagállamnak, amelynek területén a fizetésektelenségi eljárást megindították, joghatóságot biztosít a közvetlenül ezen eljárásból eredő és ahhoz szorosan kapcsolódó keresetek elbírálására is.⁴¹⁰

[414] Egy **svéd** megyei bíróság az általa tárgyalt ügyben⁴¹¹ megjegyezte, hogy az EUB ítélezési gyakorlata nem ad útmutatást erre az esetre, ugyanakkor utalt rá, hogy a német *Bundesgerichtshof* előzetes döntéshozatalt kért az EUB-től a *Seagon*-ügyben.⁴¹² Annak ellenére, hogy EUB ítélezési gyakorlata e kérdésre nem tért ki, a bíróság úgy döntött, hogy ha a fizetésektelenségről szóló rendelet joghatósági szabálya vonatkozik a valamely más tagállamban székhellyel rendelkező alperes ellen benyújtott, visszakövetelési keresetre, a svéd bíróság joghatósággal rendelkezik az adóssal szembeni csődeljárás tárgyalására. Azt, hogy nem várta meg az EUB e kérdésre vonatkozó döntését, a svéd bíróság azzal indokolta, hogy amennyiben a *Seagon*-ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre a válasz negatív lenne, legalább nincs uniós jogi akadály a **svéd** bíróság előtt az ügy tárgyalását illetően, és a joghatóság kérdése a svéd nemzeti jog alapján dönthető el. A bíróság tehát előreutalt a *Seagon*-ítéletre, de azt is egyértelművé tette, miért nem lehet az EUB-től előzetes döntéshozatalt kérni, elhalasztva ezzel az adott ügyben az eljárást.

[415] Egy finnországi fizetésektelenségi eljárással kapcsolatos ügyben⁴¹³ a **magyar** Legfelsőbb Bíróság hasonló módon azt állapította meg, hogy a *Seagon*-ítéletnek⁴¹⁴ megfelelően a közvetlenül a fizetésektelenségi eljárásból eredő és az ahhoz szorosan kapcsolódó ítéleteket minden további

⁴⁰⁹ Az EUB által a C-339/07. sz. Christopher Seagon kontra Deko Marty Belgium NV ügyben 2009. február 12-én hozott ítélet.

⁴¹⁰ Az EUB által a C-339/07. sz. Christopher Seagon kontra Deko Marty Belgium NV ügyben 2009. február 12-én hozott ítélet, 21. pont.

⁴¹¹ A *Hovrätten för Övre Norrland* által az Ö 749-07 (alt NJA 2008:9). sz. ügyben 2008. január 15-én hozott ítélet.

⁴¹² Az EUB által a C-339/07. sz. Christopher Seagon kontra Deko Marty Belgium NV ügyben 2009. február 12-én hozott ítélet.

⁴¹³ A Legfelsőbb Bíróság által a Pfv. X. 21.978/2010. sz. ügyben 2011. április 21-én hozott ítélet.

⁴¹⁴ Az EUB által a C-339/07. sz. Christopher Seagon kontra Deko Marty Belgium NV ügyben 2009. február 12-én hozott ítélet.

alakítás nélkül el kell ismerni. A magyar bíróság az *MG Probud*-ügyre⁴¹⁵ is utalt, és arra a következtetésre jutott, hogy a fizetésképtelenségről szóló rendelet nem fogalmaz meg különös szabályt a fizetésképtelenségi eljáráshoz kapcsolódó ítéletek végrehajtására, de utal a Brüsszeli Egyezmény által létrehozott végrehajtási rendszerre; a finn bíróság ítéletét a Brüsszel I. rendelet alapján végre kell hajtani.

[416] Ez az ítélet pozitív példa az EUB ítélkezési gyakorlatának összehasonlító vizsgálatára. A Legfelsőbb Bíróság az EUB-nak nem csak a fizetésképtelenségről szóló rendelet értelmezésével kapcsolatos újabb ítélkezési gyakorlatára utalt, de figyelembe vette a Brüsszeli Egyezményhez kapcsolódóan általánosabb kérdéseket tárgyaló korábbi ítéleteket is, köztük az *Industrial Diamond Supplies* ügyet⁴¹⁶, amely az eljárások felfüggesztésével foglalkozik, a *SISRO*-ügyet⁴¹⁷, amely a végrehajtás engedélyezésével szembeni jogorvoslattal foglalkozik, valamint a *Krombach*-ügyet⁴¹⁸, amely a közrenddel és az ítéletek végrehajtásával kapcsolatos.

5.5. A fizetésképtelenségről szóló rendelet alkalmazása harmadik államok (és Dánia) viszonylatában a visszakövetelési keresetekkel kapcsolatban

[417] A Tanulmány szerzői Svédországban találtak néhány olyan ügyet, amelyekben a fizetésképtelenségről szóló rendeletet visszakövetelési keresetekkel kapcsolatban harmadik államok és Dánia viszonylatában is alkalmazták.

[418] Az egyik ügyben a svéd legfelsőbb bíróság⁴¹⁹ az EUB *Seagon*-ítéletére⁴²⁰ hivatkozott, és arra a következtetésre jutott, hogy a fizetésképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azon tagállam bírósága, amelynek területén a fizetésképtelenségi eljárást megindították, joghatósággal rendelkezik a valamely másik tagállamban székhellyel rendelkező alperes ellen benyújtott, visszakövetelési kereset elbírálására. A bíróság továbbá hangot adott azon véleményének, hogy a fizetésképtelenségről szóló rendelet alkalmazása összhangban van az Északi Csődegyezményvel,⁴²¹ mivel az nem szabályozza a joghatóság kérdését. A bíróság megállapította, hogy az adott ügyben a visszakövetelési kereset egyértelműen a svédországi csődeljáráshoz kapcsolódik, és ugyan a fizetésképtelenségről szóló rendelet nem vonatkozik Norvégiára, a svéd bíróság joghatóságának megállapításakor figyelembe vették a hatékonysági okokat.

⁴¹⁵ Az EUB által a C-444/07. sz. *MG Probud Gdynia sp. z o.o.* ügyben 2010. január 21-én hozott ítélet.

⁴¹⁶ Az EUB által a 43/77. sz. *Industrial Diamond Supplies* kontra *Riva* ügyben 1977. november 22-én hozott ítélet.

⁴¹⁷ Az EUB által a C-432/93. sz. *SISRO* kontra *Ampersand Software* ügyben 1995. augusztus 11-én hozott ítélet.

⁴¹⁸ Az EUB által a C-7/98. sz. *Dieter Krombach* kontra *André Bambersk* ügyben 2000. március 28-án hozott ítélet.

⁴¹⁹ A *Högsta domstolen* által az Ö743-11. (alt NJA 2013:22.) sz. ügyben 2013. január 31-én hozott ítélet.

⁴²⁰ Az EUB által a C-339/07. sz. *Christopher Seagon* kontra *Deko Marty Belgium NV* ügyben 2009. február 12-én hozott ítélet.

⁴²¹ Berglund M.: *Cross-border Enforcement of Claims in the EU: History, Present Time and Future*. Kluwer Law International, 2009, 80. o.

[419] Egy másik ügyben⁴²² a svéd legfelsőbb bíróság *Seagon*-ítéletre⁴²³ hivatkozott, és analógia útján a fizetéseképtelenségről szóló rendeletet alkalmazta, jóllehet a visszakövetelési kereset szerinti adós egyetlen uniós tagállamban sem volt bejelentve, és a fizetéseképtelenségről szóló rendelet nem volt közvetlenül alkalmazandó. A svéd bíróságok joghatóságát azon tény alapján állapították meg, hogy a fizetéseképtelenségi eljárást Svédország indították, és más jogszabály nem szabályozta a kérdést.

[420] A svéd legfelsőbb bíróság egy svéd és dán vállalkozások közötti jogvitában is alkalmazta a *Seagon*-ítéletet a joghatóság megállapítására.⁴²⁴ Egy ügyben a svéd legfelsőbb bíróság, jóllehet ítéletét a szerződés megszűnéséhez kapcsolódó joghatósági záradék hatásaira alapította, megjegyezte, hogy a fizetéseképtelenségről szóló rendelet nem vonatkozik Dániára (az alperes lakóhelyére), ugyanakkor kiemelte, hogy a fizetéseképtelenségről szóló rendelet EUB általi értelmezése lehetővé teszi a svéd bíróság számára, hogy visszakövetelési kereset esetén megállapítsa a joghatóságot. A svéd bíróságok tehát egy svéd és dán vállalkozások közötti jogvitában is alkalmazták a fizetéseképtelenségről szóló rendeletet.

[421] Jóllehet a fizetéseképtelenségről szóló rendelet alapján a svéd bíróságok által az előzőekben említett ügyekben a *Seagon*-ítéletre vonatkozóan kialakított értelmezés helyesnek tekinthető, a svéd bíróságok bővítették a *Seagon*-ítélet hatályát, mivel az csak az olyan megtámadási keresetekről való döntésre vonatkozó joghatóságra vonatkozik, amelyet olyan személy ellen nyújtottak be, akinek a székhelye egy másik tagállamban található. A svéd bíróságok e gyakorlatát azonban a későbbiekben az EUB közvetve igazolta a *Schmid*-ügyben hozott ítéletében.⁴²⁵

[422] Annak ellenére, hogy a *Seagon*-ítélet már elérhető volt, a *Schmid*-ügyben a német *Bundesgerichtshof* előzetes döntéshozatalt kért abban a kérdésben, hogy a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azon tagállam bíróságainak, amelynek területén a fizetéseképtelenségi eljárást megindították (Németország), joghatóságuk van a nem a tagállamok területén (Svájc) lakóhellyel rendelkező alperes ellen benyújtott, fizetéseképtelenségre alapított megtámadási kereset elbírálására.

[423] Ítéletében az EUB a következőképpen válaszolta meg a kérdést:

*A (...) rendelet 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azon tagállam bíróságai, amelynek területén a fizetéseképtelenségi eljárást megindították, joghatósággal rendelkeznek az olyan alperes ellen benyújtott, fizetéseképtelenségre alapított megtámadási kereset elbírálására, aki nem a tagállamok területén rendelkezik lakóhellyel.*⁴²⁶

⁴²² A *Högsta domstolen* által az Ö4631-11. (alt NJA 2013:31.) ügyben 2013. január 31-én hozott ítélet.

⁴²³ Az EUB által a C-339/07. sz. Christopher Seagon kontra Deko Marty Belgium NV ügyben 2009. február 12-én hozott ítélet.

⁴²⁴ A *Högsta domstolen* által az Ö2782-10. (alt NJA 2010:734.) sz. ügyben 2010. december 30-án hozott ítélet.

⁴²⁵ Az EUB által a C-328/12. sz. Ralph Schmid kontra Lilly Hertel ügyben 2014. január 16-án hozott ítélet.

⁴²⁶ Uo.

[424] Egy másik ügyben a német legfelsőbb bíróság, a *Bundesgerichtshof* (BGH) nagyon röviden hivatkozott az EUB *Schmid*-ügyben hozott ítéletére, rámutatva, hogy a *Bundesgerichtshofot* köti az EUB által kialakított értelmezés, és ezért azon tagállam bíróságai, amelynek területén a fizetéseképtelenségi eljárást megindították (német bíróságok) joghatósággal rendelkeznek a nem a tagállamok valamelyikében lakóhellyel rendelkező személy ellen benyújtott, fizetéseképtelenségre alapított megtámadási kereset elbírálására.⁴²⁷

[425] Az, hogy a bíróság csak egy rövid hivatkozás erejéig tért ki az EUB ítélkezési gyakorlatára, a *Schmid*-ügyben hozott ítélet nagyon jó minőségével magyarázható. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adott válasz egyértelmű volt, és a nemzeti bíróság különösebb további vizsgálódás nélkül egyszerűen hivatkozni tudott rá. A Tanulmány szerzői ebből azt a következtetést vonják le, hogy minél egyértelműbb az EUB válasza, annál egyértelműbb és rövidebb a nemzeti bíróság ítélete (határozata) az adott ügyben.

5.6. Következtetések és javaslatok

[426] A Tanulmányban vizsgált tagállamok bíróságai egységesen alkalmazták a fizetéseképtelenségről szóló rendeletet. Az elemzett ügyek alapján a szerzők arra következtetnek, hogy a nemzeti bíróságok számára még gondot okoz a természetes személyek fő érdekeltségi központjának meghatározása, valamint a joghatóság és az alkalmazandó jog kérdése közötti különbségtétel.

[427] A fő érdekeltségek központja kérdésének megközelítési módja az EUB gyakorlatának alkalmazását illetően rávilágít egy fontos különbségre. Az **angol** bíróságok számára, amelyek történetileg kimunkált ténybeli vizsgálatokat folytattak le, az EUB által a fő érdekeltségek központját illetően alkalmazott nyitott jellegű gyakorlat tökéletesen elfogadhatónak tűnik. A Tanulmány szerzői úgy vélik, hogy az angol bíróságok egyszerűen átvették a harmadik személyek benyomásaira vonatkozó fontos iránymutatást, és annak saját értelmezését alkalmazták a különböző tényezők súlyozására. A **lett** bíróságok ugyanakkor, úgy tűnik, a nemzeti jog azon félrevezető értelmezését alkalmazták, amely azt sugallta, hogy a fő érdekeltségek központja a bejelentkezés szerinti helyen található, tehát a fizetéseképtelenségről szóló rendeletet saját jogukkal helyettesítették. Jóllehet a bíróság megállapította, hogy a bejelentkezés egyike azoknak a körülményeknek, amelyeket a fő érdekeltségek központjának meghatározásakor figyelembe kell venni, sem a fizetéseképtelenségről szóló rendelet, sem az EUB ítélkezési gyakorlata nem szolgáltatott jogalapot arra vonatkozóan, hogy a bejelentkezés a fő érdekeltségek központjára vonatkozó vélelmet alapoz meg. A szerzők a természetes személyek fő érdekeltségi központjának meghatározását illetően az angol bíróságok által alkalmazott megközelítés alkalmazására ösztönöznek.

⁴²⁷ BGH, 9.Zivilsenat, 2014. március 27., IX ZR 2/12,Im. Elérhető: www.juris.de.

[428] A **svédországi** gyakorlatból kiderül, hogy a bíróságok sikeresen alkalmazzák az EUB által a *Seagon*-ítéletben megfogalmazott következtetéseket a valamely harmadik államban székhellyel rendelkező személy ellen benyújtott megtámadási kereset elbírálására vonatkozó joghatóságot illetően. A szerzők a fizetéseképtelenségről szóló rendelet alapján helytállónak tartják ezt a megközelítést, amit később az EUB is igazolt a *Schmid*-ítéletben.

[429] A megvizsgált ügyek alapján a Tanulmány szerzői arra a következtetésre jutottak, hogy az EUB ítéleteire való hivatkozás célja általában az, hogy indokolják a fizetéseképtelenségről szóló rendelet 3. cikkének (1) bekezdése szerinti általános elv alóli kivételt, ha a fő érdekeltségek központja a létesítő okirat szerinti székhely tagállamától eltérő tagállamban található.

[430] A Tanulmány szerzői megállapítják, hogy minél egyértelműbb az EUB válasza, annál egyértelműbb a nemzeti bíróság ítélete (határozata) az adott ügyben.

6. Családjogi ügyek

6.1. A családjogi ügyekről általában

[431] A családjog terén a joghatóság megállapításának és a határozatok elismerésének és végrehajtásának két fő eszköze a Brüsszel IIa. rendelet és a tartásról szóló rendelet. Ezen eszközök a Brüsszel I. rendeletre hivatkozással hoztak létre specializált szabályokat.

[432] A Brüsszel IIa. rendelet két tárggyal foglalkozik: a házassági ügyekkel és a szülői felelősséggel kapcsolatos egyes ügyekkel. Az első kategória lefedi a házasság felbontását, a különválást és a házasság érvénytelenítését (1. cikk a) pont). A második a szülői felelősség megállapítását, gyakorlását, átruházását, korlátozását vagy megszüntetését (1. cikk b) pont).

[433] Házassági ügyekre a Brüsszel IIa. rendelet több alternatív joghatósági tételt alkotott meg (3. cikk). A szülői felelősség eseteiben a gyermeknek a bíróság megkeresésekor szokásos tartózkodási helye határozza meg a joghatóságot (8. cikk). Mindazonáltal ezen szabály alól a rendelet bizonyos kivételeket is biztosít (9. és 10. cikkek). Végül, bizonyos körülmények között, a Brüsszel IIa. rendelet lehetővé teszi a feleknek, hogy házassági és szülői felügyeleti ügyekben megállapodjanak a joghatóságról (12. cikk).

[434] A Brüsszel I. rendelethez hasonlóan a Brüsszel IIa. rendelet is tartalmaz mind joghatósági szabályokat, mind pedig a határozatok EU-ban való elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat (21. és azt követő cikkek). A Brüsszel IIa. rendelet nem tartalmaz kollíziós jogi szabályokat. A Brüsszel IIa. rendelet 2005. március 1-től teljes mértékben alkalmazandó minden tagállamban, kivéve Dániát.

[435] A második specializált eszköz a tartásról szóló rendelet. Ez csak azon családi vagy rokoni kapcsolatból, házassági kapcsolatból vagy házassági rokonságból eredő tartási kötelezettségekre alkalmazandó, amelyek a rendelet tárgyi hatálya alá tartoznak.

[436] A tartásról szóló rendeletet a 76. cikkének (3) bekezdése szerint 2011. június 18-tól kell alkalmazni, feltéve hogy a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2007. november 23-i hágai jegyzőkönyv ezen a napon alkalmazható az EU-ban. Ennek hiányában e rendelet a jegyzőkönyv Európai Unióban való alkalmazásának napjától alkalmazandó.

[437] A rendelet 1. cikkének (2) bekezdése szerint „tagállam” valamennyi tagállam, amelyre e rendelet alkalmazandó. A rendelet (47) és (48) preambulumbekendéseinek ellenére a rendelet az **Egyesült Királyságban** és Dániában is alkalmazandó.

[438] A Bizottság 2009. június 8-i, 2009/451/EK határozata értelmében⁴²⁸ a tartásról szóló rendelet alkalmazandó az **Egyesült Királyságra**. A rendelet az **Egyesült Királyságban** 2009. július 1-jén lépett hatályba. A rendelet 2. cikkének (2) bekezdését, a 47. cikkének (3) bekezdését, valamint a 71., 72. és 73. cikkét 2010. szeptember 18-tól kell alkalmazni. A rendelet egyéb rendelkezéseit 2011. június 18-tól kell alkalmazni, feltéve hogy a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 2007. évi hágai jegyzőkönyv ezen a napon alkalmazható a Közösségben. Ennek hiányában a rendelet a jegyzőkönyv Közösségben való alkalmazásának napjától alkalmazandó.

[439] A 2009. november 30-i, 2009/941/EK bizottsági határozat⁴²⁹ 3. cikkével összhangban az **Egyesült Királyság** és Dánia számára nem kötelező a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 2007. november 23-i hágai jegyzőkönyv. Ezért a tartásról szóló rendelet 23-38. cikkei alkalmazandók az **Egyesült Királyságban** és Dániában hozott bírósági határozatokra.

6.2. A Brüsszel IIa. rendelet szerinti speciális esetek

[440] A Tanulmány készítői a Tanulmányban vizsgált valamennyi tagállamból beazonosítottak számos ügyet, amelyben az EUB Brüsszel IIa. rendeletre vonatkozó ítélkezési gyakorlatát alkalmazták. Először is, a Brüsszel IIa. rendelet alkalmazására van néhány eset **Lettországból**. Csak néhányuk tartalmaz hivatkozást az EUB korábbi ítélkezési gyakorlatára, noha legtöbbjük bizalmas, mivel zárt tárgyaláson hozták azokat. Egy esetet viszont részletesen fogunk elemezni. Másodsor, a Tanulmány készítői számos ítéletet határoztak meg, amelyekben **Magyarország** Legfelsőbb Bírósága

⁴²⁸ A Bizottság 2009. június 8-i határozata az Egyesült Királyságnak a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló 4/2009/EK tanácsi rendelet elfogadására irányuló szándékáról (az értesítés a C(2009) 4427. számú dokumentummal történt) (2009/451/EK). Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 149., 2009.6.12, 73. o.

⁴²⁹ A Tanács 2009. november 30-i határozata a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2007. november 23-i hágai jegyzőkönyvnek az Európai Közösség általi megkötéséről (2009/941/EK). Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 331., 2009.12.16., 17. o.

hivatkozott az EUB ítélkezési gyakorlatára. Végül, az EUB Brüsszel IIa. rendeletre vonatkozó ítélkezési gyakorlatára számos határozatukban széleskörűen hivatkoztak az **Egyesült Királyság és Dánia** bíróságai. A Tanulmány készítői hasonlóképpen sok esetet beazonosítottak, ahol a bíróságok az EUB által már tisztázott kérdésekkel foglalkoztak, anélkül, hogy hivatkoztak volna annak gyakorlatára.⁴³⁰ Ezen ügyeket nem fogjuk elemezni e Tanulmányban, noha azt mutatják, hogy a EUB ítélkezési gyakorlatára a nemzeti bíróságok nem mindig hivatkoznak, még akkor sem, ha egy ilyen hivatkozás helyénvaló lenne.

[441] A nemzeti bíróságok számára a Brüsszel IIa. rendelet alapján felmerülő legfontosabb kérdések egyike a gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása. A szokásos tartózkodási hely fogalmának tisztázása érdekében a Court of Appeal of England and Wales előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztett elő többek között megkérve az EUB-t, hogy tisztázza a Brüsszel IIa. rendelet 8. és 10. cikke céljából egy gyermek szokásos tartózkodási helyének megállapítására vonatkozó megfelelő vizsgálatot.⁴³¹

[442] A Brüsszel IIa. rendelet nem határozza meg a szokásos tartózkodási hely fogalmát. Az EUB a bíróság kérelmére adott válaszában nem adta meg a szokásos tartózkodási hely definícióját, hanem az azonosítására vonatkozóan adott némi iránymutatást. Először is, „[a] „szokásos” melléknév használatából csupán arra lehet következtetni, hogy a tartózkodásnak bizonyos fokú állandóságot vagy rendszerességet kell elérnie.”⁴³² Másodszor, a szokásos tartózkodási hely annak a helynek felel meg, ahol a gyermek a szociális és családi környezetbe bizonyos mértékig beilleszkedik.⁴³³ Harmadszor, az

⁴³⁰ Például számos nemzeti határozat elemezte a szokásos tartózkodási hely fogalmát anélkül az EUB ítélkezési gyakorlatára bárhogyan is hivatkozott volna. Lásd: a Svea hovrätt által a Ö4263-10, (RH 2010:85) sz. ügyben 2010. június 15-én hozott ítélet; a Legfelsőbb Bíróság által a Pfv. II. 21.339/2011. sz. ügyben hozott ítélet; nem tették közzé.

⁴³¹ Az EUB által a C-497/10. sz. Barbara Mercredi kontra Richard Chafee ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet. A Brüsszel IIa. rendelet 8. cikkének (1) bekezdése következőképpen rendelkezik: egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésékor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

A 10. cikk kimondja:

A gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében azon tagállam bíróságai, amelyben az elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, mindaddig megtartják joghatóságukat, amíg a gyermek másik tagállamban szokásos tartózkodási helyet nem szerez, és: a) minden felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv el nem fogadja az elvitelt, illetve visszatartást; vagy b) a gyermek legalább egy éve tartózkodik az említett másik tagállamban azt követően, hogy a felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv tudomást szerzett, illetve tudomást szerezhetett a gyermek tartózkodási helyéről, és a gyermek beilleszkedett új környezetében, továbbá a következő feltételek közül legalább egy teljesül: i. egy éven belül azt követően, hogy a felügyeleti jog gyakorlója tudomást szerzett vagy tudomást kellett szereznie a gyermek tartózkodási helyéről, nem nyújtottak be a visszavitel iránti kérelmet annak a tagállamnak az illetékes hatóságaihoz, ahová a gyermeket elvitték, illetve amelyben visszatartották; ii. a felügyeleti jogok gyakorlója által benyújtott visszaviteli kérelmet visszavonták és nem nyújtottak be új kérelmet az i. bekezdésben meghatározott határidőn belül; iii. a 11. cikk (7) bekezdése alapján lezárták azt az ügyet, amelyet azon tagállam bírósága előtt folytattak, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett; iv. a gyermek visszaviteléről nem rendelkező, felügyeletről szóló határozatot hoztak annak a tagállamnak a bíróságai, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.

⁴³² Uo., 44. pont.

⁴³³ Uo., 47. pont.

nem egy ideiglenes vagy alkalmi jellegű hely.⁴³⁴ Végül az EUB megmutatta, hogy a „szokásos tartózkodási hely” hatályának meghatározásához figyelembe kell venni mind a gyermek életkorát, mind az e tagállam területén való tartózkodás időtartamát, rendszerességét, az e tagállam területén való tartózkodás körülményeit és indokait.⁴³⁵

[443] A **Mercredi**-ügy fontos hivatkozási pont a nemzeti bíróságok számára. Elvi jelleggel használta **Magyarország** Legfelsőbb Bírósága egy ügyben, ahol állítólag az anya jogellenesen elvitte a gyermekét.⁴³⁶ A bíróság a **Mercredi**-ügyre hivatkozott,⁴³⁷ és felsorolta mindazon tényezőket, amelyeket figyelembe kell venni egy olyan gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározásakor, aki fiatal kora miatt igazából nem tud beintegrálódni a társadalomba. A magyar Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy az anya csak rövid időt töltött Magyarországon, amely elsődleges tényezőként szolgált a magyar joghatóság elutasítására. Más szavakkal, a gyermeknek nem volt Magyarországon szokásos tartózkodási helye.

[444] A **Mercredi**-ügy hasonlóan hasznos hivatkozási pont volt a svéd bíróságoknak. A svéd Legfelsőbb Bíróság⁴³⁸ felülvizsgált egy ügyet, amely A.W. és M.B. gyermekét, a 2003-ban született O.-t illette. Mindhárom családtag svéd állampolgár volt. A fellebbviteli bíróság ítélete A.W.-re ruházta az O. feletti kizárólagos felügyeleti jogot. 2009. decemberben A.W. Indonéziára, Balira költözött O.-val eladva valamennyi svédországi vagyontárgyát és egyéves vízumot szerezve Indonéziába, ahol még mindketten éltek, amikor 2010-ben M.B. bírósági eljárást kezdeményezett. Amikor a bírósági eljárást elkezdődött O. svédországi iskolai helye már megszűnt és 2010. január óta O. Balin, egy nemzetközi iskolába volt beiratva. A svéd Legfelsőbb Bíróság kidolgozta, hogy vajon a svéd bíróságoknak van-e joghatósága M.B. kérelmét illetően.

[445] **Svédország** Legfelsőbb Bírósága megjegyezte, hogy a svéd joghatóságot a Brüsszel IIa. rendelet 8-13. cikkei szerint lehet meghatározni, amelyek a nemzeti bíróságok joghatóságára vonatkozóan tartalmaznak rendelkezéseket. A szülői felelősség tárgyában, beleértve a felügyeleti jogot és a kapcsolattartási jogot is, A svéd Legfelsőbb Bíróság továbbá megjegyezte, hogy ha az említett cikkek alapján egyetlen tagállam bíróságát sem lehet illetékesként azonosítani, akkor a 14. cikknek megfelelően a joghatóságot a nemzeti jog alapján kell meghatározni. A bíróság hangsúlyozta, hogy a Brüsszel IIa. rendelet a szülői felelősséget illetően meghaladja a csupán EU államok közötti koordinációt, és annak a kérdését, hogy a gyermek rendelkezik-e Svédországban szokásos tartózkodási hellyel ezért a Brüsszel IIa. rendelet 8. cikkének (1) bekezdése alapján kell megítélni, annak ellenére,

⁴³⁴ Uo., 49-50. pontok.

⁴³⁵ Uo., 56. pont.

⁴³⁶ A Legfelsőbb Bíróság által a Pfv.II.20.769/2013/5. sz. ügyben hozott határozat; nem tették közzé.

⁴³⁷ Az EUB által a C-497/10. sz. PPU Mercredi ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet. A Mercredi-ügyre a felperes egy másik hasonló ügyben hivatkozott, ahol egy anya a csecsemőjét Magyarországra hozta a gyermek apjának engedélye nélkül. Lásd: a Legfelsőbb Bíróság által a Pfv. II. 20.769/2013. sz. ügyben hozott ítélet.

⁴³⁸ A *Högsta domstolen* által a Ö5155-11 (alt NJA 2011:42) sz. ügyben 2011. július 5-én hozott ítélet.

hogy ennek az ügynek nincs kapcsolata más EU tagállammal. Annak kérdését, hogy a svéd bíróságnak van-e joghatósága, először a Brüsszel IIa. rendelet rendelkezései alapján kell megállapítani.

[446] Figyelembe véve, hogy a Brüsszel IIa. rendelet nem határozza meg a lakóhely fogalmát, a Legfelsőbb Bíróság az EU ítélkezési gyakorlatára hivatkozott – az *A.*⁴³⁹ és *Mercredi*-ügyekre.⁴⁴⁰ Mint a korábban felülvizsgált ügyeken, a Legfelsőbb Bíróság az EUB gyakorlatából merít támogatást, és arra a közvetkeztetésre jut, hogy a szokásos tartózkodási hely megfelel annak a helynek, ahová a gyermek társadalmi és családi értelemben beilleszkedett, figyelembe véve az adott tagállam területén való tartózkodás időtartamát, rendszerességét, a tartózkodás körülményeit, a tartózkodás indokait, a család másik tagállamba való költözésének indokait, a gyermek állampolgárságát, a beiskolázás helyét és körülményeit, a gyermek nyelvismeretét és az adott tagállammal fennálló családi és társadalmi kötelekeket.

[447] Ezen indokok alapján és a *Mercredi-ügy* ítéletét követve, a bíróság megállapította, miszerint a szülő azon szándéka, hogy a gyermekkel másik államban dolgozzon és tartózkodjon, közvetett jelzések révén, mint pl. azon tagállamban egy lakás szerzése vagy bérlése, ahová költöztek, bizonyíthatja a gyermek szokásos tartózkodási helyét. A bíróság úgy ítélte meg, hogy A.W. kizárólagos felügyelete alatt állt O., akinek joga volt a letelepedési helyükről dönteni, ezért O. szokásos tartózkodási helye megegyezik A.W.-jével. A bíróság úgy találta, miszerint annak ellenére, hogy rövid idő telt el az Indonéziába való költözés óta, az eljárás bíróság előtti megindulásakor A.W. és O. a Brüsszel IIa. rendelet 8. cikke értelmében nem rendelkezett szokásos tartózkodási hellyel Svédországban. A bíróság azt is megállapította, hogy ebben az ügyben nincs egyéb jogalap a svéd bíróságok joghatóságának megállapítására.

[448] **Lettországban** az elsőfokú bíróság által hivatkozott ügyek egyike a *Mercredi-ügy*. Z.Š. édesanya a **lettországi** bíróságon keresetet nyújtott be I.F. apa ellen a fiuk, A.F. napi felügyeletének meghatározása érdekében.⁴⁴¹ A bíróság megállapította, hogy a fiú bejelentett lakóhelye Lettországban van,⁴⁴² de a kérelmező azt is felfedte, hogy a fiú az **Egyesült Királyságban** született és továbbra is ott élt az apjával. Így a bíró elutasította a joghatóságot, mivel A.F. beilleszkedett az egyesült királyságbeli a társadalmi, szociális környezetbe. A bíróság a döntését a *Mercredi-ügyre* hivatkozással indokolta azt állítva, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam rendelkezik joghatósággal, vagyis ahol a gyermek társadalmilag beilleszkedett, és jelen esetben ez nyilvánvalóan az **Egyesült Királyság** volt.

⁴³⁹ Az EUB által a C-523/07 sz. A-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet, 37-44. pont.

⁴⁴⁰ Az EUB által a C-497/10. sz. PPU Mercredi-ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet, 47-56. pont.

⁴⁴¹ A Ventspils bíróság 3-10/0084. sz. ügyben 2011. november 29-én hozott ítélet; nem tették közzé.

⁴⁴² Mindenkinek kötelezettsége bejelentenie a lakóhelyét a bejelentett lakóhelyről szóló törvény (elfogadás: 2002.6.20., kihirdetés: Latvijās Vēstnesis [Lettország Hivatalos Lapja], 104. szám, 2002.07.10.) 2. cikkével összhangban.

[449] Megállapítható, hogy a bíróság hatékonyan használta az EUB ítélkezési gyakorlatát, valamint a gyermek szokásos tartózkodási helye megállapításának alapjaként nem használta a bejelentett lakóhely nemzeti szabályait. Ahogyan az EUB azt javasolta, a gyermek „szokásos tartózkodási helyét” minden egyes egyedi ügyben valamennyi jellemző körülmény alapján kell megállapítani, mint ahogy az adott ügyben eljáró bíró is tett.⁴⁴³

[450] Néhány egyesült királyságbeli teszt is mutatja, hogy míg a szokásos tartózkodási helyre vonatkozó **Mercredi**-teszt rugalmas, néha az mégsem teszi lehetővé, hogy egyértelmű megállapításra jussanak. A *Lambeth LBC kontra JO*-ügyben a Family Division bíróság megkísérelte alkalmazni a **Mercredi**-tesztet az alábbi tényekre.⁴⁴⁴ Két gyermek szülei London és Nigéria között éltek. Az idősebbik gyermek, R. négy éves volt és több időt töltött Nigériában, mint Londonban. R. ugyanakkor mindkét területen időzött a rokonokkal. A második gyermek, Y. csak héthónapos volt az eljárás ideje alatt és sosem járt Nigériában, de a bíróság számára vitán felül állt, hogy a gyermek anyjának Nigériában volt a szokásos tartózkodási helye.

[451] Mindezen körülményeknek a **Mercredi**-ítélet fényében történő értékelése után a Family Division bíróság elismerte, hogy képtelen meghatározni a gyermekek szokásos tartózkodási helyét. Ehelyett a bíróság a Brüsszel IIa. rendelet 13. cikke alapján állapította meg a joghatóságát, mivel mindkét gyermek jelen volt az illetékességi területén.

[452] Egy másik ügyben a családjogi bíróságnak a **Mercredi**-teszt alapján nem sikerült megállapítania a szokásos tartózkodási helyet.⁴⁴⁵ A hat éves C. Zimbabwében született, ahol a kislány három éves koráig lakott. Apja, F. az Egyesült Államok állampolgára volt, míg az anyja, M. zimbabwei állampolgárságú. Három éves korában C. az Egyesült Államokba költözött és ezáltal elvesztette a zimbabwei szokásos tartózkodási helyét. Az Egyesült Államokban a kislánynak nem engedte az apja, hogy a többi családtagjával teljes körűen kommunikáljon. Később az apja Angliába vitte, ahol kérelmezte a brit állampolgárságot. Ezalatt F. és C. egy sátorban lakott.

[453] A Family Division bíróság elvégezte a **Mercredi**-ügy átfogó, tényszerű elemzését használta és megállapította, hogy olyan rendkívüli körülmények között, ahol a gyermek folyamatosan költözött és nem tudott beilleszkedni a helyi környezetbe, nem lehetett megállapítani a szokásos tartózkodási helyet. A bíróság ismét a Brüsszel IIa. rendelet 13. cikke alapján állapította meg a joghatóságot.

[454] A Brüsszel IIa. rendelet más szempontjai tekintetében, amelyek nem összpontosítanak a gyermek szokásos tartózkodási helyére, a Tanulmány készítői számos, **német** bíróságok által hozott releváns ítéletet azonosítottak be, amelyek az EUB-ítéletek kiterjedt hivatkozását és elemzését tartalmazták.

⁴⁴³ Az EUB által a C-523/07. sz. A-ügyben 2009. április 1-jén hozott ítélet, 37. pont.

⁴⁴⁴ A Family Division Lambeth által a LBC kontra JO [2014] EWHC 3597 (Fam) ügyben 2014. október 31-én hozott ítélet.

⁴⁴⁵ A Family Court Derbyshire által a CC v F [2014] EWFC 26 ügyben 2014. július 30-án hozott ítélet.

[455] A Tanulmány készítői találtak egy házassági bontóperre vonatkozó, olyan német és máltai állampolgárok közötti érdekes ítéletet, akik Máltán rendelkeztek szokásos tartózkodási hellyel.⁴⁴⁶ A német legfelsőbb bírósághoz, a *Bundesgerichtshof*hoz intézett kérelmével a felperes (német állampolgár) a jogkérdéseket illető fellebbezésével (felülvizsgálattal) azt kívánta elérni, hogy helyezték hatályon kívül az alsóbb fokú bíróságok ítéleteit. Az alsóbb fokú bíróságok elfogadhatatlanként elutasították a házasság felbontására irányuló kérelmet, mivel a német bíróságnak nem volt joghatósága (Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (1) bekezdés a) pont). A fellebbezést a *Bundesgerichtshof* is elutasította a német bíróságok joghatóságának hiánya miatt.

[456] A felperes (német állampolgár) házasság felbontására irányuló kérelmet terjesztett elő a férje (máltai állampolgár) ellen a német bíróságon, a schönbergi helyi bíróságon (*Amtsgericht Schöneberg*). Ez a bíróság 2008. december 17-én hozta meg az ítéletét, amikor Máltán nem létezett a házasság felbontása. A házasság felbontását csak 2011. október 1-jén vezették be a máltai jogrendbe. Ez azt jelenti, hogy a jogkérdésben való fellebbezés (felülvizsgálat) idején Máltán már létezett a házasság felbontásának lehetősége. Ezért a *Bundesgerichtshof* rámutatott, hogy a máltai jogrendben bekövetkezett változások miatt a bíróság nem terjesztene elő előzetes döntéshozatali kérelmet annak érdekében, hogy megtudja, a Brüsszel IIa. rendelet biztosítana-e joghatóságot a *forum necessitatis* alapján. Erre az értelmezésre már nem volt szükség.

[457] A felperes a német bíróságok joghatóságát a 3. cikke (1) bekezdésének b) pontjára hivatkozással mindkét házastárs állampolgárságával akarta bizonyítani. Mivel ebben a konkrét esetben a házastársaknak két különböző állampolgársága volt, a felperes azzal érvelt, hogy ez a cikk a különböző állampolgársággal rendelkező házaspárok számára diszkriminatív, és ezért a 3. cikk (1) bekezdésének b) pontját a két különböző állampolgárság tekintetében is alkalmazni kell.

[458] A *Bundesgerichtshof* elutasította ezt az érvet, és ellenévként a Brüsszel IIa. rendelet értelmezését, valamint az EUB két ítéletét hozta fel. A **Hadadi**-ügyben az EUB a következőképpen határozott:

Amennyiben a megkeresett tagállam bíróságának a Brüsszel IIa. rendelet 64. cikke (4) bekezdésének alkalmazásával vizsgálnia kell, hogy egy bírósági határozat eredete szerinti tagállam bírósága a rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében joghatósággal rendelkezett volna-e, az utóbbi rendelkezéssel ellentétes, ha a megkeresett tagállam bírósága azon házastársakat, akik mind e tagállam állampolgárságával, mind az eredetileg eljáró tagállam állampolgárságával rendelkeznek, úgy tekinti, mintha e személyek csupán a megkeresett bíróság szerinti tagállam állampolgárai lennének. Éppen ellenkezőleg, e bíróságnak figyelembe kell vennie azt a tényt, hogy a házastársak a másik tagállamnak is állampolgárai, és ennélfogva a másik tagállam bíróságai ugyancsak joghatósággal rendelkeznek a házastársak közötti jogvitában való eljárásra.⁴⁴⁷

⁴⁴⁶ A *Bundesgerichtshof* (BGH) által a XII ZR 8/11.sz. ügyben 2013. február 20-án hozott ítélet.

⁴⁴⁷ Az EUB által a C-168/08. sz. Laszlo Hadadi (Hadady) kontra Csilla Marta Mesko, épouse Hadadi (Hadady) ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet, 43. pont.

[459] A *Lopez*-ügyben az EUB a következőképpen határozott:

*A Brüsszel IIa. rendelet 6. és 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy ha valamely házasság felbontása iránti eljárás keretében az alperes nem rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel egyetlen tagállamban sem, illetve nem állampolgára egyetlen tagállamnak sem, e kérelem elbírálása céljából valamely tagállam bíróságai nemzeti joguk alapján nem állapíthatják meg joghatóságukat, ha más tagállam bíróságai az említett rendelet 3. cikke alapján joghatósággal rendelkeznek.*⁴⁴⁸

[460] A *Bundesgerichtshof* ezen esetjogból levezetette, hogy a 3. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében a joghatóság nem alapulhat kizárólag egyik házastárs állampolgárságán. Továbbá a 7. cikk (1) bekezdését lehetne alkalmazni a 3. cikk (1) bekezdésének b) pontja miatt. Ebben az esetben a máltai bíróságoknak volt joghatósága, és nem változtatta meg a máltai bíróságok joghatóságát az a tény, hogy a németországi eljárás alatt a házasság felbontására vonatkozó máltai jogszabályokat megváltoztatták.

[461] A második eset a *Purrucker I*-ügy, ahol a német *Bundesgerichtshof* a Brüsszel IIa. rendelet 21. cikkének tisztázása érdekében egy előzetes döntéshozatali ítéletre hivatkozott.⁴⁴⁹ Ebben az ügyben hét kormány is beterveztett észrevételeket, köztük az **Egyesült Királyság** és **Magyarország** kormánya is.

[462] A jogirodalomban vitatott, az akkori ítélkezési gyakorlatban pedig még nem volt véglegesen tisztázva az a kérdés, hogy a Brüsszel IIa. rendelet 21. és azt követő cikkei az e rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedésekre is alkalmazandók-e, vagy csak az ügy érdemében hozott határozatokra.⁴⁵⁰ Ezért a **német** legfelsőbb bíróság a következő előzetes döntéshozatali kérdést tette fel:

*Alkalmazhatóak-e a Brüsszel IIa. rendelet 21. és az azt követő cikkeiben foglalt, a Brüsszel IIa. rendelet 2. cikkének 4) pontja szerinti, más tagállamban hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló rendelkezések a szülői felügyeleti joggal kapcsolatos, a Brüsszel IIa. rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedésekre is?*⁴⁵¹ A feltett kérdésre azt a választ adták, hogy: *a Brüsszel IIa. rendelet 21. és azt követő cikkeiben foglalt rendelkezések nem alkalmazhatók a szülői felügyeleti joggal kapcsolatos, az e rendelet 20. cikkének hatálya alá tartozó ideiglenes intézkedésekre.*⁴⁵²

[463] Rendszerint, amint azt a rendelet 24. cikke megállapítja, a többi tagállam bíróságai nem vizsgálhatják felül az első bíróságnak a joghatóságával kapcsolatban kialakított mérlegelését.⁴⁵³ E tilalom azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az a bíróság, amelyhez az eredetileg eljáró bíróságtól az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságát minden kétségen felül alátámasztó

⁴⁴⁸ Az EUB által a C-68/07.sz. Kerstin Sundelind Lopez kontra Miguel Enrique Lopez Lizazo ügyben 2007. november 29-én hozott ítélet, 28. pont.

⁴⁴⁹ Az EUB által a C-256/09. sz. Bianca Purrucker kontra Guillermo Vallés Pérez 2010. július 15-én hozott ítélet.

⁴⁵⁰ Uo., 47. pont.

⁴⁵¹ Uo., 53. pont.

⁴⁵² Uo., 100. pont.

⁴⁵³ Uo., 74. pont.

körülményeket nem tartalmazó határozat érkezik, megvizsgálja, hogy e határozatból kiderül-e, hogy ez utóbbi bíróság a Brüsszel IIa. rendelet mely rendelkezésére szándékozta alapítani a joghatóságát.

[464] E vizsgálat nem az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának felülvizsgálatát képezi, hanem kizárólag annak azonosítását, hogy a bíróság mire alapította a joghatóságát.⁴⁵⁴ Ezért e körülményekből következik, hogy ha az ideiglenes intézkedéseket hozó bíróságnak az ügy érdemével kapcsolatos joghatósága nem derül ki egyértelműen a (rendelet alapján) meghozott határozatból, vagy e határozat e bíróságnak az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságát illetően nem tartalmaz minden félreérthetőségtől mentes, az e rendelet 8–14. cikke szerinti joghatósági okok valamelyikére történő hivatkozásban megnyilvánuló indokolást, megállapítható, hogy e határozatot nem az e rendeletben előírt joghatósági szabályoknak megfelelően hozták meg. E határozat ugyanakkor vizsgálható a rendelet 20. cikke alapján annak ellenőrzése érdekében, hogy e rendelkezés hatálya alá tartozik-e.⁴⁵⁵

[465] Az EUB által nyújtott értelmezést követve a **német *Bundesgerichtshof*** úgy határozott, hogy elutasítja egy spanyol bíróság sürgős és ideiglenes intézkedésekre vonatkozó határozatának elismerését és végrehajtását (amely egy spanyol apának ítélt két gyermek (ikrek) feletti felügyeleti jogot és elrendelte a kiskorúak egyikének Spanyolországba, az apjához való visszatérését) a gyermek (az ikrek egyike) tekintetében, aki a német állampolgár anyjával Németországban rendelkezett szokásos tartózkodási hellyel.⁴⁵⁶

[466] A *Bundesgerichtshof* megjegyezte, hogy kötötte az EUB ***Purrucker I***-ügyben hozott ítéletének értelmezése. Mindazonáltal a *Bundesgerichtshof* arra a következtetésre jutott (összhangban az EUB-nak a ***Purrucker I*** és a ***Purrucker II***-ügybeli ítélezési gyakorlatával⁴⁵⁷), hogy a bíróságnak különbséget kell tennie két helyzet között:

466.1. ha a rendelet 8. cikke szerint joghatósággal rendelkező bíróság hoz ideiglenes intézkedéseket, az ilyen határozatot a 21. cikk szerint kell elismerni és végrehajtani;

466.2. ha a rendelet 8. cikke szerint joghatósággal nem rendelkező bíróság hoz ideiglenes intézkedéseket, az ilyen ideiglenes intézkedésekre vonatkozó joghatóság a 20. cikkben alapulhat. A 20. cikk azonban nem biztosít a rendelet értelmében vett érdemi joghatóságot.

[467] Ezért a 21. cikk nem alkalmazandó. Az EUB ***Purrucker I***-ügybeli ítélezési gyakorlata nem akadályozza meg az ilyen intézkedések más tagállamban való valamennyi elismerését vagy valamennyi végrehajtását. A rendelettel összeegyeztethető módon lehet használni más nemzetközi jogi eszközöket vagy más nemzeti rendelkezéseket.

⁴⁵⁴ Uo., 75. pont.

⁴⁵⁵ Uo., 76. pont.

⁴⁵⁶ A *Bundesgerichtshof* által a XII ZB 182/08. sz. ügyben 2011. február 9-én hozott ítélet.

⁴⁵⁷ Az EUB által a C-296/10. sz. Bianca Purrucker kontra Guillermo Vallés Pérez ügyben 2010. november 9-én hozott ítélet.

[468] A *Bundesgerichtshof* ezt követően ebben a konkrét esetben minden szükséges tényt illetően nagyon szakszerű indoklást adott, amelynek értelmében:

468.1. nem állt fenn nyilvánvaló érdemi joghatóság abból az ítéletből kitűnően, amelyben az eredetileg eljáró spanyol bíróság a rendelet rendelkezésére – 8.-14. cikkek – alapozta a joghatóságát;

468.2. a rendelet 8. cikke értelmében a gyermek szokásos tartózkodási helye nem Spanyolországban, hanem Németországban volt;

468.3. a spanyol határozatban nem volt utalás a rendelet 9-12. cikkeiben említett joghatóságra vonatkozóan.

[469] Ezen tények alapján a bíróság elutasította a spanyol határozat Németországban való elismerését és végrehajtását. Érdekes, hogy az ítéletében maga, az EUB bírálta a spanyol bíróság megközelítését.

[470] Úgy tűnik, hogy a spanyol bíróság által említett tényállási elemek többsége nem felel meg azoknak a kritériumoknak, amelyek a rendelet 8–14. cikke értelmében vett joghatóságot alapozhatnak meg. Ami az e rendelet 8., 9. és 10. cikke szerinti kritériumokat, vagyis a gyermek szokásos tartózkodási helyének vagy korábbi szokásos tartózkodási helyének megfelelő, a joghatóságot megalapozni képes tényeket illeti, e tények nem teszik lehetővé annak azonosítását, hogy e bíróság az e rendelet szerinti joghatóságát e három rendelkezés közül melyik alapján állapította meg, ha egyáltalán e rendeletre alapította a joghatóságát.⁴⁵⁸

[471] Összefoglalóan, a nemzeti ítélkezési gyakorlat azt mutatja, hogy az EUB-nak a Brüsszel IIa. rendelet tekintetében fennálló ítélkezési gyakorlatát viszonylag nagy figyelem övezi. A nemzeti bíróságok különösen az EUB-nak a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti gyakorlatát használják jogi elemzéseik kiindulópontjaként. Hasonlóképpen, a nemzeti bíróságok óvatos vizsgálatokat készítettek. A *Purrucker I*-ítéletről a nemzeti bíróságok ugyancsak gondos elemzéseket készítettek az ideiglenes intézkedésekre vonatkozó jogi szabályozásokat illető elemzésükhöz. Végül, az EUB ítélkezési gyakorlatát arra is használták, hogy tisztázzák, milyen körülmények között határozza meg egy bíróság joghatóságát egy házassági bontóperben a felek állampolgársága.

6.3. A tartásról szóló rendelet

[472] 2014. december 18-án hozta az EUB a tartásról szóló rendelet tárgyában az első ítéletet.⁴⁵⁹ Az ítéletben az EUB a 3. cikk b) pontját értelmezte, amelyben a tartási kötelezettségre vonatkozóan azon

⁴⁵⁸ Uo., 66. pont.

⁴⁵⁹ Az EUB által a C-400/13. és C-408/13. sz. *Sophia Marie Nicole Sanders kontra David Verhaegen és Barbara Huber kontra Manfred Huber* ügyekben 2014. december 18-án hozott ítélet.

bíróságot ruházzák fel joghatósággal, amelynek illetékességi területén a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

[473] Mivel az EUB csak nemrég hozta meg első ítéletét a tartásról szóló rendelet tárgyában, ezért nincs olyan hivatkozás a nemzeti ítélkezési gyakorlatban, amely ismert lenne a Tanulmány készítői számára. Van azonban olyan német jogeset, ahol a tartásról szóló rendeletet az EUB ítélkezési gyakorlatára figyelemmel alkalmazták. Például a karlsruhei tartományi felsőbíróság (*Oberlandesgericht Karlsruhe*) a 8 W 61/13. számú ügyben⁴⁶⁰ határozott egy Hollandiából származó ítéletnek egy tartási ügyben való, németországi elismeréséről és végrehajtásáról.

[474] Az alperes a határozat elismerését és végrehajtását ellenezte, mivel az állítólag ellentétes volt a német közrenddel (*ordre public*) (a tartásról szóló rendelet 24. cikkének a) pontja). Az alperes szerint nem volt jelen fordító Hollandiában a fő eljárás alatt. A holland bíróság (*Rechtbank R.*) azonban megjegyezte az ítéletében, hogy az alperes az eljárásban lemondott a jogsegélyről. Az *Oberlandesgericht Karlsruhe* ezért úgy találta, hogy nem sérült a német közrend (*ordre public*) ebben az ügyben és elutasította az alperes fellebbezését. Az *Oberlandesgericht Karlsruhe* az EUB-nak **Trade Agency**-ügyben⁴⁶¹ hozott ítéletére hivatkozott annak érdekében, hogy elmagyarázza, hogy a tartásról szóló rendelet 24. cikkének a) pontját szűken kell értelmezni.

[475] A **Trade Agency**-ügy a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (1) bekezdését értelmezte. Ebben a nemzeti ügyben azonban az *Oberlandesgericht Karlsruhe* a rendszertani értelmezést használta és a Brüsszel I. rendeletre vonatkozó ítélkezési gyakorlatot alkalmazta a tartásról szóló rendelet 24. cikke a) pontjának (közrend) értelmezésére. A továbbiakban azonban a karlsruhei tartományi felsőbíróság előnyben részesítette a német legfelsőbb bíróság, a *Bundesgerichtshof* (BGH) ítélkezési gyakorlatára való hivatkozást,⁴⁶² hogy kifejtse, a (tartásról szóló rendeletbe foglalt) közrendi kifogást csak akkor lehet előírányozni, ha egy más tagállamban hozott ítélet elismerése és végrehajtása olyan elfogadhatatlan mértékben mondana ellent azon állam jogrendjének, amelyben az elismerést kérelmezték, hogy az sértene egy alapvető jogelvet.

[476] Helyesebb lett volna, ha a bíróság az EUB ítélkezési gyakorlatára hivatkozott volna a nemzeti bíróságoké helyett. Az EUB számos ítélete lehetővé tette volna, hogy a bíróság ugyanerre a következtetésre jusson, ha az indoklását azon bíróság nyilatkozataival támasztotta volna alá, amely a legnagyobb tekintéllyel rendelkezik az uniós aktusok értelmezésére. Jelen esetben a bíróság indoklását a **Trade Agency**- (51. pont), **Krombach**-⁴⁶³, **Renault**-⁴⁶⁴ és/vagy **Apostolides**-ügyre⁴⁶⁵ hivatkozással támaszthatta volna alá.

⁴⁶⁰ Az OLG Karlsruhe, 8. Zivilsenat által a 8 W 61/13. sz. ügyben 2014. január 27-én hozott ítélet. Elérhető: www.juris.de.

⁴⁶¹ Az EUB által a C-619/10. sz. Trade Agency kontra Seramico Investments ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet, 48. pont.

⁴⁶² BGH NJW-RR 2012, 1013, 1014, Rn. 10.

⁴⁶³ Az EUB által a C-7/98. sz. Krombach kontra Bamberški ügyben 2000. március 28-án hozott ítélet, 37. pont.

6.4. Következtetések és javaslatok

[477] A Tanulmány készítői által elemzett ügyek azt mutatják, hogy a tagállami bíróságok, elvileg, rendszeresen alkalmazzák a Brüsszel IIa. rendeletet. Számos alkalommal a nemzeti bíróságok kiterjedten hivatkoznak az EUB gyakorlatára. Ez az elv azonban nem figyelhető meg általánosan, ami a helytelen alkalmazás veszélyével jár. Mivel az EUB ügyeinek száma nő, az ítélezési gyakorlatra történő hivatkozásnak kell a Brüsszel IIa. rendelet nemzeti bíróságok általi értelmezésére vonatkozó kiindulópontnak lennie.

[478] A nemzeti bíróságok gyakorlatában kiemelkedő jelentősége van a gyermek szokásos tartózkodási helye elvének. A szokásos tartózkodási hely általában a joghatóság kapcsolóelvéként szokott szolgálni. Ezt az elvet nem definiálta a rendelet és autonóm módon kell értelmezni.⁴⁶⁶ Ebben a *Mercredi*-ítélet felbecsülhetetlen értékű támogatás a nemzeti bírónak ezen elv autonóm jelentése meghatározásának keresésében. Ezt az ítéletet a nemzeti ítélezési gyakorlatban nagy mértékben idézik. Azt javasolják, hogy a nemzeti bíróságok ezt és az egyéb olyan EUB-ítéleteket elemezzék, amelyek a gyermek szokásos tartózkodási helye meghatározásakor ugyanezzel a kérdéssel foglalkoznak.

[479] Ugyanakkor a *Mercredi*-hez hasonló ítéletek csak általános iránymutatást nyújtanak. A nemzeti ítélezési gyakorlat azt mutatja, hogy a bíróságok nagyon különböző ténybeli mintákkal foglalkoznak. A szokásos tartózkodási hely meghatározását befolyásolhatja a gyermek kora, más családtagokkal való kapcsolata, a szülői felügyelet megoszlása és mértéke. A Tanulmány azt mutatja, hogy idáig sok nemzeti bíróság elkerülte az előzetes döntéshozatali kérelmek útját.

[480] A szokásos tartózkodási hely EUB által megállapított rugalmas feltételeinek használatával a bíróságok maguk képesek különböző ténybeli mintákhoz való megközelítést elfogadni. Elméletileg ezt a nemzeti bírók bizalmával lehetne magyarázni. Mindazonáltal, ha mégis az ügy ténybeli elemei erősen különböznek azoktól, amelyekről az EUB határozott, a bíróság számára szükséges lehet megfontolni, hogy az EUB-hoz forduljon. Máskülönben az ilyen nyitva hagyott fogalmak, mint a szokásos tartózkodási hely, helytelen alkalmazáshoz vezethetnek.

[481] A Brüsszel IIa. rendelet erősen különbözik a Brüsszel I. rendelettől. Úgy tűnik, még a szerkezet szintjén is, hogy a Brüsszel I. rendelet több hasonlóságot tartalmaz a Róma I. rendelettel és a Róma II. rendelettel, mint a Brüsszel IIa. rendelettel. Következésképpen korlátozott az egységes értelmezés lehetősége. Az egységes értelmezés pontos határai azonban a látszólagosnál is kisebbek lehetnek.

⁴⁶⁴ Az EUB által aC-38/98. sz. Renault kontra Maxicar ügyben 2000. május 11-én hozott ítélet, 59. pont.

⁴⁶⁵ Az EUB által a C-420/07. sz. Apostolides kontra Orams ügyben 2009. április 28-án hozott ítélet, 30. pont.

⁴⁶⁶ Gallant E. : *Règlement Bruxelles II bis (Matières matrimoniale et de responsabilité parentale)*. 2013, 136. pont. Elérhető a Dalloz.fr adatbázisban: www.dalloz.fr.

[482] Néhány esetben ezen határokat a Brüsszel IIa. rendelet tényleges szövege dolgozta ki. A Brüsszel IIa. rendelet 1. cikke például a hatályát a „*polgári ügyek*” fogalmának használatával határozza meg. Miközben a Brüsszel I. rendelet 1. cikkében is alkalmazták a „*polgári ügyek*” ugyanezen fogalmát, nem lehet egyszerűen átvinni a fogalmat a Brüsszel IIa. rendeletbe, mivel az 1. cikk más ügyeket sorol fel, amelyek alapértelmezés szerint a hatálya alá tartoznak.⁴⁶⁷ Ezen ügyeket a rendelet lefedi akkor is, ha azokat a nemzeti jog közjoginak tekinti.⁴⁶⁸ Egy tagállam bíróságának ezért nem lenne szabad megkísérelnie az EUB Brüsszel I. rendelet szerinti ítélkezési gyakorlatát kiterjeszteni a Brüsszel IIa. rendelet hatályának megállapítására.

[483] Léteznek más ügyek is, ahol a Brüsszel IIa. rendelet és a Brüsszel I. rendelet hasonló rendelkezései között alapvető szövegbeli eltérések vannak. A Brüsszel IIa. rendelet 20. cikke például sürgős esetben lehetővé teszi egy tagállam bíróságának, hogy ideiglenes intézkedéseket hozzon akkor is, ha a Brüsszel IIa. rendelet szerint ezen bíróság nem rendelkezik joghatósággal. A Brüsszel I. rendelet hasonló rendelkezése (31. cikk) nem tartalmazza a sürgősség feltételét, így az ezen rendelkezéseket értelmező bíróságoknak figyelembe kell venniük ezen lényeges különbségeket.⁴⁶⁹

[484] Más esetekben az eszközök közötti eltérés korántsem nyilvánvaló. Ilyen a már említett, a gyermek Brüsszel IIa. rendelet szerinti szokásos tartózkodási helyének fogalma. Az EUB elutasította a más közösségi eszközök szerinti szokásos tartózkodás hely értelmezésére való támaszkodást.⁴⁷⁰ Az ehhez hasonló ügyekben, amikor a Brüsszel IIa. rendelet szövege nem utal az egységes értelmezés lehetőségére, tanácsos a bíróságok számára, hogy előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésével tisztázzák az értelmezés bizonytalanságát, a Brüsszel I. rendelet szerinti ítélkezési gyakorlat kiterjesztése helyett.

[485] Hosszú távon az EUB-nak a Brüsszel I. rendeletnek a Brüsszel IIa. rendeletre tekintettel alkotott ítélkezési gyakorlatának alkalmazhatósága maga a bizonytalanság forrásává válhat. Egy közelmúltbeli ügyben például az **Egyesült Királyság** Legfelsőbb Bírósága kerülte annak megválaszolását, hogy vajon az EUB-nak a Brüsszel I. rendelet szerinti *forum non conveniens* tan tilalmáról szóló ítéletei kiterjeszthetők-e a Brüsszel IIa. rendeletre.⁴⁷¹ Mivel egyre több ügyben határoznak a Brüsszel IIa. rendeletről, ezen kérdésekkel foglalkoznia kell majd az EUB-nak.

[486] A Tanulmány azt mutatja, hogy eddig a nemzeti bíróságok a Brüsszel IIa. rendelet értelmezéséhez nem intéznek szükségtelen előzetes döntéshozatali kérelmeket az EUB-hez a Brüsszel

⁴⁶⁷ Magnus U., Mankowski P. (szerk): *Brussels IIbis Regulation*. SELP, 2012, 55. o.

⁴⁶⁸ Uo., 56. o.

⁴⁶⁹ Briggs A.: *Private International Law in English Courts*. Oxford University Press, 2014, 66. o.

⁴⁷⁰ Az EUB által a C-523/07. sz. A. ügyben 2009. április 1-jén hozott ítélet, 36. pont.

⁴⁷¹ Az egyesült királyságbeli Supreme Court által A v A (Children) (Habitual Residence) [2013] UKSC 60 ügyben 2013. szeptember 9-én hozott ítélet, 70. pont.

I. rendelet alkalmazásáról. Éppen ellenkezőleg, úgy tűnik, hogy mindkét rendeletet elszigetelt jogrendszereknek tartják.

[487] Összességében, a Brüsszel I. rendelettel összehasonlítva a Brüsszel IIa. rendelet kisebb fokban volt egyetemi oktatás tárgya. Következésképpen az értelmezésében több hézag van. Hasonlóképpen, az EUB-nak a Brüsszel IIa. rendeletet illető ítélezési gyakorlata kevesebb vizsgálat tárgya volt. A nemzeti bíróságoknak a rendelkezésükre álló eszközöket kell azonban használniuk. Eddig azok fő eszköze az EUB ítélezési gyakorlata, amelyet a nemzeti határozatokban kellene idézni és megvitatni, és annak lehetősége volt, hogy szükség esetén új előzetes döntéshozatali kérelmeket terjeszthetnek elő.

[488] A tartásról szóló rendelet tekintetében más a helyzet. Az EUB ítélezési gyakorlata itt csak most kezd el egy egységes értelmezést kialakítani. A szűkös nemzeti gyakorlat azt mutatja, hogy a nemzeti bíróságok a hézagot a saját nemzeti gyakorlatukra hivatkozással töltik ki. A **német** karlsruhei tartományi felsőbb bíróság például a tartásról szóló rendeletet a német legfelsőbb bíróság, a *Bundesgerichtshof* ítélezési gyakorlata fényében értelmezte. Elvileg itt is minden tagállamnak kedvezőbb lehet, ha a különösen bonyolult ügyeket nem egy meghatározott tagállam ítélezési gyakorlatában oldanak meg, hanem azok az EUB-hez történő kérelmek előterjesztésével közös tudást jelentenek.

7. Európai eljárások

7.1. Az európai eljárásokról általánosságban

[489] Az európai eljárások – nevezetesen a kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet, az európai fizetési meghagyásról szóló rendelet és az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet – létrehozásával az uniós jogalkotók különböző, uniós szintű eljárásokat vezettek be a határokon átnyúló jogviták önálló, egyszerű, gyors és költséghatékony rendezése érdekében. Az európai eljárások eltörlik az elismerési és az *exequatur*-eljárást (végrehajthatóvá nyilvánítás) és a bíróságok közötti kölcsönös bizalom elvére építenek.⁴⁷² Fontos tudni, hogy az európai eljárások összefüggenek a Brüsszel Ia. rendelettel. A Brüsszel Ia. rendelet alkalmazandó például a joghatóság⁴⁷³, a határokon átnyúló jelleg és a lakóhely⁴⁷⁴ megállapítása során.

[490] Az európai eljárások a polgári igazságügy viszonylag új keletű uniós jogi eszközei, így az EUB-nak e téren nincsen még kiterjedt ítélezési gyakorlata. A kis értékű követelések európai eljárásáról például egyetlen ítélet sem született, az európai végrehajtható okiratról is mindössze kettő,

⁴⁷² Lásd: Kačevska I., Rudevska B., Mizaras V., Brazdeikis A., Torga M. 2013: *Research on Practical Application of EU Regulations Relating to EU-Level Procedure in Civil Cases: the Experience in the Baltic States*, TM 2012/04/EK, Ministry of Justice of Latvia and European Commission, 2013.

⁴⁷³ A kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet „A” formanyomtatványának (4) pontja; az európai fizetési meghagyásról szóló rendelet 6. cikke.

⁴⁷⁴ A kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet 3. cikke; az európai fizetési meghagyásról szóló rendelet 3. cikke, az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet 6. cikk (1) bekezdése.

az európai fizetési meghagyásról pedig öt; ezen ítéletek némelyike ugyanakkor jelentős szerepet játszott a belföldi esetjogban (lásd: [Melléklet](#)).

7.2. Az európai eljárások mint a hasonló nemzeti eljárások alternatívái

[491] A kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet 8. preambulumbekzdése szerint a tagállamok belső joga szerinti lehetőségek változatlanul fennmaradnak. Ehhez hasonlóan, az európai fizetési meghagyásról szóló rendelet 10. preambulumbekzdése szerint ez a rendelet nem lép a nem vitatott követelések behajtására szolgáló, nemzeti jog szerint létező mechanizmusok helyébe, és nem is hangolja azokat össze.

[492] Tanulmányunk összeállítása során bebizonyosodott, hogy a praktizáló jogászok számára nem világos, hogy a releváns európai eljárás alapján értelmezhető-e a hasonló nemzeti eljárás és fordítva. Másrészt annak sincsenek tudatában, hogy az európai eljárások fakultatívak, vagyis a felek által szabadon választhatóak. Az európai eljárások EUB általi értelmezése tehát nagyon fontos e tekintetben.

[493] A **lett** Legfelsőbb Bíróság előtti egyik ügy jó példája annak, hogy a bírók a releváns EUB-esetjog alapján változtatták meg ítélezési gyakorlatukat.⁴⁷⁵ K. K. magánszemély elmaradt munkabér megfizetése iránt terjesztett elő kis (körülbelül 427 euró) értékű követelést korábbi munkáltatójával szemben 2013. október 10-én. Az eljárásnak semmilyen nemzetközi eleme sem volt. Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, arra hivatkozva, hogy a munkaügyi jogviták nem tartoznak a kis értékű követelésekre vonatkozó belföldi eljárás hatálya alá. K. K. kiegészítő keresettel fordult a másodfokhoz, amely 2014. január 2-án kelt határozatával helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. A másodfokú bíróság ezenfelül a Legfelsőbb Bíróság korábbi ítélezési gyakorlatára⁴⁷⁶ és egy jogi szaklapban megjelent cikkre hivatkozott, amely szerint a polgári eljárásjogi törvényben szereplő, kis értékű követelésekre vonatkozó belföldi eljárás a kis értékű követelések európai eljárásán alapul. A bíróság álláspontja szerint ezért a munkajog nem tartozik a polgári eljárásjogi törvény hatálya alá, mivel az ilyen ügyeket a rendelet 2. cikke (2) bekezdésének f) pontja kizárja.

[494] Ebben az ügyben a Legfelsőbb Bíróság mint fellebbviteli bíróság a kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet 1. cikkére hivatkozott, megállapítva, hogy a kis értékű követelések európai eljárása a tagállami jogszabályok szerinti eljárások alternatívájaként áll a peres felek rendelkezésére. Ehhez nagyon hasonló rendelkezést tartalmaz a kis értékű követelésekre vonatkozó

⁴⁷⁵ A lett Legfelsőbb Bíróság által az SKC-2113/2014. számú ügyben 2014. április 29-én hozott határozat. Elérhető: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department1/2014/SKC-2113-2014.docx> (lett nyelven).

⁴⁷⁶ A lett Legfelsőbb Bíróság Szenátusa által az SKC-1859. számú ügyben 2013. július 12-én hozott határozat. Elérhető: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department1/2013/1859-sk-2013.doc> (lett nyelven).

nemzeti eljárás.⁴⁷⁷ A szóban forgó ügyben a bírók jelezték, hogy az az alapelv, hogy a határokon átnyúló ügyekre vonatkozó európai eljárások nem alkalmazandóak a megfelelő nemzeti eljárások során, az EUB ítélkezési gyakorlatából, nevezetesen a *Banco Español*-ügyből⁴⁷⁸ következik. A polgári eljárásjogi törvényben rögzített, a kis értékű követelésekre vonatkozó nemzeti eljárás nem tartalmaz olyan korlátozást, hogy a munkajogi ügyek nem tartoznak az eljárás hatálya alá, ezért a Legfelsőbb Bíróság megváltoztatta az ítélkezési gyakorlatát, hatályon kívül helyezte a másodfokú határozatot, és új eljárásra kötelezte a bíróságot.

[495] Meg kell említeni, hogy az EUB fent hivatkozott *Banco Español*-ügye egy másik európai eljárásra (az európai fizetési meghagyásra) vonatkozott, az EUB azon következtetése, hogy az uniós szintű eljárás se nem helyettesíti, se nem harmonizálja a meglévő hasonló belföldi eljárásokat azonban a többi európai eljárásra is vonatkoztatható.

7.3. Egyéb egyedi kérdések

[496] Mivel kétségei merültek fel egy olyan alperest elmarasztaló mulasztási ítélet meghozatal kapcsán, akinek - lévén nem volt lehetséges felkutatni – a nemzeti jog alapján hirdetményi úton kézbesítették az eljárást megindító iratokat, egy **németországi** bíróság a kérdést előzetes döntéshozatal céljából az EUB elé terjesztette.⁴⁷⁹ A bíróság ugyanis nem találta az alperest, és feltételezett lakcímén nem volt lehetséges számára az irat kézbesítése, a bíróság hirdetőtáblára tűzte azt ki. Közismert, hogy az uniós joggal nem ellentétes a mulasztási ítélet jogintézménye.⁴⁸⁰ Az uniós joggal ugyanakkor ellentétes az olyan alperessel szemben hozott mulasztási ítéletnek az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet alapján való tanúsítása, amely alperes címe ismeretlen.⁴⁸¹

[497] Az alapeljárásban az ismeretlen című adós részvétele nélkül hozott ítélet kérdésköre Lettországból is központi helyet foglal el. Egy ügyben például S. jogi személyiség H.A.K.G: természetes személlyel szemben hozott ítélet európai végrehajtható okiratként való tanúsítását kérte, figyelemmel arra, hogy a követelés nem vitatott, mivel az alperes nem vett részt az eljárásban, és nem vitatta a követelést.⁴⁸² A bíró helyesen állapította meg, hogy ez a követelés nem minősíthető az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet 3. cikke szerint nem vitatottnak

⁴⁷⁷ A polgári eljárásjogi törvény 250¹⁸. cikkének 2. része szerint: E fejezet rendelkezései nem sértik a 861/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazását.

⁴⁷⁸ A C-618/10 sz. Banco Español de Crédito SA kontra Joaquín Calderón Camino ügyben 2012. június 14-én hozott ítélet, 79. pont.

⁴⁷⁹ A C-292/10 sz. G. kontra Cornelius de Visser ügyben 2012. március 15-én hozott ítélet.

⁴⁸⁰ Uo., 59. pont.

⁴⁸¹ Uo., 68. pont.

⁴⁸² A zemgalei kerületi bíróság által a C06030611. sz. ügyben 2014. június 6-án hozott határozat; nem tették közzé. Lásd még: a rigai latgalei kerületi bíróság által a C29626509. sz. ügyben 2014. április 9-én hozott határozatnem; tették közzé; valamint a gulbenei regionális bíróság által a C14049712. sz. ügyben 2014. június 16-án hozott határozat; nem tették közzé.

[498] Az idézést továbbá a felperes és az alperes közötti szerződésben szereplő címre küldték, ahonnan „*címzett ismeretlen*” jelzéssel érkezett vissza. A bíróság a hivatalos közlönyben is közzétette az alperes idézését. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a bíró nem tudta bizonyossággal az alperes címét. E körülmények alapján a bíró elutasította az ítélet európai végrehajtható okiratként való tanúsítását. Indoklásában a bíróság a rendelet 14. cikk (2) bekezdésére hivatkozott, amely szerint „*e rendelet alkalmazásában az (1) bekezdés szerinti kézbesítés nem elfogadható, ha az adós címe nem ismert kellő bizonyossággal*”. Érvelésének erősítése érdekében a bíróság a rendelet (13) preambulumbekzdésére is hivatkozhatott volna, amely szerint egy jogi vélelmen alapuló kézbesítési forma az említett minimumszabályok teljesítése tekintetében nem tekinthető elégségesnek egy határozat európai végrehajtható okiratként való hitelesítéséhez. A *Visser*-ügy is értékes hivatkozási alap lehetett volna ebben az ügyben..

[499] A többek között az európai fizetési meghagyásról szóló rendeletben is szereplő eljárási minimumszabályok kérdése az európai eljárások alkalmazása során is felmerült Egy **németországi** bíróság az *Eco Cosmetics*-ügyben⁴⁸³ vetette fel ezt az EUB-nak. Az alapeljárásban a német bíróság a határozatot végrehajthatóvá nyilvánította, mivel az első ügyben a határozatot az alperesnek a felperes által közölt címén kézbesítették, és a tértivevény semmilyen más információt nem tartalmazott a határozat kézbesítéséről, a második esetben azonban a fizetési meghagyást a felperes által közölt címen lévő postaládában való hátrahagyással kézbesítették. A bíróság a határozatokat mindkét esetben végrehajthatóvá nyilvánította, az alperesek azonban arra hivatkoztak, hogy azokat nem kézbesítették számukra, és felülvizsgálat iránti kérelmeket nyújtottak be.

[500] Ebben az ügyben az EUB azt állapította meg, hogy:

*az 1896/2006 rendeletet úgy kell értelmezni, hogy az e rendelet 16–20. cikkében foglalt eljárások nem alkalmazhatók abban az esetben, amikor az európai fizetési meghagyást nem az említett rendelet 13–15. cikkében megállapított minimumszabályoknak megfelelő módon kézbesítették. Amennyiben erre a szabálytalanságra csak az európai fizetési meghagyás végrehajthatónak nyilvánítása után derül fény, a kötelezett számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy ezt a szabálytalanságot megtámadja, és megfelelő bizonyítottság esetén a végrehajthatónak nyilvánítást érvénytelenítse*⁴⁸⁴

[501] Ebben az ügyben tehát a bíróság megkísérelt egyensúlyt teremteni az eljárás hatékonysága és a védekezéshez való jog között, a hatékonyság azonban csökken, mivel az eljárási minimumszabályokat sok esetben nem tartják be.

7.4. Következtetések és javaslatok

⁴⁸³ A C-119/13 és a C-120/13 sz. Eco Cosmetics GmbH & Co. KG kontra Virginie Laetitia Barbara Dupuy, illetve Raiffeisenbank St. Georgen reg. Gen. mbH kontra Tetyana Bonchuk egyesített ügyekben 2014. szeptember 4-én hozott ítélet.

⁴⁸⁴ Uo., 49. pont.

[502] A gyakorlatban az európai eljárásokat nem alkalmazzák nagyon gyakran a vizsgált tagállamokban. Csak kevés ügyben került sor az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet és az európai fizetési meghagyásról szóló rendelet értelmezésére, a kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelettel pedig az EUB egyáltalán nem, foglalkozott. Ebből adódóan a nemzeti bíróságok ítéleteiben nem könnyű az EUB ítélkezési gyakorlatára való hivatkozást találni.

[503] Meg kell jegyezni, hogy a Brüsszel Ia. rendelet alkalmazandó a kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet és az európai fizetési meghagyásról szóló rendelet alkalmazásában a joghatóság megállapításához, ezeket a rendeleteket tehát – ahogy ez az EUB ítélkezési gyakorlatából is kitűnik – együttesen kell figyelembe venni.

[504] A Tanulmány készítése során kiderült, hogy sem a jogászok, sem a bírók nem értik tisztán a belföldi jog és az európai eljárások közötti összefüggéseket, igen hasznos tehát az EUB-nak a *Banco Español*-ügyben tett azon észrevétele, hogy az európai eljárások se nem helyettesítik, se nem harmonizálják a meglévő hasonló belföldi eljárásokat, létrehozva ezzel egy új, alternatív határokon átnyúló európai eljárást. Ez az EUB-ítélet már a belföldi ítélkezési gyakorlatban is megjelenik, és akár annak megváltoztatásához is vezethet (mint például *Lettország* esetében).

[505] Az *exequatur* eltörlése és a határozatok EU-n belüli szabad mozgásának teljes megvalósítása eljárási minimumszabályok (az alperesnek a jogairól való megfelelő tájékozódáshoz való jogának garantálásának) bevezetését tette szükségessé. Az eljárási minimumszabályok kérdésköre ugyanakkor a nemzeti bíróságok gyakorlatában is középpontba került, lévén ezek a szabályok nem mindig egyértelműek. Nehéz megérteni a belföldi jog és az iratok kézbesítéséről szóló rendelet egymáshoz való viszonyát, az EUB azonban ezt a kérdéskört még nem tárgyalta a maga teljességében, megjósolható mindazonáltal, hogy lesznek az eljárási minimumszabályokról szóló, előzetes döntéshozatal iránti kérelmek.

8. Határozatok elismerése és végrehajtása a Brüsszel Ia. (Brüsszel I.) rendelet alapján

8.1. Az elismerésről és a végrehajtásról általánosságban

[506] A Brüsszel Ia. rendelet III. fejezete a határozatok Európai Unión belüli szabad mozgásán és az *exequatur*-eljárás eltörlésén alapul. A Brüsszel Ia. rendelet 39. cikke értelmében „*a valamely tagállamban hozott, az adott tagállamban végrehajtható határozat egy másik tagállamban is végrehajtható anélkül, hogy azt végrehajthatóvá kellene nyilvánítani*”. Ez azt jelenti, hogy az

elismerés és a végrehajtás tekintetében a kivételeket csak a végrehajtási szakaszban vizsgálják, ha ezt az adós kéri (lásd a rendelet 46. cikkét).⁴⁸⁵

[507] A Brüsszel Ia. rendelet 2. cikkének a) pontja (a Brüsszel I. rendelet korábbi 32. cikke) a „határozat” önálló és igen tág fogalmát határozza meg.⁴⁸⁶ A jogtudományban (jogi szakirodalomban) az **Egyesült Királyság** bíróságainak az ügy érdeméről rendelkező, de a kereset tárgyát nem értékelő és érdemi indokolást nem tartalmazó mulasztási ítélete egészen a közelmúltig nem tekintették ebbe a fogalomba beletartozónak⁴⁸⁷. Az EUB ítélkezési gyakorlata azonban felülírta ezt. (lásd: a **Trade Agency**-ügy⁴⁸⁸).

8.2. Az elismerés és a végrehajtás egyedi kérdései

[508] Lettország Legfelsőbb Bírósága EUB-hoz intézett előzetes döntéshozatal iránti kérelmében többek között arra kérdezett rá, hogy nem sérti-e a közrendet, az az alperes távollétében meghozott határozat, amely érdemben eldönt egy jogvitát, anélkül hogy megvizsgálná a kereset tárgyát vagy annak jogalapját, és nem tartalmaz semmilyen indokolást a határozat érdemi alátámasztására, és így az ilyen mulasztási ítélet elismerése és végrehajtása megtagadható-e a Brüsszel I. rendelet 34. cikk (1) bekezdése (a mostani 45. cikk (1) bekezdés a) pont) alapján.

[509] Az EUB úgy határozott, hogy az ilyen határozatok végrehajtása csak akkor tagadható meg, ha:

*a kérdést előterjesztő bíróság számára az eljárás átfogó értékelésére tekintettel és figyelembe véve a releváns körülmények összességét nem tűnik úgy, hogy e határozat nyilvánvalóan és aránytalanul sérti az alperesnek a Charta 47. cikkének második bekezdésében említett, tisztességes eljáráshoz való jogát azért, mert az e határozattal szemben nem tud hatékony és tényleges jogorvoslattal élni*⁴⁸⁹

[510] Levonható tehát a következtetés, hogy az alperes joga a tisztességes eljáráshoz magában foglalja a számára a védekezést lehetővé tévő irat kézhezvételét. Eredetileg úgy tekintették, hogy ezt az iratot az ítélet meghozatalát megelőzően kell kézbesíteni, és a kellő idő ahhoz, hogy az alperes

⁴⁸⁵ P.A.Nielsen: *The Recast Brussels I Regulation*, Nordic Journal of International Law, 2014, No 83, p. 65; F.Cadet: *Le nouveau règlement Bruxelles I ou l'itinéraire d'un enfant gâté*, Journal du droit international. Clunet, juillet-août 2013, n° 3, 772. o.

⁴⁸⁶ A 2. cikk a) pontja szerint :

„ „határozat”: valamely tagállam bírósága által hozott bármely határozat, elnevezésére való tekintet nélkül, beleértve az ítéletet, a végzést, a határozatot vagy a végrehajtási intézkedést, valamint a költségeknek és kiadásoknak a bíróság tisztviselője általi meghatározásáról szóló határozatot.

A III. fejezet alkalmazásában a „határozat” magában foglalja azon ideiglenes intézkedéseket – beleértve a biztosítási intézkedéseket is – amelyeket az ügy érdemi elbírálása tekintetében e rendelet alapján joghatósággal rendelkező bíróság hozott. Nem foglalja magában az olyan ideiglenes intézkedéseket – beleértve a biztosítási intézkedéseket is –, amelyeket az ilyen bíróság az alperes idézése nélkül hozott, kivéve, ha az intézkedést tartalmazó határozatot a végrehajtást megelőzően kézbesítették az alperesnek.”

⁴⁸⁷ Gaudemet-Tallon H.: *Compétence et exécution des jugements en Europe*, L.G.D.J., 2010, 376. o.

⁴⁸⁸ A C-619/10 sz. Trade Agency kontra Seramico Investments ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet.

⁴⁸⁹ A C-619/10 sz. Trade Agency kontra Seramico Investments ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet, 62. pont.

védekezni tudjon, az eljárás megindításának ideje.⁴⁹⁰ Az EUB-nak az *ASML*⁴⁹¹ - és a *Trade Agency*-ügyben hozott ítéletei alapján azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a mulasztási ítéletet az alperesnek az *exequatur*-eljárás (végrehathatóvá nyilvánítás) során is kézbesíteni lehet, és elvileg elengedő, „*ha az alperesnek elég ideje marad ahhoz, hogy a határozathozatal helye szerinti állam határozatával szemben védelméről gondoskodhasson*”.⁴⁹²

[511] Az alperes számára a védekezéséről való gondoskodásra rendelkezésre álló idő az iratoknak a szokásos tartózkodási helyén vagy másutt részére történő kézbesítésétől számítandó.⁴⁹³ A megkeresett tagállam bírósága határozza meg, hogy elegendő volt-e az idő, figyelembe véve az ügy összes ténybeli és jogi körülményét.

[512] Amint arról már szó volt, az EUB és a **lett** Legfelsőbb Bíróság a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (1) bekezdése szerinti közrendi záradék, és nem a 34. cikk (2) bekezdése alapján értékelte a mulasztási ítélet elismerésének és végrehajtásának kérdését. A Tanulmány szerzőinek álláspontja szerint a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (2) bekezdése ebben az ügyben speciális szabálynak (*lex specialis*) tekintendő, mivel kifejezetten a mulasztási ítéletekre vonatkozik.⁴⁹⁴ Az EUB-nak és a Szenátusnak ezért a 34. cikk (1) bekezdése helyett a 34. cikk (2) bekezdésére kellett volna hivatkoznia.⁴⁹⁵

[513] A Legfelsőbb Bíróságnak tehát azt kellett vizsgálnia, hogy az angol mulasztási ítéletet időben és a védekezést, illetve esetlegesen az ítélet megtámadását lehetővé tévő módon kézbesítették-e az alperesnek (a Trade Agency-nek), kivéve, ha az alperes elmulasztotta az ítélet megtámadását, amikor erre lehetősége volt (34. cikk (2) bekezdés). A *Trade Agency*-ügyben implicit módon a főtanácsnok is erre utalt: a pervesztes felet olyan helyzetbe kell hozni, hogy ténylegesen élhessen a rendelkezésre álló jogorvoslattal.⁴⁹⁶

[514] Ehelyett a Legfelsőbb Bíróság csak azt vizsgálta, hogy,

⁴⁹⁰ A C-123/91 sz. Minalmet GmbH kontra Brandeis Ltd. ügyben 1992. november 12-én hozott ítélet, 19–20. pont. Egy **németországi** bíróság kérte az előzetes döntéshozatalt.

⁴⁹¹ A C-283/05 sz. ASML Netherlands BV kontra SEMIS ügyben 2006. december 14-én hozott ítélet.

⁴⁹² Kokott főtanácsnok 2012. április 26-i indítványa a 619/10 sz. Trade Agency Ltd. kontra Seramico Investments Ltd ügyben, 61–62. pont.

⁴⁹³ A 166/80 sz. Klomps kontra Michel ügyben 1981. június 16-án hozott ítélet, 19. pont.

⁴⁹⁴ Rudevskā B.: *Zur Frage der Anerkennung und Vollstreckung eines englischen Versäumnisurteils (default judgment) in Lettland (zu Augstākās tiesas Senāts, 13.2.2013-SKC-1/2013-Trade Agency Ltd./ Seramico Investments Ltd.)*, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax), 34. Jahrgang, 1/2014, 86., 87. o.; Rudevskā B., Kačevska I.: *Aizmugurisko spriedumu atzīšanas un izpildes problemātika Brisele I Regulas sistēmā (A Few Problems of the Recognition and Enforcement of Default Judgments under the System of Brussels I Regulation)*. In : Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. LU 72. Konferencēs rakstu krājums. LU Akadēmiskais apgāds, 2014., 376. o.

⁴⁹⁵ A C-283/05 sz. ASML Netherlands ügyben 2006. december 14-én hozott ítélet (29., 31. pont); Rudevskā B.: *Zur Frage der Anerkennung und Vollstreckung eines englischen Versäumnisurteils (default judgment) in Lettland (zu Augstākās tiesas Senāts, 13.2.2013-SKC-1/2013-Trade Agency Ltd./ Seramico Investments Ltd.)*, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax), 34. Jahrgang, 1/2014, 86., 87. o.

⁴⁹⁶ Kokott főtanácsnok 2012. április 26-i indítványa a 619/10 sz. Trade Agency Ltd. kontra Seramico Investments Ltd ügyben, 85. pont.

- 514.1. az angol bíróság előtti eljárást megindító kérelmet (keresetet) kézbesítették-e az alperesnek, és,
- 514.2. az alperes képes volt-e gondoskodni a védekezéséről Angliában, és
- 514.3. az indoklás nélküli mulasztási ítélet végrehajtása nem sérti-e a közrendet.⁴⁹⁷

[515] Az „*elegendő időre*” vonatkozó feltételt és a mulasztási ítélet alperesnek való kézbesítését sem vizsgálták.⁴⁹⁸

[516] A Legfelsőbb Bíróság végül arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó mulasztási ítélet nem ismerhető el és hajtható végre Lettorszáiban.

[517] Az SKC-1255/2014 sz. ügyben⁴⁹⁹ azonban a Legfelsőbb Bíróság a *Trade Agency*-ügyre⁵⁰⁰ hivatkozott egy lengyel ítélet lettországi elismerése és végrehajtása megtagadásának indoklásában. Ebben az ügyben a Legfelsőbb Bíróság ellenőrizte az eljárást megindító (vagy azzal egyenértékű) irat – Lettorszáiban élő – alperesnek való kézbesítését. E célból a Legfelsőbb Bíróság a lengyel bíróság által kiállított, a Brüsszel I. rendelet 54. cikke és V. melléklete szerinti tanúsítványban rögzített adatot az alperes által szolgáltatottal hasonlította össze. A tanúsítványban szereplő adat nem egyezett meg az alperesi bizonyítékkal. A mulasztási ítéletet továbbá nem kézbesítették az alperes számára. A Legfelsőbb Bíróság mindezt az EUB-nak a *Trade Agency*-ügyben hozott ítéletével összhangban ellenőrizte, nevezetesen:

„úgy kell értelmezni a 44/2001 rendelet 34. cikkének 2. pontját, amelyre utal az említett rendelet (16) és (17) preambulumbekzdésével összefüggésben értelmezett 45. cikkének (1) bekezdése, hogy amennyiben az alperes a tanúsítvánnyal kísért és a határozathozatal helye szerint tagállamban hozott mulasztási határozat végrehajthatóságával szemben jogorvoslattal él azzal érvelve, hogy az eljárást megindító iratot számára nem kézbesítették, a végrehajtás helye szerinti tagállamnak az említett jogorvoslat ügyében eljáró bírósága hatáskörrel rendelkezik az említett tanúsítványban és a bizonyítékokban szereplő információk egyezésének a vizsgálatára”⁵⁰¹

[518] A Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bekezdés (a) pontja (a korábbi Brüsszel I. rendelet 34. cikk (1) bekezdése) szerinti közrend fogalmának értelmezése a jelenlegi joggyakorlat számára is fontos kérdés. **Lettországi** jogászok is jelezték ezt, ahogy erre a bíróságok ítélkezési gyakorlata és az EUB-hoz intézett előzetes döntéshozatal iránti kérelmei is utalnak.

⁴⁹⁷ A lett Legfelsőbb Bíróság által az SKC-1/2013 sz. ügyben 2013. február 13-án hozott határozat. Elérhető: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department1/2013/1-skc-2013.doc> (lett nyelven).

⁴⁹⁸ A C-283/05 sz. ASML Netherlands-ügyben 2006. december 14-én hozott ítélet (29., 31. pont); Rudevská B.: *Zur Frage der Anerkennung und Vollstreckung eines englischen Versäumnisurteils (default judgment) in Lettland (zu Augstākās tiesas Senāts, 13.2.2013-SKC-1/2013-Trade Agency Ltd./Seramico Investments Ltd.)*, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax), 34. Jahrgang, 1/2014, 87. o.

⁴⁹⁹ A lett Legfelsőbb Bíróság által az SKC-1255/2014 sz. ügyben 2014. július 2-án hozott határozat; nem tették közzé.

⁵⁰⁰ A C-619/10 sz. Trade Agency kontra Seramico Investments ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet, 46. pont

⁵⁰¹ Uo., 46. pont.

[519] A közrend fogalma annak az államnak a belső jogrendjétől függ, amelyben az elismerést, illetve a végrehajtást kérik, az EUB által kijelölt kereteken belül.⁵⁰² Ez a fogalom tehát nem önálló, az EUB azonban behatárolja. Más szavakkal, az EUB a **német** bíróságnak adott válaszában arra jutott, hogy a szerződő államok (tagállamok) elvben szabadon határozhatják meg saját közrendi követelményeiket, azonban ennek során figyelembe kell venniük, hogy ennek a fogalomnak a határai a rendelet értelmezése szempontjából relevánsak.⁵⁰³

[520] **Lettország** Legfelsőbb Bírósága - ahogy a **Trade Agency**-ügyben - a **flyLA** -ügyben is a közrend fogalmának kiterjedését tudakolta.⁵⁰⁴ Az EUB először ismét az ítélet indokolásának elmaradását vizsgálta (ahogy a **Trade Agency**-ügyben is), és arra jutott, hogy:

*az indokolási kötelezettség terjedelme a szóban forgó bírósági határozat jellegétől függően változhat, és azt az egészében vizsgált eljárásra és a releváns körülmények összességére tekintettel kell elemezni, figyelembe véve az e határozatot körülvevő eljárási garanciákat, annak vizsgálata céljából, hogy ez utóbbiak biztosítják-e az érintett személyek számára annak lehetőségét, hogy az említett határozattal szemben hatékony és tényleges jogorvoslással éljenek.*⁵⁰⁵

[521] A szóban forgó ügyben azonban az EUB fontosabb megállapítást is tett: a „közrend” Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bekezdés a) pontja (korábbi Brüsszel I. rendelet 34. cikk (1) bekezdése) értelmében vett fogalmának célja, hogy a valamely jogi normában kifejezésre jutó jogi érdekeket, nem pedig a tisztán gazdasági érdekeket védje.⁵⁰⁶

[522] A Tanulmány szerzői a **német** legfelsőbb bíróság, a *Bundesgerichtshof* (BGH) két, a Brüsszel I. rendelet 44. cikke alapján hozott határozatát vették szemügyre.

[523] 2013. október 10-i határozatában⁵⁰⁷ a *Bundesgerichtshof* az EUB-nak a **van Dalfsen**-ügyben⁵⁰⁸ és a **Klomps**-ügyben folytatott ítélkezési gyakorlatára hivatkozott.⁵⁰⁹ A *Bundesgerichtshof* két kérdésre válaszolt: az eljárás felfüggesztéséről abban az esetben, ha rendes fellebbezést nyújtottak be a határozatot hozó tagállam ítélete ellen (46. cikk (1) bekezdése) és a 34. cikk (2) bekezdése szerinti iratkézből:

523.1. először, ha a fellebbviteli bíróság (a 43. cikk alapján) elutasította az *exequatur*-eljárás felfüggesztése iránti kérelmet, ez „a Brüsszel I. rendelet 46. cikke értelmében hozott

⁵⁰² Magnus U., Mankowski, P.: *European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation*, Sellier European Law Publishers, 2012, 657. o.

⁵⁰³ A C-7/98 sz. Dieter Krombach kontra André Bamberski ügyben 2000. március 28-án hozott ítélet, 27. pont.

⁵⁰⁴ A lett Legfelsőbb Bíróság Szenátusa által az SKC-955/2013 sz. ügyben 2013. május 15-én hozott határozat. Elérhető: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departement1/2013/955-skc-2013.doc> (lett nyelven).

⁵⁰⁵ A C-302/13 sz. flyLAL-Lithuanian Airlines AS, f. a. kontra Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation AS ügyben 2014. október 23-án hozott ítélet, 52. pont.

⁵⁰⁶ A Tanulmány írásának időpontjában a Legfelsőbb Bíróság még nem hozta meg ítéletét ebben az ügyben, amelyben előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztett elő.

⁵⁰⁷ BGH 2013. október 10., IX ZB 238/11. Elérhető: www.unalex.eu.

⁵⁰⁸ A C-183/90 sz. van Dalfsen kontra van Loon and Berendsen ügyben 1991. október 4-én hozott ítélet.

⁵⁰⁹ A 166/80 sz. Klomps kontra Michel ügyben 1981. június 16-án hozott ítélet.

határozat nem minősül a Brüsszel I. rendelet 44. cikke szerinti „jogorvoslat tárgyában hozott határozatnak”, ezért nem támadható meg semmisségi panasszal vagy hasonló fellebbezési formában (*van Dalfsen*-ügy). Ezen okból a *Bundesgerichtshof* megtagadta a kérdés vizsgálatát.

523.2. másodszer, az alperes (a végrehajtási adós) azt állította, hogy nem kapta meg az eljárást megindító iratot. A *Bundesgerichtshof* határozatában azt emelte ki, hogy ezt az iratot az alperes számára szokásos tartózkodási helyén, Veronában (Olaszország) kézbesítették, az olasz joggal összhangban. A *Bundesgerichtshof* indoklását a *Kloms*-ügyre⁵¹⁰ alapozta, amelyben az EUB a Brüsszeli Egyezmény 27. cikkének (2) bekezdését értelmezte. Meg kell említeni, hogy a 34. cikk (2) bekezdése nem feleltethető meg a Brüsszeli Egyezmény 27. cikke (2) bekezdésének, ezért a *Bundesgerichtshof* az EUB-nak a 34. cikk (2) bekezdésére vonatkozó újabb ítélkezési gyakorlatát⁵¹¹ alkalmazhatná.

[524] A *Bundesgerichtshof* második határozata 2014. május 15-én kelt, és egy lengyel mulasztási ítélet **Németországban** való elismerésére és végrehajtására vonatkozik.⁵¹² Ebben az ügyben a bíróság az *Apostolides*-ügyre⁵¹³ hivatkozott.

[525] A lengyel polgári eljárásjogi törvény 344. cikkének (1) bekezdése alapján az alperes (a végrehajtási adós) Lengyelországban indított a mulasztási ítélet elleni jogorvoslati eljárást. A *Bundesgerichtshof* ez alapján úgy ítélte meg, hogy a mulasztási ítéletet el kell ismerni, és végre kell hajtani Németországban. Ezt az érvelést az *Apostolides*-ügy támasztotta alá, vagyis hogy a védekezéshez való jog, amit a közösségi jogalkotó a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (2) bekezdésével meg kívánt őrizni, nem sérült, mivelhogy az alperes valóban megkezdte a mulasztási ítélettel szembeni jogorvoslati eljárást, és ez az eljárás lehetővé tette számára, hogy arra hivatkozzon, hogy a keresetlevelet nem kézbesítették részére megfelelő időben ahhoz, hogy védekezését előterjeszthesse. Mivel az alperes ilyen jogorvoslattal élt a származási tagállamban a mulasztási ítélettel szemben, a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (2) bekezdésére nem lehet hivatkozni.⁵¹⁴

[526] A Brüsszel I. rendelet 43. cikkével összefüggésben alsóbbfokú **német** bíróságok (tartományi felsőbíróságok; *Oberlandesgericht, OLG*)) is hoztak két határozatot:

[527] A koblenzi tartományi felsőbíróság (*OLG Koblenz*) egy olasz határozat németországi végrehajtása tárgyában hozott határozatában⁵¹⁵ azt állapította meg, hogy az alperes (a végrehajtási adós) egy olasz határozat ellen kért jogorvoslatot, és nem tudott olyan, a Brüsszel I. rendelet 34., illetve 35. cikke szerinti indokot felhozni, amely alapján a határozat németországi végrehajtása megtagadható lett volna. Csak a 34., illetve 35. cikkben rögzített okok valamelyike alapján lehet a

⁵¹⁰ Uo., 19. pont.

⁵¹¹ Például: a C-283/05 sz. ASML Netherlands BV kontra Semiconductor Industry Services GmbH (SEMIS) ügyben 2006. december 14-én hozott ítélet; a C-619/10 sz. Trade Agency kontra Seramico Investments ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet; a C-420/07 sz. Apostolides kontra Orams ügyben 2009. április 28-án hozott ítélet.

⁵¹² BGH 2014. május 5., IX ZB 26/13. Elérhető: www.unalex.eu.

⁵¹³ A C-420/07 sz. Apostolides kontra Orams ügyben 2009. április 28-án hozott ítélet.

⁵¹⁴ A C-420/07 sz. Apostolides kontra Orams ügyben 2009. április 28-án hozott ítélet, 78. és 79. pont.

⁵¹⁵ Az *OLG Koblenz* által 2013. július 23-án hozott 2 U 156/13. sz. határozat. Elérhető: www.unalex.eu.

végrehajthatóvá nyilvánítást megtagadni. Ezt az érvelést az EUB-nak a *Prism Investments*-ügyben hozott ítélete is indokolja:

*úgy kell értelmezni a 44/2001 rendelet 45. cikkét, mint amellyel ellentétes az, hogy az a bíróság, amelyhez e rendelet 43. vagy 44. cikke alapján jogorvoslatért fordultak, olyan ok alapján utasít el vagy von vissza egy határozat végrehajthatóságát megállapító okiratot, amely nem szerepel a rendelet 34. és 35. cikkében, így például a határozatban foglaltaknak a származási tagállamban történő teljesítésére alapított ok alapján.*⁵¹⁶

[528] A másik határozatot a stuttgarti tartományi felsőbíróság (*OLG Stuttgart*) hozta 2013. november 5-én. Ez egy osztrák határozat németországi végrehajtásának tárgyában született. Ebben az ügyben az alperes (a végrehajtási adós) arra alapozta érvelését, hogy sem az eljárást megindító iratot, sem a mulasztási ítéletet nem kézbesítette számára az osztrák bíróság.⁵¹⁷ A végrehajtást tehát a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének (2) bekezdése alapján meg kellett volna tagadni. Az *OLG Stuttgart* az ügyben rendelkezésre álló egyéb bizonyítékok alapján ellenőrizte az osztrák bíróság által kiállított tanúsítványt. E kérdés tekintetében az *OLG Stuttgart* a *Trade Agency*-ügyre hivatkozott, és úgy határozott, hogy az alperesnek magának kell bizonyítania a a tanúsítványban szereplő adat helytelenségét. A *Trade Agency*-ügyben az EUB ezt állapította meg:

*amennyiben az alperes a tanúsítvánnyal kísért és a határozathozatal helye szerint tagállamban hozott mulasztási határozat végrehajthatóságával szemben jogorvoslattal él azzal érvelve, hogy az eljárást megindító iratot számára nem kézbesítették, a végrehajtás helye szerinti tagállamnak az említett jogorvoslat ügyében eljáró bírósága hatáskörrel rendelkezik az említett tanúsítványban és a bizonyítékokban szereplő információk egyezésének a vizsgálatára*⁵¹⁸

[529] Az tehát, hogy kit terhel a bizonyítás, mindegyik tagállam saját belső joga határozza meg. A lett polgári eljárásjogi törvény 642. cikkének (2) bekezdése alapján például a fellebbezés ügyében eljáró bíróság is beszerezheti a tanúsítványban szereplő adat ellenőrzését lehetővé tévő bizonyítékot. Két további lehetőség is van: (1) a felek felhívása a bizonyíték bemutatására; (2) a határozatot hozó bíróság megkeresése a bizonyíték bemutatására. A *Trade Agency*-ügyben a lett Legfelsőbb Bíróság arra hívta fel a felperes *Seramico Investments Ltd.*-t, hogy mutassa be az angliai eljárást megindító irat alperes *Trade Agency*-nek történt kézbesítésére vonatkozó bizonyítékot.⁵¹⁹ **Lettország** és **Németország** tehát eltérő megközelítést alkalmaz a bizonyítási teher tekintetében a tanúsítványban szereplő adatokat illetően. A lett fellebbviteli bíróságok (lásd a Brüsszel I. rendelet 43. és 44. cikkét) mérlegelési jogköre tágabb.

⁵¹⁶ A C-139/10 sz. Prism Investments BV kontra van der Meer ügyben 2011. október 13-án hozott ítélet.

⁵¹⁷ Az *OLG Stuttgart* által 2013. november 5-én hozott 5 W 13/13 sz. határozat. Elérhető: www.unalex.eu.

⁵¹⁸ A C-619/10 sz. Trade Agency kontra Seramico Investments ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet, 46. pont.

⁵¹⁹ A lett Legfelsőbb Bíróság Szenátusa által az SKC-1/2013 sz. ügyben 2013. február 13-án hozott határozat. Elérhető: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/hronologiska-seciba/.

8.3. Következtetések és javaslatok

[530] A Tanulmány szerzői azt észrevételezték, hogy a tagállami bíróságok két fő problémával szembesülnek a külföldi határozatok elismerése és végrehajtása terén, mégpedig

530.1. a közrend fogalmának értelmezése és megértése [a Brüsszel I. rendelet 34. cikk (1) bekezdése és a Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bekezdés a) pontja]. A nemzeti bíróságok (különösen **Lettország** esetében) nem tudják mindig behatárolni ezt a fogalmat az adott ügyben;

530.2. a Brüsszel I. rendelet 34. cikk (2) bekezdése (a Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bekezdés b) pontja) értelmezése és alkalmazása a mulasztási ítéletek esetében. A gyakorlatban a pereszes fél gyakran hivatkozik erre a cikkre.

[531] A 34. cikk (1) bekezdést⁵²⁰ és a 34. cikk (2) bekezdést⁵²¹ szigorúan külön kell választani. Ha egy mulasztási ítéletről van szó, és az alperes arra hivatkozik, hogy az iratot vagy az ítéletet nem kézbesítették számára, a 34. cikk (2) bekezdését kell a 34. cikk (1) bekezdés helyett speciális szabályként (*lex specialis*) alkalmazni.

[532] A német bíróságok ítélkezési gyakorlata azt mutatja, hogy általában nagyon jól képesek az EUB ítélkezési gyakorlatát alkalmazni. A német bíróság egy eljárásban a **Klomps**-ügyre hivatkozott, ami egy régi ügy, hiszen a Brüsszeli Egyezmény 27. cikke (2) bekezdésének értelmezésére vonatkozik. A Brüsszel I. rendelet 34. cikk (2) bekezdése⁵²² nem feleltethető meg a Brüsszeli Egyezmény hasonló cikkének, ezért a német bíróságnak a későbbi EUB-ítéleteket kellene figyelembe vennie.

[533] A Tanulmány szerzői azt figyelték meg, hogy számos esetben kellett külföldi mulasztási ítélet végrehajtásában eljárni. Ez azt jelenti, hogy már az iratok külföldi kézbesítése során lehetnek eljárási vagy technikai jellegű problémák.

9. Egyéb eszközök

9.1. Általánosságban

[534] A Tanulmány készítői a Tanulmány ezen részébe olyan jogi eszközöket is belefoglaltak, amelyek nagyon újak, vagy amelyek tekintetében nincsen ítélkezési gyakorlat, vagy az EUB-nak csak korlátozott az ítélkezési gyakorlata. Ezen eszközök azonban a polgári jog terén összefüggésben állnak más EU jogi aktusokkal.

[535] Például, mint már említésre került, a Brüsszel I. rendelet 50. cikke nincs összhangban a költségmentességről szóló irányelvvel, mivel nem intéz költségmentességet a végrehajtás alá vont

⁵²⁰ A Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bekezdés a) pontja.

⁵²¹ A Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bekezdés b) pontja.

⁵²² A Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bekezdés b) pontja..

személyhez és nem határozza meg a költségmentesség hatályát, különösen akkor nem, ha határokon átnyúló összefüggésben keletkezett kiegészítő költségek megtérítésére vonatkozik (költségmentességről szóló irányelv 7. cikk).⁵²³ Egyszerűbb a költségmentességet kérelmezni a Brüsszel I. rendelet 50. cikke szerint, mint a költségmentességről szóló irányelv alapján. A Heidelbergi Jelentés azonban mutatja, hogy a költségmentesség biztosításával kapcsolatban pozitív tapasztalatok vannak **Magyarországon, Németországban és az Egyesült Királyságban.**⁵²⁴ Figyelemre méltó, hogy nincs ilyen cikk az új Brüsszel Ia. rendeletben .

9.2. Közvetítés

[536] A közvetítésről szóló irányelvet 2008. május 21-én fogadták el azzal a céllal, hogy a határokon átnyúló viták rendezési eszközeként serkentse a közvetítés használatát. Az irányelv ösztönzi a más tagállamokban elért mediációs egyezségeket elismerését is, és hasonlóképpen rendelkezik a függőben lévő közvetítői eljárások időszakának kiterjesztéséről és szabályozza a közvetítés bizalmasságát.

[537] Eltérően a polgári igazságügy területét érintő legtöbb más eszköztől, a közvetítést irányelvvel szabályozták. A 12. cikk értelmében a tagállamok kötelesek átültetni az irányelvet a nemzeti jogukba 2010. november 21-ig. Dánia nem vesz részt a közvetítésről szóló irányelvben.

[538] Mostanáig az EUB csak egy ítéletet hozott a közvetítésről szóló irányelv tekintetében – a **SIMSA**-ügyben.⁵²⁵ Egy olasz bíróság számos kérdést intézett az EUB-hez a nemzeti jogrendjének az irányelvvel való összeegyeztethetőségéről. A bíróság azt kérdezte, hogy vajon a közvetítésről szóló irányelv eleve kizárja-e olyan szabályozás bevezetését a nemzeti jogrendbe, amely bizonyos típusú vitáknál előnyben részesíti a kötelező közvetítést és a közvetítést elkerülő felet a jövőbeni bírósági eljárásban bizonyos negatív következményekkel terheli.⁵²⁶

[539] Sajnos az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések nem engedtek betekintést a közvetítésről szóló irányelv értelmezésébe. Az EUB úgy találta, hogy az ellentmondásos olasz törvényhozást – miután napvilágra került az előzetes döntéshozatali kérelem – az olasz alkotmánybíróság alkotmányellenesnek találta.⁵²⁷ Így az EUB úgy ítélte meg, hogy a feltett kérdések hipotetikusak és nem éri meg azokra válaszolni.

[540] Ebből következik, hogy az EUB-nak nincs olyan releváns ítélete, amely a közvetítésről szóló irányelv működését tisztázná. Nem meglepő módon a Tanulmány készítői nem találtak olyan ügyeket az **Egyesült Királyságból, Lettországról, Magyarországról, Németországról vagy Svédországról,**

⁵²³ B. Hess, T.Pfeiffer, P.Schlosser: *The Brussels I-Regulation (EC) No 44/2001*. The Heidelberg Report on Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JL2/C4/2005/03), 2008, 134. o., 462, 463. pontok.

⁵²⁴ Uo., 133. o., 461. pont.

⁵²⁵ Az EUB által a C-492/11. sz. *Ciro Di Donna kontra Società imballaggi metallici Salerno srl (SIMSA)* ügyben 2013. június 27-én hozott ítélet.

⁵²⁶ Uo., 18. pont.

⁵²⁷ Uo., 30. és 31. pontok.

ahol a közvetítéséről szóló irányelvet értelmezték volna az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazásával. Ez sajnálatos, mivel a közvetítésről szóló irányelv bizalmas jellegével és a közvetítői eljárásban felfedett információknak a jövőbeni pereskedés során való felhasználásával foglalkozó rendelkezései igényelhetik az EUB általi tisztázást. Továbbá fennáll mindig annak a veszélye, hogy néhány tagállam helytelenül ültette át az irányelvet. Mostanáig az EUB-nak nem volt lehetősége ezen és egyéb kérdéseket megválaszolni.

[541] A Tanulmány készítői ugyancsak nem tudtak az **Egyesült Királyságból, Lettországról, Magyarországról** vagy **Svédországról** olyan ügyeket beazonosítani, ahol a közvetítésről szóló irányelvet alkalmazták volna.

[542] A Tanulmány készítői azonban azonosítottak ilyen ügyeket **Németországban**. Közülük a legérdekesebb a kölni legfelsőbb kerületi bíróság (*Oberlandesgericht Köln*) 25 UF 24/10. számú ügyben hozott határozata.⁵²⁸ Ebben az ügyben a bíróság hivatkozott a közvetítésről szóló irányelvre, valamint a költségmentességről szóló irányelvre, hogy ösztönözze a költségmentesség meghosszabbítását a közvetítésben olyan ügyekben, ahol a bíróság a családjogi kérdéseket illetően a feleket közvetítői eljárásra utalja.

[543] A felperes (egy gyermek apja) láthatási jogáról szóló családjogi ügyben költségmentességben részesült. Kérelmezett továbbá a bíróság által is javasolt közvetítői eljárásban költségmentességet. Így felmerült a közvetítésben befejeződő költségmentesség meghosszabbítása. 2011-ben e kérdésben nézeteltérés uralkodott a nemzeti ítélkezési gyakorlat és a költségmentességgel foglalkozó német tudósok között. Az ítélkezési gyakorlat támogatta a költségmentesség meghosszabbítását, míg a tudósok megoszlottak a kérdésben. A bíróság úgy gondolta, hogy a **német** jogalkotó a közvetítői eljárásokban ugyancsak a költségmentesség meghosszabbítását részesítette előnyben. A jogalkotó e céljának alátámasztására a bíróság a közvetítői eljárásról szóló irányelv (5) preambulumbekzdésére hivatkozott.⁵²⁹

[544] A bíróság így arra a következtésre jutott, hogy a jogokhoz és nem csupán a bírósághoz való hozzáférésnek kell fennállnia. A közvetítői eljárás biztosítani tudja a jogokhoz való ezen hozzáférést, és a bíróság által a közvetítői eljárásban nyújtott költségmentesség összhangban van a jogvédelem egyenlőségének elvével. A bíróság az indoklásának alátámasztására hivatkozott a költségmentességről szóló irányelv (5), (20) és (21) preambulumbekzdéseire. A Tanulmány készítői úgy találták, hogy a (21) preambulumbekzdés a legmegfelelőbb erre a célra: „*A költségmentességet – mind a*

⁵²⁸ Az OLG Köln 25. Zivilsenat által a 25 UF 24/10. sz. ügyben 2011. június 3-án hozott ítélet. Elérhető: www.juris.de.

⁵²⁹ Ez a következőképpen szól:

Az igazságszolgáltatáshoz való jobb hozzáférés biztosításának célja – az Európai Unió a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítására irányuló politikájának részeként – a bírósági és a bíróságon kívüli vitarendezési módszerekhez való hozzáférést egyaránt magában kell hogy foglalja. Ennek az irányelvnek hozzá kell járulnia a belső piac helyes működéséhez, különösen a közvetítési szolgáltatások hozzáférhetőségét illetően.

hagyományos jogi eljárásokban, mind az olyan peren kívüli eljárásokban, mint például a közvetítés – azonos feltételekkel kell odaítélni, ha azok igénybevételét törvény írja elő vagy a bíróság rendeli el.”

[545] A bíróság azt is hangsúlyozta, hogy a költségmentesség csak a szükséges költségeket fedezi, ezért a feleknek, ha lehetséges, minimalizálniuk kell ezeket a közvetítői költségeket.

[546] Ez az ügy mutatja, hogy közvetítésről szóló irányelvet a bíróságok az indoklás felépítésére vagy megerősítésére azon esetekben használhatják, ha a vonatkozó jogkérdéseket a jogalkotó ítélkezési gyakorlattal és/vagy jogi véleménnyel még nem döntötte el vagy nem rendezte. A közvetítésről szóló irányelvre történő hivatkozás megvalósíthatja a nemzeti jogrendszerek és az EU jogrendszere közötti harmóniát.

[547] Összevetve, a közvetítésről szóló irányelvet illetően nincsen releváns EUB ítélkezési gyakorlat. Nemzeti szinten nagyon kevés ügy áll rendelkezésre. A szűkös nemzeti gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a közvetítésről szóló irányelv elvont rendelkezései, de még a preambulumbekendései is hasznos iránymutatási rendet nyújtanak a tagállamok bíróságainak. A közvetítésről szóló irányelv preambulumbekendései így lehetővé tették a német bíróság számára, hogy a közvetítői eljárásban a jogalkotó költségmentességet biztosító szándékát meghatározzák. A közvetítésről szóló irányelv elvont rendelkezései ugyanakkor a nemzeti bíróságok számára a bizonytalanság forrása lehetnek, amelyek az EUB-re történő új hivatkozásokat kívánnak meg.

9.3. Költségmentesség

[548] A költségmentesség kérdését nem csupán a költségmentességről szóló irányelv fedi le, hanem pl. a tartásról szóló rendelet V. fejezete is, amely az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés szabályairól rendelkezik. Az uniós jogalkotó célja az volt, hogy nagyon kedvező költségmentességi rendszert hozzon létre, ezáltal a költségmentességről szóló irányelv rendelkezései mellé speciális rendelkezéseket is létrehozta (a tartásról szóló rendelet (36) preambulumbekendése).⁵³⁰

[549] A költségmentességről szóló irányelv szerint a költségmentesség akkor tekinthető megfelelőnek, ha biztosítja a bírósági eljárás megkezdését megelőző jogvita lezárására irányuló, a pert megelőző tanácsadást, valamint a jogsegélyt és a bíróság előtti képviselést (3. cikk (2) bekezdés), és célja a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése, az e jogvitákkal kapcsolatos költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításán keresztül (1. cikk (1) bekezdés).

[550] Az EUB egy esetben határozott a hatékonyság elvének értelmezését illetően, hogy meghatározza, vajon ezen elv megköveteli-e, hogy a költségmentességet jogi személyek számára is

⁵³⁰ E rendelet alkalmazásáról nincsen az EUB-nak ítélkezési gyakorlata; a bíróság azonban hivatkozik arra az L. kontra M-ügyben a tartási köztelettségekre irányadó joghatóság esetén. Lásd: az EUB által a C-656/13. sz. L. kontra M-ügyben 2014. november 12-én hozott ítélet, beavatkozók R, K, 35. pont.

biztosítsák. Ez a **DEB**-ügy volt, ahol az előzetes döntéshozatali kérdést egy **németországi** bíróság terjesztette elő.⁵³¹ Ebben az ügyben az EUB újrafogalmazta az előterjesztett kérdést:

*A kérdés a charta 47. cikkében megfogalmazott hatékony bírói jogvédelem elvére vonatkozik, annak érdekében, hogy meg lehessen vizsgálni, hogy az állam uniós jog alapján fennálló felelősségének megállapítására irányuló eljárással összefüggésben ezen rendelkezéssel ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a bíróság előtti igényérvényesítés a költségek előlegezésétől függ, és amely előírja, hogy jogi személy még akkor sem részesülhet költségmentességben, ha nem tudja megfizetni ezt az előleget.*⁵³²

[551] Az EUB ítéletéből⁵³³ az következik, hogy:

551.1. a költségmentességhez való jogra nem úgy tekintenek, mint egy szociális támogatásra, mint ahogy ez a német jog alapján tűnik;

551.2. a költségmentesség engedélyezése szükségességének értékeléséhez kiindulópontként azon személy jogát kell alapul venni, akinek az uniós jog által biztosított jogait és szabadságait megsértették, nem pedig a társadalom közérdekét, még ha ez utóbbi a költségmentesség szükségességének értékelésében az egyik figyelembe veendő elem is lehet;

551.3. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (továbbiakban: *Charta*)⁵³⁴ 47. cikkében meghatározott hatékony bírói jogvédelem elvét akként kell értelmezni, hogy nem kizárt annak lehetősége, hogy ezen elvre jogi személyek hivatkozzanak, és hogy az ezen elv alkalmazásával engedélyezett költségmentesség kiterjedhet különösen a perköltségek előlegezése alóli mentesítésre és/vagy az ügyvédi képviselőre;

551.4. a nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, :

- ✓ *hogy a költségmentesség engedélyezésének feltételei a bírósághoz fordulás joga olyan korlátozásának minősülnek-e, amely magát e jog lényegét érinti;*
- ✓ *hogy azok jogszerű célra irányulnak-e;*
- ✓ *hogy ésszerű arányossági kapcsolat áll-e fenn az alkalmazott eszközök és az elérni kívánt cél között.*

551.5. A nemzeti bíróságnak figyelembe **kell** vennie:

- ✓ *a per tárgyát;*
- ✓ *a költségmentességet kérelmező pernyertességének ésszerű esélyét;*
- ✓ *az ügy tértjének e kérelmező számára képviselt fontosságát;*
- ✓ *a jogi kérdés és az alkalmazott eljárás bonyolultságát;*
- ✓ *a kérelmező arra való képességét, hogy hatékonyan tudja-e érvényesíteni jogait.*

551.6. I Az arányosság értékelésének keretében a nemzeti bíróság továbbá figyelemmel **lehet**:

⁵³¹ Az EUB által a C-279/09. sz. DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH kontra Bundesrepublik Deutschland ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet.

⁵³² Uo., 33. pont.

⁵³³ Uo., 41, 42, 59-62. pontok.

⁵³⁴ Az Európai Unió Alapjogi Chartája. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 83., 2010, 89. o.

- ✓ az előlegezendő perköltések nagyságára;
- ✓ hogy e költségek esetlegesen a bírósághoz fordulás megkerülhetetlen akadályát képezik-e, vagy sem;
- ✓ a kérdéses jogi személy társasági formájára;
- ✓ hogy nyereségszerzési célú jogi személy-e vagy sem;
- ✓ a tagjainak vagy részvényeseinek pénzügyi teljesítőképességére;
- ✓ hogy ez utóbbiak biztosítani tudják-e a bíróság előtti igényérvényesítéshez szükséges összeget.

[552] Németországban ezt az ügyet az illetékes nemzeti bíróság – a berlini felsőbíróság (*Kammergericht Berlin*) – döntött el, amely korábban előterjesztette az előzetes döntéshozatali kérdést. A berlini fellebbviteli regionális bíróság megalapozatlanként elutasította a *Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH* keresetét. Így a kérelmező Németországban nem részesült költségmentességben.

[553] A *Kammergericht Berlin* határozatának⁵³⁵ indokolása tekintetében rövid elemzést kell nyújtanunk. A német polgári perrendtartási törvény (*Zivilprozessordnung, ZPO*) 116. §-ának (2) bekezdése szerint:

Kérelmére költségmentességben részesül: [...] (2) Az a jogi személy vagy perképes egyesülés, amelyet Németországban, az Európai Unió egy másik tagállamában vagy az Európai Gazdasági Térség egy másik szerződő államában hoztak létre, és a székhelye is ott található, ha a költségeket sem ő, sem a jogvita tárgyában gazdaságilag érintettek nem képesek kifizetni, és a per vagy a peres eljárásban a védekezés elmaradása sértené a közérdeket. [...].

[554] Ebben az egyedi esetben a berlini felsőbíróságnak azt kellett ellenőriznie, hogy ezen nemzeti rendelkezés alkalmazása összhangban volt-e a Charta 47. cikkével. A *Kammergericht Berlin* úgy ítélte meg, hogy az EUB az ítéletében nem döntött arról, hogy a nemzeti költségmentességi szabályok valamennyi jogi személy számára biztosították a költségmentességhez való jogot. A nemzeti bíróságnak kell megvizsgálnia és figyelembe vennie az EUB-nak a **DEB**-ügyben hozott ítélete által felállított egyes feltételeket. A *Kammergericht Berlin* ítéletéből következik azonban, hogy ez a bíróság e feltételeknek csak egy részét vizsgálta, például:

- 554.1. a kérdéses jogi személy társasági formáját;
- 554.2. azt, hogy nyereségszerzési célú jogi személy-e vagy sem.

[555] A többi a közérdek ellenőrzése volt.

[556] A fellebbviteli regionális bíróság a költségmentességről szóló irányelvet csak azért alkalmazta, hogy megindokolja, határokon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyekben nem minden jogi személy részesülhet költségmentességben. A bíróság hivatkozott az irányelv (17) preambulumbekzdésére és a 6. cikk (3) bekezdésre.

⁵³⁵ A KG Berlin, 9. Zivilsenat által a 9 W 50/08. sz. ügyben 2011. február 15-én hozott ítélet. Elérhető: www.juris.de.

[557] Meg kell jegyezniük a Tanulmány készítőinek, hogy ez a határozat nem mutatta az EUB által annak ítéletében említett minden szempont ellenőrzését, mint pl.: 1) hogy a költségmentesség engedélyezésének feltételei a bírósághoz fordulás joga olyan korlátozásának minősülnek-e, amely magát e jog lényegét érinti; 2) hogy azok jogszerű célra irányulnak-e; és 3) hogy ésszerű arányossági kapcsolat áll-e fenn az alkalmazott eszközök és az elérni kívánt cél között. A határozatban mindezen kérdéseket részletesen elemzni kell. Nem elég a határozat indoklásához sem az a tény, hogy nem minden jogi személynek van joga költségmentességben részesülni, sem a közérdek említése.

[558] Érdekes, hogy a **DEB**-ügyre négy alkalommal hivatkoznak Lettország közigazgatási vagy büntető bíróságainak ítéletében.⁵³⁶ Ezen ügyek legtöbbször hasonló a tényállása. Azok különösen olyan bíróságokra vonatkoznak, amelyeket légiszállítókra róttak ki, mert egy EU országba érvényes vízum nélkül szállítottak harmadik országbeli személyeket. Kérelmezőként a szállító megfellebbezte a közigazgatási határozatokat és többek között a **DEB**-ügy 40.⁵³⁷ és 28.⁵³⁸ pontjaira hivatkozott.⁵³⁹ A bíróság azonban nem dolgozta ki ezen EUB-eset minden egyedi esetben való alkalmazhatóságát.

9.4. Az öröklésről szóló rendelet

[559] Az öröklésről szóló rendelet 84. cikke értelmében azt 2015. augusztus 17-től kell alkalmazni.⁵⁴⁰ A fent említett cikkből következik, hogy az öröklésről szóló rendelet még nem alkalmazható a tagállamokban. Nincs is ezért erről a rendeletről EUB-nak vagy a nemzeti bíróságoknak ítélkezési gyakorlata. A Tanulmány készítői mindazonáltal a rendeletnek kettő, a következő alfejezetekben szereplő fontos szempontját szeretnék kiemelni.

[560] Először is, a rendelet (82) preambulumbekzdése értelmében az **Egyesült Királyság** és **Írország** nem vesz részt ezen rendelet elfogadásában, az rájuk nézve nem kötelező és nem alkalmazandó. A (83) preambulumbekzdés értelmében Dániai sem vesz részt ennek a rendeletnek az elfogadásában, az rá nézve nem kötelező és nem alkalmazandó.

⁵³⁶ Lásd: A rigai kerületi bíróság által az 1-0362-14. sz. ügyben 2014. november 5-én hozott határozat, a rigai regionális bíróság által az 104AA-0908-14. sz. ügyben 2014. december 11-én hozott határozat és a rigai kerületi bíróság által az 1-0470-14. sz. ügyben 2014. december 12-én hozott határozat; nem tették közzé.

⁵³⁷ [..]a Charta 47. cikkében meghatározott bíróság előtti hatékony jogorvoslatihoz való jog a Chartának az igazságszolgáltatásra vonatkozó VI. címében található, amely olyan további eljárásjogi elveket tartalmaz, amelyek egyaránt alkalmazhatók jogi személyekre és természetes személyekre is.

⁵³⁸ Miként azt a tényleges érvényesülés elvével kapcsolatos következetes ítélkezési gyakorlat kialakította, a bírósághoz fordulás azon eljárási szabályai, amelyek célja, hogy biztosítsák azoknak a jogoknak a védelmét, amelyeket az uniós jog az érintetteknek biztosít, nem lehetnek olyanok, hogy gyakorlatilag lehetlenné vagy rendkívül nehézé tegyék az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását.

⁵³⁹ Lásd: a rigai regionális bíróság által a 104AA-0786-14. sz. ügyben 2014. augusztus 20-án hozott határozat.

⁵⁴⁰ A 77. és 78. cikk kivételével, („A nyilvánosságra hozott információk”; „Az elérhetőségekkel és az eljárásokkal kapcsolatos információk”), amelyeket 2014. November 16-tól kell alkalmazni, valamint a 79., 80. és 81. cikk kivételével („A 3. cikk (2) bekezdésében említett információkat tartalmazó jegyzék összeállítása és későbbi módosításai”; „A 46., 59., 60., 61., 65. és 67. cikkben említett tanúsítványok és formanyomtatványok meghatározása és későbbi módosítása” „A bizottsági eljárás”) , amelyeket 2012. július 5-től kell alkalmazni.

[561] A polgári igazságügy területén elfogadott más rendeletekkel szemben, az öröklésről szóló rendelet nem említi, hogy e rendelet alkalmazásában mely tagállamokat kell „tagállamnak” tekinteni (lásd: például a Brüsszel I. rendelet 1. cikkének (3) bekezdését). Ezért a rendelet néhány cikke az értelmezés szempontjából problematikusnak tűnik. A 4. cikkben („Általános joghatóság”) például a „tagállam” fogalmán csak a résztvevőket kell érteni, azaz minden tagállamot, kivéve az **Egyesült Királyságot**, Írországot és Dániát. A 20. cikkben azonban a „tagállam” ugyanezen fogalmát mindenkire kiterjedően kell értelmezni – vagyis minden tagállamot (beleértve az **Egyesült Királyságot**, Írországot és Dániát).⁵⁴¹

[562] Másodszor, a rendelet elfogadása és 2015. január 1. közötti időszak alatt már négy helyesbítés⁵⁴² készült ehhez a rendelethez. Ez mutatja e jogi aktus minőségi problémáit, amelyek a jövőben megnövelhetik az előzetes döntéshozatali eljárásokat. Ezen, öröklésről szóló rendelet tárgyi hatálya is új kihívás a polgári igazságügy területén.

9.5. A védelmi intézkedésekről szóló rendelet

[563] A védelmi intézkedésekről szóló rendelet elősegíti a valamely tagállamban polgári ügyekben elrendelt védelmi intézkedések elismerését és végrehajtását. A rendeletet olyan védelmi intézkedésekre kell alkalmazni, amelyeket egy adott személy védelmére rendelnek el olyan esetekben, amikor alapos okkal feltételezhető, hogy az adott személy életét, testi vagy lelki épségét, személyes szabadságát, biztonságát vagy nemi integritását veszély fenyegeti.

[564] A védelmi intézkedésekről szóló rendelet 22. cikke határozza meg annak időbeli hatályát. Az említett cikk második bekezdése szerint a rendeletet 2015. január 11-től kell alkalmazni. Az említett cikk harmadik bekezdése szerint a rendeletet a 2015. január 11-én vagy azt követően elrendelt védelmi intézkedésekre kell alkalmazni, függetlenül attól, hogy az eljárásokat mikor indították. Mivel a védelmi intézkedésekről szóló rendelet idáig nem volt alkalmazandó, az EUB-nak nincsen a rendelet

⁵⁴¹ A. Bonomi, P. Wautelet (avec la collaboration d'I. Pretelli, A. Öztürk) : *Le droit européen des successions. Commentaire du Règlement n° 650/2012 du 4 juillet 2012*. Bruylant, 2013, 30-33. o.

⁵⁴² Berichtigung der Verordnung (EU) Nr. 650/2012 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 4. Juli 2012 über die Zuständigkeit, das anzuwendende Recht, die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen und die Annahme und Vollstreckung öffentlicher Urkunden in Erbsachen sowie zur Einführung eines Europäischen Nachlasszeugnisses. Amtsblatt der Europäischen Union L 363, 18.12.2014., S. 186 (német nyelven); Berichtigung der Verordnung (EU) Nr. 650/2012 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 4. Juli 2012 über die Zuständigkeit, das anzuwendende Recht, die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen und die Annahme und Vollstreckung öffentlicher Urkunden in Erbsachen sowie zur Einführung eines Europäischen Nachlasszeugnisses. Amtsblatt der Europäischen Union L 41, 12.2.2013., S. 16 (német nyelven); Helyesbítés az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló, 2012. július 4-i 650/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelethez. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 344., 2012.12.14., 3. o. (minden uniós nyelven); Helyesbítés az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló, 2012. július 4-i 650/2012/EU európai parlamenti és a tanácsi rendelethez. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 60., 2013.3.2., 140. o. (minden uniós nyelven).

értelmezésére vonatkozóan ítélkezési gyakorlata. Nyilvánvaló módon, a Tanulmány készítői számára nem áll rendelkezésre az alkalmazását illető nemzeti ítélkezési gyakorlat sem.

9.6. Következtetések és javaslatok

[565] Az öröklésről szóló rendelet, a védelmi intézkedésekről szóló rendelet, a közvetítésről szóló irányelv és a költségmentességről szóló irányelv, mind viszonylag újabb keletű fejlemény a polgári igazságügy területén. Mindegyik a határokon átnyúló vitarendezés szűk metszetével foglalkozik. Ez azt mutatja, hogy az uniós jog a polgári igazságügy területén gyorsan bővíti a hatótávolságát. Ezzel párhuzamosan, az uniós jogi eszközök mind inkább specializáltabbakká válnak.

[566] Ezen eszközökről az EUB-nak csak maréknyi ítélkezési gyakorlata van. A Tanulmányban vizsgált tagállamok gyakorlatában a Tanulmány készítői ezen ítéletekre nagyon kevés hivatkozást azonosítottak be. A Tanulmány készítői nem fedtek fe nagy mennyiségű ítélkezési gyakorlatot ezen tagállamokban, amelyek úttörő bepillantást kínálhatnának ezen eszközök alkalmazásába. Nehéz ezért átfogó következtetéseket levonni az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazásáról az előbb említett eszközök, továbbá még az ezen eszközök alkalmazása, mint olyan tekintetében.

[567] Meg kell azonban ismételni, hogy ezen eszközök az unió jogalkotásának igazolt és fontos részét képezik. Feltéve, hogy alkalmazásuk előfeltételei teljesülnek, a bíróknak azokat ugyanolyan aprólékosan kell alkalmazniuk, mint a Brüsszel I. rendeletet vagy a Brüsszel IIa. rendeletet. Idáig ezen feladat teljesítését az EUB-től származó lényeges iránymutatások hánya és a szórványos szakirodalom bonyolítja. Szükség lesz ezen eszközök további tanulmányozására az alkalmazásuk tisztázása érdekében.

II. rész: A nemzeti közigazgatási hatóságok gyakorlata az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazása kapcsán a polgári igazságügy területén

[568] Mivel a Tanulmány fő célja elemezni az EUB polgári igazságügy területén fennálló ítélkezési gyakorlatának a nemzeti szintre gyakorolt hatását és gyakorlati alkalmazását, a Tanulmány középpontjában ez idáig a nemzeti bíróságok álltak, valamint azoknak az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatai. Az elemzés azonban hiányos volna, ha csak a tagállamok bíróságaira korlátozódna. Ezért a Tanulmány következő része azzal foglalkozik, hogy az EUB által a polgári igazságügy területén kialakított ítélkezési gyakorlatot a nemzeti közigazgatási hatóságok hogyan alkalmazzák.

[569] Kezdetben azonban előzetes megjegyzést kell tenni a Tanulmány következő részének korlátozott hatályát illetően. A polgári igazságügy területén a leggyakoribb eszköz a rendelet, amely az alkalmazáshoz nem kívánja meg a tagállamok közigazgatási hatóságainak nagyobb bevonását. A Tanulmány készítőinek ezért nincs kétsége afelől, hogy a polgári igazságügy területén az EUB ítéletei alkalmazásának a bíróságok fontos szereplői, és ebben a folyamatban a közigazgatási hatóságok csak viszonylag marginális szerepet játszanak, így indokoltnak tűnik a Tanulmány fő figyelmét a bíróságokra összpontosítani a közigazgatási hatóságok helyett. A Tanulmány következő része ezért a szerzők által kiválasztott és legfontosabbnak tekintett kérdésekre helyezi a hangsúlyt.

[570] A Tanulmány következő része két fejezetre oszlik. Az első fejezet áttekintést nyújt a polgári igazságügy terén az uniós jogi eszközökkel említett nemzeti közigazgatási hatóságokról, amelyek így közvetlenül kötelesek figyelembe venni az EUB ítélkezési gyakorlatát. Azután a második fejezet a polgári igazságügy területén az EUB ítélkezési gyakorlatának a nemzeti jogalkotás módosítására gyakorolt hatására összpontosít.

1. A tagállamok illetékes közigazgatási hatóságai az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazásában

1.1. Központi hatóságok

[571] A polgári igazságügy területén néhány rendelet kötelezi a tagállamokat, hogy jelöljenek ki központi hatóságokat azon feladatok ellátására, amelyeket egy ilyen hatóságra ró az adott rendelet.⁵⁴³ A tagállamra marad annak eldöntése, hogy melyik intézmény fogja ellátni a központi hatóság feladatát, minden tagállam ezért a saját megközelítését választotta.

⁵⁴³ Az iratkézből szóló rendelet 3. cikke, a kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet 23. cikke, a bizonyításvételről szóló rendelet 3. cikke, a Brüsszel IIa. rendelet 53. cikke és a tartásról szóló rendelet 49. cikke.

[572] **Magyarországon** a (Közigazgatási és) Igazságügyi Minisztérium és különösen a Nemzetközi Magánjogi Főosztály az a központi hatóság és központi szerv, amely segít a polgári igazságügy területén meglévő uniós eszközök alkalmazásában, egy kivétellel – az Emberi Erőforrás Minisztériuma a központi hatóság a Brüsszel IIa. rendelet alá tartozó valamennyi ügy tekintetében, kivéve a jogellenes gyermekelviteli ügyeket, amelyekben az Igazságügyi Minisztérium.

[573] **Lettorszáiban** meglehetősen hasonló megközelítést alkalmaznak – az Igazságügyi Minisztériumot jelölték ki a polgári igazságügy területén minden rendelet központi hatóságának, kivéve a tartásról szóló rendeletet, amelynek központi hatósági feladatait a Tartási Garanciaalap Igazgatására ruházták. Ebben Lettország kivételnek számít, mivel a tagállamok által kijelölt legtöbb központ hatóságot már kijelölték más uniós jogalkotás vagy családjogi tárgyú nemzetközi egyezmények keretében. Mindazonáltal Lettország a Tartási Garanciaalapot kifejezetten a tartásról szóló rendelet céljaira jelölte ki, míg az Igazságügyi Minisztérium az egyéb családjogi tárgyú nemzetközi egyezmények keretében volt a központi hatóság.⁵⁴⁴

[574] **Svédország** eltérő megközelítést alkalmazott. Eltérő állami szerveket jelölt ki különböző rendeletek központi hatóságaként. Például a központi hatóság szerepét rábízzák a Stockholmi Megyei Közigazgatási Bizottságra,⁵⁴⁵ az Igazságügyi Minisztérium Büntetőügyi és Nemzetközi Igazságügyi Együttműködési Osztályára⁵⁴⁶ és a Svéd Társadalombiztosítási Ügynökségre.⁵⁴⁷

[575] A rendszer az **Egyesült Királyságban** és **Németországban** még bonyolultabbá válik, ahol – bár az Egyesült Királyság nem szövetségi állam, mint Németország – a központi hatóságok váltakoznak az állam eltérő részeiben.⁵⁴⁸ Németországban azonban néhány kérdést centralizáltabb módon kezelnek – a központi hatóság feladatait minden tartományban a tartomány kormánya által meghatározott szervek egyike lát el,⁵⁴⁹ de a családjogi tárgyú rendeletek céljaira központi hatóságként a Szövetségi Igazságügyi Hivatalt jelölték ki.⁵⁵⁰

[576] A tagállamok vannak egyértelműen a legjobb helyzetben annak meghatározására, hogy a jogrendszerükben mely hatóság tudja betölteni a központi hatóság feladatait minden egyes konkrét rendeletnél. Az EUB azonban az ítélkezési gyakorlatában e kérdésben megállapított néhány irányelvet.

⁵⁴⁴ Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker, Stefanie Spancken: *Recovery of Maintenance in the EU and Worldwide*. Bloomsbury Publishing, 2014, 403. o.

⁵⁴⁵ Az iratkézbesítésről szóló rendelet tekintetében.

⁵⁴⁶ A bizonyításfelvételtől szóló rendelet és a Brüsszel IIa. rendelet tekintetében.

⁵⁴⁷ A tartásról szóló rendelet tekintetében.

⁵⁴⁸ Például az Egyesült Királyságban az iratkézbesítésről szóló rendelet céljaira négy áttétvő hatóság van. Angliában és Walesben a *Senior Master, the Foreign Process Department, Royal Courts of Justice* az áttétvő hatóság; Skóciában a *Messengers-at-Arms*; Észak-Írországban a *Master (Queen's Bench and Appeals), Royal Courts of Justice*; Gibraltáron pedig a *Register of the Supreme Court of Gibraltar*.

⁵⁴⁹ Az iratkézbesítésről szóló rendelet és a bizonyításfelvételtől szóló rendelet tekintetében.

⁵⁵⁰ A Brüsszel IIa. rendelet és a tartásról szóló rendelet tekintetében.

A *Health Service Executive*-ügyben,⁵⁵¹ megállapításra kerül, hogy a „hatóság” kifejezés főszabály szerint közjogi hatóság és hogy egy hatóságot, amely az általa hozott határozatokból jövedelemre tesz szert, nem lehet illetékes hatóságnak tekinteni. Az ügy az ír központi hatóságtól Anglia és Wales központi hatóságához intézett kérelemből eredt, amely egy kiskorúnak az **egyesült királyságbeli** egészségügyi intézményben való elhelyezésére irányult. A gyermek fogadását jóváhagyó választ közvetlenül az egészségügyi intézménytől kapták.

[577] Az EUB úgy határozott, hogy az ilyen helyzet nem elfogadható, mivel magát az egészségügyi intézményt nem lehet a Brüsszel IIa. rendelet értelmében vett központi hatóságnak tekinteni. Az ír központi hatóság a megfelelő központi hatóságtól csak az EUB ítéletét követő néhány nappal kapott hozzájárulást, kevesebb mint két hónappal azután, hogy a *High Court of England and Wales* ítéletet hozott engedélyezve, hogy a kiskorú Angliában, egy meghatározott egészségügyi központban maradjon.⁵⁵²

[578] Minden esetben a központi hatóságok kijelölését megfelelő képzési programoknak és eljárásoknak kell követniük, amelyeket arra terveztek, hogy ezen szervek rendelkezzenek az adott rendeletek alkalmazásához szükséges kötelező ismerettel.⁵⁵³ Ezen ismeretnek tartalmaznia kell azt is, hogyan kell az EUB ítélkezési gyakorlatát alkalmazni, mivel a rendeletek alkalmazásakor azt figyelembe kell venni.⁵⁵⁴

[579] Idáig azonban az EUB-nak csak kevés ítélete született a központi hatóságok működése tekintetében. Ennek egyik indoka az lehet, hogy a központi hatóságok feladatait nagyon tágan fogalmazták meg. Ezért az EUB azon kevés ügye is, amely a központi hatóságok feladatait említi, ezt csak közvetetten és egyebek mellett teszi.

[580] Például az EUB az *A.*-ügyben hozott ítéletében⁵⁵⁵ hangsúlyozta, hogy az a nemzeti bíróság, amely a Brüsszel IIa. rendelet 20. cikke alapján ideiglenes vagy védelmi intézkedést hozott, vagy amelyik a joghatóságának hiányát hivatalból megállapította, tájékoztatnia kell erről a másik tagállam szülői felügyelet tekintetében joghatósággal rendelkező bíróságát. Ezt a tájékoztatást a központi hatóságon keresztül is meg lehet küldeni. Így ez az ítélet a Brüsszel IIa. rendelet szerinti központi hatóság feladatait pontosította, és azt ezen feladatok teljesítésekor figyelembe kell vennie a tagállamok központi hatóságainak.

⁵⁵¹ Az EUB által a C-92/12. sz. PPU *Health Service Executive kontra S.C. and A.C.* ügyben 2012. április 26-án hozott ítélet.

⁵⁵² Az *England and Wales High Court (Family Division)* által a *HSE Ireland v SF (A Minor)* [2012] EWHC 1640 (Fam) ügyben 2012. június 15-én hozott ítélet.

⁵⁵³ *Study on the Application of Article 3(1)(c) and 3, and Articles 17 and 18 of The Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on Cooperation Between The Member States in The Taking of Evidence in Civil or Commercial Matters.* Elérhető: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/final_report_1206_en.pdf.

⁵⁵⁴ Mikelsone G.: *The Binding Force of the Case Law of the Court of Justice of the European Union.* Elérhető: <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/966/922>.

⁵⁵⁵ Az EUB által a C-523/07. sz. *A.*-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet.

[581] A **magyar** Igazságügyi Minisztérium szakértői hasonló véleményt fejtettek ki a központi hatóságok Brüsszel IIa. rendelet szerinti feladatainak túlságosan tág és bizonytalan természetéről. Sajátos példaként a Brüsszel IIa. rendelet 55. cikkének e) pontját említették, amely megállapítja a központi hatóságok azon kötelezettségét, hogy egy másik tagállam központi hatóságának vagy a szülői felelősség jogosultjának kérelmére egyedi ügyekben együttműködjenek e rendelet céljainak elérése érdekében. E kötelezettség egyik tárgya, hogy *„elősegítsék a szülői felelősség jogosultjai közötti megállapodást közvetítés vagy egyéb eszközök útján, és elősegítsék a határokon átnyúló együttműködést ebből a célból”*.

[582] A központi hatóság így köteles elősegíteni a közvetítést, annak ellenére, hogy a közvetítés ebben a helyzetben nagyon hatástalan eszköz, ahogyan azt Magyarország példája is mutatja. A hatástalanság indoka itt a két tagállamból eredő bíróságok joghatóságainak bevonásából ered. Lehet olyan eset, ahol a közvetítés a felek közötti egyezséget biztosítja egy tagállamban, és ezen egyezés eredményeképpen a felek kivonják magukat ezen tagállam joghatósága alól (pl. megerősítve a gyermek másik tagállambeli tartózkodási helyét). A felek számára ezek után nincs akadálya, hogy még egyszer újramezadjék ezen tagállam bíróságain a vitát.⁵⁵⁶

1.2. Átvevő és átvevő intézmények

[583] A központi hatóságok mellett az iratkézbítésről szóló rendelet előírja speciális állami intézmények átvevő és átvevő hatóságként való kinevezését. A költségmentességről szóló irányelvből a tagállamok számára hasonló kötelezettség ered, ahol ezen szerveket továbbító és fogadó hatóságnak nevezik. Ezeket az intézményeket a közigazgatási hatóságok közé lehet sorolni, amelyeknek az uniós jogot, valamint az EUB-nak a polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlatát kell alkalmaznia, ezért azokkal röviden foglalkozik a Tanulmány.

[584] A költségmentességről szóló irányelv alapján a tagállamoknak ki kell jelölniük a továbbító és fogadó hatóságokat a költségmentességi kérelem továbbítására és fogadására.⁵⁵⁷ Az iratkézbítésről szóló rendeletben hasonló szövegezést használtak, amely kötelezi a tagállamokat, hogy jelöljenek ki átvevő intézményeket, amelyek hatáskörrel rendelkeznek más tagállamban kézbesítendő bírósági és bíróságon kívüli iratok továbbítására, és átvevő intézményeket, amelyek a más tagállamból származó bírósági és bíróságon kívüli iratok átvételére rendelkeznek hatáskörrel.⁵⁵⁸

[585] E kötelezettségek tekintetében a tagállamok megint más megközelítést alkalmaznak. A legcentralizáltabbat **Lettország** használta (2015. január 1-ig) – az Igazságügyi Minisztérium volt mind az iratkézbítésről szóló rendelet átvevő és átvevő intézménye, mind a költségmentességről szóló

⁵⁵⁶ A magyar Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. november 20-án készített interjú.

⁵⁵⁷ Költségmentességről szóló irányelv, 14. cikk (1) bekezdés.

⁵⁵⁸ Az iratkézbítésről szóló rendelet, 2. cikk.

irányelv továbbító és fogadó hatósága. 2015. január 1-jétől azonban a lett polgári eljárásjogi törvénnyel összhangban az általános illetékességgel rendelkező bíróságok váltak hivatalosan a **Lettországban** való kézbesítésre vonatkozó áttevő és átvevő intézményekké.⁵⁵⁹ Annak legfőbb oka, hogy elsőként miért az Igazságügyi Minisztériumot bízták meg, a bíróságok vonakodása és a számukra ismeretlen és szokatlan uniós jog (beleértve az ítélkezési gyakorlatot is) alkalmazásában való jártasság hiánya volt. Most, mikor a bírók jobban hozzászoktak az uniós jog alkalmazásához, ezt a szerepet át lehet tenni a bíróságra.

[586] A lett Igazságügyi Minisztérium szakértője emellett kifejtette, hogy már 2015. előtt a gyakorlatban az iratok áttételére vonatkozó kérelmet a bíróságokhoz nyújtották be, amely ezt követően továbbította az iratokat az Igazságügyi Minisztériumba, amely viszont az iratokon elvégzett egy *prima facie* vizsgálatot és továbbította azokat a más tagállam átvevő intézményéhez.⁵⁶⁰

[587] Más tagállamok az áttevő és átvevő hatóság feladataival már egy ideje megbízták az általános illetékességgel rendelkező bíróságokat, vagy az egyedi bíróságokat, vagy a bíróságok részlegeit. **Svédországban** a bíróságok, a végrehajtó hatóságok és az egyéb svéd hatóságok az áttevő intézmények, amelyek polgári és kereskedelmi ügyekben bírósági és bíróságon kívüli iratokat kézbesítenek. A Stockholmi Megyei Közigazgatási Bizottság a költségmentesség iránti kérelem továbbító hatósága, és az Igazságügyi Minisztérium a fogadó hatósága. **Magyarországon** a bíróságok az iratkézbesítésről szóló rendelet áttevő és átvevő intézményei (azzal a kivétellel, hogy a bíróságon kívüli iratok kézbesítésének áttevő intézménye az Igazságügyi Minisztérium). A költségmentesség tekintetében a bíróságok a fogadó hatóságok, de a továbbító hatóság az Igazságügyi Hivatal.

[588] **Németországban** mindezen feladatokat a bíróságok látják el. Az **Egyesült Királyságban** megint bonyolultabb a helyzet, ahol az áttevő intézmények különböző, legtöbbször bírósághoz kötődő szervek,⁵⁶¹ de az átvevő intézmények a bíróságok. A költségmentességi kérelmek tekintetében az állam minden részében ugyanaz a meghatározott szerv mind a továbbító, mind a fogadó hatóság.⁵⁶²

[589] Ebben a Tanulmányban már szó esett azokról az általános problémákról, amelyek az iratkézbesítésről szóló rendelet és a költségmentességről szóló irányelv kapcsán az EUB ítélkezési gyakorlatának alkalmazásához társulnak.⁵⁶³ A mindkét jogi aktusban meglévő áttevő és átvevő

⁵⁵⁹ A lett polgári eljárásjogi törvény (elfogadás: 1998. október 14.; hatálybalépés: 1999. március 1.; kihirdetés: Latvijās Vēstnesis [Lettország Hivatalos Lapja] 326/330. sz., 1998. november 3.).

⁵⁶⁰ A lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjú.

⁵⁶¹ Az Egyesült Királyságban az iratkézbesítésről szóló rendelet céljaira négy áttevő hatóság van. Angliában és Walesben a *Senior Master, the Foreign Process Department, Royal Courts of Justice* az áttevő hatóság; Skóciában a *Messengers-at-Arms*; Észak-Írországon a *Master (Queen's Bench and Appeals), Royal Courts of Justice*; Gibraltáron pedig a *Register of the Supreme Court of Gibraltar*.

⁵⁶² Legal Services Commission - Central Complaints Handling Team, The Northern Ireland Legal Services Commission, The Scottish Legal Aid Board.

⁵⁶³ Lásd: e Tanulmány Iratkézbesítésről szóló része a 71. oldalon és a költségmentességről szóló része a 126. oldalon.

intézmények, valamint továbbító és fogadó hatóságok tekintetében az EUB-nak nagyon csekély számú olyan ügye van, ahol ezek feladataival részletesen foglalkozna.

[590] A ritka példák egyike a **Roda Golf & Beach Resort-ügy**⁵⁶⁴ kapcsán merült fel. Ebben az ügyben az EUB úgy határozott, hogy a „*bíróságon kívüli irat*” fogalmának autonóm értelmezést kell adni és a közjegyző által készített irat önmagában ilyen bíróságon kívüli iratot alkot az iratkézbesítésről szóló rendelet értelmében.

[591] Az ítéletet a **lett, német és magyar** kormányok által az ügyben benyújtott vélemények ellenében hozták meg. A kormányok azon a véleményen voltak, hogy minden tagállam joga szerint kell definiálni egy bíróságon kívüli irat meghatározásának tartalmát. Ezért ezen tagállamok áttevő és átvető intézményeinek felül kellett vizsgálniuk a gyakorlatukat arról, hogy az iratkézbesítésről szóló rendelet összefüggésében mi tekinthető bíróságon kívüli iratnak.

[592] Mindazonáltal **Németországban** és **Magyarországon** már a **Roda Golf & Beach Resort-ügyben** hozott ítéletet megelőzően is azt fogadták el, hogy a bíróságon kívüli iratok azok az iratok is, amelyek nem kapcsolatosak sem egy folyamatban lévő aktuális eljárással, sem pedig egy ilyen eljárás megindulásával.⁵⁶⁵ Ezzel szemben **Lettországon** az EUB ezen ítélete megváltoztatta a „*bíróságon kívüli irat*” fogalmának felfogását, mivel az EUB ítéletéig azt feltételezték, hogy Lettországon nincsenek „*bíróságon kívüli iratok*.”⁵⁶⁶

1.3. Bírósággal egyenértékű közigazgatási hatóságok

[593] Végül, az EUB-nak a polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlata összefüggésében rövid megjegyzést kell tenni a polgári igazságügy terén több rendelet által használt „*bíróság*” kifejezéssel kapcsolatos bizonyos félreértésekkel.

[594] Néhány rendeletben a „*bíróság*” fogalmát annak szó szerinti értelménél tágabban használják. A tartásról szóló rendelet 2. cikkének (2) bekezdése például a „*bíróság*” fogalmát úgy írja le, hogy az lefedi a tagállamokbeli, tartással kapcsolatos ügyekben illetékes közigazgatási hatóságot is, garanciákat nyújt a pártatlanság és a felek meghallgatáshoz való joga tekintetében. Az ilyen hatóságokat akkor tekintik „*bíróságnak*”, ha az előző követelmények mellett a határozatai ellen azon tagállam joga értelmében, amelyben működik, jogorvoslással lehet élni, vagy azokat valamely igazságügyi hatóság felülvizsgálhatja és határozatai hasonló érvennyel és hatállyal bírnak, mint az igazságügyi hatóságok által ugyanilyen ügyben hozott határozatok.

⁵⁶⁴ Az EUB által a C-14/08. sz. Roda Golf & Beach Resort-ügyben 2009. június 25-én hozott ítélet.

⁵⁶⁵ Uo., 52. o.

⁵⁶⁶ A lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjú. Továbbá ez az ítélet majdnem a lett jog módosításához vezetett – lásd a Tanulmány következő részét.

[595] A Brüsszel Ia. rendelet 3. cikkének a) pontja és 3. cikkének b) pontja szerint a rendelet alkalmazásában a „bíróság” fogalma magában foglalja **Svédországban** a fizetési meghagyásos eljárások (*betalningsföreläggande*) és a jogsegély (*handräkning*) esetén a végrehajtói hivatal (*Kronofogdemyndigheten*); **Magyarországon** a fizetési meghagyásos eljárások esetén a közjegyzőt. Svédországban a végrehajtói hivatal (*Kronofogdemyndigheten*) az európai fizetési eljárásról szóló rendelet alkalmazásában is bíróságnak tekintik.⁵⁶⁷

[596] Az **Egyesült Királyságban** a tartásról szóló rendelet vonatkozásában kettő ilyen közigazgatási hatóság van. Angliában és Walesben ez a Child Maintenance and Enforcement Commission (CMEC). Észak-Írországban a Department for Social Development Northern Ireland (DSDNI).

[597] Magyarországon hasonló összefüggésben a magyar Igazságügyi Minisztérium szakértői rámutattak a „bíróság” fogalmára vonatkozó definíció hiányára. Különösen a bizonyításfelvételtől szóló rendeletre utaltak, amelynek 1. cikke kijelenti, hogy „*a rendeletet olyan polgári vagy kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, amelyekben egy tagállam bírósága az adott tagállam jogának rendelkezéseivel összhangban kéri...*”. Sok tagállamban a „bíróság” fogalmát szó szerint értelmezik kizárva más szerveket, amelyek a bíróság funkcióit látják el. **Magyarországon** ugyanakkor több más szerv is lényegében bírósági feladatokat lát el, pl. közjegyzők, gyámhatóságok.

[598] **Magyarország** gyakorlatában ez a következő események láncolatához vezetett: a közjegyzők elküldték az iratok, az iratokat visszaküldték, azután a közjegyzők megküldték őket a magyar Igazságügyi Minisztériumnak, a minisztérium ezután megküldte az iratokat a fogadó tagállam központi hatóságának a helyzet kiegészítő magyarázatával, és végül ezen tagállam központi hatósága közölni tudta az iratokkal kapcsolatos eljárást. Noha általánosságban végül az iratokat megküldték, de időbeli késedelmek fordulhattak elő és a központi hatóság részéről további felesleges munkák merültek fel.⁵⁶⁸

1.4. Következtetések és javaslatok

[599] Az EUB-nak a polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlatát a közigazgatási hatóságok csak nagyon ritkán használják. Ennek legfőbb oka az, hogy ezen a téren az uniós eszközök legtöbbször a nemzeti bíróságokkal kapcsolatban tartalmazznak rendelkezéseket.

[600] A EUB polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlatával leginkább érintett közigazgatási hatóságok azon tagállam közigazgatási hatóságai, amelyeket kijelöltek, hogy – e területen a rendeletek követelményeinek megfelelően – a központi hatóságok, illetve az áttevő és

⁵⁶⁷ Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlasza. Elérhető: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/epo_courtsjurisd_hu.jsp?countrySession=12&#statePage3

⁵⁶⁸ A magyar Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. november 20-án készített interjú.

átvevő intézmények feladatait ellássák. Azonban az EUB ezen hatóságokat befolyásoló ítélkezési gyakorlatának mennyisége elhanyagolható.

[601] Mindazonáltal, ahogy azt a **magyar** Igazságügyi Minisztérium képviselői felismerték, a központi hatóságok számos rendelet alapján fennálló feladatait és kötelezettségeit túlságosan tág értelemben fogalmazták meg. A Tanulmány készítői ezért remélik, hogy a jövőben az EUB ítélkezési gyakorlata valamennyire egyértelműbbé fogja tenni ezt a témát.

2. Az EUB polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlatából eredő módosítások a nemzeti jogban

2.1. Az uniós jogi követelményeknek való megfelelésről általánosságban

[602] A nemzeti jog uniós jognak való megfelelésére vonatkozó követelmény nem csupán az EU-hoz való csatlakozás előfeltétele. Ez egy olyan állandó folyamat, amely során minden tagállam köteles a különböző uniós jogi eszközöket helyesen és megfelelő időben alkalmazni. Annak módszertana azonban, hogy nemzeti szinten hogyan biztosítják az uniós követelményeknek való megfelelést, tagállamonként változó.

[603] A legtöbb tagállam, köztük **Lettország** és **Magyarország**, az uniós jog implementálásának központosított modelljét választotta: mindkét államban az Igazságügyi Minisztérium végzi az uniós jogszabályok átültetési eljárásának koordinálását és ellenőrzését. A többi minisztérium általában csak az uniós jogszabályok végrehajtásához szükséges jogszabálytervezetek elkészítéséért felel.⁵⁶⁹

[604] Más tagállamokban, ahol egyes állami szervezetek sajátosságai is szerepet játszanak, a helyzet bonyolultabb – többször említésre került, hogy a szövetségi vagy decentralizált tagállamokban az uniós jogszabályok átültetésére vonatkozó hatáskörök megosztott jellege késedelmet és torzulást okoz az uniós jog alkalmazásában.⁵⁷⁰

[605] **Svédországban** decentralizált rendszer keretében implementálják az uniós jogot. Bár általánosságban a miniszterelnöki hivatal felelős az uniós jog implementálásának felügyeletéért, mégis minden szakminisztérium jelentős fokú függetlenséggel bír a hatáskörébe tartozó uniós jogi aktusok átültetését illetően. Az implementálási eljárásban nagy szerepet játszhatnak más állami hatóságok is, ha az adott területen általános felhatalmazással rendelkeznek kormányrendelet kibocsátására. Ha összetettebb vagy kiterjedtebb irányelveket kell átültetni, munkacsoportot alakítanak az érintett minisztériumok és hatóságok képviselőiből a különböző szinten elfogadandó intézkedések szükségességének elemzésére.⁵⁷¹

⁵⁶⁹ A lett és a magyar Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. október 13-én készített interjú.

⁵⁷⁰ Összehasonlító elemzésért lásd pl.: *Comparative study by European Parliament on the transposition of EC law in the Member States*. Elérhető: <http://www.euo.dk/upload/application/pdf/7bf97e2b/Final062007.pdf%3Fdownload%3D1>.

⁵⁷¹ A svéd Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. október 28-án készített interjú.

[606] Hasonlóképpen, **Németországban** nincsen egy központi szerv, amely felelős volna az uniós jogalkotás implementálására. A szövetségi szint és az államok közötti jogalkotási hatáskörök megoszlása nemcsak a nemzeti ügyeket, de az uniós ügyeket is érinti.

2.2. Az EUB polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlatából eredő változtatások szükségessége a nemzeti jogban

[607] Az uniós jog megfelelő alkalmazása és a vonatkozó jogközelítés tág értelemben nemcsak az uniós jog rendelkezéseinek átültetését foglalja magába, hanem az EUB ítélkezési gyakorlatának a nemzeti jogba való beleolvasztását is maga után vonja.

[608] A nemzeti jogban szükséges változtatások foka és a használt módszertan nagy mértékben változik esetről esetre, valamint tagállamról tagállamra. Maga a polgári igazságügy területének, mint a Tanulmány fő fókuszpontjának is vannak egyes sajátosságai az EUB ítélkezési gyakorlatának a nemzeti jogalkotási eljárásra gyakorolt hatása tekintetében.

[609] Nem minden EUB-határozat követeli meg a nemzeti jog módosításait,⁵⁷² különösen nem a polgári igazságügy területén. A Tanulmány készítői erre számos indokot találtak.

[610] Először, a Bizottság megszerezte az EUMSZ 258. cikke alapján 2014. december 1-től a kötelezettszegési eljárás megindításának jogát, de csak a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés területének aktusai tekintetében.⁵⁷³ Mostanáig azonban a Bizottság még nem ösztönözte aktívan a tagállamokat arra, hogy a polgári igazságügy területén módosítsák a nemzeti jogukat.

[611] Másodszor, a nemzeti bíróságoknak meg kell felelniük az uniós jognak és az EUB által ahhoz készített értelmezéseknek, akkor is ha ezeket a szabályokat a nemzeti jogba nem implementálták.

[612] Harmadszor, a rendeletek, amelyek a Tanulmány által lefedett polgári igazságügy terén a másodlagos uniós jog leggyakrabban használt formái, általában nem követelnek meg kiegészítő intézkedéseket a nemzeti jogban.

[613] Negyedszer, az ítéletek nem igényelhetik a nemzeti jog módosítását, mivel a tagállamok eljárásjogát úgy alkották meg, hogy a rendeletek meghatározott cikkeire közvetlenül hivatkoztak azt kifejezve, hogy egyedi nemzeti normák alkalmazásával a nemzeti bíróságok automatikusan a rendeletek szabályait és az EUB vonatkozó ítélkezési gyakorlatát fogják alkalmazni.

⁵⁷² Somssich R.: *The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary*. In: Varju M., Varnay E. (szerk): *The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014. 142. o.

⁵⁷³ Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (36.) Jegyzőkönyv az átmeneti rendelkezésekről, 10. cikk (3) bekezdés. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 115., 2008.05.09, 322–326. o.

[614] Ötödször, az EUB polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlatának legtöbb esetében az ítéletek az uniós rendeletek értelmezését érintik; ezért a *soft law* eszközei elegendő eszközök lehetnek ahhoz, hogy biztosítsák a nemzeti bíróságokon az uniós jog megfelelő működését.

[615] Az első pontot illetően általánosságban meg kell jegyezni, hogy a Bizottság az EUMSZ 258. cikke szerinti kötelezettségszegési eljárások kezdeményezésével arra ösztönzi a tagállamokat, hogy nemzeti jogukat módosítsák az uniós joggal összhangban, ami magában foglalja az EUB megállapításait is

[616] A jogi módosítások szüksége nyilvánvaló abban az esetben, amikor egy meghatározott tagállam az alperes tagállam, és az uniós jog megsértését az EUB rögzíti, azonban a más tagállamokat illető határozatok ezen tagállam számára is jelentősek lehetnek, ha annak joga hasonló a megtámadottéhoz.⁵⁷⁴ Még inkább, mint az előzetes döntéshozatali ügyeknél, az EUB által a kötelezettségszegési eljárásban hozott ítélet közvetlenebb értékelést tartalmaz a nemzeti jognak az uniós joggal való összeegyeztethetőségéről és így még közvetlenebbül ösztönzi a nemzeti jog módosításait.

[617] Az EUB majdnem minden ítélete a polgári igazságügy terén szerepelt már az előzetes döntéshozatali eljárások ügyeiben, ami általában elkerül minden, a nemzeti jognak az uniós joggal való megfelelésére vonatkozó közvetlen értékelést. Ezért a kötelezettségszegési eljárásokban nehezebb felmérni az EUB ítélkezési gyakorlatának hatását. Továbbá, a Bizottság részéről érkező nyomás nem feltétlenül olyan élénk.

[618] A következő indok, ami miatt a tagállamok nem sietnek módosítani a nemzeti jogukat az a tény, hogy a bíróságok azok, akik szükség esetén felelősek az uniós jog szükséges rendelkezéseinek alkalmazásáért. Ezért még akkor is, ha egy meghatározott ítélet megállapításait nem vezették be egy tagállam jogszabályaiba, e tagállam bíróságai kötelesek alkalmazni ezen megállapításokat, ha annak szüksége felmerül. Ilyen helyzet fordulhat akkor is elő, ha azt állapították meg, hogy az EUB ítélete a nemzeti jog módosításait követeli meg, de ezeket a módosításokat még nem végezték el.

[619] Ezt a helyzetet szemléltetheti Magyarország egyik példája az iratok kézbesítése terén, ahol az EUB legalább egy ítélete nagy hatást gyakorolt a magyar bíróságok gyakorlatára. Ez az *Alder*-ügyben hozott ítélet.⁵⁷⁵ Magyarországon ha a felperesnek vagy az alperesnek nincs magyarországi lakóhelye, a bíróságnak küldenie kell egy értesítést ezen fél részére, hogy jelöljön ki olyan meghatalmazottat, aki jogosult kézbesítendő iratok átvételére és Magyarországon van a lakóhelye. Ha a fél nem tesz eleget ezen kötelezettségnek, a bíróság nem kézbesíthet más iratokat a magyar polgári perrendtartási törvény szerint. Ebben az esetben a magyar bíróságnak fiktív kézbesítési módszert kell alkalmaznia – úgy kell

⁵⁷⁴ Somssich R.: *The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary*. In: Varju M., Varnay E. (szerk): *The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, 143. o.

⁵⁷⁵ Az EUB által a C-325/11. sz. Alder-ügyben 2012. december 9-én hozott ítélet.

tekintenie, hogy ezen iratokat kézbesítették a félnek anélkül, hogy az tényleges megtörtént volna. Az *Alder*-ügyben hozott ítéletben az EUB azt állította, hogy a lengyel polgári perrendtartási törvény hasonló szabályai ellentétesek az iratkézbesítésről szóló uniós rendelettel. Magyarországon maga a rendelkezés még mindig megvan a polgári perrendtartási törvényben, de bírók jogosultak arra az uniós jog alapján, hogy ne alkalmazzák azt.⁵⁷⁶

[620] A következő a korábban említett azon indokok sorában, hogy miért nem lehet szükség új nemzeti jogi módosítások bevezetésére, miután az EUB határozatot hozott, az a tény, hogy a polgári igazságügy területét főképp rendeletekkel szabályozzák, amelyek a közvetlenül alkalmazandó természetükből fogva, nem követelik meg a nemzeti jogba való átültetést. Ahogyan azt a **lett** Igazságügyi Minisztérium képviselője hangsúlyozta, nagyon ritkák azok az alkalmak – különösen a polgári igazságügy terén –, amikor a jogot módosították, mivel a legtöbb ítélet egy rendelet meghatározott cikkének vagy szabályának értelmezésével foglalkozott. Ezen ügyekben a Minisztérium arra az elképzelésre támaszkodik, hogy a bíróságok a rendeletek alkalmazása során figyelembe veszik az EUB által készített értelmezéseket.

[621] Ez elvezet annak újabb indokához, hogy miért nem szükséges módosítani a nemzeti jogot néhány EUB-ítélet után – a bíróságok az EUB ítélkezési gyakorlatát automatikusan alkalmazzák. Ahogy tovább kifejtette a **lett** Igazságügyi Minisztérium képviselője, a polgári eljárásjogi törvényt, amely a polgári igazságügy terén a nemzeti eljárásjogi szabályokat tartalmazza, nagyon ritkán módosítják, mivel az önmagában tartalmaz már hivatkozást ezen rendeletek meghatározott cikkeire. Így a rendeletek vonatkozó cikkeit együtt kell alkalmazni a nemzeti joggal és mivel az EUB ezen cikkek kötelező érvényű értelmezését nyújtja, az EUB ítéleteit automatikusan alkalmazni kell a cikkekkel.⁵⁷⁷

[622] Hozzá kell fűzni, hogy néha nincs szükség általánosan kötelező eszközök használatára ahhoz, hogy a bíróságokat vagy a jogi szakembereket értesítsék az EUB egy ítéletéről, mivel néhány *soft law* eszköz el tudja érni ugyanezen célt.

[623] **Lettországban** például, ha a polgári igazságügy terén jelentős változások vannak (akár uniós, akár nemzeti szinten), a Minisztérium időnként körlevelekben tájékoztatja a bíróságokat ezen változásokról. Mostanáig nem volt olyan körlevél, amelyet különösen egy EUB-ítélet értelmezésére szántak volna, az Igazságügyi Minisztérium képviselője azonban nem tagadta, hogy amennyiben egy ítélet jelentős változtatásokat vezetne be az uniós jog alkalmazásának meglévő értelmezésébe, lehetséges ilyen körlevelet készíteni. Az általános joghatósággal rendelkező bíróságoknak az iratkézbesítésről szóló rendelet áttevő és átvevő intézményeivé válása kapcsán⁵⁷⁸ az Igazságügyi

⁵⁷⁶ A magyar Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. november 20-án készített interjú.

⁵⁷⁷ A lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjú.

⁵⁷⁸ Lásd: 155. és azt követő o.

Minisztérium képviselője kifejtette, hogy a közjegyző által aláírt okiratok továbbításának követelményét valószínűleg bele kell foglalni majd egy bíróságnak szóló körlevélbe. Erre annak biztosítására van szükség, hogy a bíróságok tudatában legyenek, a közjegyző által készített iratokat bíróságon kívüli iratnak tekintik az iratkézből szóló rendelet értelmében.

2.3. A nemzeti közigazgatási hatóságok tevékenysége válaszul az EUB polgári igazságügy terén fennálló ítélkezési gyakorlatára

[624] Mivel általában a tagállamok jogában a módosításokat a végrehajtó hatalom készíti, a nemzeti jog módosításának az EUB ítélkezési gyakorlatából keletkező szükségességének értékelési folyamatát a közigazgatási hatóságok és a tagállamok végzik. Az EUB ítélkezési gyakorlata nyomonkövetésének eszközei és az értékelési folyamat azután államonként változhat.

[625] **Lettorszáiban** például az informatikai rendszer biztosítja, hogy az Igazságügyi Minisztérium e-mailt kapjon bármikor, ha az EUB egy új ítélete megjelenik. Miután az e-mail megérkezett, értékelik, hogy ez a bizonyos ítélet igényli-e a nemzeti jog módosítását.⁵⁷⁹ Ráadásul maga a polgári eljárásjogi törvény tartalmaz hivatkozásokat a polgári igazságügy terén meglévő rendeletek címkeire. Ezért, amikor egy ítéletet hoznak e cikkek bármelyikének értelmezéséről, általában nincs szükség a jog megváltoztatására, mivel ez már előírja, hogy a bíróságoknak e cikkeket kell alkalmazniuk, és az EUB-ítéletet automatikusan e cikkekkel együtt kell alkalmazni.

[626] Annak biztosítására, hogy az újonnan elfogadott jogszabályok ne legyenek ellentétesek a meglévő ítélkezési gyakorlattal, ezen ügyekben **Lettorszáiban**, valamint **Magyarországon** a törvénytervezetek magyarázata általában tartalmazza EUB azon vonatkozó ítélkezési gyakorlatának összefoglalását, amelyet figyelembe vettek.⁵⁸⁰

[627] Egy jogharmonizációs javaslatot az érintett minisztériumnak kell elkészítenie az átültetési feladatok programozására alkalmazandó általános szabályok szerint. Amikor egy **Magyarországot** érintő határozat megállapítja, hogy a magyar jog nincs összhangban az uniós joggal, azonnal el kell végezni a jogalkotási feladatok felülvizsgálatát, míg azokban az esetekben, amikor az EUB nem hangsúlyozta a jogszabályok összeegyeztethetlenségét, vagy a más tagállamokat érintő esetekben, először azt kell vizsgálni, hogy vajon az EUB értelmezése meg fog-e követelni bármilyen módosítást.⁵⁸¹

⁵⁷⁹ A lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjú.

⁵⁸⁰ Például a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény.

⁵⁸¹ Somssich R.: *The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary*. In: Varju M., Varnay E. (szerk): *The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, 144. o.

[628] Bizonyos ügyekben a magyar jogalkotó tovább ment, mint ami szükséges lett volna az EUB megállapításai szerint. Az *Ynos*-ügyben⁵⁸² például az EUB visszautasította, hogy érdemben foglalkozzon a keresettel, mivel az ügy egy olyan vitát érintett, amely Magyarországnak az EU-hoz történő csatlakozása előtt keletkezett. Ezen ügyben azonban a főtanácsnok a indítványában⁵⁸³ kitért az ügy érdemi elemeire és megállapította, hogy a magyar Polgári Törvénykönyv összeegyeztethetetlen az uniós joggal. Ezen véleményt követően a Polgári Törvénykönyvet utólag módosították.

[629] Nyilvánvaló, hogy a nemzeti jog módosítására irányuló eljárás időt vehet igénybe. A tagállamok azonban maguk fejezik ki azt a véleményt, hogy a lehető leggyorsabban próbálnak megfelelni az uniós jog követelményeinek.

[630] A magyar akadémikusok véleménye szerint például **Magyarországon** nem különösen gyakori, hogy késések lennének az EUB-ítéleteknek való megfelelésben.⁵⁸⁴ A Tanulmány készítőinek azonban meg kell jegyezniük, miszerint 6 évbe telt, mire a nemzetközi magánjogi kódexet⁵⁸⁵ módosították, hogy összhangban legyen a *Garcia Avello*-üggyel.⁵⁸⁶

[631] **Lettország** Igazságügyi Minisztériumának képviselői megerősítették, hogy bár általában egy hónapba kerül annak eldöntése, hogy egy bizonyos EUB-ítélet a jog bármely módosítását igényli-e, a jogszabály módosítására lehet, hogy csak néhány évvel az ítélet meghozatalát követően kerül sor.⁵⁸⁷ Ez lehet a helyzet olyan ítéletekkel, amelyek első látásra nem igénylik, hogy a nemzeti jogba átültsék, de utóbb a gyakorlat mutatja, hogy erre valójában szükség van.

2.4. Az EUB ítélkezési gyakorlatából eredő módosítások a nemzeti jogban: a polgári igazságügy terén fennálló gyakorlat

[632] Noha számos érv van, ami miatt a tagállamok úgy döntenek, hogy az EUB megállapításait nem veszik át a nemzeti jogukba, több eset is van, amikor ezen megállapítások miatt a nemzeti jogot módosítani kell.

[633] Először, ezek olyan alkalmak, amikor nagyon részletesen átültették az uniós jogot a nemzeti jogba vagy a nemzeti jogot nagyon részletesen harmonizálták az uniós joggal. **Lettországban** például a Tartási Garanciaalap igazgatásának részleteit kormányhatározatban állapítják meg.⁵⁸⁸ Ha az EUB

⁵⁸² Az EUB által a C-302/04. sz. Ynos kft kontra Varga János ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet.

⁵⁸³ Tizzano főtanácsnok 2005. szeptember 22-i indítványa a C-302/04 Ynos kft kontra Varga János ügyben.

⁵⁸⁴ Somssich R.: *The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary*. In: Varju M., Varnay E. (szerk): *The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, 146. o.

⁵⁸⁵ Az EUB által a C-148/02. sz. Garcia Avello-ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet.

⁵⁸⁶ A módosításokat a magyar nemzetközi magánjogi kódexbe a 2009. évi IX. törvénnyel vezették be.

⁵⁸⁷ A lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjú.

⁵⁸⁸ A Tartási Garanciaalap igazgatásának a határokon átnyúló tartási ügyekbeni közonti hatósági feladataink a teljesítésére használt eljárásról szóló kormányhatározatok (elfogadás: 2011. július 19., hatálybalépés: 2011. július 29., kihirdetés: Latvijās Vēstnesis [Lettország Hivatalos Lapja], 117. sz., 2011. július 28.).

ezen kötelezettségek bármelyikét tisztázná, az szinte biztosan megkövetelné ezen kormányhatározat módosítását.⁵⁸⁹

[634] Másodszor, egy EUB-ítélet tartalmazhat olyan részletes követelményeket, amelyek a nemzeti jog egyes anyagi vagy eljárásjogi szabályait pontosítják vagy szolgáltatják. Ebben az esetben, ha egy tagállamnak nincs már ilyen szabálya, halvány lehetőség van arra, hogy ebben az államban a már létező jogszabályok bizonyos módosítására kerüljön sor vagy új jogszabályt szövegezzenek.

[635] Harmadszor, a közelítés kötelezettsége eredhet olyan ügyekből, ahol az EUB az uniós jog rendelkezéseit értelmezi. Ez a kötelezettség még inkább fontossá válik, ha az EUB az uniós normák szövegét meghaladja a jogi értelmezés teleologikus vagy kontextuális megközelítése alapján.⁵⁹⁰

[636] A Tanulmányban vizsgált tagállamok néhány jogszabályát a fent említett indokok alapján módosították. Ezt történt például **Lettországnak az *Eco Cosmetics and Raiffeisenbank St. Georgen*** ügyben⁵⁹¹ nemrég hozott ítéletnél, ahol az Igazságügyi Minisztérium azt tervezi, hogy a polgári eljárásjogi törvény módosítását javasolja annak biztosítására, hogy a lett jog gondoskodjon a szükséges biztosítékokról az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet tekintetében.⁵⁹²

[637] A Tanulmányban korábban az átvevő és átvevő intézmények feladatai kapcsán említett, a „*bíróságon kívüli irat*” fogalmának értelmezéséről szóló ***Roda Golf & Beach Resort***-ügy ugyancsak vitát váltott ki ezen ítélet **lett** nemzeti jogba való átültetésének szükségessége tekintetében. Az Igazságügyi Minisztérium már készen is állt a módosítási eljárás kezdeményezésére.⁵⁹³ A legutolsó szakaszban azonban a közjegyzői önkormányzattal történt tanácskozáson eldöntötték, hogy a közjegyzőkről szóló törvényt rendszerszinten a polgári eljárásjogi törvénnyel együtt fogják értelmezni oly módon, hogy lehetővé tegyék a közjegyzői okiratok bíróságon kívüli iratként való értelmezését. Így nem került sor módosításra.

[638] Ezen ügy tekintetében **Lettország** megpróbálta megjósolni a ***Roda Golf & Beach Resort***-ügyben hozott ítélet egyéb következményeit. Ezen fent említett megfontolások során a bírósági végrehajtók önkormányzatát is megkérdezte a lett Igazságügyi Minisztérium, hogy úgy gondolják-e, hogy a végrehajtói okiratokat bíróságon kívüli iratnak kellene-e tekinteni. Ezt a javaslatot azonban elutasították, főleg azért, mert költségekkel járt volna.

⁵⁸⁹ A lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjú.

⁵⁹⁰ Somssich R. megállapításai. *The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary*. In: Varju M., Varnay E. (szerk): *The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, 146. o., ezek szintén kifejezésre kerültek a lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjúban.

⁵⁹¹ Az EUB által a C-119/13. sz. *Eco cosmetics and Raiffeisenbank St. Georgen* ügyben 2014. szeptember 4-én hozott ítélet.

⁵⁹² A lett Igazságügyi Minisztérium képviselőjével 2014. december 29-én készített interjú.

⁵⁹³ Uo.

[639] **Magyarország** is módosította a jogát az EUB polgári igazságügy terén hozott megállapításai miatt, új fejleményként a **Garcia Avello**-ügyből⁵⁹⁴ eredő felek autonómiájával összefüggésben. 2009-ben a magyar nemzetközi magánjogi kódexet módosították, hogy megfeleljen ezen ítéletben kifejtett elvvel. A módosításra szükség volt, mivel a személyek születési nevének anyakönyvezéséről szóló magyar szabályok nem tették lehetővé kettős állampolgárság esetén a másik állampolgárság szerinti tagállam személyek nevére vonatkozó szabályainak és szokásainak figyelembevételét.⁵⁹⁵ Következésképpen a magyar nemzetközi magánjogi kódex most nem csupán a szerződések joga esetén, de a névviselés esetén is megengedi a jogválasztási szabályt.⁵⁹⁶ A magyar nemzetközi magánjogi kódexet úgy módosították, hogy a magyar eljárások során az érintett személy számára lehetővé teszi a másik állampolgársága szerinti jog és ezáltal ezen állam vezetéknévekre vonatkozó szabályainak választását.

[640] Van legalább egy konkrét példa, amikor az EUB ítélete az **Egyesült Királyság** jogának módosítását követelte meg. A **Health Service Executive**-ügyben⁵⁹⁷ az EUB egy gyermeknek egy másik tagállamban való elhelyezéséről döntött a Brüsszel IIa. rendelet alapján. Az EUB úgy döntött, hogy az említett rendelet szerint „*a más tagállamban lévő bentlakásos intézményi gondozásba kényszerrel történő elhelyezést elrendelő tagállami bíróság határozatát a megkeresett tagállamban való végrehajtását megelőzően végrehajthatóvá kell nyilvánítani e tagállamban.*”⁵⁹⁸ Az EUB továbbá hangsúlyozta, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemre vonatkozó határozatot gyorsan kell meghozni, és az ezen határozat ellen benyújtott jogorvoslati kérelem a határozat végrehajtásában nem okozhat szükségtelen késedelmet. Ezen ítéletet megelőzően a Családjogi eljárásokról szóló szabályok 31.17. szabálya előírta, hogy „*egy nyilvántartásba vett határozatot nem lehet végrehajtani mindaddig, amíg a jogorvoslatra nyitva álló határidők lejártak.*”⁵⁹⁹ Miután a jogszabályt módosították, hogy megfeleljen a **Health Service Executive**-ügybeli ítéletnek, a Családjogi eljárásokról szóló szabályok 31.17.(1A) szabálya előírta, hogy „*[a] bíróság végrehajthatja a 31.11. szabály szerint nyilvántartásba vett ítéletet az (1) bekezdésben említett határidő lejártát megelőzően, ha az ítélettel érintett gyermek jóléte biztosításának érdekében az ítélet sürgős végrehajtására van szükség.*”⁶⁰⁰

⁵⁹⁴ Az EUB által a C-148/02. sz. Garcia Avello ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet.

⁵⁹⁵ Somssich R.: *The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary*. In: Varju M., Varnay E. (szerk.): *The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law*. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, 143. o.

⁵⁹⁶ Burian L.: *The impact of the Rome I and Rome II Regulations on the national conflicts rules of the Member States with special regard to the central European countries*. In: Central and Eastern European Countries after and before the Accession. Budapest: Faculty of Law, ELTE, 2011.

⁵⁹⁷ Az EUB által a C-92/12. PPU. sz. Health Service Executive kontra S.C. és A.C. ügyben 2012. április 26-án hozott ítélet.

⁵⁹⁸ Uo., 147. o.

⁵⁹⁹ Explanatory Memorandum to the Family Procedure (Amendment) (No2) Rules 2012. 2012 No 1462. Elérhető: http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2012/1462/pdfs/ukxiem_20121462_en.pdf.

⁶⁰⁰ Family Procedure Rules 2010 (Amendment No 2 Rules 2012). Elérhető: https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/family/parts/part_31#IDAC5VKC.

[641] Ez az ügy érdekes példa, mert az előzetes döntéshozatali kérelmet Írország terjesztette elő, de a módosításokat az **Egyesült Királyság** jogában eszközölték. Meg kell azonban jegyezni, hogy a tagállamokhoz képest szokásosnál nagyobb mértékben vett részt az Egyesült Királyság ebben az ügyben. Először is, az EUB elé utalt kérdések és az azokra adott válaszok arra vonatkoztak, hogy a brit bíróságoknak hogyan kellene értelmezniük a Brüsszel IIa. rendeletet, mivel ezen bíróságok voltak azok, amelyeknek döntést kellett hozniuk abban az ügyben, amelyből az EUB-ügy származott. Másodszor, EUB megkereste az Egyesült Királyság kormányát, hogy adja meg azon szükséges információkat, amelyek az ügy eldöntéséhez szükségesek.

[642] A *Prism Investments*-ügyre⁶⁰¹ való reakcióként **Németországban** módosították az elismerésről és végrehajtásról szóló végrehajtási szabályokat (*Anerkennungs und Vollstreckungsausführungsgesetz*)⁶⁰² (a módosítások 2013. február 26. óta vannak hatályban.)⁶⁰³ A *Prism Investments*-ügyben az EUB a következőképpen döntött:

*A Brüsszel I. rendelet egyik rendelkezése alapján sem utasítható el vagy vonható vissza egy olyan határozat végrehajthatóságát megállapító határozat, amelynek már eleget tettek, mivel ez a körülmény nem fosztja meg a határozatot végrehajtható okirati minőségétől, amely ezen bírósági aktus sajátos jellemzője. És, mivel a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás a felperes által bemutatott dokumentumok formai ellenőrzéséből áll, a rendelet 43. vagy 44. pontja alapján benyújtott jogorvoslat alátámasztásául előadott jogalap – mint amilyen az érintett határozatban foglaltaknak a származási tagállamban történő teljesítésére alapított jogalap – megváltoztatná ennek az eljárásnak a jellegzetességeit és meghosszabbítaná a határidejét, ami ellentétes lenne az e rendelet (17) preambulumbekzdésében megfogalmazott, hatékonyságra és gyorsaságra irányuló célkitűzéssel.*⁶⁰⁴

[643] Most, ha **Németországban** a végrehajtás alá vont adós igazolni akarja, hogy a külföldi ítélet már nem végrehajtható, akkor panaszt kell benyújtania a végrehajtási eljárással szemben. Így a külföldi ítélet végrehajtható jellegére vonatkozó kérdést nem lehet az *exequatur*-eljárásban eldönteni.

2.5. Következtetések és javaslatok

[644] A Tanulmány megerősíti, hogy a vonatkozó tagállamok kormányai általában kissé jobban készen állnak az olyan ügyekben hozott EUB-ítéleteknek megfelelni, amelyek az EUMSZ 258. cikke szerinti, a konkrét tagállammal szemben indított kötelezettségszegési eljárásból származnak, mint az EUMSZ 267. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárásban született ítéleteknek. Mégis, idáig a polgári igazságügy terén az EUB majdnem minden ítélete előzetes döntéshozatal tárgyában született,

⁶⁰¹ Az EUB által a C-139/10. sz. Prism Investments BV kontra van der Meer ügyben 2011. október 13-án hozott ítélet.

⁶⁰² Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Abkommen der Europäischen Union auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handelssachen (Anerkennungs- und Vollstreckungsausführungsgesetz – AVAG). Elérhető: www.gesetze-im-internet.de.

⁶⁰³ Az OLG Stuttgart által a 5 W 13/13. sz. ügyben 2013. november 5-én hozott ítélet. Elérhető: www.unalex.eu.

⁶⁰⁴ Az EUB által a C-139/10. sz. Prism Investments BV kontra van der Meer ügyben 2011. október 13-án hozott ítélet, 37., 42. pont.

ami növeli annak veszélyét, hogy a Bizottság közvetlen nyomása nélkül ezek az ügyek elkerülhetik a kormányok figyelmét és késleltethetik a vonatkozó nemzeti jogok módosításainak elfogadását.

[645] Azonban a nemzeti jog módosításának szüksége az EUB ítélkezési gyakorlata miatt igazából csak kevés esetben merül fel. A polgári igazságügy terén az uniós jogszabályok többsége rendeleti formát ölt és a nemzeti jogok csak kiegészítő jogi eszközként szolgálnak. Az EUB ítéletei ezért ezen a téren a közvetlenül alkalmazandó uniós jog értelmezését adják, valamint meghatározzák a tartalmát és a legtöbb ügyben tagállam részéről nem követelnek meg kötelező jelleggel semmiféle jogalkotói választ.

[646] A Tanulmány megerősíti, hogy megfelelő digitális megoldások létfontosságú szerepet játszanak a tagállamok azon képességében, hogy elismerjék az EUB-ítéleteket és elkészítsék a nemzeti jogban a szükséges választ. E területen jó példaként az uniós jog átültetéséről és implementálásról szóló **lettországi** információs rendszert (ESTAPIKS) lehet megemlíteni, mivel ez a rendszer nem csupán azt biztosítja, hogy az Igazságügyi Minisztériumot automatikusan értesítsék az EUB gyakorlatában bekövetkezett bármely változásról, de automatikusan ki is jelöli azt az illetékes kormányzati szervet, amely felelős azt értékelni, hogy az EUB konkrét határozata igényli-e a nemzeti jog bármely módosítását.

Rövidítések, rövid megnevezések jegyzéke

<i>a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jogról szóló rendelet</i>	A Tanács 2010. december 20-i 1259/2010/EU rendelete a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról
<i>a bizonyításfelvételről szóló rendelet</i>	A Tanács 2001. május 28-i 1206/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről
<i>a fizetéseképtelenségről szóló rendelet</i>	A Tanács 2000. május 29-i 1346/2000/EK rendelete a fizetéseképtelenségi eljárásról
<i>a kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-i 861/2007/EK rendelete a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről
<i>a költségmentességről szóló irányelv</i>	A Tanács 2003. január 27-i 2003/8/EK irányelve a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról
<i>a közvetítésről szóló irányelv</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2008. május 21-i 2008/52/EK irányelve a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól
<i>a Tanulmány</i>	<i>„Az Európai Unió Bírósága és ítélkezési gyakorlatának hatása a nemzeti igazságügyi és közigazgatási hatóságokra a polgári igazságügy területén” című tanulmány</i>
<i>a Tanulmány szerzői</i>	<i>Dr. iur. Inga Kačevska Dr. iur. Baiba Rudevska Dr. iur. Arnis Buka Mārtiņš Dambergs PhD hallgató Aleksandrs Fillers PhD hallgató</i>
<i>a tartásról szóló rendelet</i>	A Tanács 2008. december 18-i 4/2009/EK rendelete a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről
<i>a védelmi intézkedésekről szóló rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2013. június 12-i 606/2013/EU rendelete a polgári ügyekben hozott védelmi intézkedések kölcsönös elismeréséről
<i>Atlasz</i>	Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlasza
<i>az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 12-i 1896/2006/EK rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról
<i>az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 21-i 805/2004/EK rendelete a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról
<i>az iratkézbesítésről szóló rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2007. november 13-i 1393/2007/EK rendelete a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről
<i>az öröklésről szóló rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2012. július 4-i 650/2012/EU rendelete az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról,

	valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről
<i>Bizottság</i>	Európai Bizottság
<i>Brüsszeli Egyezmény</i>	Brüsszeli egyezmény a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról
<i>Brüsszel-rendeletek</i>	a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet
<i>Brüsszel I. rendelet</i>	A Tanács 2000. december 22-i 44/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
<i>Brüsszel Ia. rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2012. december 12-i 1215/2012/EU rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
<i>Brüsszel IIa. rendelet</i>	A Tanács 2003. november 27-i 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről
<i>Charta</i>	Az Európai Unió Alapjogi Chartája
<i>CMR-egyezmény</i>	Egyezmény a nemzetközi közúti árufuvarozási szerződésről
<i>Egyesült Királyság</i>	Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága
<i>EJEB</i>	az Emberi Jogok Európai Bírósága
<i>EJEE</i>	Az emberi jogok európai egyezménye
<i>EK</i>	Európai Közösség
<i>EK-Szerződés</i>	Az Európai Közösséget létrehozó szerződés
<i>EU</i>	Európai Unió
<i>EUB</i>	az Európai Unió Bírósága
<i>EUMSZ</i>	Szerződés az Európai Unió működéséről
<i>Hágai Egyezmény</i>	Hágai egyezmény a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól
<i>Heidelberg-jelentés</i>	Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P.: <i>The Heidelberg Report on the Application of Regulation Brussels I in 25 Member States</i> (Study JLS/C4/2005/03)
<i>közös intézkedési program</i>	2000. november 30-án az Európai Bizottság és a Tanács közös intézkedési programot fogadott el a kölcsönös elismerés elvének polgári és kereskedelmi ügyekben való végrehajtására vonatkozóan
<i>Lisszaboni Szerződés</i>	Lisszaboni szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról
<i>Montreali Egyezmény</i>	Montreali egyezmény a nemzetközi légi fuvarozásra vonatkozó egyes jogszabályok egységesítéséről
<i>New York-i Egyezmény</i>	Az Egyesült Nemzetek 1958. évi egyezménye a külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
<i>Róma-rendeletek</i>	a Róma I. rendelet, a Róma II. rendelet és a Róma III. rendelet
<i>Róma I. rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2008. június 17-i 593/2008/EK rendelete a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról
<i>Róma II. rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-i 864/2007/EK rendelete a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról
<i>Róma III. rendelet</i>	A Tanács 2010. december 20-i 1259/2010/EU rendelete a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról
<i>Római Egyezmény</i>	Egyezmény a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról, aláírásra megnyitva Rómában 1980. június 19-én

Melléklet: Az EUB ítélezési gyakorlata a határokon átnyúló polgári együttműködés területén

Kronológiai táblázat

„Az Európai Unió Bírósága és ítélezési gyakorlatának hatása a nemzeti igazságügyi és közigazgatási hatóságokra a polgári igazságügy területén” című tanulmányhoz

1. Brüsszel I. rendelet

[a Brüsszeli Egyezmény is]

BE – Brüsszeli Egyezmény; BR – Brüsszel I. rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	1976.10.06.	<i>Tessili</i>	12/76	[1976] 01473. o.	Németország	BE 5. cikk (1) bekezdés	[184]
2.	1976.10.06.	<i>De Bloos</i>	14/76	[1976] 01497. o.	Belgium	BE 5. cikk (1) bekezdés	[213]
3.	1976.10.14.	<i>L.T.U.</i>	29/76	[1976] 01541. o.	Németország	BE 1. cikk (1) bekezdés	[173],[189]
4.	1976.11.30.	<i>Bier</i>	21/76	[1976] 01735. o.	Hollandia	BE 5. cikk (3) bekezdés	
5.	1976.11.30.	<i>De Wolf</i>	42/76	[1976] 01759. o.	Hollandia	BE 26. cikk; 31. cikk	
6.	1976.12.14.	<i>Estasis Salotti</i>	24/76	[1976] 01831. o.	Németország	BE 17. cikk	
7.	1976.12.14.	<i>Segoura</i>	25/76	[1976] 01851. o.	Németország	BE 17. cikk	
8.	1977.07.14.	<i>Bavaria Fluggesellschaft und Germanair</i>	Joined cases: 9/77 and 10/77	[1977] 01517. o.	Németország	BE 1. cikk (1) bekezdés; 55. cikk; 56. cikk	
9.	1977.11.22.	<i>Industrial Diamond Supplies</i>	43/77	[1977] 02175. o.	Belgium	BE 38. cikk	[416]
10.	1977.12.14.	<i>Sanders</i>	73/77	[1977] 02383. o.	Hollandia	BE 1. cikk (1) bekezdés	
11.	1978.06.21.	<i>Bertrand</i>	150/77	[1978] 01431. o.	Franciaország	BE 13. cikk	
12.	1978.11.09.	<i>Meeth</i>	23/78	[1978] 02133. o.	Németország	BE 17. cikk	
13.	1978.11.22.	<i>Somafer</i>	33/78	[1978] 02183. o.	Németország	BE 5. cikk (5) bekezdés	
14.	1979.02.22.	<i>Gourdain</i>	133/78	[1979] 00733. o.	Németország	BE 1. cikk (2) bekezdés	
15.	1979.03.27.	<i>De Cavel I</i>	143/78	[1979] 01055. o.	Németország	BE 1. cikk (2) bekezdés; 24. cikk	
16.	1979.11.13.	<i>Sanicentral</i>	25/79	[1979] 03423. o.	Franciaország	BE 17. cikk; 54. cikk	
17.	1980.01.17.	<i>Zelger</i>	56/79	[1980] 00089. o.	Németország	BE 17. cikk; 5. cikk (1) bekezdés	
18.	1980.03.06.	<i>De Cavel II</i>	120/79	[1980] 00731. o.	Németország	BE 1. cikk (2) bekezdés; 5. cikk (2) bekezdés; 24. cikk	
19.	1980.05.06.	<i>Porta Leasing</i>	784/79	[1980] 01517. o.	Németország	BE 1968. évi jegyzőkönyv I. cikk	
20.	1980.05.21.	<i>Denilauler</i>	125/79	[1980] 01553. o.	Németország	BE 27. cikk (2) bekezdés; 46. cikk (2) bekezdés; 47. cikk (1) bekezdés	[236]
21.	1980.12.16.	<i>Niederlande</i>	814/79	[1980] 03807. o.	Hollandia	BE 1. cikk (1) bekezdés	[186],[189]
22.	1981.03.18.	<i>Blanckaert, Willems</i>	139/80	[1981] 00819. o.	Németország	BE 5. cikk (5) bekezdés	
23.	1981.05.26.	<i>Rinkau</i>	157/80	[1981] 00339. o.	Hollandia	BE 1968. évi jegyzőkönyv II. cikk	

24.	1981.06.16.	<i>Klomps</i>	166/80	[1981] 01593. o.	Hollandia	BE 27. cikk (2) bekezdés; 52. cikk	[523],[532]
25.	1981.06.24.	<i>Elefanten Schuh</i>	150/80	[1981] 01671. o.	Belgium	BE 17. cikk ; 18. cikk, 22. cikk	
26.	1981.10.22.	<i>Rohr</i>	27/81	[1981] 00669. o.	Franciaország	BE 18. cikk	
27.	1982.03.04.	<i>Effer</i>	38/81	[1982] 0018. o.	Németország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
28.	1982.03.31..	<i>G.H.W.</i>	25/81	[1982] 01189. o.	Hollandia	BE 1. cikk (2) bekezdés; 18–24. cikk	
29.	1982.05.26.	<i>Ivenel</i>	133/81	[1982] 01891. o.	Franciaország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
30.	1982.07.15.	<i>Pendy Plastic</i>	228/81	[1982] 02723. o.	Németország	BE 27. cikk (2) bekezdés; 20. cikk (3) bekezdés	
31.	1983.03.22.	<i>Peters</i>	34/82	[1983] 00987. o.	Hollandia	BE 5. cikk (1) bekezdés	[181]
32.	1983.07.14.	<i>Gerling</i>	201/82	[1983] 02503. o.	Olaszország	BE 17–18. cikk	
33.	1983.11.15.	<i>Duijnste</i>	288/82	[1983] 03663. o.	Hollandia	BE 16. cikk (4) bekezdés; 19. cikk	
34.	1984.06.07.	<i>Zelger</i>	129/83	[1984] 02397. o.	Németország	BE 21. cikk; 54. cikk (1) bekezdés	[184]
35.	1984.06.19.	<i>Tilly Russ</i>	71/83	[1984] 02417. o.	Belgium	BE 17. cikk	
36.	1984.07.12.	<i>Firma P.</i>	178/83	[1984] 00705. o.	Németország	BE 40. cikk (2) bekezdés	
37.	1984.11.27.	<i>Brennero</i>	258/83	[1984] 03971. o.	Németország	BE 37. cikk; 38. cikk (2) bekezdés	
38.	1985.01.15.	<i>Rösler</i>	241/83	[1985] 00099. o.	Németország	BE 16. cikk (1) bekezdés	
39.	1985.03.07.	<i>Spitzley v. Sommer</i>	48/84	[1985] 00787. o.	Németország	BE 17–18. cikk	
40.	1985.06.11.	<i>Debaecker</i>	49/84	[1985] 01779. o.	Hollandia	BE 27. cikk (2) bekezdés	
41.	1985.07.02.	<i>Deutsche Genossenschaftsbank</i>	148/84	[1985] 00755. o.	Franciaország	BE 36. cikk	
42.	1985.07.04.	<i>Autoteile</i>	220/84	[1985] 02267. o.	Németország	BE 16. cikk (5) bekezdés	
43.	1985.07.11.	<i>Berghoefer</i>	221/84	[1985] 02699. o.	Németország	BE 17. cikk	
44.	1985.10.03.	<i>Capelloni et Aquilini</i>	119/84	[1985] 03147. o.	Olaszország	BE 36–39. cikk	
45.	1986.06.24.	<i>Anterist</i>	22/85	[1986] 01951. o.	Németország	BE 17. cikk	
46.	1986.07.10.	<i>Carron</i>	198/85	[1986] 02437. o.	Belgium	BE 33. cikk	
47.	1986.11.11.	<i>Iveco Fiat</i>	313/85	[1986] 03337. o.	Belgium	BE 17. cikk	
48.	1987.01.15.	<i>Shenavai</i>	266/85	[1987] 00239. o.	Németország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
49.	1987.12.08.	<i>Gubisch</i>	144/86	[1987] 04861. o.	Olaszország	BE 21. cikk	
50.	1987.12.09.	<i>Parfums Rothschild</i>	218/86	[1987] 04905. o.	Németország	BE 5. cikk (5) bekezdés	
51.	1988.02.04.	<i>Hoffmann</i>	145/86	[1988] 00645. o.	Hollandia	BE 26. cikk; 27. cikk (3) bekezdés; 31–36. cikk	
52.	1988.03.08.	<i>Arcado</i>	9/87	[1988] 01539. o.	Belgium	BE 5. cikk (1) bekezdés	
53.	1988.07.06.	<i>Scherrens</i>	158/87	[1988] 03791. o.	Hollandia	BE 16. cikk (1) bekezdés	
54.	1988.09.27.	<i>Kalfelis</i>	189/87	[1988] 05565. o.	Németország	BE 5. cikk (1) bekezdés; (3) bekezdés; 6. cikk (1) bekezdés	[170]
55.	1989.02.15.	<i>Six Constructions</i>	32/88	[1989] 00341. o.	Franciaország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
56.	1990.01.10.	<i>(ReichertI</i>	C-115/88	[1990] I-00027. o.	Franciaország	BE 16. cikk (1) bekezdés	
57.	1990.01.11.	<i>Dumez</i>	C-220/88	[1990] I-00049. o.	Franciaország	BE 5. cikk (3) bekezdés	[287],[289]
58.	1990.05.15.	<i>Zeehaghe</i>	C-365/88	[1990] I-01845. o.	Hollandia	BE 5. cikk (1) bekezdés;	

						6. cikk (2) bekezdés	
59.	1990.07.03.	<i>Lancray</i>	C-305/88	[1990] I-02725. o.	Németország	BE 27. cikk (2) bekezdés	
60.	1991.06.27.	<i>Overseas Union Insurance</i>	C-351/89	[1991] I-03317. o.	Németország	BE 7. cikk; 21. cikk	
61.	1991.07.25.	<i>Marc Rich</i>	C-190/89	[1991] I-03855. o.	Németország	BE 1. cikk (2) bekezdés	[224],[242],[250]
62.	1991.10.04.	<i>Van Dalfsen</i>	C-183/90	[1991] I-04743. o.	Hollandia	BE 37–38. cikk	[523]
63.	1992.02.26.	<i>Hacker v. Euro-Relais</i>	C-280/90	[1992] I-01111. o.	Németország	BE 16. cikk (1) bekezdés	
64.	1992.03.10.	<i>Powell Duffryn</i>	C-214/89	[1992] I-01745. o.	Németország	BE 17. cikk	
65.	1992.03.26.	<i>Reichert II</i>	C-261/90	[1992] I-02149. o.	Franciaország	BE 5. cikk (3) bekezdés; 16. cikk (5) bekezdés; 24. cikk	
66.	1992.06.17.	<i>Jakob Handte</i>	C-26/91	[1992] I-03967. o.	Franciaország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
67.	1992.11.12.	<i>Minalnet</i>	C-123/91	[1992] I-05661. o.	Németország	BE 27. cikk (2) bekezdés	
68.	1993.01.19.	<i>Shearson Lehman Hutton</i>	C-89/91	[1993] I-00139. o.	Németország	BE 13. cikk	
69.	1993.04.21.	<i>Volker Sonntag</i>	C-172/91	[1993] I-01963. o.	Németország	BE 1. cikk (1) bekezdés; 5. cikk (4) bekezdés; 27. cikk (2) bekezdés; 37. cikk (2) bekezdés	
70.	1993.07.13.	<i>Mulox</i>	C-125/92	[1993] I-04075. o.	Franciaország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
71.	1994.01.20.	<i>Owens Bank</i>	C-129/92	[1994] I-00117. o.	Németország	BE 21. cikk; 22. cikk; 23. cikk	
72.	1994.05.17.	<i>Webb</i>	C-294/92	[1994] I-01717. o.	Németország	BE 16. cikk (1) bekezdés	
73.	1994.06.02..	<i>Solo Kleinmotoren</i>	C-414/92	[1994] I-02237. o.	Németország	BE 25. cikk; 27. cikk (3) bekezdés; 51. cikk	
74.	1994.06.09.	<i>Lieber</i>	C-292/93	[1994] I-02535. o.	Németország	BE 16. cikk (1) bekezdés	
75.	1994.06.29.	<i>Custom Made Commercial</i>	C-288/92	[1994] I-02913. o.	Németország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
76.	1994.09.15.	<i>Brenner and Holler</i>	C-318/93	[1994] I-04275. o.	Németország	BE 4. cikk; 13. cikk; 14. cikk	
77.	1994.12.06.	<i>Ship Tatry</i>	C-406/92	[1994] I-05439. o.	Németország	BE 21. cikk; 22. cikk; 57. cikk	
78.	1995.03.07.	<i>Fiona Shevill</i>	C-68/93	[1995] I-00415. o.	Németország	BE 5. cikk (3) bekezdés	
79.	1995.04.06.	<i>Lloyd's Register of Shipping</i>	C-439/93	[1995] I-00961. o.	Franciaország	BE 5. cikk (5) bekezdés	
80.	1995.07.13.	<i>Danvaern Production</i>	C-341/93	[1995] I-02053. o.	Dánia	BE 6. cikk (3) bekezdés	
81.	1995.07.13.	<i>Hengst Import</i>	C-474/93	[1995] I-02113. o.	Hollandia	BE 27. cikk (2) bekezdés	
82.	1995.08.11.	<i>SISRO</i>	C-432/93	[1995] I-02269. o.	Németország	BE 37. cikk (2) bekezdés; 38. cikk (1) bekezdés	[416]
83.	1995.09.19.	<i>Marinari</i>	C-364/93	[1995] I-02719. o.	Olaszország	BE 5. cikk (3) bekezdés	
84.	1996.03.14.	<i>Van der Linden</i>	C-275/94	[1996] I-01393. o.	Belgium	BE 47. cikk (1) bekezdés	
85.	1996.10.10.	<i>Hendrikman</i>	C-78/95	[1996] I-04943. o.	Hollandia	BE 27. cikk (2) bekezdés	
86.	1997.01.09.	<i>Rutten</i>	C-383/95	[1997] I-00057. o.	Hollandia	BE 5. cikk (1) bekezdés	
87.	1997.02.20.	<i>MSG</i>	C-106/95	[1997] I-00911. o.	Németország	BE 5. cikk (1) bekezdés; 17. cikk	
88.	1997.02.27.	<i>Van den Boogaard</i>	C-220/95	[1997] I-01147. o.	Hollandia	BE 1. cikk (1) bekezdés; 2. cikk (1) bekezdés	
89.	1997.03.20.	<i>Farrell</i>	C-295/95	[1997] I-01683. o.	Írország	BE 5. cikk (2) bekezdés	
90.	1997.07.03.	<i>Benincasa</i>	C-269/95	[1997] I-03767. o.	Németország	BE 13. cikk; 14. cikk;	

						17. cikk	
91.	1998.05.19.	<i>Drouot assurances SA</i>	C-351/96	[1998] I-03075. o.	Franciaország	BE 21. cikk	
92.	1998.10.27.	<i>Réunion européenne</i>	C-51/97	[1998] I-06511. o.	Franciaország	BE 5. cikk (2) bekezdés; (3) bekezdés; 6. cikk (1) bekezdés	
93.	1998.11.17.	<i>Van Uden Maritime</i>	C-391/95	[1998] I-07091. o.	Hollandia	BE 5. cikk (1) bekezdés; 24. cikk	[226],[227],[229], [236],[250]
94.	1999.03.16.	<i>Castelletti</i>	C-159/97	[1999] I-01597. o.	Olaszország	BE 17. cikk	
95.	1999.04.27.	<i>Mietz</i>	C-99/96	[1999] I-02277. o.	Németország	BE 13. cikk (1) bekezdés; (3) bekezdés; 24. cikk; 28. cikk (2) bekezdés	
96.	1999.04.29.	<i>Coursier</i>	C-267/97	[1999] I-02543. o.	Luxemburg	BE 31. cikk (1) bekezdés	
97.	1999.06.17.	<i>Unibank</i>	C-260/97	[1999] I-03715. o.	Németország	BE 50. cikk	
98.	1999.09.28.	<i>GIE Groupe Concorde</i>	C-440/97	[1999] I-06307. o.	Franciaország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
99.	1999.10.05.	<i>Leathertex</i>	C-420/97	[1999] I-06747. o.	Belgium	BE 2. cikk; 5. cikk (1) bekezdés	
100.	2000.01.27.	<i>Dansommer</i>	C-8/98	[2000] I-00393. o.	Németország	BE 16. cikk (1) bekezdés	
101.	2000.03.28.	<i>Krombach</i>	C-7/98	[2000] I-01935. o.	Németország	BE 27. cikk (1) bekezdés	[416],[476]
102.	2000.05.11.	<i>Renault</i>	C-38/98	[2000] I-02973. o.	Olaszország	BE 27. cikk (1) bekezdés; 29. cikk; 34. cikk	[476]
103.	2000.06.13.	<i>Group Josi Reinsurance Company</i>	C-412/98	[2000] I-05925. o.	Franciaország	BE 7–12. cikk	
104.	2000.11.09.	<i>Coreck Maritime</i>	C-387/98	[2000] I-09337. o.	Hollandia	BE 17. cikk	
105.	2001.04.05.	<i>Richard Gaillard</i>	C-518/99	[2001] I-02771. o.	Belgium	BE 16. cikk (1) bekezdés	
106.	2002.02.19.	<i>Besix</i>	C-256/00	[2002] I-01699. o.	Belgium	BE 2. cikk; 5. cikk (1) bekezdés	[276],[277],[278],[279]
107.	2002.02.27.	<i>Weber</i>	C-37/00	[2002] I-02013. o.	Hollandia	BE 5. cikk (1) bekezdés	
108.	2002.06.06.	<i>Italian Leather</i>	C-80/00	[2002] I-04995. o.	Németország	BE 27. cikk (3) bekezdés	
109.	2002.07.11.	<i>Rudolf Gabriel</i>	C-96/00	[2002] I-06367. o.	Ausztria	BE 13. cikk (1) bekezdés	
110.	2002.09.17.	<i>Fonderie Officine Meccaniche Tacconi</i>	C-334/00	[2002] I-07357. o.	Olaszország	BE 5. cikk (1) bekezdés; (3) bekezdés	
111.	2002.10.01.	<i>Henkel</i>	C-167/00	[2002] I-08111. o.	Ausztria	BE 5. cikk (3) bekezdés	[189]
112.	2002.11.14.	<i>Gemeente Steenbergen</i>	C-271/00	[2002] I-10489. o.	Belgium	BE 1. cikk (1) bekezdés	[189]
113.	2003.04.10.	<i>Pugliese</i>	C-437/00	[2003] I-03573. o.	Németország	BE 5. cikk (1) bekezdés	
114.	2003.05.08.	<i>Gantner Electronic</i>	C-111/01	[2003] I-04207. o.	Ausztria	BE 21. cikk	
115.	2003.05.15.	<i>Préservatrice foncière Tiard</i>	C-266/01	[2003] I-04867. o.	Hollandia	BE 1. cikk (1) bekezdés	[189]
116.	2003.12.09.	<i>Gasser</i>	C-116/02	[2003] I-14693. o.	Ausztria	BE 17. cikk ; 21	
117.	2004.01.15.	<i>Freistaat Bayern</i>	C-433/01	[2004] I-00981. o.	Németország	BE 5. cikk (2) bekezdés	
118.	2004.02.05.	<i>DFDS Torline</i>	C-18/02	[2004] I-01417. o.	Dánia	BE 5. cikk (3) bekezdés	
119.	2004.02.05.	<i>Frahuil</i>	C-265/02	[2004] I-01543. o.	Olaszország	BE 1. cikk (1) bekezdés; 5. cikk (1) bekezdés	
120.	2004.04.27.	<i>Turner</i>	C-159/02	[2004] I-03565. o.	Németország	(<i>perlési tilalom</i>)	
121.	2004.06.10.	<i>Kronhofer v. Maier</i>	C-168/02	[2004] I-06009. o.	Ausztria	BE 5. cikk (3) bekezdés	
122.	2004.10.14.	<i>Maersk Olie</i>	C-39/02	[2004] I-09657. o.	Dánia	BE 21. cikk; 25. cikk; 27. cikk (2) bekezdés	
123.	2004.10.28.	<i>Nürnbergger Allgemeine</i>	C-148/03	[2004] I-00327. o.	Németország	BE 57. cikk	

		<i>Versicherungs</i>					
124.	2005.01.20.	<i>Gruber</i>	C-464/01	[2005] I-00439. o.	Ausztria	BE 13. cikk	
125.	2005.01.20.	<i>Engler</i>	C-27/02	[2005] I-00481. o.	Ausztria	BE 5. cikk (1) bekezdés	
126.	2005.03.01.	<i>Owusu</i>	C-281/02	[2005] I-01383. o.	Németország	BE 2. cikk	
127.	2005.04.28.	<i>Paul Dairy Industries</i>	C-104/03	[2005] I-03481. o.	Hollandia	BE 24. cikk	[341]
128.	2005.05.12..	<i>Société financière et industrielle de Peloux</i>	C-112/02	[2004] I-03369. o.	Németország	BE 12. cikk	
129.	2005.05.26.	<i>GIE Réunion européenne</i>	C-77/04	[2005] I-04509. o.	Franciaország	BE 6. cikk (2) bekezdés	
130.	2005.10.13.	<i>Scania Finance France</i>	C-522/03	[2005] I-08639. o.	Németország	BE 27. cikk (2) bekezdés	
131.	2005.10.13.	<i>Klein v. Rhodos Management Ltd.</i>	C-73/04	[2005] I-08667. o.	Németország	BE 16. cikk (1) bekezdés	
132.	2006.02.16.	<i>Verdoliva</i>	C-3/05	[2006] I-01579. o.	Olaszország	BE 36. cikk	
133.	2006.05.18..	<i>Land Oberösterreich</i>	C-343/04	[2006] I-04557. o.	Ausztria	BE 16. cikk (1) bekezdés	[189]
134.	2006.07.13.	<i>Gesellschaft für Antriebstechnik (GAT)</i>	C-4/03	[2006] I-06509. o.	Németország	BE 16. cikk (4) bekezdés	
135.	2006.07.13.	<i>Roche Nederland</i>	C-539/03	[2006] I-06535. o.	Hollandia	BE 6. cikk (1) bekezdés; 16. cikk (4) bekezdés	
136.	2006.07.13.	<i>Reisch Montage</i>	C-103/05	[2006] I-06827. o.	Ausztria	BE 6. cikk (1) bekezdés	
137.	2006.12.14.	<i>ASML Netherlands</i>	C-283/05	[2006] I-12041. o.	Ausztria	BR 34. cikk (2) bekezdés	[510]
138.	2007.02.15.	<i>Lechouritou</i>	C-292/05	[2007] I-01519. o.	Görögország	BE 1. cikk (1) bekezdés	[189]
139.	2007.05.03.	<i>Color Drack</i>	C-386/05	[2007] I-03699. o.	Ausztria	BR 5. cikk (1) bekezdés	[271],[277]
140.	2007.10.11.	<i>Freeport</i>	C-98/06	[2007] I-08319. o.	Svédország	BR 6. cikk (1) bekezdés	
141.	2007.12.13.	<i>F.T.B.O. v. Odenbreit</i>	C-463/06	[2007] I-11321. o.	Németország	BR 9. cikk; 11. cikk	
142.	2008.05.22.	<i>GlaxoSmithKline</i>	C-462/06	[2008] I-03965. o.	Franciaország	BR 6. cikk (1) bekezdés	
143.	2008.10.02.	<i>Hassett</i>	C-372/07	[2008] I-07403. o.	Írország	BR 22. cikk (2) bekezdés	
144.	2009.02.10.	<i>West Tankers</i>	C-185/07	[2009] I-00663. o.	Németország	BR 1. cikk (2) bekezdés	[238],[239],[241],[242] [244]- [246],[249], [249],[250],[252]
145.	2009.02.12.	<i>Seagon</i>	C-339/07	[2009] I-00767. o.	Németország	BR 1. cikk (2) bekezdés	
146.	2009.04.02.	<i>Gambazzi</i>	C-394/07	[2009] I-02563. o.	Olaszország	BE 27. cikk (1) bekezdés	
147.	2009.04.23.	<i>Falco</i>	C-533/07	[2009] I-03327. o.	Ausztria	BR 5. cikk (1) bekezdés	
148.	2009.04.23.	<i>Draka</i>	C-167/08	[2009] I-03477. o.	Belgium	BR 43. cikk	
149.	2009.04.28.	<i>Apostolides</i>	C-420/07	[2009] I-0357. o.	Németország	BE 16. cikk (1) bekezdés; 34. cikk (1) bekezdés; (2) bekezdés; 35. cikk (1) bekezdés	[97],[188],[189],[476],[523]
150.	2009.05.14.	<i>Ilsinger</i>	C-180/06	[2009] I-03961. o.	Ausztria	BR 15. cikk	
151.	2009.07.02.	<i>S.C.T. Industri AB v. Alpenblume</i>	C-111/08	[2009] I-05655. o.	Svédország	BR 1. cikk (2) bekezdés b) pont	[117]
152.	2009.07.09.	<i>Rehder v. Air Baltic Corporation</i>	C-204/08	[2009] I-06073. o.	Németország	BR 5. cikk (1) bekezdés b) pont, 261/2004 rendelet 5. cikk (1) bekezdés c) pont; 7. cikk (1) bekezdés a) pont; Montreali Egyezmény	[265],[267],[269], [271],[272],[277]
153.	2009.07.16.	<i>Zuid Chemie</i>	C-189/08	[2009] I-06917. o.	Hollandia	BR 5. cikk (3) bekezdés	

154.	2009.09.10..	<i>German Graphics Graphische Maschinen</i>	C-292/08	[2009] I-08421. o.	Hollandia	BR 1. cikk (2) bekezdés	
155.	2009.09.17.	<i>Vorarlberger Gebietskrankenkasse</i>	C-347/08	[2009] I-08661. o.	Ausztria	BR 9. cikk	
156.	2010.02.15.	<i>Car Trim</i>	C-381/08	[2010] I-01255. o.	Németország	BR 5. cikk (1) bekezdés b) pont	[97],[265]
157.	2010.03.11.	<i>Wood Floor Solutions</i>	C-19/09	[2010] I-02121. o.	Ausztria	BR 7. cikk (1) bekezdés b) pont;(a) bekezdés,5. cikk (1) bekezdés b) pont	[265],[277]
158.	2010.05.04.	<i>TNT Express Nederland</i>	C-533/08	[2010] 04107. o.	Hollandia	BR 71. cikk; CMR-egyezmény	
159.	2010.05.20.	<i>Vienna Insurance Group</i>	C-111/09	[2010] I-04545. o.	Cseh Köztársaság	BR 24. cikk	
160.	2010.12.07.	<i>Hotel Alpenhof</i>	C-144/09	[még nem tették közzé]	Ausztria	BR 15. cikk (1) bekezdés c) pont	
161.	2011.05.12.	<i>Berliner Verkehrsbetriebe</i>	C-144/10	[2011] I-03961. o.	Németország	BR 22. cikk (2) bekezdés; 27. cikk	
162.	2011.06.09.	<i>Electrosteel</i>	C-87/10	[2011] I-04987. o.	Olaszország	BR 5. cikk (1) bekezdés b) pont, Incoterms	
163.	2011.10.13.	<i>Prism Investment</i>	C-139/10	[2011] I-09511. o.	Hollandia	BR 38. cikk; 45. cikk	[527],[642]
164.	2011.10.18.	<i>Realchemie</i>	C-406/09	[2011] I-09773. o.	Hollandia	BR 1. cikk	[188],[189]
165.	2011.10.25.	<i>Martinez; eDate Advertising</i>	C-509/09; C-161/10	[2011] I-10269. o.	Németország; Franciaország	BR 5. cikk (3) bekezdés	Hiba! A hivatkozási forrás nem található.,[281]
166.	2011.11.17.	<i>Hypotečni banka</i>	C-327/10	[2011] I-11543. o.	Cseh Köztársaság	BR 16. cikk (2) bekezdés; 59. cikk	
167.	2011.05.12..	<i>JPMorgan Chase Bank</i>	C-54/11	[még nem tették közzé]	Németország	BR 22. cikk (2) bekezdés; 25. cikk	
168.	2011.12.01.	<i>Painer</i>	C-145/10	[2011] I-12533. o.	Ausztria	BR 6. cikk (1) bekezdés	
169.	2012.04.19.	<i>Wintersteiger</i>	C-523/10	Elektronikus	Ausztria	BR 5. cikk (3) bekezdés	
170.	2012.03.15.	<i>Cornelius de Visser</i>	C-292/10	Elektronikus	Németország	BR 4. cikk (1) bekezdés; 5. cikk (3) bekezdés	[281]
171.	2012.06.21.	<i>Wolf Naturprodukte</i>	C-514/10	Elektronikus	Cseh Köztársaság	BR 66. cikk (2) bekezdés	
172.	2012.09.06.	<i>Trade Agency</i>	C-619/10	[2012] I-00000. o.	Lettország	BR 34. cikk (1) bekezdés; (2) bekezdés	[106],[110],[474]-[476],[507]-[520],[528],[529]
173.	2012.09.06.	<i>Mühlleitner</i>	C-190/11	[még nem tették közzé]	Ausztria	BR 15. cikk (1) bekezdés c) pont	
174.	2012.11.15.	<i>Gothaer Allgemeine Versicherung</i>	C-456/11	[még nem tették közzé]	Németország	BR 23. cikk; 33. cikk	[97]
175.	2013.02.07.	<i>Refcomp</i>	C-543/10	[még nem tették közzé]	Franciaország	BR 23. cikk	
176.	2013.03.14.	<i>Feichter</i>	C-419/11	[még nem tették közzé]	Cseh Köztársaság	BR 5. cikk (1) bekezdés a) pont; 15. cikk (1) bekezdés	
177.	2013.04.11.	<i>Land Berlin</i>	C-645/11	[még nem tették közzé]	Németország	BR 1. cikk (1) bekezdés; 6. cikk (1) bekezdés	
178.	2013.05.16.	<i>Melzer</i>	C-228/11	[még nem tették közzé]	Németország	BR 5. cikk (3) bekezdés	[281]

179.	2013.06.18.	<i>ÖFAB</i>	C-147/12	[még nem tették közzé]	Svédország	BR 5. cikk (3) bekezdés	[117],[281],[282],[285]
180.	2013.09.12.	<i>Sunico</i>	C-49/12	[még nem tették közzé]	Dánia	BR 6. cikk; 1. cikk (1) bekezdés	[188],[189]
181.	2013.09.26.	<i>Salzgitter</i>	C-157/12	[még nem tették közzé]	Németország	BR 34. cikk (3) bekezdés; (4) bekezdés	
182.	2013.10.03.	<i>Pinckney</i>	C-170/12	[még nem tették közzé]	Franciaország	BR 5. cikk (3) bekezdés	
183.	2013.10.03.	<i>Schneider</i>	C-386/12	[még nem tették közzé]	Bulgaria	BR 22. cikk (1) bekezdés	
184.	2013.10.17.	<i>Emrek v. Sabranovic</i>	C-218/12	[még nem tették közzé]	Németország	BR 15. cikk (1) bekezdés c) pont	
185.	2013.10.17.	<i>OTP Bank</i>	C-519/12	[még nem tették közzé]	Magyarország	BR 5. cikk (1) bekezdés a) pont	[99],[128],[282],[285]
186.	2013.11.14.	<i>Maletic</i>	C-478/12	[még nem tették közzé]	Ausztria	BR 16. cikk (1) bekezdés	
187.	2013.11.14.	<i>Krejci Lager</i>	C-469/12	[még nem tették közzé]	Ausztria	BE 5. cikk (1) bekezdés, BR 3. cikk (1) bekezdés, 5. cikk, 22. cikk	[274]
188.	2013.12.19.	<i>Nipponkoa Insurance</i>	C-452/12	[még nem tették közzé]	Németország	BR 27. cikk; 33. cikk; 31. cikk; 71. cikk	
189.	2013.12.19.	<i>Corman-Collins SA</i>	C-9/12	[még nem tették közzé]	Belgium	BR 2. cikk; 5. cikk (1) bekezdés	[274]
190.	2014.01.16.	<i>Kainz</i>	C-45/13	[még nem tették közzé]	Ausztria	BR 5. cikk (3) bekezdés	[373],[375]
191.	2014.02.27.	<i>Cartier Parfums</i>	C-1/13	[még nem tették közzé]	Franciaország	BR 24. cikk; 27. cikk (2) bekezdés	
192.	2014.03.13.	<i>Brogstetter</i>	C-548/12	[még nem tették közzé]	Németország	BR 5. cikk (1) bekezdés; (3) bekezdés	[281]
193.	2014.04.03.	<i>Hi Hotel</i>	C-387/12	[még nem tették közzé]	Németország	BR 5. cikk (3) bekezdés	[281]
194.	2014.04.03.	<i>Weber</i>	C-438/12	[még nem tették közzé]	Németország	BR 22. cikk (1) bekezdés; 27. cikk (1) bekezdés; 28. cikk (1) bekezdés	[175]
195.	2014.06.05.	<i>Coty Germany</i>	C-360/12	[még nem tették közzé]	Németország	BR 5. cikk (3) bekezdés	[281]
196.	2014.09.01.	<i>A v. B</i>	C-112/13	[még nem tették közzé]	Ausztria	BR 24. cikk	
197.	2014.09.11.	<i>Hejduk</i>	C-441/13	[még nem tették közzé]	Ausztria	BR 5. cikk (3) bekezdés	
198.	2014.06.05.	<i>Gramsci Shipping</i>	C-350/13	[még nem tették közzé]	Lettország	BR 34. cikk (1) bekezdés	[107],[110]
199.	2014.10.23.	<i>flyLAL</i>	C-302/13	[még nem tették közzé]	Lettország	BR 1. cikk (1) bekezdés; 22. cikk (2) bekezdés; 34. cikk (1) bekezdés; 35. cikk (1) bekezdés	[108],[186],[188],[189],[220],[520]
200.		<i>Gazprom OAO</i>	C-536/13	[az ügy folyamatban van]	Litvánia	(perlési tilalom)	[31],[217],[250],[295]

Az európai végrehajtható okiratról szóló rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2012.03.15.	<i>Cornelius de Visser</i>	C-292/10	Elektronikus	Németország	6. cikk (1) bekezdés; BR 5. cikk (3) bekezdés; 4. cikk (1) bekezdés;	[44], Hiba! A hivatkozási forrás nem

						26. cikk (2) bekezdés; 1393/2007 rendelet 1. cikk (1) bekezdés, (2) bekezdés; 19. cikk; 23. cikk (1) bekezdés; 2000/31 irányelv 3. cikk (1) bekezdés, (2) bekezdés	található. ,[490], [496],[497]
2.	2013.12.05.	<i>Vapenik</i>	C-508/12	[még nem tették közzé]	Ausztria	6. cikk (1) bekezdés d) pont	[490]

Az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2012.06.14.	<i>Banco Espanol de Crédito</i>	C-618/10	[2012] I-00000. o.	Spanyolország	Hatály	[62],[490],[494], [495],[504]
2.	2012.12.13.	<i>Szyrocka</i>	C-215/11	[2012] I-00000. o.	Lengyelország	4. cikk; 7. cikk; 9. cikk	[490]
3.	2013.03.21.	<i>Novontech</i>	C-324/12	[2013] I-00000. o.	Ausztria	20. cikk	[490]
4.	2013.06.13.	<i>Sportwetten</i>	C-144/12	[még nem tették közzé]	Ausztria	6. cikk (1) bekezdés	[490]
5.	2014.09.04.	<i>Eco Cosmetics</i>	C-119/13; C- 120/13	[még nem tették közzé]	Németország	16–20. cikk	[490],[499],[500], [636]
6.	2014.02.27.	<i>Flight Refund</i>	C-94/14	[az ügy folyamatban van]	Magyarország		[128],[161],[216], [490]

A bizonyításfelvételtől szóló rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2011.02.17.	<i>Werynski</i>	C-283/09	[2011] I-00601. o.	Lengyelország	14. cikk; 18. cikk	[328], [329]
2.	2012.09.06.	<i>Lippens</i>	C-170/11	Elektronikus	Hollandia	1. cikk (1) bekezdés	[326], [328], [330], [335]
3.	2013.02.21.	<i>ProRail NV</i>	C-332/11	[még nem tették közzé]	Belgium	1. cikk; 17. cikk	[328], [330], [334], [335], [339], [340]

Az iratkézbesítésről szóló rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2005.11.08.	<i>Leffler</i>	C-443/03	[2005] I-09611. o.	Hollandia	8. cikk (1) bekezdés	[305], [310]
2.	2006.02.09..	<i>Plumex</i>	C-473/04	[2006] I-01417. o.	Belgium	4–11. cikk; 14. cikk	[310]
3.	2008.05.08.	<i>Weiss</i>	C-14/07	[2008] I-03367. o.	Németország	8. cikk (1) bekezdés	[44], [306], [310], [315]- [317], [319], [321]

4.	2009.06.25.	<i>Roda Golf</i>	C-14/08	[2009] I-05439. o.	Spanyolország	Scope of application	[310], [590], [592], [637], [638]
5.	2012.03.15.	<i>Cornelius de Visser</i>	C-292/10	Elektronikus	Németország	1. cikk (1) bekezdés, (2) bekezdés; 19. cikk; 23. cikk (1) bekezdés; 805/2004 rendelet 6. cikk (1) bekezdés; BR 5. cikk (3) bekezdés; 4. cikk (1) bekezdés; 26. cikk (2) bekezdés; 2000/31 irányelv 3. cikk (1) bekezdés, (2) bekezdés	[44], Hiba! A hivatkozási forrás nem található. , [302], [310], [321]
6.	2012.12.19.	<i>Alder</i>	C-325/11	[még nem tették közzé]	Lengyelország	1. cikk (1) bekezdés	[310], [619]

Brüsszel IIa. rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2007.11.27.	« C »	C-435/06	[2007] I-10141. o.	Finnország	1. cikk (1) bekezdés	
2.	2007.11.29.	« Lopez »	C-68/07	[2007] I-10403. o.	Svédország	3. cikk; 6. cikk; 7. cikk	[459]
3.	2008.07.11.	<i>Rinau</i>	C-195/08 PPU	[2008] I-05271. o.	Litvánia	11. cikk (8) bekezdés; 31. cikk; 40–42. cikk	
4.	2009.04.02.	« A »	C-523/07	[2009] I-02805. o.	Finnország	1. cikk (1) bekezdés; 8. cikk (1) bekezdés; 20. cikk	[446], [580]
5.	2009.07.16.	<i>Hadadi</i>	C-168/08	[2009] I-06871. o.	Franciaország	3. cikk (1) bekezdés b) pont; 64. cikk (4) bekezdés	[458]
6.	2009.12.23.	<i>Detiček</i>	C-403/09	[2009] I-12193. o.	Szlovénia	20. cikk	
7.	2010.07.01.	<i>Povse</i>	C-211/10 PPU	[2010] I-06673. o.	Ausztria	10. cikk b) pont; 11. cikk (8) bekezdés; 47. cikk (2) bekezdés	
8.	2010.07.15.	<i>Purrucker (I)</i>	C-256/09	[2010] I-07353. o.	Németország	21. cikk	[461], [466], [467], [471]
9.	2010.10.05.	<i>J.McB</i>	C-400/10 PPU	[2010] I-08965. o.	Írország	2. cikk (9) bekezdés; (11) bekezdés; 11. cikk	
10.	2010.11.09.	<i>Purrucker (II)</i>	C-296/10 PPU	[2010] I-11163. o.	Németország	19. cikk (2) bekezdés	[466]
11.	2010.12.22.	<i>Zarraga</i>	C-491/10 PPU	[2010] I-14247. o.	Németország	42. cikk	[338]
12.	2010.12.22.	<i>Mercredi</i>	C-497/10 PPU	[2010] I-14309. o.	Egyesült Királyság	8. cikk; 10. cikk; 13. cikk	[52], [53], [97], [441]- [453], [478], [479]
13.	2012.04.26.	<i>Health Service Executive</i>	C-92/12PPU	Elektronikus	Írország	2. cikk; 8. cikk (1) bekezdés; 21. cikk; 23. cikk; 33. cikk; 34. cikk; 55. cikk; 56. cikk	[576], [640]

14	2014.10.01.	« E » v. « B »	C-436/13	[még nem tették közzé]	Egyesült Királyság	12. cikk (3) bekezdés	
15	2014.10.09.	« C » v. « M »	C-376/14 PPU	[még nem tették közzé]	Írország	2. cikk (11) bekezdés; 11. cikk	
16	2014.11.12.	« L » v. « M »	C-656/13	[még nem tették közzé]	Cseh Köztársaság	12. cikk (3) bekezdés	

A fizetéseképtelenségről szóló rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1	2005.03.17.	<i>Bizottság</i>	C-294/02	[2005] I-02175. o.	EC	4. cikk (2) bekezdés f) pont; 40. cikk	
2	2006.01.17.	<i>Staubitz-Schreiber</i>	C-1/04	[2006] I-00701. o.	Németország	3. cikk (1) bekezdés	
3	2006.05.02.	<i>Eurofood IFSC Ltd.</i>	C-341/04	[2006] I-03813. o.	Írország	3. cikk (1) bekezdés; 16. cikk (1) bekezdés; 26. cikk	[393]-[396], [399], [400]
4	2009.02.12.	<i>Seagon Deko-Marty</i>	C-339 /07	[2009] I-00767. o.	Németország	3. cikk (1) bekezdés; BR 1. cikk (2) bekezdés b) pont	[49], [389], [412]- [416], [418]- Hiba! A hivatkozási forrás nem található. , [428]
5	2009.09.10.	<i>German Graphics Graphische Maschinen GmbH</i>	C-292/08	[2009] I-08421. o.	Hollandia	7. cikk (1) bekezdés; 25. cikk (2) bekezdés	
6	2010.01.21.	<i>MG Probud Gdynia</i>	C-444/07	[2010] I-00417. o.	Lengyelország	3. cikk ; 4. cikk; 16. cikk; 17. cikk; 25. cikk; 26. cikk	[415]
7	2011.10.20.	<i>Interedil</i>	C-396/09	[2011] I-09915. o.	Olaszország	3. cikk (1) bekezdés; (2) bekezdés	[400], [402], [407], [408], Hiba! A hivatkozási forrás nem található.
8	2011.11.17.	<i>Procureur-generaal</i>	C-112/10	[2011] I-11525. o.	Belgium	3. cikk (4) bekezdés a) pont; b) pont	
9	2011.12.15.	<i>Rastelli</i>	C-191/10	[2011] I-13209. o.	Franciaország	3. cikk; 4. cikk	
10	2012.04.19.	<i>F-Tex</i>	C-213/10	Elektronikus	Litvánia	3. cikk (1) bekezdés; BR 1. cikk (1) bekezdés; 2. cikk b) pont	
11	2012.06.05.	<i>ERSTE Bank Hungary Nyrt</i>	C-527/10	Elektronikus	Magyarország	Időbeli hatály BR 5. cikk (1) bekezdés	[128], [387]
12	2012.11.22.	<i>Bank Handlowy</i>	C-116/11	[még nem tették közzé]	Lengyelország	4. cikk (2) bekezdés j) pont; 27. cikk	
13	2013.09.19.	<i>Van Breggenhout</i>	C-251/12	[még nem tették közzé]	Belgium	24. cikk (1) bekezdés	
14	2014.01.16.	<i>Schmid</i>	C-328/12	[még nem tették közzé]	Németország	3. cikk (1) bekezdés	[49], [421]-[425], [428]
15	2014.09.04.	<i>Burgo Group</i>	C-327/13	[még nem tették közzé]	Belgium	3. cikk (2) bekezdés; 29. cikk b) pont	
16	2014.09.04.	<i>Nickel & Goeldner Spedition</i>	C-157/13	[még nem tették közzé]	Litvánia	3. cikk (1) bekezdés; BR 5. cikk (1) bekezdés;	

						(2) bekezdés b) pont; 71. cikk; CMR-egyezmény	
17	2014.12.04.	«H»	C-295/13	[még nem tették közzé]	Németország	3. cikk (1) bekezdés	
18		Lutz	C-557/13	[az ügy folyamatban van]	Németország	13. cikk, 14. cikk	

Róma I. rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1	2009.10.6.	<i>Intercontainer Interfrigo (ICF)</i>	C-133/08	[2009] I-09687. o.	Hollandia	1980. évi Római Egyezmény 4. cikk (1) bekezdés, (4) bekezdés, (5) bekezdés	[355], [364], [365]
2	2011.03.15.	<i>Koelzsch</i>	C-29/10	[2011] I-01595. o.	Luxemburg	1980. évi Római Egyezmény 6. cikk (2) bekezdés a) pont	[355], [361][362]
3	2011.12.15.	<i>Jan Voogsgeerd</i>	C-384/10	[2011] I-13275. o.	Belgium	1980. évi Római Egyezmény 6. cikk (2) bekezdés	[355]
4	2013.09.12.	<i>Schlecker</i>	C-64/12	[még nem tették közzé]	Hollandia	1980. évi Római Egyezmény 6. cikk (2) bekezdés	[355]
5	2013.10.17.	<i>Unamar</i>	C-184/12	[még nem tették közzé]	Belgium	1980. évi Római Egyezmény 3. cikk; 7. cikk (2) bekezdés	[355]
6	2014.10.23.	<i>Haeger & Schmidt GmbH</i>	C-305/13	[még nem tették közzé]	Franciaország	1980. évi Római Egyezmény 4. cikk (2) bekezdés; (4) bekezdés	[355]

Róma II. rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2011.11.17.	<i>Homawoo</i>	C-412/10	[2011] I-11603. o.	Egyesült Királyság	31. cikk; 32. cikk	[135], [368], [370]

A költségmentességről szóló irányelv

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2010.12.22.	<i>DEB</i>	C-279/09	[2010] I-13849. o.	Németország	Charta 3. cikk (1) bekezdés; 47. cikk	[550],[551],[554], [558]
2.	2013.11.28..	<i>Sociedade Agricola</i>	C-258/13	[még nem tették közzé]	Portugália	Charta 3. cikk (1) bekezdés; 47. cikk	

A közvetítésről szóló irányelv

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2013.06.27.	<i>Di Donna</i>	C-492/11	[még nem tették közzé]	Olaszország	1. cikk (1) bekezdés; 3. cikk	[538]

						a) pont; 5. cikk (2) bekezdés; 7. cikk (1) bekezdés	
--	--	--	--	--	--	--	--

A tartásról szóló rendelet

Sz.	Az ítélet kelte	Ügy	Ügyszám	Határozatok Tára	Ország	Értelmezett rendelkezés	Hivatkozás a Tanulmányban (pont)
1.	2014.12.18.	<i>Sophia Marie</i>	C-400/13, C-408/13	[még nem tették közzé]	Németország	1. cikk (1) bekezdés, 3. cikk, 4. cikk, 5. cikk	[472]

- A felsorolás nem feltétlenül teljes körű. Az ügyek rövid névvel szerepelnek, a főeljárások alperese nincs feltüntetve.